klasje
s božjih njiva
mirko valjidžić

19743

MIRKO VALIDŽIĆ

KLASJE S BOŽJIH NJIVA

(Kateheze, propovijedi, predavanja i refleksije)

ZAGREB 1962

Imprimatur za tiskanje ove knjige podijelio je
Nadbiskupski Duhovni Stol u Zagrebu 18. X. 1960., br. 3085

Izdavač: Autor — Mirko Validžić, svećenik
Zagreb, Nova Ves 55
Tiskara »Vjesnik« — Zagreb
Zagreb 1962

Ove skromne retke posvećuje pisac duhovnoj i krvnoj braći, prijateljima i znancima

Dobroj i plemenitoj
gđi Reziki
za Uskrs 1962.
posvećuje pisac
Mirko V.

Ovi raznoliki sastavci, sabrani u jedan rukovet, predstavljaju klasje s mnogih njiva, koje je Božji dah othranio u dane mladosti (1944—1948) i u podnevne trenutke prvih zrenja (1950—1955, 1960—1961). Da ne izblijedi spomen minulih dana i sadanjeg časa, drhtava ruka povezala ih je u snop čeznutljivih nadanja.

BOŽJE KLASJE

Već davno, davno u praskozorje stvaranja
Božanski Sijač položio je životno sjeme
u duboku brazdu beskrajnih nadanja.

Na žaru ljubavi očinskog svemoćnog duha
klijalo je sjeme u punoj čežnji zrenja,
da pokloni sretnima obilan darak kruha. — — —

Kad jednom došla je punina svetog doba,
među nas siđe radosno nebeski Vrtlar sreće,
da ubrza rast prozebloj klici života
i da joj pokloni dašak, koji uvenuti ne će.

Krist je božanski revno sijao novo sjeme
i obilnim rodom darovao zemaljske poljane.
U svojoj velebnoj Crkvi poklonio je ljudima
novi duhovni život i nove cvjetne dane. — — —

Kako se predivno zlati božansko bujno klasje
i osmijehom slatkim usrećuje kršćanska srca
u veseloj nadi slatkih beskrajnih čeznuća.

O gdje ste, marljivi apostolski radnici,
žanjite sazrele klasove, umijesite kruh,
da dobrim dušama bude zalog vječnog uskrsnuća!

KATOLIK I NAZOR NA SVIJET

G. 1946. izdao je njemački filozofski pisac g. Johann Fischl svoje ugledno filozofsko djelo »Christliche Weltanschauung und die Probleme unserer Zeit« (Kršćanski nazor o svijetu i problemi našeg vremena). Odmah na početku lapidarnog uvoda učeni profesor veli: »Drugi svjetski rat, koji je sada iza nas, bio je ne samo borba na bojnim poljima, oceanima i u zračnim prostorima čitavoga svijeta, nego istodobno rvalište za nazore na svijet.« Ovu tvrdnju pisac temelji na činjenici, što mir nije došao, iako su ratne strahote prestale. I zbog toga svjetska borba ide sve dalje i dalje. U sumnju su dovedeni ne samo oblici privrede i državne granice, nego i sami temelji nazora na svijet. Modernog čovjeka — nastavlja dr Fischl — ne zanima danas više pitanje, kojim će nazorom na svijet učiniti život boljim i razumnijim. Njega zaokuplja ideja, zašto u svjetskoj povijesti još nije iskrsla općevladajuća misao. Nadalje muči ga pitanje, zašto još nije došao čas, kad će se sila zla okomiti u svoj svojoj punini i satrti vječnog suparnika — dobro.

Htjeli ili ne htjeli, ali ovim refleksijama misaonog pisca moramo dati pristanak, i to prisiljeni stvarnostima, koje nas okružuju. Utvrđivanje činjeničnog stanja ne smije ostati samo izoliran čin teoretiziranja. Ono nam mora poslužiti kao baza za konstruktivni rad na ozdravljenju svih negativnih pojava s tog područja.

Kod nas katolika čitav se problem svodi na to, da izgradimo u sebi katolički pogled na svijet, koji će uvijek biti naše nenadoknadivo svjetlo na životnoj stazi, snaga u svim kolebanjima, potporanj životne aktivnosti!

1. DVA OSNOVNA NAZORA NA SVIJET U PERSPEKTIVI POVIJESTI

Povijest dokazuje, i to otvoreno i jasno, da su se ljudi u svim vremenima borili odlučno, grčevito i nesmiljeno za nazor na svijet. Ta borba započela je u prvoj ljudskoj zajednici. Ona je iskrsla kao

rezultat činjenice grijeha, koji je paralizirao zdravi Božji pogled na svijet i sva zbivanja u njemu. Tim nije rečeno, da čovjek nije uopće bio u stanju zdravo misliti ili rasuđivati o temeljnim problemima života. Mi katolici samo tvrdimo, da je nakon grijeha ljudski rod u mnogočem ometan negativnim porivima, pa lako sađe s puta pravilne orijentacije i prione uz protivni nazor o svijetu, koji je potpuno u opoziciji s Božjim gledištima. To se ne da i ne može nijekati.

Razumljivo je, da se povećanjem ljudskog roda, stvaranjem sve većih zajednica i ta borba za nazor na svijet sve više kristalizirala i zauzimala agresivnije forme. To više, što su u koliziju dolazili različiti aspekti i osobnog i kolektivnog života. Tako je borba za svjetski nazor zauzela široke razmjere.

Nismo u mogućnosti shvatiti značenje pojedinih društvenih sistema u povijesti ljudske zajednice, ne možemo razumjeti ekonomske težnje i borbu za ekonomsku prevlast, ne shvaćamo bit politike i svega, što je uz nju povezano, ako ne uđemo u središnje pitanje svega, a to je pitanje pogleda na svijet. Bez toga ključa ne možemo riješiti ni jedno pitanje, koje zadire u naš život.

Dosljedno iznesenim refleksijama svi veliki umovi čovječanstva, bez obzira kojem ideološkom taboru pripadaju, postavljali su pitanje nazora na svijet na prvo mjesto i nastojali ga zahvatiti u svoj svojoj punini. Nije rečeno, da su oni došli do zajedničkog rješenja, jer to bi značilo nijekati personalnost i utjecaj kojekakvih elemenata na izgradnju vitalnog problema. Oni su svojim odnosom prema ovom pitanju pokazali dužnu pažnju prema problemu, a nama dali pouku, da bez ovog rješenja ne može biti uspješnog rada, ni duhovnog ni materijalnog, kod nas ljudi.

Vječno suvremeni sv. Augustin u svojim razmatranjima s područja filozofije povijesti dao je jezgrovita tumačenja svim pojavama života, kad je upozorio na temeljni uzrok svih zbivanja, a taj je — po njegovu uvjerenju — u nepomirljivoj borbi između kraljevstva Dobra i carstva Zla. Ovim filozofsko-dogmatskim izrazima htio je hiponski biskup-filozof reći, da su dva temeljna nazora na svijet, koji se bore za prevlast i predstavljaju temeljne kolosijeke, na kojima se čovječanstvo vozi životom i ide ususret sreći ili vječnom zlu. Augustinovu misao usvojilo je u potpunosti kršćanstvo.

Zanimljivo je ovdje upozoriti, što Goethe misli o ovom pitanju. On se prilično jasno izrazio u svojem »Weltöstliche Divan.« Goethe

smatra, da je borba između vjere i nevjere temeljni problem svjetske povijesti. Drugim riječima rečeno: spiritualni i nespiritualni nazor na svijet jest temeljno pitanje za sve ljude, bez obzira kojoj naciji, vremenu, rasi, staležu ili religiji pripadaju.

Mi katolici nipošto ne smijemo ovo pitanje ležerno shvatiti. To bi odavalo ograničenost naših pogleda o vitalnom problemu, koji je pokretač svih ljudskih djelovanja na svijetu!

Ima i drugi aspekt, koji je važno istaknuti. Katolici imaju misiju ne samo pojedinačnog osobnog usrećivanja. Oni moraju preobraziti svijet. Dosljedno svoj odgovorni posao ne mogu ispuniti, dok kršćanski nazor na svijet ne postane baština svih ljudi. Nek dobri Bog ostvari ovu misao!

2. FILOZOFIJA I KATOLICIZAM — TEMELJI NAZORA NA SVIJET

Mi se ljudi općenito varamo, kad precjenjujemo svoje mišljenje i jednostrano gledamo na pojedinačna vremenska očitovanja, koja su se često puta ne baš upadno pojavila u historijskim prekretnicama. Također ograničeno sudimo, kad stanovito područje ljudskih manifestacija promatramo neovisno o prethodnim događajima, kao i o koneksnim zbivanjima. Ali naša je najtragičnija i najsudbonosnija pogreška, kad velike pokrete duhovnog, književnog, umjetničkog, ekonomskog, političkog, ideološkog ili religioznog karaktera promatramo izolirano same za sebe, ne ulazeći u jezgru stvari, i onda samosvijesno hoćemo dati definitivan sud o bitnosti same stvari. Takav postupak neminovno vodi krivom zaključku, koji nas vuče sve više i više na sklisko područje zablude. Logično postajemo žrtve kratkovidnosti i obmane.

Stvaranje nazora na svijet jest u sebi čin filozofiranja ili, još jasnije rečeno, akt razumnog rasuđivanja i zaključivanja. Zato je Bog i dao čovjeku smisao filozofskog uživljavanja, kako bi mogao o svemu izgraditi pravi sud i donijeti logične zaključke. Mi se ne smijemo iznevjeriti sposobnosti zdravog suda.

Ako pravilno idemo na ljestvici zaključivanja, onda moramo neminovno doći do zaključka, da su filozofi prvi i najveći pokretači epohalnih zbivanja u ljudskoj zajednici. Svi ideološki, politički, ekonomski, religiozni i drugi pokreti kroz dugu historiju su brižno pripremani od filozofskih sistema i njihovih korifeja. Stoga

se mnogi ljudi neobično varaju, kad slave suvremenike, a zaboravljaju njihove prethodnike.

Dok dakle upozoravamo na štetnost izoliranog promatranja pokreta i zbivanja, dok naglašavamo prioritet ljudske misli u stvaranju osnovnih orijentacija u ljudskom društvu, ujedno želimo istaknuti važnost kompleksnog promatranja životnih manifestacija i dragocjenost zdrave misli, koja je pohranjena u nepresušivoj riznici Kristove Crkve.

Katolicizam, po svojoj bitnoj oznaci, predstavlja u kaotičnoj atmosferi ljudskih stvarnosti sunce istine i pravilne orijentacije. To nije nikakvo umišljanje ili obmanjivanje. Iako preporođeni duh po katoličkom krštenju ne mora biti i nije nepogrešiv, ipak je u mogućnosti, da lakše dođe do pravog puta, koji ga vodi k istini i sreći, jer je krštenje diglo s njegovih duhovnih očiju maglovite zastore grijeha.

Stoga je sasvim opravdan zahtjev, da katolicizam zauzme svoje mjesto vrhovnog arbitra u svim vitalnim pitanjima, jer osim naravnih oplemenjenih preduvjeta njemu uvijek stoji na raspolaganje i vrhunaravna pomoć milosti i vjere. Kršćanstvo dakle može i mora imati pravilan nazor na svijet, kojim će i pojedincima i uopće društvu biti od spasonosnog utjecaja.

Kršćanski nazor na svijet jest potpuno određen i poznat. Njega je darovao svijetu utemeljitelj Katoličke Crkve Isus Krist. Izložio ga je detaljno u svojem trogodišnjem pripovijedanju. Njegov kratki sažetak imamo u Evanđelju. Detaljnija tumačenja i razjašnjenja dali su apostoli i službenici Kristove Crkve kroz protekla stoljeća. Čovječanstvu je ovaj nazor pristupačan. Svatko, tko je dobre volje, može ga upoznati, usvojiti i na taj način postati sretan.

ZAKLJUČAK

Zamislimo se barem trenutačno u sve ono, što smo ovaj čas u svojim refleksijama o nazoru na svijet istakli i utvrdili, iako se u izlaganju nismo možda držali gvozdenog nutarnjeg logičnog reda. Vjerojatno se nismo ni nadali tolikim otkrićima o problemu, koji smo uzeli u pretres.

Postavljeni problem toliko je važan, da o njemu ovisi vremenita i vječna sreća pojedinaca i sveukupnog čovječanstva. Možda nismo svijesni izrečene tvrdnje? Ali to ne smijemo dopustiti ni teoretski. Barem nama je poznato, što znači spasenje i vječno dobro

neumrlih duša, Božjih miljenica. Što koristi čovjeku — veli Krist — da dobije čitav svijet, a izgubi svoju dušu?!

Pretpostavimo kakav bi bio udes čovječanstva, kad bi trajno moralo tragati za životvornom orijentacijom, koje nikad ne bi moglo naći. A taj bi slučaj bio ovjerovljen, kad ne bi bilo kršćanstva. Stoga se vječni Otac pobrinuo za ljude, pa im je poklonio amanet ljubavi — duhovni nazor na svijet. Evo, ja sam s vama u sve dane, sve do konca svijeta — svečano je izjavio Spasitelj.

Dr Fischl veli: »Ni jedan čovjek ne može živjeti bez životnog smisla!« Tu tvrdnju ne treba dokazivati. Što je kisik za ljudski organizam, sunce za biljni svijet, voda za ribe, to je pravilni nazor na svijet za sve razumne stvorove. Bez njega nema pravog života! Zajednički je udes vječna smrt!

U našem je dakle osobnom interesu, da izgradimo pravi životni nazor na svijet i da ga uzidamo u svoj život kao vječno svjetlo ravnanja. Ali ne budimo uskogrudni. Darujmo taj nazor svima ljudima, da i oni postanu dionici zajedničke sreće. Tu će se očitovati naša katolička ljubav, koja se dariva svomu bližnjemu, da ga u potpunosti usreći! U tome i leži bit kršćanstva!

KATEHETSKE PROPOVIJEDI

U ovom ciklusu katehetskih propovijedi:

— prve četiri raspravljaju o katehezi;
— drugih šest o milosti i sakramentima;
— a posljednje dvije o Čistilištu.

UČITELJSKA SLUŽBA KRISTOVE CRKVE

Dragi vjernici!

Kad bih bio umjetnik kista, odlučio bih se na ostvarenje grandioznog slikarskog opusa. Svu vještinu umjetničke invencije i slikarskog izraza uložio bih, da moja ideja dobije što adekvatniju formu. Vjerujte mi, ne bih žalio ni platna, ni raznolikih boja, ni dragocjenog vremena, samo da izrazim u neživoj materiji ono, što moj duh, prema sadanjoj zamisli, hoće i želi.

Moja zamišljena slika imala bi dva dijela. U gornjem dijelu nastojao bih izvesti što karakterističnije tmaste, uzgibane i silne oblake, da predoče početke stvoriteljskog djela. Najednom nenadano u toj tmastoj sredini, punoj tame i neformiranosti, zasja životvorna iskra svjetla Vječnog Bića. Veličanstven i nezaboravan prizor! Božansko svjetlo pobijedilo je tamu i unijelo život u neoblikovanu masu svemirskih prostora. U svjetlu oživljavajuće luči nazire se lik prvih razumnih Božjih stvorova: anđela i ljudi.

Bio bih naročito sretan, da nisam morao stavljati granice životvornim zrakama vječnog svjetla!... Ali što mogu, kad realističko shvaćanje i tretiranje umjetnosti zahtijeva, da potegnem tamnu vodoravnu crtu ispod ovog ostvarenja. Ta tamna crta jest djelo grijeha anđela i ljudi...

Usprkos svega ja kao umjetnik ne očajavam. Moj kist je neutrudiv. On radi neumorno. Ispod one neželjene tamne linije opet se dižu tmaste oblačine, iako druge građe i sastavnih elemenata, a među njima kao prkosni stup zapaža se križ. Njegovo pobjedničko svjetlo trijumfira. Pod križem na ponosnom brežuljku ponosno se uzdiže veličanstveni Petrov hram, čija skladna kupola služi za podnožje otkupiteljskog prijestolja. Božansko svjetlo križa osvjetljuje Petrovu baziliku i pretvara je u svjetionik vjekova, da svi ljudi mogu jasno vidjeti svoj put u vječnost. Nebrojeno mnoštvo ljudi koristi svjetlo iz Petrove Crkve, da sretno dospije u vječnu kuću sreće.

Čemu se upuštam u zamišljanje neostvarivih sanja? Ja nikada ne ću ostvariti opisanog opusa, jer nisam umjetnik-slikar. Ali, kršćanska braćo, zar u ovom opisu nijesu sadržane dvije ve-

like istine: 1. Vječno je svjetlo životvorni dah Boga — Stvaraoca, koji je pokrenuo i oživio svemir. Nestvorena Riječ unijela je život u prostore tame! 2. Usprkos Adamova grijeha mi smo sinovi svjetla, jer nas obasjava luč križa, koja gori u Kristovoj Crkvi po velikom daru istine!

O vječna Učiteljice istine, majko naša, Rimska Crkvo, budi nam svjetlo u tami vjekova! Vodi nas i dovedi do sigurnog pristaništa neprolazne vječnosti.

1. KRIST I CRKVA — UČITELJI ISTINE I ŽIVOTA

Svakom katoličkom vjerniku, koji ima najosnovnije spoznaje svoga Vjerovanja, moraju biti poznati razlozi Kristova dolaska na ovu zemlju i zadaća, koju je On među nama izvršio. Krist se pojavio u našoj sredini kao svećenik, učitelj i zakonodavac. Došao je k nama, da za nas prikaže žrtvu vječne zadovoljštine; da nas pouči u svim istinama, koje su potrebne za organizirano i zaslužno putovanje kroz život; da nam kao svom vidljivom društvu dade potrebne duhovne zakone.

Apsolutna je istina, da je Krist svoje božansko poslanje savršeno ostvario. Izvršio je Očevu volju, ispunio je u potpunosti predviđeni program i nakon svega mirno naklonio glavu na križu u znak potvrde svoje božanske odlučnosti, radikalnosti i pobjede. Njegov je kratki ovozemni život protekao u neprestanom nastojanju, da spasonosne zakone svoga novog društva učini životvornim; da svima ljudima (bez razlike!) donese preporod i sreću u obilju zasluga neprocjenjive otkupiteljske žrtve.

Kristova učiteljska služba obuhvatila je sve istine, koje mogu i moraju zanimati razumnog duhovnog stvora. I upravo zbog činjenice, da je ljudski razum pošao na stramputicu, jer ga je zanio orkan sumnje, zabluda i krivih načela, koje je uzburkao vulkanski krater istočnoga grijeha, Krist je morao odlučno nastupiti kao ovlašteni učitelj istine i života. Kroz tri godine propovjedničke djelatnosti neutrudivo je sijao novo sjeme istine, života, blagoslova, sreće i trajnog mira.

Pogledajte, braćo i prijatelji, Kristovo evanđelje, taj božanski zbornik i vječnu enciklopediju istine. Iz svake riječi govori nam veliko Učiteljevo srce, koje gori od ljubavi i dobrote. Nezaboravni su oni veličanstveni prizori na brdu Kurum Hatim, uz Genezaretsko Jezero, u Kafarnaumu, Jeruzalemu i po drugim palestinskim

selima i gradovima. Kao da gledamo Krista-Učitelja među silnim svijetom u pustinji, u zbornici, u blagovalištu itd. Njegova je riječ uvijek živa, spasonosna i slatka!

O vječni Učitelju istine, o nenadoknadivi sijaču božanskog sjemena mudrosti i znanja! Zar su zamukle Tvoje životne riječi, koje si govorio pred dvadeset stoljeća? Zar je zamračen horizont istine, kad si Ti izdahnuo na svetom križu?

Kao da čujem nebesku jeku na ovaj naš sinovski poklik, pun čežnje i svetih želja. Otajstveni Učitelj, koji nikada ne umire, jer ne može i ne smije umrijeti, dovikuje nam slavodobitno: »Ja sam put, istina i život!« (Iv. 14, 6a) Ja sam zato došao na zemlju, da ljudi imaju život, i to da ga imaju u izobilju! (Usp. Iv. 10,10) Ostajem vječni i nenadomjestivi učitelj istine i pravog života.

Sve svoje duhovne funkcije, u koliko se mogu participirati, Krist je prenio na svoju zaručnicu — Crkvu. Povjerio joj je vlast Reda — vječno svećenstvo, da ljude posvećuje i usrećuje. Predao joj je jurisdikcijsku vlast, da može upravljati narodima do konca vjekova. Dao joj je svoju učiteljsku vlast, da bude nerazorivi »stup i tvrđava istine« — kako je jezgrovito napisao apostol Pavao u svojoj prvoj poslanici Timoteju (3, 15). Sve je dakle Krist predao svojoj Crkvi, da može uspješno i na opće dobro svih ljudi kroz sva vremena izvršiti svoju službu spasavanja.

Poslušajmo časkom Kristove izjave. U trenutku, kad se s Maslinske gore htio uzdignuti na nebesa, svečano naređuje Apostolima: »Idite po svemu svijetu i propovijedajte evanđelje svakomu stvorenju.« (Mk. 16, 15) On se jasno izrazio, kad je rekao: »Kao što je Otac poslao mene, i ja šaljem vas.« (Iv. 20, 21) Tko vas sluša, mene sluša, i tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire Onoga, koji je mene poslao.« (Lk. 10, 16) Ovim Kristovim izjavama nije potrebno dalje tumačenje, jer su jasne. Krist zna, što naređuje. On je svijestan svojih ovlasti, koje prenosi na Crkvu. I da osigura vječnu učiteljsku službu u Crkvi, i da joj pruži potpuno jamstvo, izjavljuje: »I, evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta!« (Mt. 28, 20)

Kad je na blagdan Pedesetnice Duh Istine sišao s neba, da formira novo otkupljeno društvo preporođene Božje djece, u tom historijskom trenutku Crkva je započela svoju učiteljsku funkciju propovijedanja istine i vječnih načela života. I od toga trenutka pa do danas Kristova je Crkva ostala vjerna svomu pozivu i marljivo je propovijedala novo Kristovo evanđelje, istinu života i sreće.

Katolička Crkva ne može i ne smije se odreći odgovorne učiteljske službe. Njezin utemeljitelj podigao ju je kao spasonosan

svjetionik na beskrajnom moru vjekova. Iznevjeriti se svojoj službi bilo bi podlo izdajstvo i nečasna sramota za Kristovu zaručnicu! Koliki bi razumni stvorovi, koji plove pučinom zemaljskoga života, izgubili pravac i nestali u bezdanima propasti, kad ne bi svijetlio nebeski svjetionik s Petrove kupole? Katastrofa bi bila velika!

Mi se katolički vjernici osjećamo ponosni i sretni, da Kristova Crkva, čiji smo mi članovi, ostaje među nama trajno kao neprevarljiva učiteljica istine. Kroz minulih dvadeset stoljeća nikada se nije desilo, da se ona iznevjerila svojoj učiteljskoj službi. Stoga ćemo usrdno moliti Boga, da nam i unaprijed neprestano govori na usta svoje Zaručnice — Učiteljice života i blaženstva, jer njezin nauk jest nauk nenadoknadivog Učitelja — Krista, koji vječno živi i govori preko svoje Crkve!

2. NOSIOCI UČITELJSKE VLASTI U KRISTOVOJ CRKVI

Učiteljsku vlast Kristove Crkve možemo označiti kao pravo i dužnost, da objavljenu kršćansku nauku propovijeda svim ljudima kroz sve vjekove (do zadnjeg dana!) i da ih na taj način pravilno vodi vječnom konačnom cilju. To je neprevarljivi i logični zaključak svega onoga, što smo dosada istakli. Ova duhovna učiteljska vlast nije potrebna ni jednoj drugoj ljudskoj zajednici, jer je njihov cilj vremenit i može se postići naravnim sredstvima. Naprotiv u Crkvi je apsolutno nužna ova učiteljska služba, jer je njezin cilj vrhunaravan, prelazi naravne sile i dohvat ljudske spoznaje. Bog joj je apsolutno morao dati mogućnost postignuća konačnoga cilja preko shodnih sredstava. Konkretno rečeno, apsolutno joj je morao dati i dao joj je vlast kompetentnog učenja.

Učiteljsku funkciju Crkve možemo promatrati s gledišta nepogrešivosti, a možemo je gledati i sa strane načina, na koji je ona izvršuje i praktično izvodi. Nema sumnje, da u Katoličkoj Crkvi postoji nepogrešivo učiteljstvo. To je istina, o kojoj ne može biti rasprave. Kad bismo uklonili ovaj princip, onda bi Kristova Crkva prestala biti stup i tvrđava istine, pala bi poput trošnog zida i nestala netragom, kao što su nestale mnoge samonikle konfesije, koje nisu nikle pod životvornim dahom Duha Ljubavi. Odmah je nužno naglasiti, da nepogrešivost učiteljstva ima svoje jasno označene granice, i ne smijemo ga pomiješati s učiteljstvom, koje ima za cilj providnosno osiguranje pravilne nauke. U jasnom označavanju pojmova leži prava istina.

Svima je vama, draga braćo, bar u općim obrisima, poznata istina, da je Petrov nasljednik, Rimski biskup, sv. Otac Papa — vrhovni nosilac i izvršitelj službenog crkvenog učiteljstva. Njega je Krist ovlastio i stavio mu u dužnost, da povjerene vjernike napaja na zdravim izvorima prave kršćanske nauke. Kristov je namjesnik najviši autoritet vjere i ćudoređa. On može i mora pravilno tumačiti veliki poklad objavljenih istina. Mi u ovom trenutku nemamo nakane opširno tumačiti granice i značenje i izvore Papine nepogrešivosti, koja se logično uključuje u Petrovu primatu, kako zapaža prvi Vatikanski sabor. Opširno tumačenje ovoga pitanja dolazi na drugome mjestu.

Vrhovnu učiteljsku službu vrši sv. Otac na svečani način, kad kao ovlašteni učitelj istine i ćudoređa definira pojedine članke katoličke vjere, koje svi kršćani svijeta moraju ispovijedati. Jednu od ovakvih rijetkih prilika svečanog učiteljstva doživjeli smo i mi, kad je na blagdan Svih Svetih 1950. Papa Pijo XII. proglasio člankom vjere istinu o tjelesnom uznesenju Majke Božje na nebo.

Papinu učiteljsku službu ne smijemo ograničiti na samo svečano proglašivanje dogma. Sv. Otac i na druge načine uči svoje vjernike. Poučava katolike izričito preko svojih enciklika i alokucija, u kojima razlaže pojedine vjerske istine, odobrava ili zabacuje spise različitih teologa i crkvenih pisaca, i slično. Svoju redovitu učiteljsku službu vrši Rimski biskup i na taj način, što kao vrhovni zakonodavac objavljuje disciplinarne, liturgijske i druge zakone. Na njegovo raspolaganje i pod njegovim vodstvom rade i Rimske Kongregacije, Papinski uredi, kao na primjer: Kongregacija sv. Oficija, Sakramenata, Koncila, Sjemeništa i Sveučilišta, Indeksa, Biblijska Komisija i drugi, koji svi skupa pomažu sv. Oca u vršenju njegove odgovorne učiteljske službe, koju mu je Krist povjerio.

Među katoličkim teolozima je podijeljeno ili, bolje reći, nije precizirano mišljenje, da li je pojedini čin sv. Oca u redovitom učiteljstvu nepogrešiv. Mi se u tu raspravu ne želimo upuštati, jer prelazi okvir naše katehetske pouke.

Radi potpunosti našeg izlaganja moramo spomenuti, da je i opći crkveni sabor jedan od načina službenog crkvenog učiteljstva, i to nepogrešiv u svojim zaključcima, ako mu pretsjeda Papa ili naknadno odobri njegov rad. Mi dakle ne učimo ekskluzivno, poput istočne odijeljene crkve, da je opći sabor jedina vrhovna vlast u Kristovoj Crkvi, jer to ne odgovara istini. Ali je vrlo zanimljivo, da je Katolička Crkva od Nicejskog općeg sabora 325., pa do Vatikanskog koncila 1870. (koji je prekinut zbog političkih pobuna u

Italiji) održala 20 općih sabora, na kojima je preko biskupa čitavoga svijeta bila zastupana sva Crkva, a istočna crkva nije održala ni jednoga od svoga odjeljenja od Petrova Rima 1054., pa do danas!

Biskupi Kristove Crkve, kao kolegij, koji je naslijedio apostolski zbor, kad nastupaju zajedno s Papom, nepogrešivi su učitelji istine. Ali kao pojedinci u svojim biskupijama nemaju nepogrešivog učiteljstva, nego samo vlast autentičnog tumačenja vječnih istina i Božjeg zakona za svoje vjernike. (Kan. 1326)

Kako je divna organizacija Crkve i na području učiteljske službe! Vječni Učitelj neprestano stoji uz svoju Zaručnicu i čuva netaknuto blago objavljenih istina. Uz vidljivu glavu Crkve — Rimskog Papu — trajno stoji Duh Sveti, da ne može zabludjeti u pitanjima vjere i ćudoređa. A biskupi i svećenici raznose svijetom ovo nebesko sjeme istine, da urodi plodom neprolazne sreće.

ZAKLJUČAK

Braćo i prijatelji!

Kanonsko pravo katoličke Crkve u kanonu 1322. sistematiziralo je sve ovo naše izlaganje u nekoliko sažetih rečenica, kad kaže: »Krist je svojoj Crkvi ostavio blago vjere, da trajno praćena Duhom Svetim, objavljenu istinu sveto čuva i vjerno tumači. Ona ima pravo i dužnost, neovisno od bilo koje svjetovne oblasti, sve narode učiti evanđeosku nauku, a svi su, po božanskom zakonu, dužni, da se u njoj propisno pouče i prigrle pravu Božju Crkvu.«

Za nas katolike nema i ne može biti sumnje, da je Isus svojoj Crkvi poklonio dragocjeni i spasonosni dar vjere. Po ovom poklonu Kristova će Crkva neprestano i uspješno vršiti djelo preporađanja i obnove neumrlih duša, koje po svojoj naravnoj težnji izgaraju za Bogom i njegovim beskonačnim životom vječne miline i sreće.

Dar Kristove vjere posjeduje u cijelosti samo Katolička Crkva. Ostale kršćanske zajednice učestvuju samo dijelom u ovom obilnom poklonu, jer su hotimičnim napuštanjem Božje Crkve izgubile pravo na božansku baštinu i zadovoljile se djelomičnim učešćem u bogatoj riznici istine i života. Razumljivo je samo po sebi, da se Katolička Crkva osjeća neobično ponosna nad ovim činjenicama i da smatra svojom najsvetijom dužnošću Kristov dar vjere sačuvati u netaknutoj blistavosti i predati ga u posjed svim ljudima dobre volje.

Na Kristovoj Crkvi leži odgovorna dužnost, da poklad božanskih istina i sredstava vječnog spasenja neumorno i vjerno čuva. Ona je svijesna svoje obaveze, da kroz sva stoljeća tumači ljudima životvorne istine duhovne obnove i pravog katoličkog življenja. Iznevjeriti se ovoj dužnosti značilo bi prezreti začetnika istine i dobra, a ujedno stropoštati u bezdan propasti Božju djecu.

Krist se pobrinuo, da njegova Crkva može što idealnije izvršiti povjerenu dužnost, pa joj je i dao trajnu pomoć Duha Istine i Života. Stoga se i ne čudimo, da je Kristova Crkva kroz sva vremena marljivo učila sve narode evanđeosku nauku, pa makar joj se često puta stavljale zapreke ili je čekala mučenička iskušenja.

Razumljivo je na prvi mah, da na nama katolicima leži ozbiljna dužnost posluha i odanosti svojoj Crkvi. Ako mi iskreno i prostodušno usvojimo Kristovu nauku, koju netaknuto čuva Katolička Crkva, time ćemo pokazati najvišu ljubav prema svome Spasitelju i svojoj duhovnoj Majci, a u potpunosti usrećiti sebe i osigurati blaženu vječnost!

CRKVENO UČITELJSTVO I ŽUPSKA ZAJEDNICA

Braćo i prijatelji!

Možda će vas na prvi mah iznenaditi, kad ustvrdim, da je rijeka Krka veličanstveni prirodni spomenik, jedinstvena pojava u svijetu. Svim velikim učenjacima svijeta, koji se bave proučavanjem geofizičkih pojava kod manjih i većih rijeka, poznato je, da se na ovoj kraškoj rijeci stvaraju prirodnim putem vrlo interesantne sedrene barijere i vapneno korito. I upravo zbog ovih svojih rijetkih vlastitosti rijeka Krka ima svoju veliku domovinsku i međunarodnu vrijednost. Ako vas nekad sreća nanese u sjevernu Dalmaciju, pa budete imali prilike ploviti od Roškog slapa prema Visovcu, onda se svakako sjetite, da na svom putu morate proći iznad vrlo rijetkih primjera sedrenih polica. Dok budete u ugodnom sjećanju naše slavne prošlosti promatrali ruševine starohrvatskog grada Kamička, i kad vas prvi put pozdrave razvaline Šubićeva Rogova, lađa će neosjetno uljesti među granitne i dolomitne stijene, koje se zovu Grede. I upravo među njima leže na dubini od 24 m te sedrene police.

Bit ću vam iskren i priznati, da ne spominjem Krke zbog sedrenih polica, nego spominjem Grede zbog drugog prirodnog fenomena. Razdragani posjetioci ovog dijela Krke imaju priliku doživjeti fenomen jeke. Veselo kliču među onim gordim klisurama, a one im nakon kratke stanke odgovaraju istim glasom i riječima.

Ova mi slika služi kao zgodno osvjetljenje nebeske rezonancije između crkvenog učiteljstva i katoličkih vjernika u župskim zajednicama, o čemu namjeravam govoriti.

Iz naše nedavne katoličke prošlosti mi imamo praktičan svečani ogled, u kojem se očito vidi odnos neprevarljivog učiteljstva Kristove Crkve i članova naše brojne duhovne zajednice. Već odavna među službenim i naučnim katoličkim krugovima, kao i među širim slojevima kršćana, sazrijevalo je uvjerenje, da je uistinu objavljena i neprevarljiva istina o Marijinom tjelesnom uznesenju na nebo. U naše dane bližio se čas, da se to svečano proglasi. To veliko pitanje pretresali su biblicisti, dogmatičari i mariolozi. Pijo XII. obratio se posebnim pismom na sve biskupe svijeta, da oni u svojim biskupijama preko podružnih župnika

ispitaju vjerovanje i mišljenje vjernika u ovom velebnom pitanju. I ta duhovna anketa provela se savjesno i vjerno, i poslužila je kao neposredna priprava za definiciju.

Zar ne vidimo iz ovog praktičnog ogleda idejnu vezu i dužni odnos između crkvenog učiteljstva i katoličkih vjernika? Ali potrebno je još nešto naglasiti. Dok je Pijo XII. na Petrovom Trgu (u Rimu) 1. XI. 1950. izgovarao definiciju dogme, okruživali su ga kardinali, biskupi, svećenici i vjernici iz čitavoga svijeta. I najskromnija župska zajednica u katoličkom svijetu, i najzadnji naš vjernik, osjetio se u tome času sretan i rekao: Vjerujem.

Pravilno poštivanje i usvajanje crkvenog učiteljstva jest dužnost svih nas!

1. DUHOVNA GLAVA ŽUPSKE ZAJEDNICE I CRKVENO UČITELJSTVO

Organizirana struktura Kristove Crkve opravdano je zadivljavala dubokoumne ljude kroz sva vremena, pa dosljedno i danas. Kod ni jedne druge zajednice mi ne nalazimo savršenije funkcioniranje nutarnjeg aparata, uza sve ljudske nedostatke vršilaca različitih službi, kao što susrećemo kod Katoličke Crkve. Zar i to nije dokaz o njezinoj vrhunaravnosti?

Vrhovna vlast i učiteljstvo stoji u rukama Rimskog biskupa. On upravlja čitavom Crkvom. On odgovara za sve katoličke vjernike. U njegovoj odgovornoj službi pomažu ga njegovi neposredni doglavnici — kardinali, koje on bira i imenuje u specijalnim konzistorijima. Ima ih po svim kontinentima, u mnogim zemljama, pripadaju različitim narodnostima i jezicima. Oni su uglavnom i predsjednici rimskih Kongregacija. Oni su vjerni tumačitelji papinskih odluka i uopće objavljene božanske nauke.

Granice Kristove Crkve jesu granice svijeta. To je očito iz Kristove izjave pred samo uzašašće na nebo (Mk. 16, 15); to je apsolutna nužda, koja se logično izvodi iz samog karaktera Crkve. Zar je moguće, bez teritorijalne podjele, iz samog Vatikana upravljati čitavim katoličkim svijetom? Stoga je naša Crkva i razdijeljena na crkvene pokrajine, pokrajine na biskupije, biskupije na okružna namjesništva ili dekanate, dekanati na župe. Crkvenom pokrajinom, prema Kanonskom pravu, upravlja nadbiskup (metropolit), biskupijom biskup, dekanatom dekan, a pojedinom župskom zajednicom župnik. Nas u ovoj katehetskoj pouci zanima samo župska zajednica i njezin duhovni pastir — župnik.

O župi i župnicima napisane su brojne knjige. Crkveno pravo posvetilo im je mnoge kanone (451—470). U bogoslovijama se uči posebna teološka disciplina — pastirsko bogoslovlje. Što bismo mi iz čitavog tog ogromnog materijala odabrali za naše pitanje?

Župa je posljednja, ali zato i osnovna ćelija u velikom organizmu Crkve. Tu se stvaraju novi članovi kršćanskog društva, tu se formiraju preporođena Božja djeca, tu započinje i svršava svoj duhovni put svaki član Kristove Crkve. Što je obitelj za domovinsku ili još bolje rečeno, za sveopću ljudsku zajednicu, to je župa za naše kršćansko društvo.

Kad gledamo s pravilnog stanovišta, Crkva ne može i ne smije biti ravnodušna, komu će povjeriti duhovnu brigu za župsku zajednicu. Njezina je stroga dužnost, da župu povjeri onomu, kojega istinski smatra pravim duhovnim pastirom, jer će jedino taj voditi svestranu skrb o povjerenim dušama i napajati ih na izvorima istine.

Kanonsko pravo u kan. 459, § 1 i 2 veli: »Biskup je strogo dužan ispražnjenu župu dati onomu, kojega smatra za nju podesnijim, a da ne povlašćuje bilo koga. Pri stvaranju suda o nečijoj podesnosti treba paziti ne samo na umnu sposobnost, nego i na sva druga svojstva, koja se traže za pravilnu upravu dotične župe.« A u kan. 453, § 1 i 2 čitamo: »Da netko valjano može biti župnikom, mora biti svećenik. Osim toga mora biti dobra ponašanja, posjedovati nauk, revnost za duše, razboritost i ostale kreposti i svojstva, koja opće i posebno pravo traži za uspješnu upravu ... župe.« Spasonosne odredbe!

Župnik je među svojim duhovnim stadom pravi predstavnik vječnoga Pastira i Učitelja Krista. Da bi mogao što uspješnije izvršiti svoju uzvišenu službu, Crkva mu je dala sv. Red, jurisdikcijske i učiteljske ovlasti. Učiteljska služba primjera i žive riječi predstavljaju jednu od njegovih temeljnih funkcija, pa ga je i upravo radi toga Crkva kroz duge godine izgrađivala u filozofskim, teološkim i drugim pomoćnim znanostima; dala mu je solidan duhovni odgoj i razvila u njemu smisao za propovijedanje životnih istina.

Biti učitelj u Kristovoj Crkvi — to je velika i odgovorna dužnost. I upravo ova svijest odgovornosti učinila je, da su mnogi, inače sveti i veliki ljudi, odustali od sv. Ređenja, jer su se smatrali nedoraslima da budu učitelji u novom Izraelu otkupljenog čovječanstva. Na svećenike — župnike odnosi se Božja riječ, upravljena Aronu: »Izraelove sinove (-treba! -) poučavati u svima uredbama, što... ih je objavio Gospodin...« (V. Mojs. 10, 11) A prorok Malahija magistralno veli: »Jer se gleda na svećenikove usne; u

njegovim se ustima traži pouka i uputa. Jer je on glasnik Gospoda nad vojskama.« (2, 7)

Učiteljsku službu vrše katolički župnici, ako se vjerno drže strogih i jasnih odredaba Crkvenog zakonika. »U nedjelje i druge zapovjedne blagdane — veli kan. 1344 za župnike — dužan je osobno propovijedati Božju riječ običnom homilijom, za vrijeme mise, kad ima više svijeta.« A u kan. 1324—1333 naglašuje se, da je najsvetija dužnost župnika brinuti se za pouku puka u kršćanskom nauku, djecu pripravljati za prvu ispovijed, pričest i potvrdu. Radi osiguranja prave katoličke istine u župskim zajednicama naređuje kan. 469: »Župnik ima pomnjivo paziti, da se ne bi u njegovoj župi što učilo protiv vjere i ćudoređa.«

Nije nužno naglašavati, da župski duhovni pastiri nisu nepogrešivi u svojoj učiteljskoj službi. Primjeri iz prošlosti i sadašnjosti dokazuju, da su neki i zabludili. Takvima veli Bog: »Vi ste zašli s puta i mnoge ste pokolebali u zakonu... Zato i ja vas činim prezrenima i niskima kod svega naroda, jer se niste držali mojih putova...« (Mal. 2, 8—9)

Duhovni pastir župske zajednice jest spasonosni kanal, kojim dolazi k nama milost i istina. Molimo Boga, kršćanska braćo, da nam uvijek dade svetih učitelja, o kojima ćemo moći svi reći: »U njegovim ustima bio je zakon istine, na njegovim usnama nije se našla prijevara. U miru je i poštenju išao preda mnom i mnoge je odvratio od grijeha.« (Mal. 2, 6)

2. ČLANOVI ŽUPSKE ZAJEDNICE I CRKVENO UČITELJSTVO

Župnik i župljani sačinjavaju jednu nedjeljivu duhovnu obitelj, u kojoj duhovni pastir vrši dužnost brižljivog oca, a župljani su njegovi duhovni sinovi i kćeri. Ovaj odnos i ova duhovna veza nužno proistječu iz same temeljne konstitucije Crkve, koja je po svome karakteru i zadatku duhovna majka svojih vjernika. Uspjeh i napredak naših župskih zajednica ovisi upravo o pravilnom shvaćanju i provođenju duhovnog jedinstva između akreditiranog učitelja istine — dušobrižnika i njegovog vjernog i poslušnog puka.

Duhovna snaga i vitalnost dolazi u članove naših zajednica od Krista, preko Posrednice svih milosti, spasonosnim kanalom svećeničkog srca, koje vrši ulogu duhovne glave našeg osnovnog katoličkog društva. Ali nije samo nužno potrebno, da duhovna glava naših župskih zajednica bude besprijekorna, revna i neu-

morna u odgovornoj službi, nego je također i apsolutni zahtjev, da i čitavim našim zajedničkim organizmom kola vrela krv duhovnog suosjećanja, solidarnosti i ljubavi.

Katolička Crkva ima određen i jasan nauk obzirom na objavljene istine, koje joj je Duh Istine povjerio. Bilo svečanim neprevarljivim učiteljstvom na usta Kristova Namjesnika ili općeg Sabora, bilo redovitim učiteljstvom Kristova je Crkva zauzela pravilan i dužan odnos prema temeljnim istinama naše katoličke vjere, bez kojih nema i ne može biti spasenja. Te istine svojim vjernicima tumače njihovi duhovni učitelji bilo u školama ili crkvama, bilo u propovijedima ili katehetskim poukama, bilo pojedinačno ili skupno, bilo pisanom ili usmenom riječju. I sada nastaje vrlo važno pitanje: kakav odnos, ili još jasnije rečeno, kakvu vjeru moraju naši vjernici izraziti crkvenom učiteljstvu?

Dogmatska nauka Katoličke Crkve, raspravljajući o neprevarljivom učiteljstvu u Kristovoj zajednici, razlikuje primarni i sekundarni objekt nezabludivog učiteljstva. Primarni objekt obuhvata sve i same vjerske istine o stvarima vjere i ćudoređa, koje su u izvorima objave, naime u Sv. Pismu i Predaji, formalno sadržane. A sekundarni se objekt neprevarljivog učiteljstva proteže na sve i same istine, koje su nužne, da se blago vjere čuva. Ovaj je princip jasno izražen i njega treba vjerno i savjesno primjenjivati.

Ne smijemo ekskluzivno shvatiti, da je samim definiranjem dogmâ u potpunosti obuhvaćen prvi objekt učiteljstva. Tu spada i označavanje što zgodnijih izraza za definiranje; sud o simbolima, ispovijestima vjere; objavljivanje kaznenih cenzura u slučajevima formalne hereze; označavanje kanona Sv. Pisma, pravog smisla svetih knjiga, izvora Predaje i slično. Ono se dakle odnosi na sva pitanja vjere i ćudoređa, koja su nužni uvjet našeg života i vječne neprolazne sreće.

Katolička dogmatika nadalje drži sigurnom nauku, koja uči, da je Kristova Crkva neprevarljiva i na području naravnih istina, koje su u nužnoj vezi s dogmama, nezabludiva i u teološkim zaključcima, neprevarljiva i obzirom na doktrinalne cenzure, kad osuđuje neku heretičku nauku, koja se protivi formalno objavljenoj istini. Isti princip primjenjuje naša dogmatika i na dogmatske čine bilo historijske, doktrinalne i hagiografske (zakonitost općeg Sabora ili izbor Pape, sud o nekom religioznom nauku, proglašavanje svetaca), na opće disciplinarne zakone. Na svim tim dakle područjima naša Majka Crkva jest i ostaje nepogrešiva.

Poslije jasno razlikovanih poimova možemo logično doći do pravilnih zaključaka. Svi naši vjernici, uključujući i njihovog

duhovnog Učitelja, dužni su sve one istine, koje spadaju na prvotni objekt nepogrešivosti crkvenog učiteljstva, ispovijedati vjerom božansko-katoličkom, jer ih je Gospodin objavio, a Crkva izlaže u svojem svečanom ili redovitom učiteljstvu (kan. 1323). Naša vjera u ove istine ima najvišu sigurnost, jer se temelji na božanskom autoritetu. I svaki onaj, koji bi nijekao ove istine, bio bi krivac teškog grijeha, bio bi odmetnik i heretik, vrijedan teške kazne vječnog osuđenja.

Kakav mora biti, kršćanska braćo, naš pristanak uz istine vjere, koje spadaju u drugotni objekt crkvenog nepogrešivog učiteljstva? I te spasonosne istine, koje su u uskoj i nedjeljivoj vezi s objavljenim istinama, moramo čvrsto vjerovati i neustrašivo ispovijedati, i to tzv. crkvenom vjerom, jer nam za njihovu istinitost svjedoči neprevarljiva učiteljica vječnih istina — Kristova Crkva. Kao što u gornjem slučaju, tako jednako i u ovom, mi nemilo i teško griješimo, ako ne ispovijedamo ovih uzvišenih istina. Iako nismo heretici u prvotnom smislu riječi, ipak smo donekle zalutali, jer i sam Krist veli u Evanđelju: »Ako tko Crkve ne posluša, neka ti bude kao neznabožac i carinik!« (Mat. 18, 17) Bog nas sačuvao od ove teške sudačke riječi!

Po sebi je razumljivo, da ispovijedanje objavljenih i uopće vjerskih istina, opsolutno traži njihovo što iscrpnije i što potpunije poznavanje. Već su stari mudraci stavili načelo: Nil volitum, quin praecognitum! Mi ne možemo pravilno ispovijedati istine katoličke vjere, ako ih prethodno ne upoznamo. A ne možemo ih upoznati, ako savjesno ne pohađamo vjersku pouku i propovijedi, koje se drže u našim katoličkim crkvama, ili privatnom lektirom ne nadoknađujemo usmenu pouku. Već davno je ustvrdio apostol Pavao: »Vjera je od propovijedanja, a propovijedanje riječju Kristovom.« (Rim. 10, 17)

Neka nas, dragi vjernici, ispovijedanje vječnih istina drži trajno povezane uz Božanskog Učitelja. Kristova istina bit će naše duhovno oslobođenje u ovom životu. Istina će biti naš život u vječnosti!

ZAKLJUČAK

Kršćanska braćo!

Zar bih mogao završiti ovu katehetsku pouku, a da ne spomenem bar koji primjer iz života revnih dušobrižnika i pobožnih vjernika? U tu svrhu neka posluži jedan iz prošlih vremena, a jedan iz naših dana.

Sv. Klement Hofbauer bio je pekar, pa pustinjak, pa đak, dok napokon nije zaslugom pobožnih gospođa svršio gimnaziju u Beču. Postao je Redemptorist. Bog ga je pozvao u Varšavu, da tu sije sjeme istine i života. Poljski svećenici i vjernici nisu ga oduševljeno primili, jer je bio Nijemac. Vjerski život u Varšavi bio je hladan. Klement se dao na propovijedanje. U crkvi sv. Bena uveo je svakodnevne misije s ovim rasporedom: Nedjeljom i blagdanom: 5 s. pouka u kršćanskom nauku za kućne pomoćnice. Zatim sv. Misa pred izloženim Sakramentom. Iza Mise vjerska pouka na poljskom jeziku. U 8 s. pjevana koralna Misa, a iza nje propovijed na poljskom, pa na njemačkom jeziku. Nakon toga školska misa s glazbenim produkcijama. U 2 s. poslije podne kršćanski nauk za djecu. U 4 s. propovijed na njemačkom jeziku, pa pjevana Večernja (oficij), zatim propovijed na poljskom jeziku. U radne dane kao nedjeljom od 6 do 8 s. Poslije podne u 5 s. propovijed na njemačkom jeziku, pohod Presv. Sakramentu, propovijed na poljskom jeziku, pa Križni Put. Navečer ispit savjesti, čitanje životopisa sveca za idući dan, kratka prigodna pouka, Gospine litanije i svršetak.

Što mislite: koji je bio rezultat ovog apostolskog rada? — Opća duhovna obnova! Jedan dokaz: Od 2.000 Pričesti na početku popeo se broj na 100.000! Ne zaboravimo: to je konac XVIII. stoljeća!

Poznajem mladog seoskog župnika, koji je služio prostranu i brojčanu, dijelom brdsku, a dijelom pripoljsku župu. Nije neke naročite svetosti, ali svoje je dužnosti vrlo savjesno vršio. Njegov je nedjeljni raspored bio ovaj: Ujutro rano neposredna priprava za katehezu i propovijed, moljenje časoslova i razmatranje o Misi. Zatim u Uredu oprema najnužnije poslove. U 8 s. vjeronaučna pouka za djecu osnovnih škola. Prije pouke i nakon nje prilika za sv. Ispovijed i Pričest. Pred župsku Misu kateheza za sve župljane, preko pjevane Mise propovijed. Iza Mise vjenčanja i krštenja. U 3 s. poslije podne vjeronauk za djecu srednjih škola. Iza toga vježbanje pjevačkog zbora. U sumrak sv. Krunica i blagoslov s Presvetim. Očevidac sam, da je nekada imao po 6 s. vjeronauka u radne dane djeci osnovnih škola, koja su se pripremala za prvu Ispovijed, Pričest i Krizmu, a nisu sva mogla doći zajedno. Plodovi nisu izostali!

Otvorimo, braćo i prijatelji, svoje duše spasonosnom utjecaju božanskog svjetla vječne istine, koje nam Učitelj nad učiteljima pruža preko učiteljstva svoje Zaručnice — Crkve. Neka nas božanska istina trajno napaja, da u njoj nađemo sreću i pravi život.

ISTINE KATOLIČKOG KATEKIZMA I KRISTOVI VJERNICI

Kršćanska braćo!

Zdrava i vječna filozofija uči, da je dokaz iz autoriteta posljednji u nizu argumenata, kojima želimo nešto svestrano obrazložiti i potkrijepiti. I mi ne smijemo imati ništa protiv ovog načela. Ali ni majka svih znanosti ne osporava vrijednost spomenutog dokaza, pa makar ga mi upotrijebili i osamljeno, kada se želi nešto, u ne tako strogom filozofskom dokazivanju, potkrijepiti ili trenutačno naglasiti.

U slobodarskoj Francuskoj živio je na prelomu XVIII. st. filozof Teodor Jouffroy (1796—1842), koji na žalost, iako se zanimao najvećom znanošću, nije imao vjere, najvećeg Božjeg dara. Ipak u časovima nepristranog rasuđivanja i iskrene težnje za istinom, on se divio dubini katoličke vjere i vječnih načela.

Među drugim vrijednim i dubokoumnim izjavama Jouffroy se snažno izrazio i o katoličkom katekizmu, kad je rekao: »Ima jedna mala knjižica. Nju uče djeca, a ispituju ih o tom u crkvi. Pročitajte tu knjigu, — to je Katekizam. Naći ćete u njoj rješenje svih pitanja, o kojima sam ja raspravljao u svojoj filozofiji. Rješenje svih pitanja bez iznimke. — Upitate li kršćanina, kako je postao čovjek, on to zna. Upitajte ga, što će biti od ljudi, on i to zna. Upitajte ga, kako treba živjeti, i to zna. Uzmite ono najmanje kršćansko dijete, koje nikada nije razmišljalo o životu, pa ga pitajte, zašto je na svijetu? Upitajte, šta će biti s njime poslije smrti? Dobit ćete divan odgovor. Doduše dijete ne shvaća, što govori (ili još točnije, ne shvaća potpuno), ali uza sve to odgovor je vrijedan udivljenja. Nastavite, pa pitajte ga: Kako je postao svijet? Zašto je Bog stvorio biljke i životinje? Pitajte ga dalje, kako je zemlja napučena, od jednog para ljudi ili od više? Zašto ljudi ne govore jednim jezikom? Zašto se čovječanstvo pati, zašto se ljudi glože, i kako će sve ovo svršiti? Kršćansko dijete sve to zna. Postanak svijeta, postanak života, postanak rasa, cilj ljudskog života na ovom i na drugom svijetu, odnos čovjeka i Boga, dužnosti čovjeka prema svome bližnjemu, dužnosti čovjeka prema stvorovima, — nema toga, što kršćanin ne zna. A kad to dijete odraste, ne će

imati uopće sumnja o prirodnom pravu, o političkom pravu, o međunarodnom pravu. Sve to proističe samo od sebe iz kršćanstva. Eto, to je ono, što ja zovem velikom religijom. Priznajem to kršćanstvu, jer ono nije ostavilo bez odgovora nijedno od pitanja, koja zanimaju čovječanstvo!«

Zar ova izjava nije dostojna jednog novovjekog filozofa? Ali ja odmah nadovezujem jedno pitanje: Mogu li katolička djeca i odrasli kršćani imati sve ovo znanje, ako ne poznaju Katekizam?

1. ZNAČENJE KATEKIZMA ZA KATOLIČKE VJERNIKE

Pod pojmom »Katekizam« ja ovdje ne shvaćam prvotno i isključivo samo onu malu knjižicu, koju djeca osnovnih škola i nadobudni gimnazijalci upotrebljavaju kao školski priručnik pri izučavanju temeljnih istina naše katoličke vjere. Na ovom mjestu taj poznati pojam mnogo je širi i uzvišeniji. Nebeskom riječju »Katekizam« mi obuhvaćamo onu životnu duhovnu znanost, koja predstavlja i jest početak duhovnih spoznaja, njihovo produbljivanje i saživljavanje u skladnom jedinstvu s vječnim Bićem. Tu nebesku znanost usišemo od svojih roditelja zajedno s majčinim mlijekom, nju primamo u prvim danima naših školskih intelektualnih buđenja od naših revnih vjeroučitelja, njom nas darivaju naši dušobrižnici za cijelo vrijeme našeg kratkog ovozemnog putovanja.

Etimološko značenje riječi »katekizam« moramo tražiti u grčkom biblijskom jeziku. Apostol Pavao upotrebljava u I. poslanici Korinćanima gl. 14., r. 19. glagol »katehéo« u smislu usmenog poučavanja nekoga. Od ove Apostolove riječi izvedene su kasnije riječi: kateheza, kateheta, katekizam itd. Naš oblik »katekizam« potječe od grčke riječi »katehismós«, koja u latinskom jeziku glasi catechismus te označuje poučavanje ili u daljem smislu knjigu, u kojoj se tumači kršćanska vjera. Dosljedno, katehizirati znači, kako se sažeto izrazuje Forcellini u svom djelu »Totius Latinitatis Lexicon« (II., 111), poučavati nekoga početne istine kršćanske vjere. Katekizam je, dakle, po svojem etimološkom značenju sustavna pouka u istinama vjere, koja počinje s prvim svitanjem našeg ljudskog razuma u prvim dječačkim danima, a svršava s posljednjim činom života.

Dosljedno ovim pojmovima Kristova je Crkva započela katehetsku pouku na znameniti dan Pedesetnice, kad je Duh Istine udario temelje novom Kristovom društvu i započeo djelo duhovne

obnove svijeta. Prvi kateheta bio je sv. Petar, koji je svoju katehezu posvetio razlozima Isusova dolaska na zemlju i značenju njegovog otkupiteljskog djela. Prvi sretni slušači bili su Petrovi sunarodnjaci Židovi iz Judeje i Galileje, kao i iz drugih bližih i daljih pokrajina. Rezultat prvog tumačenja katoličkog katekizma bio je utješan: poslije Petrova prvog govora u Jeruzalemu krstilo se tri tisuće Židova! (Usp. Dj. Ap., gl. 2)

Katolička Crkva smatrala je svojom velikom dužnošću: uvijek i neumorno tumačiti ljudima kroz sva stoljeća temeljne istine Kristove vjere i uopće duhovnog života. Uz apostola Petra prihvatili su se svoje odgovorne službe i drugi apostoli. Oni su prokrstarili sav tada poznati svijet i svagdje propovijedali jednostavnim i pučkim načinom istine katoličke vjere. Mi ne tvrdimo, da apostol Pavao nije znao održati dubokoumne i snažne govore, ali priprostoj katehetskoj službi apostola zahvaljujemo obraćanje svijeta!

Ulogu i važnost Katekizma u životu kršćana nisu uočili samo apostoli, nego također i svi službeni predstavnici Crkve, kao i uopće svi pravovjerni vjernici. Djelo apostola nastavio je veliki katehista patrističkih dana sv. Ćiril Jeruzalemski (+386) sa svoje dvadeset četiri kateheze, zatim nenatkriljivi genij iz Kartage sv. Augustin sa svojim snažnim poukama i teoretskim djelom: O katehiziranju neukih (De catechizandis rudibus). Za njima se nižu imena časnih predstavnika naše Crkve: Gersona, Karla Boromejskoga, Bartola de Martyribus, Franje Ksaverskoga, Fleurya, Boudana, Klementa XI., Benedikta XIV., velikih katehetskih preporoditelja naših dana Prospea Guerangera, kardinala John Henry Newmana i sveca naših dana Pija X., koji je katehetskoj pouci davao dužno veliko značenje. Svi ovi veliki duhovi naše crkvene zajednice bili su uvjereni, da je Katekizam od osnovnog značenja za pojedinca i uopće za naše katoličko društvo. Prošlost i sadašnjost potvrđuju pravilnost ovog mišljenja.

Apsolutno je nemoguće zamisliti duhovni razvoj bilo kojeg pojedinca bez katehetske pouke. Kad se u mladom biću počne buditi zora shvaćanja i razumijevanja, kad ljudski duh postane požudan za trajnim istinama, zar je moguće zadovoljiti tu nezasitnu težnju, a ne pružiti joj za hranu vječnu baštinu trajnih vrednota, koje posjeduje kršćanska vjera, a katolička katehetska nauka izlaže jednostavno, ali uvjerljivo!

Zamislimo se, dragi vjernici, u razvojni duhovni put svakog od nas pojedinaca. U životnoj borbi zabluda, neistina, krivih načela, lažnih obećanja i uopće štetnih nastojanja, tko može svemu

tomu suprotstaviti snažan otpor nesavladive istinitosti, duhovne čeličnosti, besprijekornih načela i neporušive sigurnosti, ako ne Kristova evanđeoska nauka, koju vjerno tumači i pravilno primjenjuje katolički Katekizam?

Ali ne samo za nas pojedince, nego također i za čitavo naše katoličko društvo proučavanje, priznanje i usvajanje načela Katekizma predstavlja izvanrednu duhovnu korist. Mi smo kao zajednica potrebni ne samo direktiva vjere, nego i praktičnih rukovodećih načela, kao i spasonosnih duhovnih pomagala, koja će nas sigurno voditi u bolju i sretniju budućnost. A sve to možemo jedino naći u katoličkom Katekizmu.

Zar nije dakle Katekizam spasonosna nauka, u kojoj nema ništa zla, nego samo dobro?! Stoga mi i nehotice dolazi u sjećanje jedan slučaj iz vremena Francuske revolucije. Jakobinci su u Bretanji u mjestu Chene provalili u kuću Ivana Chantebela, našli u njoj katekizam, odvukli Ivana pred revolucionarno vijeće, koje ga je osudilo, da na javnom trgu spali katekizam. Ivan nije htio izvršiti nepravednu osudu. Vukli su ga ulicama, izrugivali, ali on je ostao odvažan. I njegova srčanost pobijedila je u potpunosti. Odgovarao im je mirno, ali odlučno: Moj katekizam je dobra knjiga. Ja ga ne ću spaliti!

Neka nas ovakvi primjeri uče i odvažuju!

2. RAZDIOBA KATOLIČKOG KATEKIZMA

Katehetska nauka Kristove Crkve nije neki samovoljni ili nategnuti filozofsko-religiozni sistem, koji je nikao u zanesenim glavama nekih davnih fanatika, provlačio se kroz kojekakve formacije i dospio do nas kao neko nezrelo nedonošče, u kojem se tek primjećuje dah, ali o pravoj klici života ne može biti ni govora. Svako takvo mišljenje je bez ikakva realnog oslonca. Šta više, u izravnoj protivnosti s činjeničnim stanjem.

Potreba vjere nije i ne može biti suhoparan produkt nekog vremena, posebnog mentaliteta, potražnja specijalnih staleža, rezultat kojekakvih neuglednih slučajnosti. Ne! Vjera je apsolutna potreba ljudskog duha. Bez vjere ne samo da nije moguće ugoditi Bogu, kako se izražava Apostol naroda (Žid. 11, 6), nego bez vjere nije uopće moguć život na ovoj zemlji. U svjetlu ovih načela nimalo nam nije čudna pojava, koju su doživjeli ljudi poznatog protestantskog istraživača Afrike Stanleya. Crnci u Kongu su im rekli: »Uzmite naše zlato, ali dajte nam za to religiju, koja nas

uči živjeti i umrijeti.« Na njihova poganska, ali neopoganjena usta progovorio je zdrav ljudski duh.

I upravo zbog ove apsolutne nužde, koju posjeduje ljudska duša za vjerom, katolički Katekizam posvetio je svoj prvi dio upoznavanju i razradi našeg kršćanskog Vjerovanja. Tu dolaze u pretres sva pitanja, koja duboko zasijecaju u naš život. Spoznaja Boga i njegova nutarnjeg života; spoznaja božanskih čina u djelu stvaranja duhovnih i ljudskih bića, razumnih i nerazumnih stvorova, mikro i makrokozmosa — sve su to istine, koje razrađuje katolički Katekizam. Djelo otkupljenja, ustanovljenja Crkve, djelo posvećenja Duha Ljubavi, prekogrobni život — tumači Katekizam sigurno i na opće zadovoljstvo. Ni jedno pitanje ne ostavlja Katekizam neriješeno! Mi živimo u sigurnosti, mi umiremo u pouzdanju. Nas ne može zadesiti sudbina, koja je stigla filozofa Aristotela, koji je uz Platona i Sokrata najveći um antičkog vremena. On je na smrtnoj postelji gorko uskliknuo: »Živio sam u sumnji, umirem u nemiru i ne znam kamo idem. O Biće nad bićima, smiluj mi se!« Eto, jedan od najvećih predstavnika vječne filozofije umire nesiguran!

Katoličko Vjerovanje, sadržano i izloženo u kršćanskom Katekizmu, predstavlja i jest najpotpuniji odgovor na sva pitanja života, bilo na zemlji ili u vječnosti. Savršenu potvrdu imamo u životu sv. Justina, filozofa i mučenika. Kad ga je rimski prefekt pitao, gdje je učio, da je postao tako pametan, on mu je odgovorio: — Okušao sam svaku vrstu znanosti, i na koncu sam se aplicirao na kršćansku znanost, iako se ona ne dopada onima, koji dozvoljavaju, da ih zavaravaju lažna mišljenja. — Bijedniče, veli mu prefekt, i tebi se dopada takva znanost? — Da! Meni se veoma dopada, veli Justin, jer mi omogućuje ići s kršćanima na pravom i čistom putu. Samo ona posjeduje istinu.

O divno blago vjere, sadržano i protumačeno u katoličkom Katekizmu!

Protestantizam naprotiv uči, da je sama vjera dostatna za spasenje. Osim što je ova nauka u izravnoj protivnosti s objavom, ona se i u praktičnoj primjeni svojih sljedbenika pokazala nelogičnom i štetnom. Katolička nauka ističe načelo, da vjera sama za se nipošto nije dovoljna za naše duhovno opravdanje. Treba ujediniti dobra djela uz čistu vjeru, i onda je osigurano spasenje. Apostol Jakov izrazio je to vrlo snažno s dva izraza u svojoj poslanici, kad ponajprije vjeru bez zaslužnih djela nazivlje neplodnom (2, 20), a malo zatim, nakon analize živih dokaza iz St. Zakona, mrtvom!

Mi ne niječemo, nego naprotiv tvrdimo, da je Bog usadio u srca svih ljudi naravni moralni zakon, koji im po glasu savjesti određeno kazuje granicu ćudorednosti i pravilan način izražavanja zapovijedi najvišega Bića. Stoga mi, bez ikakve sumnje, vjerujemo isusovcu Josipu Anchieta, kada tvrdi, da je u brazilijanskim prašumama oko 1580. naišao na nekog starog umirućeg poganina, koji je u bitnosti poznavao Božje zapovijedi i vršio ih savjesno, a da mu nitko o tom prije nije govorio. Misionar mu je stoga, nakon pouke o krštenju, i nadjenuo ime Adam, jer je poput našeg praoca još bio nevin.

Nužno je naglasiti, da su vrlo rijetki i veoma osamljeni pojedinci, koji naravnim snagama uspijevaju sačuvati nenatrunjen pojam o božanskom zakonu i upriličiti mu vjerno svoje vladanje. Bilo je nužno, da vječni Otac izričito i jasno objavi svoje nepromjenljive zapovijedi, kako bi njegovi razumni ljudski stvorovi, iako okaljani istočnom ljagom, zauzeli pravilan stav i vršili svoje obveze prema Bogu, bližnjemu, Crkvi, domovini i društvu.

U knjigama objave i crkvenog učiteljstva određeno su formulirane Božje i crkvene zapovijedi. A svu tu spasonosnu građu razrađuje i tumači drugi dio katoličkog Katekizma.

Katolička nauka nužno mora biti kompletna, jer inače nije dostatna za postignuće svoje uzvišene vrhunaravne svrhe. Zato je sasvim logično, da se nakon vjernog prikaza objavljene vjere, detaljnog opisivanja naših raznolikih dužnosti, Katekizam osvrne i na moćna duhovna pomagala, koja će našu vjeru učiniti djelotvornom, naše moralne čine zaslužnima. Nauka katoličkog Katekizma o sakramentima upotpunjuje i završuje kršćanski nauk, kako bi naši vjernici na taj način posjedovali u potpunosti duhovno znanje o svim pitanjima, koja mogu i moraju zanimati preporođenu Božju djecu.

O veličanstvena nauko Crkve, koja nam darivaš nebesko znanje o daru vjere; koja nam otkrivaš zakone pravoga života, koja nas učiš korištenju izvora milosti. Vodi nas, usreći nas!

ZAKLJUČAK

Dragi vjernici!

Daleko sam od toga, da bih se ja pokušao uspavljivati nezrelim somoobmanjivanjem, kao da sam svestrano osvijetlio pitanje Katekizma i njegove zadaće u životu kršćana. O toj temi trebalo bi mnogo opširnije govoriti. Ipak moje je uvjerenje, da iz ovih

naših dosta škrtih i blijedih razgovora iskrsava u dovoljnom svjetlu kapitalna važnost kršćanske pouke za sve katolike!

Mi bismo počinili neoprostivu pogrešku, kad bismo držali, da je moguće razvijati život dostojan čovjeka, život preporođenog Božjeg djeteta, život zaslužan i duhovno vrijedan, a da prethodno ne upoznamo veličinu i djela svesilnog Gospodara neba i zemlje, naš odnos prema Njemu, konkretiziranje naših mnogostrukih dužnosti, kao i način spasonosnog stjecanja dragocjenih zasluga za vječni život. A detaljnu uputu u čitavom ovom sklopu zamašnih pitanja može nam pružiti samo neprevarljiva katolička nauka.

Dalekosežno značenje katehetske nauke — kako smo već istakli — shvaćali su ne samo predstavnici službene Crkve, kojima je i zvanična dužnost proučavanje i poučavanje kršćanskih istina, nego su to idealno razumijevali i katolički vjernici. Ovdje mi dolaze u sjećanje dva pasusa iz govora, što ga je znameniti sluga Božji dr Vico Necchi, liječnik, sveučilišni profesor biologije na Univerzi Srca Isusova u Milanu , održao 30. X. 1918. pred općinskim vijećem u Milanu u obranu vjerske pouke po školama i protiv psovka socijaliste Bonardia. Ovaj odlučni katolik doviknuo je svome protivniku: »Oh, da ste vi, ugledni profesore, samo malo učili onaj mali katolički katekizam, koji vi napadate, a da ga ne poznajete, vidjeli biste koje je blago mudrosti sadržano u njem, i možda biste jednom odali priznanje mudrosti priprostih, koja je veoma često toliko istinitija od oholog znanja mudrih.« Zatim nastavlja: »Da ste vi imali mali katolički katekizam, ne biste došli ovamo reći ispraznu blasfemiju obzirom na Neoskvrnjeno Začeće. Znam, da ta blasfemija nije originalno vaša. Vi ste je uzeli iz Haeckelove Antropogenije. Ali bilo bi bolje, da se drugi put malo više informirate, kad vas uhvati želja raspravljati teološka pitanja. Tada biste upoznali, da dogma Neokaljanog Začeća ne znači ništa drugo, nego izuzetnost jedne Žene od zajedničkog grijeha, pred čijim se uzvišenim i slatkim likom klanjao i genij Gionsuè Carduccija!...« Necchi je dakle u katekizmu s pravom gledao kompetentan odgovor na sva duhovna pitanja i radi toga ga veoma cijenio!

Riječ utemeljitelja i vrhovnog poglavara Pobožnog Društva Sv. Pavla svećenika Jakova Alberione nek bude posljednja misao ove katehetske pouke: »Danas treba imati na umu, da se sve više oštri borba za Krista i protiv Njega. Pobjeda ovisi od vjerske pouke! Poraz pojedinih duša ovisi od neznanja. Nije dovoljna teoretska pouka. Treba vjera, kršćanski život, molitva!«

Na sve ovo mi moramo reći: Amen = tako je!

SMISAO I ZNAČENJE KATEHETSKE POUKE

Dragi vjernici!

Veoma revni svećenik naših dana vlč. Ivan Kalan u svojoj uglednoj knjizi »Svijet za Krista«, koja bi se mirne duše mogla nazvati apostolska poslanica katolicima XX. st., posvetio je posebno poglavlje pitanju: Uzroci dekristijanizacije. On vrlo mudro stavlja razborit princip, kad piše: »Želimo li poduzeti nešto novo, moramo ogledati uzroke nazadovanja.« Sasvim opravdano! Mi se često puta rasplinjujemo u kojekakve žalobne naricaljke analizirajući uzbudljive činjenice, koje nam otvoreno dokazuju raskršćanjenost na brojnim područjima suvremenog bilo osobnog bilo društvenog života. Ali bi bilo mnogo korisnije i u svakom slučaju opravdanije, da se upitamo o uzrocima, koji uvjetuju, da blijedi kršćanska misao i život, jer su ovakva razmatranja veoma konstruktivna i apsolutno nužna, ako želimo poduzeti energična i shodna sredstva, da opet oživi kršćanski duh, mišljenje i život.

Spomenuti dalekovidni svećenik i pisac smatra, da je pet temeljnih uzroka, koji su doveli do suvremene dekristijanizacije u današnjem društvu: 1. ljudska slaboća i zloba; 2. napredak u znanosti i kulturi; 3. slobodno zidarstvo; 4. kapitalizam i njegovo dijete: socijalna bijeda; i 5. opće zanemarivanje ispitivanja katoličke savjesti, gdje bismo mi u nepristranoj samokritici pretresli sva područja našeg kršćanskog života (socijalno pitanje, nacionalizam, borba protiv alkoholizma, karitativna djelatnost, misije itd.) i donijeli pravilan zaključak, da li smo se udaljili od Krista ili ne.

Vlč. Kalan zadržava se i obrazlaže svaki od navedenih uzroka. Za prvi naglašava, da je on sam po sebi razumljiv, ali ga zbog pravednosti i jasnoće mora spomenuti. Obzirom na znanost i kulturu jasno se izjašnjuje, kad veli: »Ni ovaj napredak ne vodi nužno do otpada vjere. Jer samo polovična znanost vodi k vragu«! Za slobodno zidarstvo ističe, da je to tajna, »ali jaka moć, koja neprestano potajno ruje... Ona je najviše kriva, da je privatni i javni život tako iskvaren«. O kapitalizmu opravdano tvrdi: »Utjelovljeni grijeh, bezbožni svjetski propalica — kapitalizam, napravio je u zadnjim stoljećima takvu pustoš, da joj uzalud tražimo slične u povijesti«! A nakon temeljite analize sudbonosnog propusta pravog ispita savjesti, kliče: »Iz toga, što smo već rekli, jasno je, kako je ispit savjesti, makar bio žalostan, ipak vrlo ljekovit«.

Pronicavim otkrićima apostolskog svećenika mi nemamo što prigovoriti. Ali duboko smo osvjedočeni, da će naš prikaz o uzrocima dekristijanizacije u svijetu biti potpuniji, ako nadodamo još jedan razlog, a to je zanemarenost vjerske pouke. Iz neznanja rodio se nehaj, u nehaju otupio je osjećaj za katolički život, i konačno povratili smo se u poganstvo.

Unesimo opet u tamnu noć nevjere i indiferentizma snažnu luč katoličkih istina po svestranoj katehetskoj pouci!

1. KATEHIZACIJA KATOLIČKE MLADEŽI

Odakle ćemo početi, kršćanska braćo, opću duhovnu obnovu, koja ima za cilj svestranu rehabilitaciju svijeta i ponovno oživljenje katoličkog duha, kao jedinog pravog kvasca za formiranje Božjeg naroda? Dalekovidni reformatori već su davno označili prvi i najpovoljniji teren, u kojem treba razviti klicu novog života, a to je mladost. Tu i mi moramo početi, ako želimo svojoj zajednici osigurati trajnost i obnovu. Ako mi svoj katolički podmladak uistinu učinimo katoličkim i Božjim, onda možemo računati na dobru budućnost. A prvo i najmoćnije sredstvo u tom blagoslovljenom nastojanju jest — solidna i svestrana katehetska pouka. Zasučimo rukave i dajmo se na sveti posao!

Nepravilno je mišljenje onih katolika, koji neosnovano drže, da je isključiva dužnost Crkve, kao duhovne majke, brinuti se i nastojati oko duhovnog odgoja i svestrane naobrazbe svojih najmlađih članova. Ne! Bog je iz svojih providnosnih ciljeva, osim opće duhovne majke, svakom pojedincu dao i posebnu majku, koja će se iz prirođenih pobuda i velike ljubavi odati odgovornom poslu fizičkog i duhovnog odgoja potomaka svoje krvi i bračne odanosti. Taj zakon je kod roditelja tako naravan, da se u protivnom slučaju može smatrati monstruoznom pojavom, koja veoma ponizuje roditeljsko srce. Pravo na odgoj djeteta ne može roditeljima nitko zanijekati!

Katolička Crkva u svom zakonodavstvu zauzimlje ovaj načelni stav, pa stoga i kaže u kan. 1113, br. 5 Kanonskog prava: »Roditelji su najstrože dužni brinuti se, prema svojim silama, za

vjerski i moralni odgoj djece, kao i za njihovo vremenito dobro.« Za prekršitelje ovog naravnog prava i dužnosti Crkva je odredila i teške kaznene sankcije. Kan. 2319, § 1, br. 4 propisuje, da istog časa upadaju u izopćenje, koje je pridržano biskupu, oni katolički roditelji ili njihovi zamjenici, koji svijesno daju svoju djecu na odgoj ili pouku u nekatoličkoj vjeri. Već sami ovi propisi daju nam naslutiti, koliko Kristova Crkva cijeni i drži do pravog odgoja svoje mladeži.

Kad i u koje vrijeme ima početi vjerska pouka katoličke djece, što i na koji način treba učiti naše najmlađe? — ta pitanja nisu tako teška, kako mi na prvi mah mislimo. Uzmimo principe iz života prirode. Zar je od malog značenja za idući dan vedrina u prvo jutarnje svitanje? Zar se ne posvećuje najviša pažnja prvih dana netom otvorenom cvijetu? Zar ćemo novo mladunče prezreno odbaciti u prvo vrijeme života? To samo činimo, ako ga želimo uništiti! Što kanimo dakle ovim reći? Ako želimo propast naših najmlađih, onda možemo mirne duše propustiti ili zanemariti njihovu duhovnu pouku u prva djetinja svitanja! I svako zakašnjenje je sudbonosno! Ako se dijete može naučiti kojekakvim glupostima i nedoličnostima, zašto ga ne možemo naučiti plemenitim istinama naše svete vjere? I taj nauk ostat će duboko ucijepljen u njegovoj duši! Pa sve da ga u životu i zaboravi, jednom će sigurno sijevnuti iskra mladih uvjerenja! Katolički roditelji, što vi kažete na ovo?

Iako roditeljska dužnost duhovnog odgoja svoga potomstva nikada ne prestaje, ipak im naša Crkva priskače u pomoć već u najranijim godinama života njihove djece. Na taj način naša zajednička duhovna Majka želi usavršiti započeti roditeljski posao, izvršiti svoju odgovornu dužnost i od mladih katoličkih junaka učiniti snažne vitezove. Tu svoju veliku službu izvršava Kristova Crkva po školama i crkvama ili samo u crkvama.

Kanonsko pravo Katoličke Crkve posvetilo je posebno poglavlje katehetskoj pouci. U kan. 1329 naglašuje se, da je pouka puka u kršćanskom nauku vlastita i najozbiljnija dužnost svakog dušobrižnika. A slijedeći kanon točno propisuje: 1. Župnik je dužan svake godine u određeno doba, neprekidno kroz više dana, pripravljati djecu za valjano primanje sakramenata ispovijedi i potvrde. — 2. A posebnim nastojanjem, osobito u vrijeme korizme, ako što ne smeta, tako djecu poučiti, da što prije i što svetije prime prvu Pričest. Kan. 1331 pripominje, da ne bi dušobrižnik propustio poučavati što potpunije i savršenije u kršćanskom nauku

onu djecu, koja su nedavno primila prvu Pričest. Ovi propisi imaju obaveznu snagu za čitavu Crkvu.

Mi ne možemo i ne smijemo tvrditi, da katolički dušobrižnici nisu vršili ili ne vrše ove navedene kanonske propise. Ali možemo i smijemo naglasiti, da je dvadesetostoljetna povijest Katoličke Crkve dokazala, koji je i kakav učinak imala revna katehizacija najmlađih članova Kristove zajednice. U svakom vremenu, u bilo kojoj zemlji, ako je katehetska pouka kod katoličke djece bila solidna, životvorna i revna, od tih dječaka i djevojčica razvio se snažni Božji puk, koji je znao, tko mu je vječni Gospodar, kojoj vjerskoj zajednici pripada, koje su njegove vjerske dužnosti i za čije se ideale bori. Naprotiv, slabo duhovno poučena mladost postala je rasadnikom, gdje su nicali katolički polovičnjaci i smušenjaci, ljudi bez prave orijentacije i pravca, praktični indiferentisti i mlakonje, u kojima nema Božje iskre.

Zanimljivo je, da su potrebu vjerske pouke i duhovnog odgoja kod svoje djece osjećali i stanoviti renomirani nevjernici. Poznati francuski filozof, književnik i pisac Denis Diderot (1713—1784), preteča francuske revolucije i utemeljitelj enciklopedije, veoma je volio svoju kćerku. Jednoga dana dođe mu u posjet prijatelj Beauze i zateče ga, gdje sjedi u naslonjaču, drži u ruci katekizam i tumači ga svojoj kćerki. Taj prizor je Beauzea revoltirao, pa mu je prigovorio: »Je li moguće? Vi filozof, i tako nešto činite?!« Diderot se osmjehnu i mirno mu odgovori: »Molim vas, prijatelju, što hoćete, što biste vi htjeli? Moja je dužnost odgojiti svoju kćerku. Biste li mi vjerovali, poslije toliko traženja nisam za tu svrhu našao zgodnije knjige od ovog dijecezanskog katekizma. Da! — velim vam — ne čudite se. Ja se koristim katekizmom i smatram ga najboljom pedagoškom knjigom. Gdje bih mogao naći čvršći temelj za odgoj svoje kćerke?!« (Alimonda: Il soprannaturale, sv. IV., str. 81.). Tako veli D. Diderot.

Što vi imate reći na ovo, katolički roditelji? Zar vi imate opravdanje ne dati svojoj djeci vjersku pouku u rodnom domu, ne omogućiti im učenje katekizma u školi i crkvi?

2. KATEHEZE ZA ODRASLE

Mudri Salamon veli na jednom mjestu u starozavjetnoj knjizi Priča: »Odgoji dijete prema putu, kojim ima ići, pa ne će odstupiti od njega ni u starosti!« (22, 6) Ovo se načelo pokazalo opravdanim u brojnim slučajevima. Radi toga se i insistira na temeljitom

duhovnom odgoju naših katoličkih mladića i djevojaka. Ali ni ovaj princip ne smijemo izolirano shvatiti.

I katolici, kao slobodni ljudi, imaju mogućnost, da ostave svoju započetu stazu i prebace se na put propasti. S druge strane moramo računati i na činjenicu, da su ljudi po naravnoj konstrukciji veoma zaboravljivi, pa dosljedno i njihovo znanje često puta osjetljivo blijedi. A na osnovu psiholoških zakona ljudskog duha možemo sigurno konstatirati, da umanjenje teoretskog znanja uvjetuje ohladnjenje u izvršavanju naših raznolikih dužnosti. Jaka uvjerenja rađaju snažnu energiju, koja se očituje u velikim djelima.

Naša bi crkvena zajednica učinila neoprostiv i sudbonosan propust, kad bi iza osnovne ili srednje škole prestala s vjeronaučnom poukom, izvela svoje mlade članove na arenu životne borbe, a ustegla im duhovno svjetlo, koje im mora davati uvid u zakone duhovne strategije. Zar to ne bi značilo osuditi svoje duhovno potomstvo na poraz? I tko bi onda snosio posljedice za izgubljene brojne bitke, koje svršavaju nesretnom vječnošću?

Kristova Crkva imala je u vidu sve te pedagoške, psihološke i praktične momente. Ali još k tome pridružila se i moralna potreba, da naši katolički vjernici ne samo obnavljaju ili učvršćuju stečena duhovna načela i istine, nego na temelju stečenog posjeda izgrade do maksimuma mogućnosti svoju katoličku duhovnost. I u toj izgradnji nema i ne može biti granica. Dosljedno i duhovna pouka mora biti što obilnija i potpunija.

Crkveni Zakonik u kan. 1332 naređuje veoma strogo svim župnicima, da u sve nedjelje i zapovijedne blagdane, i to u vrijeme, koje je po njihovom mišljenju zgodnije za njihove župljane, odraslim vjernicima imaju tumačiti kršćanski nauk prema njihovu shvaćanju. Ova je obveza preceptivne naravi, ona veže dušobrižnike u savjesti.

Ugledni crkveni pravnici tumačeći ovaj kanon govore o važnosti katehetske pouke za odrasle vjernike i naglašuju, da je ova dužnost različita od ostalih župskih dužnosti. Ne smije se pomiješati s propovijedu, koja je također strogo naređena. Propis o katehetskoj pouci toliko je velik, da župnik, u koliko ne može osobno udovoljiti svojoj dužnosti, mora se pobrinuti za zamjenu, razumljivo uz odobrenje svoga biskupa. Pravnici idu i dalje pa tvrde, da dušobrižnici griješe, ako iz neopravdanog razloga izostave katehezu. Ovo posljednje napominjem radi toga, da mogu logičnije izvući potreban zaključak obzirom na slušanje kateheza sa strane naših katoličkih vjernika.

Kad je govor o katehezi za odrasle vjernike, onda je nužno ukazati na jednu vrlo nezdravu pojavu, koja je, kako se čini, česta u našem kršćanskom širem društvu. Zapaža se, naime, da mnogi naši vjernici, koji inače idu često u crkvu, nekako zaziru od pohađanja katehetske pouke. Naprotiv rado slušaju propovijedi, konferencije i predavanja.

Koji su uzroci ovoj žalosnoj pojavi? Upitajmo takve katolike: Zašto ne slušate katehetsku pouku? Redovito opravdanje svodi se na to: Pa meni je sve to poznato. Ja znam nauk vjere. Ili: Nije mi zanimljivo. Svećenik to tumači vrlo suhoparno.

Mi moramo priznati, da ima stanovite krivnje i na nama dušobrižnicima. Često puta i nas zaraze kriva mišljenja, da nije tako nužno uvijek i uvijek ustrajno izlagati kršćanski nauk. Dosljedno tome često puta nije priprava za katehezu solidna i svestrana, ne biramo oblik i način, kojima bismo više koristili svome slušateljstvu. I mi za sve to moramo reći: moj grijeh! A što je još važnije, povući prave zaključke.

Ali ima nedosljednosti i s druge strane. Tvrditi, da mi poznajemo kršćanski nauk, to je u otvorenoj protivnosti s činjenicama. Bar mi dušobrižnici vidimo, koliko naši vjernici poznaju katolički nauk. Dovoljno je sjesti u ispovijedaonicu, prisustvovati dijeljenju sv. Pričesti, pratiti vladanje pri slušanju sv. Mise, obavljati izvide i pouku prilikom sklapanja ženidbe, posjećivati bolesnike i voditi sprovode, pa nam na prvi mah iskrsne mizerno poznavanje kršćanskog nauka. Mi među »dobrim« katolicima doživljavamo neugodne prizore. — Velečasni, naš bolesnik ne može primiti sv. Ulje, jer on trajno povraća! Ili: — Biste li me mogli danas i drugi put pričestiti? Ili: U Zagrebu je nakon drugog svjetskog rata došla u svoju župnu crkvu jedna gospođa, da je »zarede« ... I dopratile su je četiri kolegice i dva prijatelja s cvjetovima u zapučku! ... Interesantno, zar ne!? Ali još više žalosno!

Svi ovi primjeri otvoreno nam dokazuju, da je katehetska pouka odraslim vjernicima veoma potrebna. Crkveni zakonik nema posebne odredbe, koja bi specijalno vezala naše vjernike na slušanje katehetske pouke. To nije ni potrebno, to slijedi iz same naravi stvari, pa stoga nije ni bio nuždan poseban propis. Ali pitam vas, kršćanska braćo, ako je Crkva strogo zapovijedila, da njezini dušobrižnici drže kateheze nedjeljom i blagdanom, zar će ih oni držati nijemim zidovima, a ne vama Božjim sinovima? Svaki katolik, koji bi prezirao, omalovažavao ili, iako nema dovoljno znanja, ipak zanemarivao katehetsku pouku, mogao bi vrlo lako i redovito griješiti, a nekad bi mogao biti krivac i teškoga grijeha.

Ovdje mi dolazi logično, da spomenem slučaj, koji se desio u jednoj katoličkoj crkvi. Uspinjao se sveti propovjednik na propovijedaonicu, pa opazi, kako neki izmiču preko vrata. Duhovito im i poučno doviknu: Idite, idite slobodno. Jednom ćete iz pakla htjeti izići, ali ne ćete moći!

ZAKLJUČAK

Braćo i prijatelji!

Možda će me tko od vas prekoriti, da se u izlaganju ove katehetske pouke nisam držao postavljene teme, i prema tome, da nisam odgovorio svome zadatku. Na taj eventualni prigovor ja bih želio samo postaviti kratko realno opravdanje: Zar nije osnovni smisao i temeljno značenje poučavanja naših najmlađih u kršćanskom nauku: odgojiti u njima pravilno razumijevanje kršćanskih načela i istina, koje će biti stalni oslonac njihova katoličkog života?! A za odrasle smisao i značenje kateheze leži u tome, da se mladenačko duhovno znanje još više učvrsti, razradi, usavrši i na taj način naš katolički život dovede do što većeg savršenstva i kršćanske punine!

Prvaci katoličke misli nekom posebnom duhovnom intuicijom uočavali su veliko značenje i pravi smisao katehetskih pouka. U životu predsjednika južnoameričke države Ekvadora Garcije Morena čitamo ovaj slučaj. Jednom zgodom prisustvovao je on završnim ispitima mladih studenata na pravnom fakultetu. Jedan od kandidata odlično je odgovorio na sva postavljena pitanja. To je zadivilo prisutnog predsjednika, pa potaknut tolikom spremom kandidata, reče mu očinski: Mladi gospodine, vi ste ispite odlično položili. Ali sad bih želio znati, kako je s vašim znanjem u najvažnijoj nauci i pitanjima, koja se nalaze u katekizmu. Državni službenik, posebno sudac, mora biti dobro poučen u čitavom Božjem zakonu, ako hoće pravedno suditi. — I nakon toga postavio je Moreno mladom pravniku nekoliko pitanja iz vjeronauka. Na žalost, on na njih nije znao odgovoriti. Kad je predsjednik vidio, da on uopće ne poznaje temeljnih načela kršćanske nauke, uputio ga je franjevcima u Quito, da kod njih nauči katekizam. I naglasio mu je odlučno: Dok ne naučite dobro katekizam, ne smijete nastupiti državnu službu! — Ovo je mišljenje o katehetskoj naobrazbi jednog uglednog predsjednika države iz druge polovine XIX. stoljeća!

Ako je ovako idealno mišljenje o katehetskoj pouci imao izgrađeni katolički svjetovnjak, što se onda čudimo, da se sv. Pijo X. i ostali veliki crkveni dostojanstvenici XX. stoljeća nisu ustručavali sakupljati namještenike i osoblje svojih biskupskih palača i tumačiti im jednostavnim i priprostim riječima velike istine naše katoličke vjere?!...

Koji ćemo praktični zaključak donijeti nakon svega, što smo iznijeli? Ako u nama ima imalo katoličkih uvjerenja i životnih razumijevanja, onda su naši zaključci već određeni. Naša je velika dužnost pružiti mladom katoličkom naraštaju što potpuniju katehetsku naobrazbu, da od njih stvorimo junake kršćanskog značaja. Bilo u crkvi ili bilo gdje, katolička djeca trebaju biti uvijek i na vrijeme na pouci iz vjeronauka. Nauk u kršćanskom domu, pouka u crkvi — to su dva spasonosna kanala, kojima teče blago istine u mlade duše. A za sve naše katoličke vjernike prisustvovanje katehezi mora biti temeljna dužnost. Budemo li savjesni u ovoj dužnosti, onda znajmo, da je duhovna obnova kršćanskog društva osigurana!

Kršćanska braćo!

Ne znam kojom koincidencijom, ali ipak neodoljivo i snažno dolazi mi u sjećanje 28. poglavlje prve Mojsijeve knjige, gdje nadahnuti pisac govori o Jakovljevu putu u Mezopotamiju. Nosilac patrijarških obećanja zaputio se po savjetu starog oca Izaka u daleku zemlju, da tamo nađe ženu među kćerima Labana, svoga rođenog ujaka. Dok je putovao iz Bersabea u Haron, uhvati ga noć, i on uze kamen, namjesti ga poput jastuka i leže spavati. I usnio je prekrasan san: goleme ljestve dizale su se sa zemlje i svojim vrhom dopirale su sve do neba. Božji anđeli hodali su po njima gore i dolje. Gore nad ljestvama stajao je Gospodin i govorio: Ja sam Gospodin, Bog tvojega oca Abrahama i Izaka. Zemlju, na kojoj počivaš, dat ću tebi i tvojim potomcima... Eto, ja ću biti s tobom i čuvat ću te, kudagod pođeš!... I Jakov se probudi od sna i povika: Zaista, Gospodin je na ovom mjestu, a ja ne znadoh! Pun strahopočitanja, veli sveti pisac, primijeti Jakov: Kako je časno ovo mjesto! Jest, ovdje je Božja kuća i ovdje su nebeska vrata!

Zar bi bilo nužno, da pod vodstvom hermeneutike i biblijske kritike, razvijem ovdje široko tumačenje citiranog teksta iz Mojsijeva Pentateuha? Možda bih time postigao uvodni ton u naše današnje katehetsko tumačenje? Ne! To bi bilo neekonomično rasipanje vremena i prelaženje u nepotrebne digresije. Za nas je korisniji direktni govor.

Novozavjetni Jakov, koji putuje u daleku Mezopotamiju sreće, da tu nađe uglednu zaručnicu, jest svaki katolik, otkupljeno dijete, božanska baština, član izabranog duhovnog društva. Naravnim sredstvima nije u mogućnosti ostvariti velike ideale duše — sjedinjenje s Bogom. Zato mu je Milosrdni Otac i poklonio nebeske ljestve milosti, da po njima sigurno dođe u posjed vječne sreće. Sretni novozavjetni Jakove, neka te sakramentalne ljestve dovedu u nebo!

Velik je i golem ideal, koji svaki kršćanin ima za svoj vrhovni cilj. Tu se ne radi o bilo kakvom vremenitom ili prolaznom ostvarenju, nego o mogućem poistovjetovanju s Kristom. Taj veliki posao morao bi apsorbirati sve naše vrijeme, sav naš rad, sva naša plemenita nastojanja i duhovna ostvarenja. Apostol Pavao izrazio je u poslanici Filipljanima sažeto i kratko jezgru te naše nutarnje duhovne akcije i efekt svestranog kršćanskog nastojanja, kad je rekao: »Meni je život Krist!« (1, 21) Ova velika riječ morala bi biti spontani izraz naše katoličke duhovnosti, lozinka preporođene Božje djece!

Spomenuti Apostol svjedoči nam najvišim autoritetom, da Bog ima s nama najuzvišenije namjere, naime direktno uvođenje u svoje božanske veličine. Efežanima piše: »U ljubavi nas je predodredio po Isusu Kristu za svoje sinove po slobodnoj odluci svoje volje, da slavimo njegovu slavnu milost, kojom nas podari u ljubljenomu«. (1, 5) Slično se izražava i u poslanici Rimljanima (8, 29), kako bismo nesumnjivo mogli steći uvjerenje o svojoj predodređenosti.

Pri realizaciji ovog uzvišenog ideala stoji kao temeljna zapreka činjenica grijeha. Otkupljenje je doista ovu prepreku otklonilo, ali ne u tom smislu, da mi sada ne bismo osjećali gorke posljedice prvog ljudskog zaborava, i kao da ne bismo i opet postali žrtvama vratolomne bujice grešnog života. Činjenice nam o svemu tome otvoreno govore.

Sv. Toma lijepo raspreda ovo pitanje (u svojoj »Summa contra Gentes«, knj. IV., gl. 55.). Iako je Krist — veli svetac — svojom smrću dovoljno zadovoljio za grijehe ljudskoga roda, ipak svaki pojedinac treba tražiti pomagala vlastitoga spasenja. Kristova je smrt kao neki opći uzrok spasenja, kao što je grijeh prvog čovjeka bio opći uzrok osuđenja. Potrebno je opći uzrok primijeniti na svakoga posebno, da bude dionik učinka općeg uzroka. Učinak praroditeljskog grijeha dolazi do svakoga od nas po rođenju tijela. A učinak Kristove smrti stiže do nas po duhovnom preporođenju, po kojemu se čovjek na neki način sjedinjuje s Kristom, inkorporira u Nj. Stoga je nužno — nastavlja sveti naučitelj — da svaki od nas traži preporod po Kristu i da sve drugo primi, u čemu djeluje snaga Kristove smrti. Iz ovoga je jasno — zaključuje sv. Toma — da izljev spasenja od Krista u ljude nije po prenošenju naravi, nego po nastojanju dobre volje, kojom se čovjek drži uz Krista. — Značajno je ovo izlaganje uglednog naučitelja Crkve.

Isti svetac dao nam je jednostavno, ali iscrpno tumačenje naprijed navedenih riječi, da trebamo tražiti preporod po Kristu i ujedno primiti i sve drugo, u čem djeluje snaga Kristove smrti. U svojim bogoslovnim djelima obradio je sv. Toma i pitanje sakramenata, sredstava milosti, koja nam čine otkupljenje životvornim i spasonosnim. U svome briljantnom izlaganju svetac upozorava, kako je Krist htio providjeti našim brojnim i raznolikim potrebama onim redom, kako to slično čini za naše stvoreno tijelo.

Rođenjem ljudski stvor započinje svoju životnu stazu, postaje član živog kolektiva ljudi. Krštenjem počinje katolik svoj kršćanski život, život Božjeg djeteta. — Godinama čovjek raste i jača se. Po sakramentu krizme preporođeni vjernik prima duhovnu snagu Božjeg vojnika. — Prehrana je u ovozemnom životu jedan od bitnih uvjeta održavanja i povećanja naravnih sila. Sv. Pričest je nužna hrana neumrlih duša, koje čeznu za Kristom! — Naravni život teško je zamisliti bez bolesti i pogibli. Lijek duhovnim bolestima jest ispovijed, a snaga u odlučnoj bitci života sakramenat posljednjeg pomazanja. — Obitelj je osnovna stanica društvenoga života, a mudro vodstvo uvjet zajedničkog napretka. Sakramenat Reda daje ovlaštene duhovne poglavare, a ženidba blagoslivlje množenje ljudi.

Kako su divne nebeske ljestve novozavjetnih sakramenata, po kojima se uspinjemo od zemlje k nebu!

2. SAKRAMENTI — LJESTVE DRUŠTVENOG NAPRETKA I JEDINSTVA

Toliko je značenje sakramenata u osobnoj izgradnji katolika, da bismo o tom mogli govoriti dosta dugo. Ali to pitanje bit će dovoljno osvijetljeno nakon detaljnog tumačenja svakog sakramenta. Stoga je potrebno baciti nekoliko pogleda i na druge aspekte, koji se često zaboravljaju.

Iako svaki katolički vjernik čini personalnu jedinku, svijet za sebe, iako svaki od nas mora paziti na svoju osobnu duhovnu izgradnju i brinuti se za svoj spas usprkos i mimo okoline, koja ga okružuje, ipak pojedinoga kršćanina ne smijemo zamišljati kao neovisnog člana svoga duhovnoga kolektiva. Takvo mišljenje je u protivnosti s jasnom naukom Crkve, koja uči, da svi njezini članovi sačinjavaju s Kristom nedjeljivi duhovni organizam — otajstveno tijelo. Ako je za svakoga katoličkoga vjernika bit kršćanske svetosti u poistovjetovanju s Kristom, ako je temeljna težnja naše

sadanje egzistencije na ovoj zemlji neumorno traženje Krista, ako je ovaj život za nas sadanji čas našeg otkupljenja, ako nam sakramenti u punini apliciraju darove Golgotske žrtve i predstavljaju nebeske ljestve gigantskog uspona prema Bogu, ako je dogmatski i praktično nemoguće odijeliti pojedinca katolika od čitavoga kršćanskoga kolektiva, onda je na prvi mah shvatljivo, da nauka o sakramentima predstavlja za nas i spasonosnu nauku o napretku i jedinstvu otajstvenoga Kristova Tijela. Zađimo malo, pobožni vjernici, i u ovo područje.

U času krštenja svaki od nas po službenom ritualu inkorporira se u Krista i u Njegovu Crkvu. U tom blaženom trenutku mi postajemo sinovi Boga i Crkve, živi članovi otajstvenoga Kristova Tijela. Mudro veli duhovni pisac M. M. Philipan: »Tada kršćanin dobiva Boga za Oca, Crkvu za Majku, a svi ljudi postaju braća u Kristu Isusu«. Lažni religiozni individualizam blijedi pred ovim realnostima i nestaje. Kako je snažna svesilna krsna milost!

Kristova Crkva u velikom osvajačkom pothvatu, da plodove otkupljenja učini životvornima za sve ljude, nailazi na brojne teške okršaje. Treba joj vojnika, vojskovođa, diplomata i apostola. Regrutacija je takvih vitezova u času podjeljivanja sakramenta Krizme. Savršeni kršćani, potvrđeni katolici branit će interese zajednice odlučno i odvažno, jer to je zvanje duhovnog borca!

Pri stvaranju nove obitelji sakramenat ženidbe posvećuje naravne božanske ciljeve. Ljubav uz obiteljsko ognjište jest refleks ljubavi Krista i Crkve. A plodovi bračne ljubavi obogaćuju Crkvu svećenicima i vjernicima, a nebo svecima. U obiteljskom svetištu kleše se kamenje za sveti Božji grad. Dakle, skladna harmonija između vremenitoga i vječnoga Svetišta.

U svijetu nema jačeg izvora jedinstva od Euharistije. To je kršćanima shvatljivo. U ovom sakramentu sakrio se Krist, žarište jedinstva i ljubavi, u šutljive oblike kruha, da sve izmiri, poveže, ojača i izgradi. Na ovaj izvor dođite svi vi, koje razdire nesloga i mržnja!

Vojujuća Crkva raspolaže ratnim materijalom grešnih vojnika, koji su podložni ranama i stradanjima. Kad ne bi bilo sakramenta duhovne obnove, zar bismo mogli računati na nesmetani napredak naše zajednice? Sakramentalni Jordan duhovnog očišćenja koristan je i spasonosan i nuždan!

Po sakramentu Reda svećenik prima funkciju posrednika, učitelja, zakonodavca, duhovnog Oca, predstavnika vječnog Krista, hijerarhijskog ovlaštenika Crkve. Njegova je služba vječna, izvan granica država, rasa i narodnosti. On je svima sve, jer je svećenik Isusa Krista.

Trenutak prelaza iz ovoga života u drugi predstavlja za našu duhovnu zajednicu blaženi susret vojujuće Crkve sa ovjenčanim sretnicima slavnog Božjeg društva. Stoga i prati Kristova Crkva svoje umiruće, po sakramentu posljenjeg pomazanja, do vrata vječnog beskonačnog života.

Hoćemo li dakle otkloniti nebeske ljestve novozavjetnih sakramenata, koje nas povezuju međusobno i približuju Bogu? Ne! Neka nam ove ljestve budu sveti prelaz s ove zemlje u vječni Jeruzalem.

ZAKLJUČAK

Evo, braćo i prijatelji, nemirni vjekovni lutalac srednjovjekovne priče Žid Ahasver pojavio se i u našim danima. Ovaj put se prerušio u genijalnog arhitekta, koji je predložio svoje maglovite nacrte za novovjeki grad budućnosti FUTURE CITY. Njegova lutalačka mašta zamislila je grandiozne građevine, opskrbljene sa svim mogućim komforom, koje ultramoderni život budućih ljudi zahtijeva i traži. Senzacionalni graditelji u požudnoj pohlepi prihvatili su njegove ekstravagantne nacrte i sagradili prve nebodere. Divan spomenik monumentalnih mogućnosti! Po vanjskim dimenzijama nenadmašivo djelo. Prvi posjetioci razočarali su se u svojim očekivanjima. Genijalni arhitekt eliminirao je iz svog nacrta svake stepenice i lift. Život i stanovanje u novoj zgradi bio je onemogućen. O ludi Ahasvere, zar misliš, da ljudi mogu normalno živjeti i uživati na visokim katovima svojih novogradnji, ako im otklonimo mogućnost prilaza po solidnim ljestvama?!

Nas katolike, koji gradimo mnogo veću i trajniju građevinu od Ahasverove moderne palače, ne će i ne može prevariti nikakav magloviti nemirnjak, pa nam servirati lažne nacrte, koji su doživjeli slom i na prvom pokušaju suludog zidanja pri gradnji Babilonske Kule. Mi smo uvjereni tako čvrsto, kao što smo uvjereni u Božju opstojnost, da su sakramenti Novoga Zakona nebeske spasonosne ljestve, po kojima se jedino i samo može uspeti do Svetoga Grada, do nebeskog Božjeg Jeruzalema.

Kršćanska braćo! Ne dopustimo, da nam otac propasti ukloni ove nebeske ljestve, koje su jedini put k sreći! Budimo uvjereni, da se na dalekoj svemirskoj razdaljenosti, preko koje prolaze ove svete ljestve, lako stvore opasne oblačine neznanja i lažnih mišljenja. Otklonimo neistine i zablude, usvojimo pravilna načela, da nam sakramenti budu moćne stepenice k ujedinjenju s Bogom!

BOŽANSKI DRAGULJ

Braćo i prijatelji!

U ovom pobožnom trenutku pred mojim duhovnim okom puca neviđen i veličanstven prizor. Nebeske Jakovljeve ljestve, koje je nenadmašivi Preporoditelj čovječanstva namočio svojom krvlju i učinio sakramentalnim stepenicama sigurnog spasenja novozavjetnih sretnika, ponosno se uzdižu s ove zemlje rada i progonstva i svojim nebotičnim vrhom dopiru do vječnih vrata Božjega grada. Oko ovih anđeoskih stepenica okuplja se kroz vjekove Božje potomstvo, da snažno zakorači uz njih i što prije dođe u svetu tvrđavu blažene sreće. Na prvoj stepenici ovih spasonosnih ljestava dočekuje sve ljude dobre volje anđeo milosti, da svakoga od nas zaodjene ruhom briljantne ljepote. Na čelo nam stavlja biljeg preporođenja, u desnicu dragulj vrhunaravnosti. Nebeska svemoćna sila od toga trenutka pokreće naš snažni korak, da možemo odvažno i neumorno osvajati nadzemaljske visine duhovnih ljepota. Svaki novi uspon predstavlja za preporođenog čovjeka povećanje nebeske snage i porast duhovnog kapitala duše.

Kako si moćna, o svesilna božanska milosti!

Kad su 1905. u rudnicima Transwaala pronašli dijamant od 2022 karata, u težini od 623,76 g, mnoga pohlepna srca zatresla su se od uzbuđenja. Petnaest odvažnih čuvara pratilo je ovaj dijamant u London. Garantno društvo, koje je osiguralo njegov prijenos, dobilo je u ime jamčevine veliku svotu novca. Bezbrojni ljudi šapnuli su onih dana: Sretan vlasnik skupog dragulja!

Još sretniji smo mi, kršćanska braćo! U otajstvenim rudnicima naših neumrlih duša nalazi se nebeski dijamant božanske milosti, koji se ne da mjeriti prolaznom valutom naše ništetne zemlje. Božanski pokloni nadmašuju sve stvorene veličine. Pohranjeni dijamant milosti osvjetljuje naše duše svjetlom neprevarljivih istina, grije nas toplinom neugasive božanske vatre, jača nas nepobjedivom snagom anđeoskog junaštva. Ne strahujmo, sretna braćo! Srčano i odvažno pođimo uz stepenice spasa, jer je uz nas Božja milost, vječna snaga i trajni pobjednik!

1. MILOST — BOŽANSKI DAR

Ljudi u svakidašnjem životu veoma često upotrebljavaju izraz — milost. Ova lijepa riječ ima svoja raznolika značenja. U općem smislu milost označuje naklonost nekog pojedinca prema nekoj osobi. Pod ovim vidom uzimamo i riječ Arhanđela Gabrijela, kad je pri Marijinu navještenju rekao Božjoj odabranici: »Našla si milost pred Bogom.« (Luk. 1, 30) Marija je bila u posebnoj Božjoj naklonosti, pa je zbog toga i našla pred njim posebnu i veliku milost.

Nadalje milost označuje veoma često dar, poklon, dobročinstvo, dobrotvornost, uslužnost i slično. A sve to proizlazi iz svete širokogrudnosti, darežljivosti i velikodušnosti darovatelja. Uživalac poklona i milosti nije u mogućnosti istaknuti svoje pravo. Inače ne bi se moglo govoriti o milosti, kojoj je bitno, da izlazi iz duhovne širine darežljiva srca. Sam sv. Pavao kaže, kad govori o spasenju Izraelaca po milosti: »Ako je po milosti, onda više nije od djela, inače milost ne bi više bila milost!« (Rim. 11, 6)

Ovi osnovni pojmovi o milosti uvode nas pravilno i u samo razumijevanje vrhunaravne božanske milosti, najvećeg Božjeg dara, koji je primio i može primiti stvoreni čovjek. Mi ne možemo i ne smijemo isticati neko pravo, kao da bi nam Bog morao dati ili bio prisiljen pokloniti svoju božansku milost. Takav zahtjev prelazi granice naših ljudskih traženja i u krajnjoj liniji predstavljao bi arogantnu želju za božanskim veličinama.

U kršćanskoj potražnji milosti mi smo dužni poći drugim smjerom. Objavljena je istina, da je Bog pri stvaranju čovjeka namijenio njemu vrhunaravni cilj — blaženo gledanje božanske biti u beskonačnom blaženstvu vječnog raja. Ostvarenje ovog cilja bilo je neizvedivo ljudskim mogućnostima. Božanska narav beskrajno nadmašuje stvoreni razumni stvor, pa bio taj anđeo ili čovjek. U tom smislu i piše sv. Pavao Timoteju: »On jedini ima besmrtnost i prebiva u svjetlu, kojemu se ne može pristupiti. Njega nitko od ljudi nije vidio niti može vidjeti.« (I., 6, 16) Što onda? Zar je Bog uzaludno stvorio svoje stvorove?

Beskrajno mudri božanski Otac poklonio je svojim razumnim stvorovima nebeski dragulj svoje milosti, koja će ih učiniti nadnaravno lijepima i pružiti im mogućnost izravnog uživanja Božjeg lica u blaženom gledanju, koje će trajati svu vječnost. Po milosti je dakle čovjek uzdignut na dostojanstvo božjeg djeteta, postao je

dionik božanske naravi, primio je pravo na nebesku baštinu, koju će uživati kroz nedoglednu vječnost.

Iako je istočni grijeh poništio božanske veličine u čovjeku i riješio ga svih duhovnih privilegija, iako je razbaštinjeni bijednik ostao bez nebeske imovine, ipak to nesretno stanje nije potrajalo vječno. Čovjek je po otkupljenju opet u mogućnosti uživati blagodati milosti. S Golgote se uzdižu sakramentalne ljestve spasenja, koje nas vode sreći i životu. A inicijacija Božjih vitezova vrši se na prvoj stepenici, pri ulijevanju svemoćne božanske milosti.

Slava ti, veliki Bože, na tolikoj dobroti i ljubavi, koja nema granica!

Bogoslovni pisci redovito definiraju milost kao vrhunaravni širokogrudni poklon darežljive Božje ruke, koji nam je darovan zbog zasluga Isusa Krista, a omogućuje nam činiti dobro, izbjegavati zlo, i na taj način postignuti vječni život. Ova oznaka jest jednostavniji izražaj sažete definicije Tridentskih Otaca i zajedničke nauke teologa, koji milost definiraju kao vrhunaravno svojstvo našeg neumrlog duha, koje ga prožima do otajnih dubina i trajno, i od siromašnog ljudskog stvora čini dionika božanske naravi. Katekizam Tridentskog Sabora opisuje milost kao božansko svojstvo, koje prožima našu dušu. Uspoređuje ju sa svjetlom i neobičnim blistavilom, koje otklanja ljagu s naše duše, a sam neumrli duh čini prekrasnim i nada sve briljantnim!

Kako je divna nadnaravna milost, kako je blistav božanski dragulj naših čistih duša!

2. MILOST — U SVJETLU OBJAVE I LJUDSKIH POREDABA

Možda nam, dragi vjernici, sažete teološke definicije o milosti, koje zahtijevaju stanoviti umni napor, ako ih želimo shvatiti, ne će unijeti mnogo svjetla u razumijevanje Božjeg dara. Pokušajmo stoga zaći u bliža promatranja nebeskog dragulja naših duša. Evanđeosko svjetlo božanske jednostavnosti i praktični duh učenih Otaca i umnih pisaca pomoći će nam u nastojanju.

Miljenik božanskog Srca raspravljajući u svojoj prvoj Poslanici o djelima pravde kliče: »Vidite, koliku nam je ljubav dao Otac, da se Božja djeca zovemo i jesmo!« (Iv. I, 3, 1) Zatim uspoređuje Božju milost s božanskim sjemenom, koje je pohranjeno u

našu dušu, da donese obilan rod. »Svaki, koji je rođen od Boga, ne čini grijeha, jer njegovo sjeme ostaje u njemu, i ne može griješiti, jer je rođen od Boga«. (3, 9) U istoj poslanici apostol Ivan nazivlje milost duhovnim pomazanjem. Po milosti Bog nas je pomazao svojim božanstvom, njome nas prožima, prisvaja i čini trajnom svojinom. Stoga i dovikuje oštroumni odabranik: »Vi imate pomazanje od Svetoga!« (2, 20) Još jasnije i bliže izražava se sam Isus u Evanđelju sv. Ivana, kad uspoređuje milost s božanskim životnim sokom, od kojeg žive neumrle duše. To on predivno izlaže u poredbi o sebi — pravom trsu (15, 1—6). Otkupitelj je božanski lozov panj, vječni trs, na kojem rastu lozove grane, brojni Kristovi vjernici. Životnu snagu, polet i čilost crpu grane od trsova soka, koji ih hrani i jača. Trsov sok predstavlja život, snagu, neumornost, nepobjedivost i sigurnost!

Milost je dakle izvor božanskog života u pravedničkim dušama, temelj vrhunaravnih prava!

U poslanicama apostola Pavla također susrećemo genijalne poredbe božanske milosti. Apostol naroda piše u poslanici Rimljanima o proslavi Božje djece, pa među ostalim veli: »Koje unaprijed pozna, one i predodredi, da budu jednaki slici njegova Sina«. (8, 29) Milost nas, po nauci sv. Pavla, čini Kristovom slikom. Efežanima Apostol preporučuje, da ne žaloste Duha Svetoga, kojim su zapečaćeni za dan otkupa (4, 30). A u drugom listu Korinćanima piše: »Koji nas utvrđuje s vama za Krista i pomaza nas, jest Bog, koji nas zapečati i dade kaparu Duha u naša srca«. (1, 21—22) U ovim navodima Apostol prikazuje milost kao pečat Duha Svetoga. A poznata je riječ sv. Pavla u prvoj i drugoj poslanici Korinćanima, da milost posvećujuća čini od nas hramove Duha Svetoga i prebivalište Presvetoga Trojstva.

Sveti Oci zbog što boljeg shvaćanja božanske milosti, stvaraju različite poredbe, kako bismo što bolje uočili dragocjenost i ljepotu ovog nebeskog dragulja, koji je najdragocjeniji ukras ljudske duše.

Sv. Ćiril Jeruzalemski iznosi poredbu užarenog željeza. Oganj prirođenom snagom prožme željezo do najkrajnjeg dijela, pretvori ga u vatru, otkloni hladnoću, a unese žar, eliminira tamni izgled, a proizvede blistavost. Ako oganj, veli svetac, koji je materijalan, ulazi u materiju željeza i radi gotovo bez smetnje, što se onda čudimo, ako Duh Sveti zađe u najotajnije dubine duše?

Sv. Bazilije uspoređuje dušu pravednika, u kojoj je posvetna milost, s tijelom osvijetljenim sunčanim sjajem. Ovu usporedbu

razvio je sv. Bonaventura u svojim duhovnim djelima. Kao što se od materijalnog sunca rađa stvoreno svjetlo u svemiru i zrak se formalno osvjetljuje, tako i Bog — veli sv. Naučitelj — duhovno sunce, ulijeva duhovno svjetlo u stvorene duše i formalno ih prosvjetljuje, preobrazuje i oživljuje. Sve to čini božanska svesilna milost!

Znameniti i ugledni govornik Monsabré uspoređuje s pravom milost prema našoj duši s odnosom duše prema tijelu. Po duši naše tijelo postaje ljudskim bićem. Po milosti duša postaje vrhunaravnim bićem!

Kad promatramo divote milosti u svjetlu božanske luči i stvorenog uma, onda nam se spontano pojavi na usnama sveti poklik velikog Ambrozija: »Naslikan si, o čovječe, i to naslikan od svoga Boga. Imaš dobra umjetnika i slikara. Nemoj upropastiti dobru sliku, koja se blista od istine, a ne od lažnog rumenila; koja je izražena milošću, a ne voskom!«

ZAKLJUČAK

Stari ugledni pisac tvrdi, da je u turskog cara bio običaj odjenuti u zlatom izvezeno ruho, u kojem su bili utkani carski znakovi, svakog onog, koga je zemaljski mogućnik namjeravao učiniti svojim posebnim prijateljem. Sretnik, koji je primio ovakvo odijelo, prolazio je carskom zemljom s najvećim počastima. Pred njim i njegovim konjem klanjali su se građani turskog carstva, ljubili skute darovanih haljina. Kraljev prijatelj bio je u najvećoj časti i ugledu.

Ako je poklonjeno ruho zemaljskog vladara uvjetovalo najveće počasti carskomu prijatelju, što ćemo suditi o dragocjenosti anđeoskog ruha, kojim zaodijeva vječni Gospodar neba i zemlje neumrle duše stvorenih ljudi? Koje dostojanstvo i kolika čast pripada svim onim pravednicima, koji čuvaju netaknute kraljevske znakove milosti i žive sukladno primljenom dostojanstvu božanskog viteštva? Po milosti čovjek je postao bogonosac, bogoliki stvor! Umno je ustvrdio veliki Augustin: »Božja milost nadilazi u sjaju i ljepoti ne samo sve zvijezde, nego pače i sve anđele!« Sretni kršćanine, kako je dragocjen dragulj, koji posjeduješ!

Ako nas rukovodi ovo načelo u ocjenjivanju veličine i blistavosti milosti, onda nam se ne čini čudnim vladanje Origenova oca

Leonide, koje spominje crkvena povijest. Sretni otac, kad su mu sinčića donijeli s krštenja, klekao je pred svoje novorođenče, poljubio njegove nevine grudi i ostao malo u molitvi. Njegova žena mislila je, da je to učinio u zanesenju ljubavi, pa ga je prekorila zbog poganskog čina, jer se navodno klanjao djetetu. Na to je Leonida dostojanstveno doviknuo: »Ne! Klanjam se Duhu Svetom, čiji je sada živi hram tjelešce našeg djeteta.« Kršćanski odgovor!

Silni, svemoćni Bože! Hvala Ti na daru milosti, koju si nam u širokogrudnoj darežljivosti milostivo poklonio. Čuvat ćemo ovaj božanski dragulj uz cijenu vlastite krvi i života. Uz sakramentalne stepenice nebeskih ljestava ići ćemo odvažno, da milošću zaslužimo nebo!

NEBESKI RESTAURATOR

Braćo i Sestre!

Ugledni i učeni kardinal Maffi opisuje u prvom svesku svojih »Lettere pastorali« jezovit prizor, kojemu je i sam bio očevidac. U Marijinu mjesecu svibnju 1910. došao je on i mnogi drugi biskupi u poznato talijansko svetište Gospe od Anđela u Arcoli, da svečano okrune čudotvorni kip Majke Božje. Sve priprave za ovu veliku svečanost bile su završene. Marijino svetište sjalo se u moru cvijeća, svijeća i nakita. Mnogi vjernici stigli su izdaleka, da prisustvuju svečanom činu krunjenja predrage Majke. Još samo jedna kratka i topla svibanjska noć dijelila ih je od žuđenog dana duhovne sreće i milja. I u toj prekrasnoj svibanjskoj noći zbio se težak i nemio događaj. Nepoznati propalica, bezdušni svetogrdnik došuljao se one čarobne noći i zapalio Marijino svetište u Arcoli. Izgorjelo je čitavo svetište od temelja do vrha. Sažalan i tužan prizor. Četiri gola zida strše prema svibanjskom nebu i ulijevaju sažalnu tugu u sva poštena srca. Avetna crnina umara pobožno oko i sili ga, da plače nad svetogrdnim činom nesretnog bezdušnika. Ipak nešto je ostalo pošteđeno! U mračnoj apsidi ponosno se krijesi Marijin kip, koji je čudom ostao čitav. I sam veo na Marijinom kipu, i dvanaest zvijezda oko njezine djevičanske glave, — sve je bilo netaknuto. U općoj katastrofi ovo je ipak bilo izvor strpljive izdržljivosti. Kako su poučni i rječiti ovi kontrasti!

Možda nas, pobožni vjernici, hvata jeza i nedoumica nad ovim nemilim događajem, koji se zbio u Arcoli prvih godina XX. stoljeća? Kamo sreće, kad bi on bio osamljena pojava u povijesti teških katastrofa, koje je čovječanstvo doživjelo! Svetogrdni požar, koji je pohlepno progutao Gospino svetište u Arcoli, a ostao nemoćan pred Marijinim bezgrešnim likom, samo je blijeda slika velike duhovne katastrofe, koja se zbila u prvim danima života ljudske zajednice. Kako je destruktivna moć grijeha! Ali milost se pokazala još jača, jer je njenom snagom duhovno svetište čovječanstva zasjalo u svojoj prvotnoj ljepoti i sjaju.

Slava Ti, veliki Bože!

1. POSVEĆUJUĆA MILOST — OBNOVITELJ DUHOVNOG HRAMA

Milost je božanski dragulj, pun vrhunaravnog sjaja i nebeske ljepote, koga mi stvoreni ljudi, zbog svoje ograničenosti, ne možemo sagledati u svoj njegovoj krasoti i blistavosti. Božanske veličine zasjenjuju naše oči, koje su stvorene za promatranje sitnih plamičaka božanskog svesilnog očitovanja. Stoga je potrebno sagledati teške gubitke, koje je pretrpio poraženi Adam, da možemo uočiti božansko djelovanje milosti u njenom preporoditeljskom poslu pri obnovi duhovnog hrama ljudi. I upravo zbog ove okolnosti naveden je i gornji slučaj za ilustraciju.

Predstavnik ljudskog roda primio je u času stvaranja dva vrhunaravna dara: dar integriteta i posvećujuću milost. Prvi poklon vrhunaravan je samo obzirom na način darivanja, on je usavršavao Adamovu narav i disponirao ga, da može primiti milost. Dar milosti je vrhunaravan po svojoj biti, i on je za Adama i njegovo potomstvo predstavljao izvor prave duhovne veličine, koja seže, da se po ljudsku izrazim, do Božjih ramena. Divan poklon!

Pogledajmo malo detaljnije u Adamov prvotni lik. Dar integriteta uključivao je u sebi tri poklona. Naš praotac imao je personalno svojstvo, koje je isključivi privilegij anđela, naime uliveno znanje. On se nije morao mučiti progresivnim stjecanjem znanja, koje uključuje mnogi napor i poteškoće, nego je posebnim Božjim darom, koji po naravnim pravima ne možemo tražiti, imao spoznaju svih istina i lakoću stjecanja iskustvenog znanja.

Nadalje je Adam posjedovao gospodarstvo nad strastima, koje nemilo muče ljude. Njegova je volja bila poslušna Bogu, sve niže moći slušale su razum, tijelo se pokoravalo duši. U Adamu je vladala potpuna harmonija, koju samo možemo poželjeti.

Uz ove poklone, koji su prvog čovjeka približavali anđelima, dodan je i još jedan, naime tjelesna besmrtnost. Specijalnom Božjom providnošću čovjek je bio oslobođen od bolesti i smrti.

Bog se nije zadovoljio samo ovim poklonima, koje je dao Adamu. On mu je dao još veći dar, poklonio mu je svoju posvetnu milost, po kojoj ga je učinio sebi sličnim, uveo ga u svoju božansku obitelj, dao mu pravo nasljedstva na baštinu u vječnom gradu blaženstva. Po milosti je prvi čovjek zasjao u nadnaravnoj ljepoti i sjaju, postao Božje dijete. I uz posvećujuću milost primio je i

ulivene kreposti, darove Duha Svetoga i aktualnu — djelatnu milost. Kako je velik Adam po milosti, koja je pobožanstvenila njegovu stvorenu narav.

Ali jao, što se dogodi s ovim veličanstvenim hramom, koji je sazdan božanskim rukama u duši prvoga čovjeka? Zar je bilo malo, što su toliki anđeli izgubili milost i postali žrtvama nesmiljene Božje pravde? Ocu propasti nije stalo do žrtava, njega je razdirala zavidna mržnja, i on je jednog kobnog dana dok je Edenom odisala sreća i mir, potpalio hram milosti, i to u času, kad je trebalo okruniti Adama krunom nepogrešivosti, a njegovu potomstvu pokazati putove osigurane sreće i blaženstva. O zaplačite, svemirske daljine i ti nesretna zemljo, nad katastrofom, koja se zbila! Avetno strše zidovi zapaljenog duhovnog hrama. Sve je izgorjelo, osim Marijina neokaljanog lika!

Nemojmo plakati, ožalošćena braćo! Bog se anđelima nije smilovao, nije im omogućio, da mogu popraviti učinjeno zlo. Iz posebnih božanskih pobuda sažalilo mu se nad sudbinom čovjeka. Ne trebam duljiti u obrazlaganju i izvođenju ove objavljene istine. Pred našim duhovnim vidikom pomalja se veličajan prizor. Božji Sin visi na križu, a pod križem izvire sedam spasonosnih izvora. Tko god se okupa u krasnom zdencu ispovjednog ribnjaka Siloe, tko god zaroni u spasonosni Jordan ispovjednog preporođenja, u istom trenutku njegov duhovni hram postaje opet blistav i prekrasan. Kako si svemoguća, o božanska posvećujuća milosti!

2. UČINCI POSVEĆUJUĆE MILOSTI

Ako je posvećujuća milost ona svemoćna sila, koja u sretnom trenutku može iz temelja rehabilitirati porušeni duhovni hram ljudskih duša, onda je vrijedno i potrebno zaustaviti se na raščlanjivanju njene bogoslovne oznake, kao i spasonosnih učinaka, koje proizvodi.

Posvećujuću milost označujemo u katekizmu kao vrhunaravni dar, koji je poklonjen i ostaje u našoj duši, čini nas svetima, tj. pravednima, Božjim prijateljima i posincima, braćom Isusa Krista i baštinicima raja. Malo riječi, ali koje sadrže u sebi veliko duhovno značenje.

Već nam je poznato, u kom smislu i kako treba shvatiti, da je milost Božji dar. I ovaj božanski poklon prožima našu dušu, ostaje

u njoj sve dotle, dok ga smrtnim grijehom ne otklonimo. Dosljedno, posvećujuća milost jest duhovni život naše neumrle duše. Dok duša posjeduje milost, u nama sve buja, cvate i živi. U protivnom slučaju nastupa smrt, katastrofa.

Po milosti Duha Svetoga — veli sv. Grgur Nazijanski — ljudska narav tako se intimno veže uz Boga, da to jedinstvo možemo usporediti s kapljicom vode, koja se, kad je spustimo u punu čašu vina, tako izgubi u vinu, da od njega poprimi boju, miris i sam okus.

Učeni i vješti dogmatski pisac Scheeben raspravljajući o milosti veli na jednom mjestu, da Duh Sveti, kad uđe u našu dušu sa svojom milošću, djeluje u nama poput balzama, koji priopćuje svoj ugodni miris svim predmetima, do kojih dođe. Milost Duha Svetoga — veli dalje pisac — ostavlja u nama svoj lik poput pečata, što ga utisnemo u vosak.

Ako po posvećujućoj milosti mi postajemo hramovi Duha Svetoga i prebivalište Presvetog Trojstva — kao što sv. Pavao često naglašuje — onda je na prvi mah razumljivo, da božanske osobe u nama ne će i ne mogu biti neradine, jer je svojstvo božanskog nutarnjeg života vječna radinost i trajno saopćenje ljubavi, koja je temelj i vrhunac pravoga života.

Dosljedno izloženim načelima, milost nas Božja čini svetima. Ta svetost nije ništa drugo, nego dioništvo u beskrajnoj božanskoj svetosti, sličnost Bogu, participacija božanske naravi. S dolaskom milosti u obnovljenu dušu iščezava grijeh, uzročnik duhovne katastrofe, a naš duhovni hram urešuje se novim ruhom božanskog nestvorenog života.

I upravo zbog spasonosnog učinka otklanjanja grijeha iz naših duša posvećujuća se milost naziva pravdom, jer nas čini u biblijskom smislu pravednima pred Božjim očima. Zato i veli Tridentski sabor, da posvećujuća milost nije samo oproštenje grijeha, nego obnova i posvećenje nutarnjega čovjeka, koje se izvršuje pomoću hotimično stečene milosti. Ne samo da nas se pravednima smatra i da nas se takvima zove, nego smo, uistinu, pravednici, jer dobivamo pravdu — naglašuju odlučno Tridentski Oci.

Po nauci spomenutih Otaca posvećujuća milost čini nas Božjim prijateljima. Ona je dar beskrajne božanske ljubavi, koja stvara između Boga i pravedne duše recipročno prijateljstvo, jedinstvo volje i zajednicu duhovnih dobara. Svesilna božanska moć!

Još više od prijateljstva s Bogom milost nas posvećujuća čini posincima nebeskog Oca. Život Sinu saopćuje Otac. A tko nama

dariva duhovni život u beskrajnom obilju po milosti, ako ne vječni Otac? Zar nismo dakle njegovi sinovi? Ako po naravi On ima samo jednog Sina, po milosti ima nepregledno mnoštvo svoje brojne posinjene djece.

Sv. Pavao sve ovo lijepo izražava i daje još jednu novu ideju, kad piše Rimljanima: »Ako smo djeca, i baštinici smo: Božji baštinici, a Kristovi subaštinici, jer ako s njime trpimo, da se s njime i proslavimo«. (8, 17) Ovim je riječima Apostol izrazio veliku misao, da smo naime braća Isusa Krista, koji po milosti možemo činiti zaslužna djela i na taj način sigurno steći blago na nebu!

Kako je veličanstven i grandiozan obnovljeni hram Duha Svetoga, koji je sazdan po milosti u našim dušama!

ZAKLJUČAK

Zamislimo se, pobožni vjernici, nad svim onim, što smo dosada rekli o posvećujućoj milosti. Ali napomenimo i to, da naš ljudski govor nije u mogućnosti adekvatno izraziti veličinu Božjeg dara, koji nosimo u svojim preporođenim dušama. Zašutimo i razmišljajmo.

Mi se opravdano divimo prirodnim i stvorenim ljepotama, koje je Božja ruka izravno ili neizravno razasula svemirom, kao sitne reflekse svoje nestvorene ljepote. U Postojnskoj spilji, na Plitvicama, u raskošnom zaljevu Boke Kotorske, u đakovačkoj katedrali, pred Grgurom Ninskim mi netremice stojimo usporena daha i u nekoj besanoj nedoumici požudno se srastamo s neviđenim prizorima. Divimo se Božjim djelima izvan nas, ali još više divimo se božanskim veličinama u nama! One su najveći izraz božanske svemoći, jer milost je dioništvo božanske naravi!

Po milosti posvećujućoj — veli sv. Toma Akvinski — uzdignuti smo nad sve stvorene stvari, i to toliko, da je čitav svemir u manjoj cijeni nego milost samo jednog čovjeka. Stavimo slobodno na jednu stranu vage sve blago zemlje, zlato, srebro, dijamante, najdragocjenije drago kamenje, a na drugi krak najmanji stepen milosti i budimo uvjereni, da će ona prevagnuti.

Kad bi ljudi bili uvjereni o svim divotama i veličinama, koje u sebi krije Božja milost, onda bi dosljedno i nastojali, da ih krsni zdenac obogati ovim božanskim draguljem, koji u jedan trenutak

izmjenjuje izgled naše duše i od izgorenih ruševina veličajnog hrama čini predivno svetište Duha Istine i Ljubavi. Također i sretni kršćani nastojali bi svom snagom da ovaj dragulj brižno čuvaju, a zaslužnim kreposnim djelima povećavaju veliki duhovni kapital, kojim se kupuje mjesto u vječnom Božjem gradu, jer veli sv. Augustin: »Mi smo opravdani, ali ova pravda (t.j. milost) raste, kad napredujemo u kreposti«.

Riječi Otkrivenja nek nam budu životna lozinka: »Tko je pravedan, neka još čini pravdu, i tko je svet, neka se još sveti!« (22, 11b)

Braćo i prijatelji!

Na jednom od brojnih groblja, koje je kršćanstvo podiglo iz pijeteta prema našim mrtvima, uz mnoge konvencionalne natpise nalazi se, kako nam svjedoče istinoljubivi pisci, i jedan vrlo interesantan epitaf. Kratko, sažeto i enigmatički uklesao je nepoznati klesar u nadgrobni spomenik ove riječi: Ovdje počiva N. N. Umro je u starosti od 90 godina. Ali živio je samo tri! — Čudan natpis! Stoga je shvatljivo, da se svaki novi posjetilac spomenutog groblja zaustavio pred ovim neobičnim epitafom i nastojao riješiti njegov zagonetni sadržaj.

Nekog nepoznatog dana zastao je radoznao čovjek pred tim nadgrobnim spomenikom i pitao se: Kako to? Umro kao 90-godišnji starac, a živio samo tri godine? Kontradikcija! I potraži začuđeni stranac čuvara groblja, da mu on protumači nerazumljivi epitaf. — Jest, veli mu čuvar mrtvog carstva, ovaj je grobni natpis na prvi mah protivurječan i zagonetan. U ovaj grob zakopan je čovjek, koji je od svojih 90 godina, 87 proveo u grijehu i sablažnjivom životu. Tri godine pred smrt obratio se iskreno Bogu, činio pokoru i dobra djela. Stoga je opravdano i uračunao u pravi život samo one posljednje tri godine ovozemnog života. Na smrti je tražio, da mu se na grobni spomenik ukleše ovaj natpis. — S pravom! — dodao je uvjerljivo neznani stranac.

Imamo li mi, pobožni vjernici, nešto primijetiti ovom epitafu. ili domišljatom tumačenju grobnog čuvara? Natpis na grobu obraćenog starca potpuno je u skladu s kršćanskim načelima i nepogrešivom katoličkom naukom. Zar se može smatrati životom ono tužno razdoblje naših prolaznih godina, u kojima je našim duhovnim hramom odjekivala pjesma smrti i propasti? Život je tek onda život, ako nas božanska snaga milosti prožima i snaži! Ali u konkretnom slučaju nas opravdano zanima, tko, kako i na koji način proizvodi u našim dušama ovu duhovnu preobrazbu od smrti na pravi život, od početnog dobra do izgrađene svetosti?

1. DJELOTVORNA MILOST — SVEMOĆNA BOŽANSKA POMOĆ

Promatranje milosti pod vidom permanentnog stanja u našoj duši, iako se to ne smije shvatiti u tom smislu, kao da se to stanje ni u kojem slučaju i ni pod kakvim okolnostima ne može izmijeniti, odavalo bi samo jednostrano i nepotpuno gledanje na veliku božansku stvarnost. Zato katolička nauka i razlikuje posvetnu milost i djelatnu milost, da nam na taj način može dati u potpunosti sliku božanskih stvarnosti, koje rade i ostaju u našoj duši.

Katolička dogmatika precizno i jasno definira aktualnu milost ovom sažetom oznakom, koju usvajaju svi bogoslovni pisci: Djelatna milost jest nutarnja i prolazna vrhunaravna pomoć, kojom nam Bog prosvjetljuje razum, a potiče volju, da možemo poduzeti i ostvariti spasonosna djela, kojima se stječe vječno spasenje. U ovoj kratkoj definiciji izneseni su svi elementi, koji sačinjavaju čudesnu aktualnu milost, veliki Božji dar.

Navedena oznaka prikazuje milost kao prolaznu božansku pomoć siromašnom čovjeku. U ovom izrazu obuhvaćen je sa strane vječnog Tvorca božanski pokret, a obzirom na čovjeka izražena je istinska pomoć, koja rezultira iz Božje akcije. Shvatljivo je, da je ova pomoć vrhunaravnoga karaktera, jer nadilazi sve stvorene sile i naravna prava. Nju nam Bog daje iz punine svoje širokogrudnosti, kao što nam s istog motiva poklanja i posvetnu milost. Ovu nadnaravnu pomoć moramo brižno lučiti od naravnog božanskog sudjelovanja, kojim nas Bog prati u našem ovozemnom životu uvijek i neprestano, pri svakom životnom činu.

Kad smo već načeli sistematsko raščlanjivanje definicije aktualne milosti, potrebno je naglasiti još neke pravilne dogmatske aspekte, iako ćemo možda u govorničkoj primjeni ponešto i odstupiti od toga. Djelatna milost je nutarnja i prolazna vrhunaravna pomoć. Ona potiče naše nutarnje duševne moći, posebno razum i volju, u koliko naš um prosvjetljuje nebeskim svjetlom, a volju nadahnjuje spasonosnim nadahnućima. Ova božanska akcija može biti izravna ili neizravna, već prema tome da li djeluje preko memorije, imaginacije ili sličnih senzitivnih moćiju, ili naprotiv direktno na najviše moći naše duše. Ali neovisno o načinu djelovanja djelatna milost je prolazna božanska pomoć, koja je usmjerena na specijalni čin. Time je označena razlika od posvećujuće milosti.

Možda su nam, kršćanska braćo, ove dogmatske oznake ponešto tvrde i teško shvatljive? Duh Sveti — veli poznati katehetski pisac Spirago — djeluje u nama kroz čitav naš život prosvjetljujući naš ograničeni razum, a učvršćujući našu slabu volju. To prolazno djelovanje Duha Svetoga u nama — piše on — zove se aktualna milost. Zatim donosi pisac ovu usporedbu. Kao što sunce osvjetljuje i grije zemlju, tako i Duh Sveti prosvjetljuje ljudski um i podžiže našu volju, da čini, što je dobro i spasonosno.

Još u davna kršćanska vremena hiponski genij naglasio je značenje djelatne milosti za naš duhovni život. Kao što oko, pa bilo ne znam kako savršeno, ne može vidjeti — veli sv. Augustin — ako nema svjetla, tako ni čovjek, bio on savršeno opravdan, ne može pravilno živjeti, ako ga ne pomogne božanska svesilna milost! A zlatousti prvak katoličke retorike sv. Ivan Krizostom izriče istu misao u drugoj formi. Kao što zemlja ne plodi — kliče on — ako nije nakvašena kišom, niti dažd daje plod bez zemlje, tako ni milost bez volje ne može ništa učiniti, niti volja bez milosti! Ovim oštroumnim izrazima naglasio je svetac ulogu milosti, ali ujedno je nadodao i potrebu suradnje sa strane ljudi, da čitava akcija postigne spasonosne zaslužne učinke.

Zar nam sada nisu mnogo jasnije Kristove riječi: »Bez mene ne možete ništa učiniti!« (Iv. 15, 5b) Ili riječi neumornog Apostola: »Bog je, koji čini u vama, da hoćete i izvršite, po svojoj dobroj volji.« (Filiplj. 2, 13)

2. NUŽNOST I UČINCI DJELOTVORNE MILOSTI

Među katoličkim teolozima negda je bila živa rasprava: u čemu je bitna narav djelotvorne milosti? Sve bogoslovne škole slažu se u tvrdnji, da su intelektualna prosvjetljenja i voljna nadahnuća, koja potiče djelujuća milost, vitalni čini i izvan dohvata hotimičnosti čovjeka. Bogoslovci su dosljedno i postavili pitanje: da li spomenuti čini sačinjavaju bit aktualne milosti ili su samo njeni učinci? Tomisti odgovaraju negativno, dok Molinisti i Suarezovci zastupaju mišljenje, da se djelotvorna milost isključivo sastoji u činima dobre misli i pobožnog osjećaja, koje Bog izvodi u našim dušama bez obzira na našu hotimičnost ili ne.

Ove teoretske bogoslovne rasprave mi ćemo prepustiti dogmatskim piscima ne potcjenjujući njihov značaj. Za nas je korisnije naglasiti formalne učinke spasonosne djelujuće milosti. Katolička nauka uči božanskom sigurnošću, da nam djelotvorna milost tako prosvjetljuje um, kako bismo mogli spoznati sve ono, što nam je potrebno za spasenje. Božja milost prosvjetljuje nevjernike, da mogu spoznati katoličku istinu. Božansko svjetlo opominje grešnike, da uvide stazu propasti i na vrijeme se obrate i žive. Nadnaravna pomoć prati pravednike, da mogu sagledati ljepote kreposti i kršćanske svetosti. Sva ova čudesna djela kod svih navedenih kategorija ljudi proizvodi svemoguća djelotvorna milost!

Mi u Svetom Pismu imamo jasne nedvoumne dokaze za sve ovo, što smo ustvrdili. Kristove izjave u Evanđelju, poslanice apostola Ivana i Pavla pružile su čvrst oslonac crkvenim ocima na II. Arauzikanskom saboru (529), da su označili člankom vjere istinu, koja uči, da ništa ne možemo učiniti zaslužno i spasonosno bez prosvjetljenja i nadahnuća Duha Svetoga. A Tridentski sabor uči za odrasle, da se ne mogu opravdati bez svjetla Duha Istine.

Katolička crkva nadalje uči, da nam djelujuća milost ne samo posredno, nego i neposredno potiče volju, u njoj budi želje, daje mogućnost htijenja i akcije, da uistinu radimo ono, što je nužno i korisno za spasenje. Ova nauka Crkve teološki je sigurna. Za Krista Ivan naglašava na početku svoga Evanđelja, da je »svjetlo istinito, koje obasjava svakog čovjeka«. (1, 4) A maločas prije naveli smo riječi sv. Pavla: »Bog... čini u vama, da hoćete i izvršite...«

Bogoslovna nauka ide još dalje, pa opravdano tvrdi, da milost prosvjetljenja i nadahnuća daje našim moćima ne samo moralne snage, nego također i fizičke. Bog nas ne samo pozivlje, potiče, privlači, budi obećanjima dobra i prijetnjama zla, nego nas i fizički gura ususret nebeskom kapitalu spasonosnih djela, jer smo bez djelujuće milosti u fizičkoj nemogućnosti učiniti vrhunaravna djela. Mi nismo — veli Apostol naroda — »sposobni što pomisliti kao od sebe, nego je naša sposobnost od Boga!« (II. Kor. 3, 5) Ova spasonosna tvrdnja ne smije nas napunjati žalošću i neraspoloženjem, jer smo u ruci moćnog i milosrdnog Oca!

Dogmatska nauka na osnovu izloženih principa dosljedno tvrdi, da je posrnulom čovjeku fizički nužna nutarnja milost za sve spasonosne čine, koji prethode naše duhovno opravdanje, naime

čine vjere, ufanja, početne ljubavi i pokore. Za dokaze ove tvrdnje ne moramo tragati po knjigama Sv. Pisma St. Zavjeta ili po poslanicama apostola. Dovoljna nam je već navedena riječ Oca milosti: »Bez mene ne možete ništa učiniti!« (Iv. 15, 5b)

Obnovljenom božjem djetetu nužna je djelatna milost, da može dugo i spasonosno ustrajati u dobru. Sv. Petar veli: »Bog svake milosti, koji vas pozva na vječnu svoju slavu u Kristu (Isusu), on će vas, iza malih patnja, usavršiti, utvrditi, okrijepiti, utemeljiti!« (I., 5, 10)

Svima je dakle ljudima potrebna Božja milost. Bez nje nema života, akcije, napretka, sreće ni blaženstva. Stoga je Bog i daje, barem u dovoljnoj mjeri, svim pravednicima, da ustraju do smrti u dobru; grešnicima, da se na vrijeme obrate; i nevjernicima, da postanu Božja djeca!

Slava ti, moćna djelotvorna božanska milosti, koja u nama počinješ i dovršuješ dobra djela!

ZAKLJUČAK

Božićnih blagdana 1944. vraćao se mladi neiskusni župnik iz župnog stana u roditeljsku kuću. Bila je kasna večer. Rat je bio u punom toku. Vani je kišilo uz obilni snijeg. Čudna grmljavina odjekivala je gromko u tamnoj noći. Župnik je zbog nevremena čekao do posljednjeg trenutka, da pođe do svojih. Neugodna situacija i za najodvažnijeg junaka.

Sitan neznatan stvor našao se u zimskoj vijavici i snažnom snježnom zapuhu. Odmakao je cestom i kao da je zapao u neprohodni klanac. Ne vidi ni koraka pred sobom, odasvud okružen avetnom noću. Kamo? Odjednom bljesnu munja i svojim časovitim bljeskom osvijetli put, koji je vodio u roditeljski dom. Odvažni putnik pošao je stazom prema orijentaciji, koju mu je ukazala munja. Kad bi ga počela hvatati nesigurnost, opet bi zastao, a uto bi zasjao nebeski trak i pokazao put kroz tmurnu i snježnu zimsku noć...

Zahvaljujući blijesku prolazne, svjetlonosne munje mladi se svećenik domogao roditeljske kuće. Kad je ušao, odahnuo je sretan u zagrljaju majke i svojih dragih. Sreća uspjeha nadoknadila je pretrpljen strah i zalila slašću avetne neugodnosti snježne noći.

Zar se slično ne događa i svim putnicima kroz svakidanju vijavicu života? Grijeh je stvorio tmastu noć užasa i strave, gromovnih opasnosti i snježnih zameta! Kamo ćeš udariti, plašljivi putniče, da možeš izbiti na stazu, koja vodi sretnom nebeskom roditeljskom domu? U strpljivoj sabranosti čekaj, dok bljesne sveto svjetlo djelotvorne milosti, koja će ti pokazati stazu nove sreće, spokojnog mira, vječnog blaženstva. Samo oni, koji iskoriste blijesak Očeve milosti, uživat će blaženstvo rajskog roditeljskog doma! Molimo često Ocu svjetla:

Slijep sam — nek me obasja tvoj duh;
Suh sam — nek me oškropi tvoja krv;
Mrtav sam — tvoj dah neka mi dade
Života, duha, ljubavi, vjere i snage!

(Lujza Henzel)

ŽIVOT ILI SMRT

Pobožni vjernici!

Milost je božanski pojam, koji prelazi granice naših redovitih ljudskih shvaćanja. Ta činjenica ne smije nas nipošto udaljiti od što iscrpnijeg poniranja u ovu nadnaravnu stvarnost. Takvo vladanje odavalo bi naše ograničene sudove i nepoželjno strahovanje pred najvećim veličinama, koje ljudski duh može primiti. A kao praktična posljedica ovog nerazumijevanja odrazila bi se u našem životu hladnoća i indiferentnost, dvije najpogubnije klice, koje uopće mogu zaraziti naše srce i dovesti ga do potpune propasti.

Mi, na žalost, u svagdanjem životu susrećemo velik broj ljudi, koji nemaju ne samo dovoljnih i pravilnih pojmova o milosti, nego ni osnovnih spoznaja o najvećoj božanskoj stvarnosti, koja čovjeka diže do najvišeg vrhunca prave nadzemaljske veličine. Ta činjenica ne bi bila tako sudbonosna, kad ne bismo slične pojave susretali i u samom krugu katoličkih vjernika. Mi o milosti znamo vrlo oskudno. A često puta i ono, što znamo, nije odraz prave katoličke nauke. Sasvim dosljedno među nama nema ni tako izgrađenih duhovnih osoba, jer je milost temelj nadnaravnog života, hrana katoličkog duhovnog uzrasta i svemoćna snaga gigantske svetačke izgradnje, koja nas nužno vodi do jedinstva s Bogom.

Sasvim je dakle logično, da mi raspravljamo o milosti, jer bez općih jasnih pojmova o ovom božanskom poklonu nismo u mogućnosti shvatiti svoj kršćanski život. Posebno bez što detaljnijih spoznaja veličina milosti ne možemo razumjeti novozavjetne sakramente, neiscrpive zdence milosnog božanskog života. Teoretske rasprave o milosti apsolutno su nužne i korisne. Ali dugo teoretiziranje moglo bi opet svršiti bez naročitog učinka. Pokušajmo stoga, predraga braćo, ovjeroviti naša izlaganja na konkretnim povijesnim primjerima. Rječitost primjera progovorit će nam snažnije od bilo kakvog teoretičara.

1. MILOST — POKRETAČ I IZVODITELJ DUHOVNE IZGRADNJE

12. V. 1866. rodilo se oko 150.000 djece. Tako se otprilike tada rađalo svaki dan. Među novorođenčadi bilo je svih rasa, vjera i narodnosti. Osim naravnih zajedničkih darova, koje Otac života poklanja svim ljudima, ovi mladi stvorovi donijeli su na svijet i jednu nepoželjnu osebinu materijalne prirode: istočni grijeh. Pred svima se sterala nepoznata i problematična budućnost. Jedno se ipak pitanje nametalo za sve njih: Hoće li ovi mladi razumni stvorovi ostvariti u životu one ciljeve, koje im je vječni Stvoritelj namijenio? Mi bismo katolici na ovo pitanje mogli dati određen odgovor: Ako ova djeca prime duhovno preporođenje po posvećujućoj milosti i tako postanu Božja djeca, ako budu brižno čuvali kroz čitav život dragulj božanske milosti, ako budu vjerni nebeskom svjetlu i nadahnućima, koja će Duh Ljubavi i Istine podizati u njihovim dušama, oni će sigurno i spasonosno ostvariti svoj životni cilj.

Nemojmo se, braćo i prijatelji, gubiti u kojekakvim nagađanjima. Među spomenutim novorođenim sretnicima mi ćemo odabrati samo jednoga. Taj se rodio u našoj domovini. Obitelj Petra Mandića i Dragice Carević povećala se onog svibanjskog dana za jednog člana više. Novorođeni sin unio je vedrinu i veselje u patrijarhalnu katoličku obitelj. U Hercegnovom rođenje malog Mandića nije bio nikakav izvanredan događaj. Djeca su se rađala i prije njega, djeca će se rađati i nakon njega. Svima će plavi Jadran uputiti isti pozdrav...

Za katoličko društvo rođenje malog Mandića nije bio indiferentan slučaj. Dobri roditelji nakanili su odmah prvih dana učiniti svoga sina Božjim djetetom. Kad je svemoguća svećenička ruka polijevala krsnom vodom mlado čelo nestašnog mališana, zbio se čudesni događaj u njegovoj mladoj duši. Svesilni božanski oganj spalio je u sretnom trenutku odjeću propasti, koju je istočni grijeh unio u naša prozebla srca. Sve se iz temelja promijenilo. Mrak grijeha pobjegao je pred suncem milosti. Mrzlu zemlju ožarile su trake milosne topline. Klica božanskog života započela je svoj spasonosni rast. U pročišćenoj zemlji blagoslova posađeni su gomolji ulivenih kreposti, sve je natapala rosa nadnaravnih darova Duha Životvorca.

Pokušajte, kršćanska braćo, sagledati sve duhovne divote, koje je nosio u sebi duh mladoga Bogdana. Milost ga je učinila dionikom

božanske naravi, uvela u intimno jedinstvo s Bogom, povezala vezom bratstva i prijateljstva s Kristom. Po milosti dobio je mogućnost zaslužnog rada, mogućnost stjecanja božanske baštine u nedoglednoj blaženoj vječnosti. Zar ćemo pomisliti, da smo ovim konstatacijama prodrli u tajne duhovnih veličina, koje preporođeni ljudski duh nosi u svojim beskrajnim dubinama? Božanske su stvarnosti tako veličanstvene i beskrajne, da nam ne dopuštaju zaći u sve svoje dubine!

Mladi Bogdan ostao je vjeran milosti kroz čitavo razdoblje svoga dugog života od 76 godina. Od prve pa do posljednje ispovijedi koncem srpnja 1942. nadolijevao je svaki dan uljanicu srca novim balzamom milosti. Od prve Pričesti, pa do posljednje Mise, koju je govorio 52 godine, njegov se zdenac sve više ispunjao nebeskom kišom nadnaravne božanske milosti. A opet svako dobro djelo, učinjeno u stanju milosti, povećavalo je njegov duhovni kapital.

Glas milosti doveo je Bogdana u strogi Kapucinski red. Vjeran pozivu milosti proveo je preko 40 godina u ispovijedaonici, i to dnevno po 10 sati, dijeleći božanska oproštenja i zalijevajući uljem milosti teške rane nesretnih grešnika. Milost je u njegovoj duši užgala herojske kreposti, milost je od O. Leopolda učinila izgrađenu svetačku ličnost. Ne mogu odoljeti, a da opet ne kliknem: Slava Ti, svemoguća božanska milosti!

Zar u životnom putu O. Leopolda ne nazrijevamo i mi svoju životnu stazu? Samo nas milost čini velikima! Vjernost milosti jamči našu sreću i blaženstvo!

2. ČUDESNI I SUDBONOSNI PUTOVI

Uz normalne redovite pojave stjecanja i suradnje s milošću nerijetko susrećemo i neredovite događaje, koji nam istaknutijim vanjskim oblikom svjedoče o božanskoj intervenciji i nadnaravnim stvarnostima. I takvi su slučajevi veoma poučni za sve dobronamjerne ljude.

Klasičan primjer obraćenja sv. Pavla ostat će kroz sva vremena dokaz djelotvorne snage božanske milosti, koja je u svom osvajačkom naletu u veoma kratko vrijeme pobijedila srce revnog Židova. Nemamo oslonca tvrditi, da je milost radila protiv volje

i slobodnog odlučivanja, ali možemo i moramo naglasiti, da je preobilna milost slomila oporu židovsku rezistenciju i stavila progonitelja Crkve pred dilemu: ili biti član novog društva, pa u vječnosti postati dionik sreće, — ili postati član osuđenog carstva. Visoko intelektualni Pavlov duh, predvođen i prosvijetljen božanskim svjetlom, uvidio je intuitivno ljepotu milosti i odao se zagrljaju ljubavi, koja ga je preporodila i posvetila.

Pavlov sunarodnjak Hermann Cohen, koji se rodio u Hamburgu u Saksoniji, bio je opijen muzičkim uspjesima po mnogim evropskim gradovima. Lažna slava učinila ga je pokvarenjakom i bezbožnikom. G. 1847. našao se u Parizu. Tu ga zamoli jedan njegov prijatelj, da bi ga jednom zamijenio u ravnanju muzikom u crkvi sv. Valerije za vrijeme neke euharistijske pobožnosti. Hermann je prijatelju učinio uslugu, iako do vjere nije držao ništa. Za vrijeme funkcije, dok je svećenik davao blagoslov s Presvetim, a pobožni se puk klanjao svomu Bogu skrušeno i u dubokoj vjeri, pred Hermannovim duhovnim očima zbila se čudesna promjena. Zraka milosne ljubavi prodrla je i do ovog otvrdnulog srca. Hermann se našao na koljenima pred Svetom Hostijom, a da ni sam nije znao kako. Malo zatim postao je kršćanin, primio posvetnu milost. Nedugo iza toga priključio se Karmelićanima i uzeo ime O. Augustin od Sv. Sakramenta. Misionario je uspješno po Italiji, Francuskoj i Engleskoj. Milost je Hermanna tako preporodila, da je 1871. mirno u Bogu našao smirenje kao pravi svetac.

Nemojmo, dragi prijatelji, iz ovih slučajeva povući nezreo zaključak, pa reći: Milost je čarobni božanski štapić, koji sve apsolutnom nuždom pretvara u zlato zasluga i spasa. To biva tek onda, ako naša slobodna volja pristane na suradnju s božanskom svemoćnom milošću.

Možda se sjećamo ovog slučaja? Kroz osamljeno polje išla su dva prijatelja. Dan je bio oblačan i tmuran. Počelo je kišiti, nastao je pljusak, prolom... Putnici požuriše, ali kamo? Bljesnu munja, jedan od prijatelja pade mrtav. Na drugoga je to tako djelovalo, da je pošao u Augustinijance. Ali nije ostao vjeran milosti. Bio je to Martin Luter.

Advokat iz Arrasa bio je primljen u kapucinski samostan. Božja milost zvala ga je na svetost. Nije ustrajao, napustio je Red. Nakon nekoliko godina Francuzi su se snebivali nad njegovim imenom. To je Maksimilijan Robespierre.

Želite li, braćo i prijatelji, još bliži i konkretniji povijesni dokaz? G. 1891. pomilovan je talijanski teški ubojica Noschia, starac od 84 godine. Počinio je kroz život 21 razbojstvo! U samom zatvoru ubio je svećenika i liječnika, koji su iz ljubavi i dužnosti došli u njegovu ćeliju. Zbog svih spomenutih zločina odležao je Noschia u zatvoru 60 godina. Malen period za sva ova djela! — Poslušajmo još nešto! Ovaj razbojnik imao je plemenite roditelje. U mladim godinama bio je veoma dobar, oštrouman i bistar đak. U školi, u koju je išao, imao je samo jednog takmaca, kolegu Joakima Pecci. Obojici su profesori proricali ružičastu budućnost. I zbilja, to se obistinilo! Joakim je postao papa Leon XIII., a Noschia veliki razbojnik!

Što mislite, dragi vjernici, tko je uvjetovao ova dva oprečna puta? Vjernost i suradnja s milošću čini nas Božjom djecom! Izdaja milosti jest izravni skok u ponor propasti!

ZAKLJUČAK

Možda i ne bi trebalo ovoj katehetskoj pouci stavljati formalni zaključak? Naše su premise sasvim evidentne, naši zaključci sami od sebe teku logično i dosljedno. Ali kad nam retorska pravila nalažu epilog, mi ćemo se podložiti ustaljenim zakonima kraljice umjetnosti.

Ogledalo našeg zrelog suda, dokaz naše poštene volje i smisla za vrhunaravne vrednote jest katoličko gledanje na uzvišenu božansku stvarnost, — na milost. Ništa nema i ne može biti veće od vrhunaravnog dara milosti, jer božanska narav nadvisuje sve veličine neba i anđeoskog svijeta. Divimo se veličinama, koje žive u našem čistom srcu.

Sv. Marija Magdalena de' Pazzi imala je jednom ekstazu, u kojoj je motrila ljepotu i vrijednost božanske milosti. Kada se povratila iz zanosa, nije se znala izraziti o divotama, koje je vidjela. Samo je rekla: »Kad bi duša, koja je urešena posvećujućom milošću, spoznala ljubav i cijenu, koju uživa pred Bogom, umrla bi od prevelikog veselja. Naprotiv htjela bi se povratiti u ništa, kad bi vidjela svoju grdobu, dok je bez milosti«.

Ovaj veliki dar nudi nam Bog obilno i u očinskoj širini. O, zašto zatvaraju ljudi svoja srca, da ne može k njima prodrijeti tračak božanske milosti? Zar to nije dokaz, da u njima nema života, snage, duha, ljubavi, katoličkog shvaćanja istine?

Na prostranom polju života, gdje cvate cvijeće božanske ljubavi, gdje žubore potoci mirnog spokojstva sreće, gdje se prostiru obilne oranice zaslužnih mogućnosti, leže brojni Oblomovi u bezbrižnom nestašluku i ludom igranju vremenom. Kako smo uspavani mi slijepi sinovi starca Edipa! Poslušajmo glas apostola Petra, koji nam dovikuje: »Vi dakle, ljubezni, znajući naprijed, čuvajte se, da vas zabluda bezakonika ne odvuče s njima i ne izgubite svog tvrdog uvjerenja; nego rastite u milosti i poznanju Gospodina našega i Spasitelja Isusa Krista. Njemu slava sad i u dan vječnosti. Amen.« (II., 3, 17—18)

SEDAM IZVORA

Kršćanska braćo!

Za nas katoličke vjernike bilo bi neobično sudbonosno, kad bismo mi posjedovali samo teoretsku istinu o veličini i ljepoti božanske milosti, a ne bismo raspolagali mogućnostima stjecanja ovog nebeskog blaga, i kad ne bismo poznavali putove i načine, kojima se dolazi do božanskog dragulja. U takvom stanju stvari mi bismo bili tužni Prometeji, prikovani uz hridinu istočnoga grijeha i ranjeni brojnim osobnim zlima. Nad našim vidikom stajala bi čarobna jabuka božanske stvarnosti, koja bi izazivala naše požudne poglede i ostavila ih u sarkastičnom bijesu gladne. Ispred nas bi tekao potok nadnaravnih slasti, ali nekorisno, jer nam nije dopušteno uživati njegove kristalne vode.

Na sreću, Otac čovječanstva nije okrutni despot, koji u nesamilosnoj pravdi definitivno guši radi trenutačnih negativnih očitovanja svoje razumne zemaljske stvorove. Iako je slobodni dar ljudske volje urodio kiselim plodovima neposluha, ipak je dobro srce svemogućega stvoritelja našlo način i mogućnost, da svomu pokoljenju i opet ponudi i daruje najveći poklon, poklon svoje milosti, koja je bila proigrana u prvom katastrofalnom edenskom okršaju.

Možda se sjećate one poznate slike, na kojoj je pobožna kršćanska ruka narisala raspetoga Krista, čija presveta Krv obilno teče u veliki kristalni pehar. Iz tog nebeskog pehara istječe preporoditeljska Krv u sedam srebrnastih potoka, koji natapaju božanskom milošću čitav svijet. Zar nam je moguće predstaviti sve spasonosne učinke ovih nebeskih izvora, koji osvježuju i pomlađuju preporođeno čovječanstvo? Iz njih su provreli bezbrojni vrutci prve milosti po krštenju i ispovijedi, oni su napunili brojne zdence novim milostima po sakramentima živih. Ispunilo se, dakle, Izaijino proročanstvo: »S veseljem ćete crpsti vodu iz izvora spasenja!« (12, 3) Poslužimo se i dalje njegovim glasom: »Ustanite, svi žedni, dođite na vodu!« (55, 1)

1. SEDAM JE SVETIH SAKRAMENATA

Namjerio sam se jednom na vrlo interesantnu vijest, koju je Agencija Fides dobila iz Asabe u Zapadnoj Nigeriji, i to u našim vremenima, naime 1932. Evo, o čemu se radi.

Jedan anglikanski pastor dao se na misionarski put i dospio k crncima u Zapadnoj Nigeriji (u Africi). Raspolagao je dobrim materijalnim sredstvima, pa je brzo u selu Okolekpa podigao misijsku postaju. Propovijedao je novu vjeru i u kratko vrijeme pokrstio čitavo selo. Pokršteni pogani bili su veoma revni anglikanci. To je bilo pred prvi svjetski rat.

U vremenu od 1914. do 1918. pokršteni crnci morali su silom ratnih prilika napustiti svoje tiho selo, otići kojekuda po svom afričkom i inim kontinentima, doživjeti mnogo neobičnosti i naučiti nove istine. Među iznenađenjima, na koje su naišli, bilo je poglavito to, da su saznali i za još jednu novu vjersku zajednicu, naime Katoličku Crkvu.

Nekom sretnom prigodom dospjeli su crnci iz Okolekpa u jednu katoličku crkvu, koja je pripadala njihovim crnim sunarodnjacima. Pažljivo su je razgledali uz detaljno tumačenje. Tu su vidjeli oltar, na njemu »Isusovu kolibicu« (tj. svetohranište) i vječno svjetlo, zatim krsni zdenac, ispovijedaonicu, kutić, gdje se čuva bolesničko sv. Ulje, i ostale predmete, koji spadaju na bitni inventar crkve. Na prvi pogled zapazili su crnci anglikanci razliku u bogatstvu katoličke crkve i njihove bogomolje.

— Zar vi imate pet sakramenata? — pitaju začuđeno anglikanci iz Okolekpa. — Ne samo pet, nego svih sedam! — odgovaraju katolički crnci ponosno i uvjerljivo. Od tih sakramenata svi možemo primiti šest, a jedan ima samo naš misionar. — Otkud vam toliki sakramenti? — čude se posjetioci. Mi imamo samo jedan, naime krštenje kao i vi. Pastor nam je rekao, da nam ga je dao Krist. Tko je vama dao (uz taj sakramenat) još šest? — Svih sedam sakramenata dao nam je Krist! — odgovaraju katolici. Misionar nam ih dijeli prema našim potrebama i željama. — Kako to? — prihvaćaju stranci. Naš pastor nikad nije to govorio. Je li to moguće? Da li je istina, što nam tvrdite? — Kod Boga je sve moguće! — kliču samosvijesno katolici. On je milostiv i širokogrudan. Stoga nam je i dao sedam izvora milosti, a ne jedan, da imamo obilno sreće i mira.

Ovaj razgovor s katolicima crncima duboko se zasjekao u sjećanje ljudi iz Okolekpa. Kad su se nakon rata povratili svojim

kućama, odmah su pohitjeli do svoga pastora i molili ga, da im dade i ostalih šest sakramenata, koje je Krist ustanovio. Pastor se našao u vrlo neugodnom položaju, skretao razgovor na druge stvari, ali sve uzalud. Oni su uporno tražili i druge sakramente, osim krštenja, naglašavali Kristovu širokogrudnost, spominjali katoličku nauku i pouku o sakramentima. Pastor se pred čitavim selom branio raznolikim razlozima, koje obično upotrebljava i anglikanska crkva. Spor se bio tako zaoštrio, da su pastora stavili pred dilemu: ili dati svojim vjernicima svih sedam Sakramenata ili poći iz sela. Razumljivo je, da nije mogao dati, što nema, pa je odabrao odlazak. Ovaj događaj u Okolekpu potakao je na isti korak i njihove susjede u selu Akpara. Oba sela prešla su odmah na katolicizam.

Zar ovo nije dokaz, braćo i prijatelji, da ljudski duh spontano osjeća potrebu od sedam novozavjetnih sakramenata? Stoga je vrijedno spomena, da u prvih petnaest stoljeća kršćanstva nije bilo otvorenih protivnika sedmerostrukog sakramentalnog poklona. Valdenze i Katare ne možemo ubrajati u njihov broj, jer su oni pod maskom duhovne religije prezirali više manje sve vanjske sakramentalne obrede. Protestanti su bezrazložno tvrdili, da Krist nije ustanovio sedam sakramenata. Za njima su se poveli i Anglikanci, osim Ritualista. Isto mišljenje zastupali su i Modernisti. Katolička Crkva uvjerljivo tvrdi i dokazuje, da je sedam svetih Sakramenata, sedam izvora božanske svesilne milosti.

2. DOKAZI KATOLIČKE TEZE

Protestanti su na početku zadržali od katoličke baštine samo tri sakramenta, naime krštenje, ispovijed i Gospodnju večeru. Kasnije su odbacili ispovijed i ostali samo kod dva sakramenta. Neki od Luterovih učenika zastupali su mišljenje, da ima tri, pa i četiri sakramenta, ali uglavnom težište protestantske nauke svodi se na samo krštenje i Gospodnju večeru. Temeljni razlog Luterove zablude nije u tome, što Evanđelja ne spominju sedmerostruki broj sakramenata, nego u načelnom pogrešnom gledanju na sakramente. Protestantska nauka ne smatra sakramente produktivnim znakovima milosti, nego samo sredstvima, da se probudi vjera, i zalogom, koji nam svjedoči o oproštenju grijeha. I dosljedno ovakvom gledanju na stvar — ženidba, sv. red, potvrda, posljednje pomazanje i ispovijed nisu sakramenti.

Luter je svojom samovoljnom naukom unio veliki nemir i zabrinutost među katoličke krugove, jer obarajući tradicionalnu nauku o sakramentima porušio je izvor i sredstva milosti, pa dosljedno doveo duhovni život čovječanstva u mrzli ponor neistine i smrti! Zbog toga je Tridentski sabor i nastupio onako energično, te donio nedvosmislenu jasnu odluku: »Ako bi tko rekao, da Isus Krist naš Gospodin nije ustanovio sve sakramente Novoga Zakona; ili da ih ima više ili manje od sedam, naime Krštenje, Potvrda, Euharistija, Pokora, Posljednje Pomazanje, Red i Ženidba; ili također da neki od ovih sedam nije istiniti i pravi sakramenat, nek je proklet«!

Članak vjere, kojim ispovijedamo, da je sedam svetih sakramenata, katolička dogmatika dokazuje teološkim i povijesnim dokazima, a obrazlaže i argumentom shodnosti. Potrebno je naglasiti, da nije lagan posao znanstveno i dokumentirano dokazati postavljenu katoličku tezu, iako se pojedini sakramenti spominju u Sv. Pismu i kod Sv. Otaca, jer je generalna sintetička nauka o sakramentima bila u cijelosti razrađena tek u XII. stoljeću.

Istina je, da Sv. Pismo Novoga Zavjeta nigdje ne spominje, da je sedam, i to samo sedam svetih sakramenata. Ali ipak navodi sedam svetih obreda, koji proizvode milost. Te svete rituse kršćanska je predaja s pravom okrstila sakramentima. Ivan i Matej svjedoče nam, da je Krist naglasio potrebu krštenja i dao apostolima u dužnost dijeljenje sakramenta preporođenja. Apostol ljubavi navodi Isusovo obećanje Duha Svetoga, a sv. Luka opisuje kako su apostoli potvrđivali krštene polaganjem ruku. O Euharistiji imamo brojne i mnoge dokaze kroz sva Evanđelja do poslanica apostola Pavla. Obraćeni carinik i odabrani ljubljenik opisuju ustanovu ispovijedi. Sv. Jakov otvoreno svjedoči za sakramenat bolesničke Pomasti, što Evanđelisti tek izdaleka naviještaju. Apostol naroda posebnom brižljivošću ističe sakramentalno otajstvo ženidbe. A ustanovu svetog Reda nemoguće je otkloniti iz opisa Posljednje Večere i poslanica velikoga apostola Pavla. Tko priznaje dakle istinitost Sv. Pisma, taj božanskom sigurnošću mora priznati, da je sedam, i to samo sedam novozavjetnih sakramenata!

Ni sv. Oci izričito ne spominju, da je sedam, i to samo sedam spasonosnih izvora milosti. Ali vrijedno je naglasiti, da nema ni jednog od sedam sakramenata, koji ne bi sv. Oci izričito spomenuli. O tom se možemo vrlo lako uvjeriti, ako prelistamo spise Tertulijana, Ciprijana, Ignacija, Augustina, Ćirila Aleksandrijskog, Cezarija Arelatenskog, Ambrozija i ostalih Otaca sve do XII. stoljeća. A od XII. st. naprijed, naime od Petra Lombardskog i dalje

nauka je teologa jasna i precizna: samo je sedam sakramenata, koji u našim dušama proizvode milost. Ovo jedinstveno uvjerenje bogoslovnih pisaca, crkvenih predstavnika i vjernika smatra se i jest snažan temelj kršćanske nauke.

Rimska i Istočna Crkva pružaju toliko povijesnih dokaza za potvrdu naše teze, da bi bilo suvišno sve nabrajati. Sjetimo se Dekreta za Armence (XV. st.), ispovijesti Mihovila Paleologa, ispovijesti vjere za obraćene Valdenze, odgovora patrijarha Jeremije Protestantima 1576., osude Ćirila Lukarisa, nauke Nestorijanaca i Monofizita itd.

Zar bi i opet bilo nužno navoditi razloge shodnosti za sedmerostruki dar sakramenata? Jasna riječ velikog naučitelja Tome, koju smo naveli u prethodnim poukama, dostatna nam je. Hvala Ti, veliki Bože, na spasonosnom očinskom daru!

ZAKLJUČAK

U prvoj polovini prošlog stoljeća živio je u Francuskoj poznati filozof Auguste Comte (1798—1857). On je prvi pokretač pozitivističke filozofije, osnivač sociologije kao posebne znanosti, vrstan sistematizator i klasifikator nauka. On se bavio mišlju, da ustanovi neku pozitivističku religiju. Skrojio je katekizam, u kojem nabraja devet sakramenata, kao na pr.: Inicijacija (uvođenje), Opredjeljenje, Zrelost, Umirovljenje, koje se prima u 73-oj godini, Sjedinjenje (inkorporacija), koje se dijeli sedam godina iza smrti i daje nam vječno mjesto u gaju, koji okružuje hram Čovječanstva. Filozof je pače htio da i životinje imaju dio u tim sakramentima.

Ovaj pokušaj modernog filozofa dosta je smiješan, ali i interesantan. Ma koliko bile njegove ideje maglovite i čudnovate, ipak je on pravilno uviđao, da njegova nova religija, pa bila ona i pozitivistička, mora imati sakramente. To je dakle apsolutni zahtjev religije.

Zar bismo mogli zamisliti Kristovu religiju bez sakramenata, otajstvenih izvora milosti? Ne! Kristova religija bez sedmerostrukog izvora spasonosne i svemoćne milosti bila bi neplodna zemlja, u kojoj ne bi mogla izrasti prava klica vrhunaravnog života.

Goethe je napisao u II. sv. svoga djela »Aus meinem Leben«: »Sakramenti predstavljaju i jesu uistinu ono najuzvišenije, što

kršćanska religija ima, jer su oni vidljivi znakovi ljubavi i izvori izvanrednih Božjih milosti... Po njima se kolijevka i grob spajaju u blistavom krugu svetih čina. Na njih samo Katolička Crkva ima privilegij. Samo u njima nalazi čovjek najprijatnije utjehe i najdjelotvorniju pomoć.« Ovako piše nekatolički pjesnik.

Sv. Augustin je kratko i jasno dao katolički zaključak ovom našem katehetskom razgovoru, kad je rekao: »Utjelovljena božanska Mudrost ustanovila je Sakramente kao sredstva spasenja!« Zacrpimo blaga s ovih sedam božanskih izvora, da usrećimo život i osiguramo vječnost!

ISTINA O ČISTILIŠTU I OBJAVA

Pobožni vjernici!

»Jedna od najutješljivijih istina naše svete vjere, veli revni dušobrižnik našeg vremena preč. Ivan Gagliardino, jedna od dogma, koja kao da ujedinjuje u jednoj vezi ljubavi srca svih svojih sinova, jest istina o opstojnosti Čistilišta.« I odmah navodi ovaj ugledni župnik jedan vrlo karakterističan slučaj obraćenja, koji je opisao neimenovani, ali vrlo učeni književnik naših dana. Mi ćemo taj rijetki događaj prenijeti doslovno!

»Poznavao sam — piše spomenuti književnik — jednog protestanta, koji je postao katolikom, zanesen milinom prizora, što ga pruža vjerni puk na Dušni dan. Pa evo kako on sam pripovijeda svoje obraćenje: Bio sam izgubio predragoga brata. Malko prije smijao se i šalio sa mnom, a za nekoliko časaka postao je hladan mrtvac. Ovaj tako nagli prijelaz iz života u smrt osobe, koju sam toliko volio, otvorio je u mom srcu duboku ranu, pa sam hodao govoreći u sebi: ne, nije moguće, da je sasvim umrlo tako dobro srce, da se zauvijek ugasila tako plemenita duša! Mora još nešto preostati... Njegovo je tijelo mrtvo, ali što će biti s njegovom dušom? Nije li možda u slavi? Bojim se, da nije, jer u nebo može ući samo savršena čistoća. U paklu? Uzdam se, da nije... Bio je tako dobar... Gdje se dakle nalazi? Ah, kad bih mogao nešto učiniti za moga dragog brata!... Sigurno ne bi bila tako bolna moja bol! Ali ja sam bio protestant, nijesam poznavao nauku Katoličke Crkve o Čistilištu. Stoga je očajna žalost zahvatila moje srce, nisam više imao mira, tako da sam se bojao, da se čim prije ima otvoriti onaj isti grob i za mene, koji je bio progutao moga brata.

Narediše mi da pođem na putovanje. Za vrijeme ovoga putovanja namjerio sam se na jednoga katoličkoga svećenika, kojemu sam otkrio razlog mojih jada. I ovaj čovjek vjere, umjesto odgovora, dovede me na groblje... Bio je Dušni dan... Velika tužna povorka unišla je u groblje i pobožno pjevala nad grobovima preminulih D e p r o f u n d i s... Slušao sam ono pjevanje... gledao sam one križeve..., bio sam kao okamenjen. Onaj svećenik reče mi

na uho: Moli i ti za svoga brata ... Bacih se na koljena, obavih rukama lice, koje je bilo poplavljeno suzama ... I te suze davale su mi život. Misao, da bi moja molitva možda mogla pomoći momu siromašnomu bratu, utješila me je. Digao sam se i rekao onom svećeniku: Ah, gospodine, i ja sam katolik. Vjera, koja ima toliko samilosti prema pokojnicima, i na taj način mnogo utjehe za živuće, — mora biti božanska vjera!«

Ovom rječitom primjeru dodajem samo jedno pitanje: Koji je oslonac pobožnoj samilosti, koju Kristova Crkva i pobožni vjernici imaju prema ubogim pokojnicima? Zar ne: — istina o opstojnosti Čistilišta!

1. ISTINA O ČISTILIŠTU I SV. PISMO

Pod pojmom »Čistilište« označujemo mjesto i stanje, u kojem pravedničke duše, koje su pošle s ovoga svijeta s krivnjom laganoga grijeha ili s teretom neisplaćene vremenite kazne, trpe sve dotle, dok ne podmire sve svoje dugove. Razlog je dakle, zašto duše u Čistilištu trpe, samo taj, što još eventualno imaju neoprošteni pogrešaka ili nepodmirenih dugova, koji im apsolutno ometaju ulazak u mjesto savršenog pokoja.

Ime »Čistilište« javlja se tek u srednjem vijeku. U vrijeme cvjetanja ili još bolje rečeno u doba zlatnog razdoblja skolastičke teologije ovaj izraz prevladava nad svim ostalim imenima, kojima su htjeli označiti mjesto, gdje duše pravednika isplaćuju svoje preostale račune i spremaju se na blagoslovljeni let u carstvo vječnog mira. Sveti Oci nazivali su Čistilište mjestom jecaja i suza; tamnicom, gdje ostaju duše, dok ne isplate i posljednji novčić; dubokim jezerom; dijelom pakla itd.

Iako je istina o opstojnosti Čistilišta članak naše katoličke vjere, ipak se ne smijemo zavarati, da je i u našem kršćanskom društvu uvijek i od svih ova istina bila priznata i nenapadana. Već sv. Augustin svjedoči, da je u njegovo vrijeme, u IV. st., živio čovjek, koji se zvao Aerije i naučavao, da je isprazno moliti ili prikazivati sv. Mise za pokojnike. U srednjem vijeku zastupali su krivovjersku nauku o Čistilištu albigenzi, valdenzi i husiti. Posebno su se okomili na istinu o opstojnosti Čistilišta novovjeki otpadnici od Kristove Crkve — protestanti. Njihov vođa Luther u početku je učio, da Čistilište postoji. G. 1573. pisao je o istom predmetu veoma kontradiktorno. A zatim je ustvrdio, da je istina o Čistilištu đavolska izmišljotina. Isto mišljenje zastupa i njegov kolega Kalvin. Njihove su tvrdnje samovoljne i neosnovane!

Katolička nauka, oslanjajući se na pisanu i usmenu objavu, sigurno i neprevarljivo uči, da opstoji Čistilište, gdje se duše pravednika, koje još nijesu oprale sve lagane duhovne ljage ili izdržale vremenske kazne za oproštenje grijeha, čiste shodnim kaznama, a molitvama vjernika mogu pospješiti svoje duhovno oslobođenje.

Mi ne možemo reći, da je istina o opstojnosti Čistilišta tako jasno izražena u Sv. Pismu, kako bismo je mi mogli odmah na prvi mah uočiti i shvatiti. Ali ipak moramo naglasiti, da u Sv. Pismu i Staroga i Novoga Zavjeta ima nekoliko mjesta, koja nam služe kao neporušivi temelji u dokazivanju opstojnosti Čistilišta.

Nadahnuti pisac II. Knjige Makabejaca opisuje u poglavlju 12. osvetu Jude Makebejca nad Jopom i Jamnijom, zatim njegovu pobjedu nad Arapima i Gorgijom. Nakon svih tih bojeva i pobjeda otidoše Judini ljudi sahraniti mrtva tjelesa palih. I dok su ih pokapali, nađoše u svakoga od njih pod košuljom zapise iz Jamnije, što ih zabranjuje zakon Judejaca. Tako je bilo svima jasno, da su pali zbog toga. Svi stadoše — veli Sv. Pismo — slaviti Gospodina, pravednoga suca ... »Onda se utekoše molitvi i zamoliše, da bi se počinjeni grijeh posve oprostio. Plemeniti Juda ... tada priredi skupštinu među svojim ljudima i sabra 2000 srebrnih drahma. Ove posla u Jeruzalem, da bi se prinijela žrtva za grijeh. To je bilo veoma lijepo i plemenito djelo, jer je on mislio na uskrsnuće. Jer kad ne bi vjerovao u uskrsnuće palih, bilo bi suvišno i ludo moliti se za umrle. Također uvaži on, da pobožno usnule čeka veoma sjajna nagrada. Sveta i pobožna misao! Zato priredi za umrle pomirnu žrtvu, da bi se izbavili od svojih grijeha.« (39—46)

Koje ćemo pravilno tumačenje, na osnovu egzegetskih pravila, dati ovom tekstu Sv. Pisma? Iz citiranog pasusa vidljivo je, da su i sveti pisac, kao i Juda Makabejac i židovski narod, uvjereni o mogućnosti pomoći preminulima molitvama i žrtvama. Nadalje ovdje se radi o onima, koji su pobožno preminuli, u stanju milosti, iako su počinili lagane grijehe. Prema tome ne možemo ih stjerati u pakao, niti pustiti u raj. Moramo dakle priznati, da se tu radi o mjestu privremene ekspijacije — o Čistilištu.

Istina o opstojnosti Čistilišta izražena je jakim izrazima i u Novom Zavjetu. U evanđelju sv. Mateja čitamo Kristovu izjavu: »Zato vam kažem: Svaki grijeh i psovka oprostit će se ljudima, ali psovka na Duha Svetoga ne će se oprostiti. I ako tko kaže riječ na Čovječjega Sina, oprostit će mu se. Ali tko reče na Duha Svetoga, ne će mu se oprostiti ni na ovom svijetu ni na budućem!« (Mat. 12, 31-32) Teška riječ pravednoga Gospodina!

Krist dakle ovom izjavom svjedoči, da ima grijeha, koji se ne mogu oprostiti na drugom svijetu. Zar se iz ovog logično ne izvodi, kao što dosljedno izvode zaključak sv. Augustin, sv. Grgur Veliki i Bernardin, da ima grijeha, koji se opraštaju iza smrti. A sve to apsolutno uvjetuje opstojnost Čistilišta.

U prilog istine o Čistilištu često se navode i riječi apostola Pavla, koje je pisao Korinćanima. On govori o propovjednicima, koji propovijedaju pravu nauku pa u tom spasonosnom radu lagano sagriješe ljudskim ispraznostima. I veli: »A čije djelo izgori, štetovat će, a sam će se spasiti, ali tako kao kroz vatru.« (I. Kor. 3, 15)

Na osnovu dakle Sv. Pisma naša je vjera u opstojnost Čistilišta apsolutno sigurna i nepokolebljiva, jer se temelji na božanskom autoritetu, koji je najveći oslonac istine. Pravedni Bog, u svojoj beskrajnoj dobroti, stvorio je, uz vječno carstvo sreće i beskrajnu kuću tuge, i Čistilište. Neumrli Dante ga označava u drugoj tercini I. pjevanja svoga »Čistilišta« kao

» ... secondo regno
ove l'umano spirito si purga
e di salire al ciel diventa degno«.

2. ISTINA O ČISTILIŠTU I PREDAJA

Iz najranijih dana kršćanstva, i to odmah neposredno iza Kristova uzašašća na nebo, u apostolska vremena, mi posjedujemo sigurna povijesna svjedočanstva, koja nam glasno potvrđuju vjeru prvih katolika u opstojnost Čistilišta i mogućnost spasonosne pomoći dušama, koje su u njemu, našim usrdnim molitvama i žrtvama, a posebno prikazivanjem svete Žrtve Novoga Zavjeta. Već tada uveo se pobožni običaj među prvim vjernicima, da se skupljaju na groblja i tamo mole, pjevaju hvale Bogu, prikazuju Euharistijskog Jaganjca za duše preminule braće, koji su usnuli u poljupcu mira.

Ali ne samo na osnovu prakse, koju su imali kršćani kroz prva četiri stoljeća, da prikazuju molitve i misnu žrtvu za pokojnike, mi zaključujemo o njihovoj nepokolebljivoj vjeri u opstojnost Čistilišta, nego imamo iz tog vremena i pisane izjave sv. Otaca i crkvenih pisaca.

Veliki um kršćanske starine iz II. st. Tertulijan svjedoči, da se u njegovo vrijeme prikazivala žrtva oltara za preminule. U svom djelu o monogamiji navodi, kako je neka žena molila za dušu pokojnog muža u želji, da mu isprosi olakšanje. A u djelu o duši pretpostavlja, da mora biti mjesto, gdje se iza smrti ispaštaju manji grijesi.

Sv. Epifanije smatra krivovjercem svakog onoga, koji bi se usudio zastupati mišljenje, da je isprazno i nekorisno moliti, prikazivati Misu ili davati milostinju za mrtve.

Sv. Ciprijan u 46. poslanici kleru jasno razlikuje nebo i čistilište. I što je vrlo značajno i vrijedno spomena, on je u svoje vrijeme izrazio želju, da se ne moli niti prikazuje Misa za preminulog biskupa Viktora, jer je ostavio ovaj svijet bez znaka pokajanja, a prethodno je bio prekršio neki značajni kanon, koji je propisala Crkva.

Sv. Ćiril Jeruzalemski piše u 5. katehezi svog Mistagogičkog katekizma: »Mi molimo za svu našu preminulu braću, jer stalno vjerujemo, da duše vjernih pokojnika, za koje se prikazuje sveta i uzvišena Žrtva, imaju od toga čudesnu pomoć.« A u 23. katehezi opisuje svetu liturgiju i veli: Molimo »zatim i za sve pokojne svete oce ... vjerujući, da će to biti od najveće pomoći onim dušama, za koje se molitva prikazuje.«

Euzebije Cezarejski spominje u životu cara Konstantina, da je pobožni vladar želio biti pokopan u velikoj crkvi, kako bi bio dionikom molitava što većeg broja vjernika.

Sv. Efrem u svojoj oporuci izražava želju, da bi mu se učinio pobožni spomen trideseti dan iza smrti: »Želio bih vas zamoliti, moja braćo, da me se neprestano iza moje smrti sjećate u svojim molitvama i da za me trajno prikazujete Žrtve, jer molitve živih od velike su pomoći dušama preminulih.«

Zar nisu ovo, kršćanska braćo, divna svjedočanstva o Čistilištu iz prva četiri stoljeća Kristove Crkve?!

Od IV. st. pa naprijed svjedočanstva su o Čistilištu izrazitija i brojnija. U to vrijeme pojavio se, kako smo već rekli, krivovjerac Aerije, koji je naučavao sasvim protivno katoličkoj nauci o Čistilištu i proglašavao ispraznim sva djela u korist duša preminulih. Razumljivo, da su protiv njega ustali pravovjerni učitelji i vjernici Katoličke Crkve.

U to vrijeme pojavio se veliki kršćanski genij sv. Augustin, koji je tekstovima Sv. Pisma nepobitno dokazivao opstojnost Čistilišta. On tvrdi, da će duše nekih vjernika proći kroz čistilišni oganj, i prema mjeri veće ili manje privrženosti uz prolaznost, prije ili kasnije osloboditi se muka. Nadalje ovaj sveti naučitelj uči, da su te muke vremenite. Uspješnost molitava, milostinje i sv. Žrtve ovisi o tom, da li su pokojnici za svoga života zaslužili privilegij blago-

naklonog olakšanja. U svojim Ispovijestima navodi želju svoje majke, koja ga je na smrti prosila, da je se sjeća kod žrtve sv. Mise.

Sv. Jeronim u poslanici Pamakiju piše o smrti njegove supruge, pa kaže: »Drugi muževi nad grobom svojih zaručnica prosipaju ruže, ljiljane i purpurne cvjetove. Naprotiv naš Pamakije oblijeva ga balzamom molitve i milostinje, jer zna što je napisano: kao što voda gasi oganj, tako milostinja trne grijeh.« Krasno svjedočanstvo i divan primjer!

Nauku sv. Augustina o Čistilištu još jasnije i potpunije izlažu sv. Oci kasnijih vremena. Sv. Cezarije Arelatski piše: »Ako nismo u tjeskobi zahvaljivali Bogu, niti dobrim djelima otkupili grijehe, tako dugo zadržat ćemo se u onom čistilišnom ognju, dok spomenuti mali grijesi ne izgore poput drveta, trave ili slamke.«

Sv. Grgur Veliki naglašuje u svojim Dijalozima, da je za očišćenje od malih grijeha prije konačnog suda stvoren čistilišni oganj. On to temelji na Kristovoj riječi o neoprostivosti psovke na Duha Svetoga ni na drugom svijetu. Iz toga Grgur zaključuje, da se neki grijesi mogu otpustiti na ovom, a neki i na drugom svijetu. A na drugom mjestu svetac veli: »Božanska Žrtva oltara od velike je pomoći dušama Čistilišta.«

Nauku sv. Otaca prihvatili su jednoglasno skolastički teolozi srednjega vijeka, još više je razradili u mnogim detaljima, i tako divno izgrađenu predali novovjekim bogoslovcima.

Iz brojnih svjedočanstava naše kršćanske povijesti vidljivo nam je, pobožni vjernici, da su ne samo predstavnici učiteljstva Crkve i vjernici bili uvjereni o opstojnosti Čistilišta, nego da je ovom velikom idejom bila prožeta i naša katolička liturgija. U jednoj od najstarijih čitamo: »Molimo za našu braću, koji su u Kristu počinuli, da im Bog ... oprosti svaki grijeh i ... smjesti ih u carstvo živih.« (Apostolske konstitucije iz V. st.) Isti duh provejava malabarskom, kaldejskom, armenskom, koptskom, mozarapskom i liturgijom sv. Jakova! Iz svih dakle starih kršćanskih liturgija progovara nam čvrsta vjera, da opstoji Čistilište, mjesto spasonosne zadovoljštine! ...

O veliki Bože, hvala Ti na milosrdnom daru ove utješljive istine!

ZAKLJUČAK

Braćo i prijatelji!

Ovaj kratki, ali ne i površni uvid u nauku Sv. Pisma, sv. Otaca, starih kršćanskih liturgija, kao i uopće kršćanske starine, pruža nam praktičan primjer, kako i na koji način mi dolazimo do sigurne spoznaje o objavljenoj istini, da postoji Čistilište. Kao što je u konkretnom slučaju, tako je sličan proces i pri otkrivanju ostalih objavljenih istina. Tekst Sv. Pisma, usmena Predaja, nauka sv. Otaca, liturgijski obrasci itd., sve dolazi u temeljit pretres, kada se radi o definiciji neke dogme.

Katolička Crkva, vođena Duhom Svetim, uvijek je ispovijedala vjeru u opstojnost Čistilišta. Njezini su vjernici još od najranijih dana tu vjeru konkretizirali u različitim pobožnim vježbama, djelima i žrtvama, koje su činili u korist duša svojih preminulih. Jednom je ipak došlo vrijeme, kad je Kristova Crkva bila uvjerena, da je sazreo čas, kad se nesumnjivom sigurnošću moglo utvrditi, da je istina o opstojnosti Čistilišta doista objavljena istina, koju treba svečano definirati i proglasiti. To je Crkva i učinila na XIV. općem saboru u Lionu (II. Lionski 1274.). U saborskoj se definiciji jasno navodi, da u Čistilište idu na spasonosno očišćenje one duše, koje su pošle iz ovoga života u milosti, ali nisu dovoljno zadovoljile za svoje pogreške i propuste. Nadalje se naglašava, da duhovna djela vjernika mogu pomoći dušama preminulih. Istu definiciju ponovio je i XVII. opći sabor u Firenci (1431—1445). Pa i na samom Tridentskom saboru (1545—1563) opet se smatralo korisnim i shodnim istaknuti ovaj članak vjere, koji je tako mio svakomu katoliku.

Duboko sam osvjedočen, predragi vjernici, da nitko od nas ne sumnja u dogmu o Čistilištu. Ne! Mi nismo krivovjerci. Mi znamo, da je Bog objavio ovu istinu. Mi se čvrsto držimo svečane oznake, koju je Kristova Crkva dala na usta svoga službenoga učiteljstva. Mi s ovom vjerom živimo i umiremo! I upravo zbog razumnosti i opravdanosti našeg katoličkog vjerovanja smatrali smo shodnim iznijeti poglavite izvore našeg vjerovanja u konkretnom slučaju.

Teoretska vjera nije dovoljna! Mi moramo s njom ujediniti život i duh kršćanstva, koji se očituje u praktičnim djelima ljubavi i duhovne samilosti prema našim pokojnicima. Tako ćemo ispuniti u cijelosti i načelo našeg pjesnika, koji je rekao:

Rod bo samo, koji mrtve štuje,
Na prošlosti budućnost si snuje.

(Preradović)

Neka nas, kršćanska braćo, objavljena i definirana istina o Čistilištu sve više ujedinjuje s našim milosrdnim vječnim Ocem, koji nas ljubaznom dobrotom prati za života, a pun samilosti čeka i na svetim poljanama vječnosti.

ČISTILIŠTE I LJUDSKA MISAO

Braćo i prijatelji!

Tri su osnovne metode, kojima se bogoslovni pisci služe u izlaganju i dokazivanju duhovne katoličke nauke. Prva je tako zvana pozitivna metoda, druga je skolastička, a treća je harmonički spoj jedne i druge u skladnom i korisnom jedinstvu.

Pozitivna teološka metoda izvlači pojedine vjerske istine, koje smo dužni vjerovati, iz samih izvora božanske objave, zatim ih izlaže i dokazuje na osnovu argumenata, koje crpi iz Sv. Pisma ili usmene Predaje. Ona se razgranjuje u dva ogranka: biblijsku i povijesnu. Biblijska se sastoji u tom, da se kršćanska nauka, uz pomoć kritike i egzegeze, sabire iz samog Sv. Pisma. (Ali pri tom nikada ne smijemo zaboraviti, da ima i još jedan izvor objave, a to je Predaja.) Povijesna pozitivna teološka metoda prikuplja svjedočanstva katoličke nauke iz Biblije i Predaje, ali kronološkim redom, da se pokaže bitna jednakost između sadanje katoličke nauke i nauke apostola. Vrijednost pozitivne metode od velikog je značenja, ali ipak treba brižljivo izbjegavati eventualne opasnosti zastranjenja.

Skolastička teološka metoda dobila je ime po sredovječnim skolastičkim uglednim teolozima. Ona je spekulativne naravi. Ona hoće da metodički i filozofski istraži dogme, što određenije odredi njihov smisao, pokaže suglasnost vjerskih istina i razumskih razloga. Ova metoda želi znanstveno osvijetliti članke kršćanske vjere, pokazati vezu među objavljenim istinama, izvući zaključke, koji su sadržani u pojedinim dogmama. Crkva je ovu metodu objeručke primila, usvojila je i preporučila, jer je njezina vrijednost od velike koristi bogoslovnoj znanosti.

Izlaganje i dokazivanje kršćanske nauke nije i ne može biti neka mrtva baština starih katoličkih vremena. Ne! Naše je katoličko učiteljstvo živi duh, koji se ne da zatvoriti u neke stare učmale oblike, on vječno radi i kombinira. I u tom svome trajnom nastojanju iznalaženja shodnijih putova osvjetljivanja kršćanskih

istina iskrsao je spoj skolastičke i pozitivne teološke metode. Korisni rezultati ovog sretnog ujedinjenja pokazali su se naskoro na djelu.

Ali pri tumačenju i obrazlaganju naše katoličke nauke, iako se prvenstveno i isključivo oslanjamo na dokaze Sv. Pisma i crkvene Predaje, ipak ne želimo mimoići ni druge dokaze, koji, ako i ne igraju prvotnu ulogu, ipak su vrijedan prilog u osvjetljivanju stanovitih istina.

Nauku o opstojnosti Čistilišta mi temeljimo na neprevarljivom tekstu Sv. Pisma, na nedvoumnim svjedočanstvima Predaje. To je za našu katoličku vjeru potpuno dovoljno. Ali mi bismo se pokazali dosta ograničeni, kad bismo zapustili brojna svjedočanstva mitologije, povijesti, razuma, nadnaravnih objava ili slično. Ova svjedočanstva, iako ne sudjeluju niti pridonose bilo što čvrstini naše vjere u Čistilište, ipak našem razumu i srcu donose stanovito olakšanje i korist!

1. ČISTILIŠTE U MITOLOGIJI I UVJERENJU ČOVJEČANSTVA

U najstarijim sačuvanim svjedočanstvima, koja su autohtoni izraz ljudskog duha, susrećemo utješljive činjenice, koje nas neobično raduju, kad je govor o Čistilištu. Mitološka ostavština davnih naroda uvjerljivo govori o apsolutnom zahtjevu čovječjeg razuma i srca, da mora biti na drugom svijetu privremeno mjesto ekspijacije laganih propusta i grijeha, prije ulaska u blaženo carstvo mira. Opće uvjerenje svih ljudi o nužnosti postojanja Čistilišta za nas je veliki dokaz.

Mi posjedujemo Knjigu Mrtvih starih i uglednih Egipćana, zatim svete Kodekse Perzijanaca, Kineza, Indijanaca, Japanaca itd., koji su također veoma stari, i u njima čitamo vrlo uzbudljive i dirljive opise raznolikih očišćenja, kroz koja sve moraju proći duše preminulih, dok se ne domognu neprolazne baštine vječnosti, dok ne dođu u vječni pokoj, u vječnu nirvanu. Humboldt u svojem putopisu »Voyage aux régions équinosciales du nouveau continent« spominje, da su stari Peruanci slavili svake godine dva svečana spomendana mrtvih. Arapi i muslimani bili su uvjerenja, da između naše zemlje i neba ima prelaz, koji je dug koliko i ovaj svijet, a tanak je poput oštrice nesmiljene i ubojite sablje.

Koje ćemo pravilno tumačenje dati onoj prastaroj filozofskoj nauci o seljenju duša, tzv. metempsihozi, koja je nikla u nedogledno

vrijeme među Indijcima, pa je dosljedno i susretamo kod mnogih davnih azijskih naroda, a kasnije su je usvojili Platon, pitagorovci i stoici? Nju i danas zastupaju budisti i teozofi. Po ovoj nauci duše se preminulih opet utjelovljuju i provode svoju reinkarnaciju u različitim životinjskim ili biljnim tjelesima. Uzrok ponovnog utjelovljenja jest kazna. S pravom se D' Avino pita, raspravljajući o metempsihozi u Crkvenoj Enciklopediji, zar to doista nije stanovito iskrivljenje katoličke dogme o Čistilištu? Shodnijeg odgovora ne možemo naći!

Ako se malo ozbiljnije zadubemo u opise grčke mitologije o prelazu preko rijeke Stiksa i u činjenicu, da svi nisu imali sreću prijeći preko te tajnovite rijeke, a koji su i prešli iskusili su prethodno muke prilikom iščekivanja spasonosne lađe, onda nam u dovoljnom svjetlu iskrsava bar neko široko uvjerenje starih Helena u spas poslije iskušenja. A još rječitije od tih mitoloških opisa govore nam prastari helenski humci, u čijim se brojnim epitafima zazivaju nebeski duhovi, da priteknu u pomoć njihovim pokojnicima. Pitam vas: zašto su Grci polagali u grobove pokojnika nakit, zrcala, oruđe, jela, vrčeve itd; zašto su se skupljali na grobove svojih milih na dan njihove smrti, na rođendan, a posebno na 5. boedromijona (sredina IX. i X. mj.), i prinosili žrtve za njih?

I Rimljani su svetkovali, i to svečano, dan mrtvih svake godine sredinom veljače pod imenom Feralia ili Parentalia. Rimski grobovi, urne, grobni natpisi, sprovodi, devetodnevnice i slično također svjedoče o njihovoj vjeri u spas duša nakon očišćenja.

Katul je spjevao prekrasnu pjesmu »Na bratovom grobu«, u kojoj veli:

Preko zemalja neznanih i preko silnih pučina,
o ljubljeni brate, stigoh na grobni tvoj hum.
Posljednju počast, da odam i šapnem posljednji zbogom
nijemome pepelu tvom.

Kad me već od tebe rastavi nemila kob,
o brate moj tužni, brate moj nesretni,
evo po običaju drevnom djedova naših,
ja tužnome spomenu tvom prinosim žalobni dar.

Primi ga, brate,
on sav ti je nakvašen suzama bratskim.
I ostaj mi zauvijek zbogom, u pokoju svom.

Filozof Seneka ovako je tješio uglednu rimsku matronu Marciju, koja je tugovala za preminulim sinom: »Nije potrebno, da se toliko trudiš ići na grob svoga sina. Među nama je ostalo samo tijelo, a njegova duša sigurno je pošla boraviti u mjesto, koje je nešto iznad nas, da se očisti od nekih ljaga, učinjenih u ovom životu... Ona je sada već odletjela među višnje duhove i previšnji bogovi su je primili.«

Slične ideje izrazili su u svojim neumrlim djelima Ciceron, Ovidije, Plinije i Vergil usvajajući opće uvjerenje svojih suvremenika o nužnosti čistilišta. Tako u VI. pjevanju Vergilove Eneide čitamo vrlo značajan odgovor Anhisa svomu sinu, koji glasi:

Ljude, kad zračak života ostavi zadnji,
Ipak svako zlo ne izlazi iz njih jadnika
Ni sav tjelesni otrov...
Zato se na muke meću i pedepse trpe zbog svojih
Starih grijeha duše...
Svaki svoju kazan trpimo. Kroz široki puste
Tad nas Elizij... (St. 735—737, 739—740, 743—744)

Kad smo pri analizi vjerovanja pretkršćanskih naroda u stanoviti način očišćenja od grijeha iza smrti, interesantno je spomenuti i mišljenje besmrtne glave antičke vječne filozofije Sokrata, koji veli u Fedonu: »...Krivci nepopravljivih grijeha ne će nikada izaći iz tamnog Tartara. Naprotiv krivci teških prekršaja, ali popravljivih, strmoglavit će se također u Tartar, i nakon stanovitog vremena mogu se osloboditi, posebno ako oni, koje su uvrijedili i oštetili u životu, pristanu, da im oproste.«

Sokratov učenik Platon još jasnije se izrazio u svojoj Republici. On piše: »Oni, koji su na ovoj zemlji živjeli ni potpuno nevini, ni potpuno grešni, bit će u drugom životu zatvoreni u mjesto, gdje će trpjeti muke srazmjerne svojim grijesima, sve dok ne budu očišćeni od vlastitog grijeha. A zatim oslobođeni primit će nagradu za učinjena dobra djela.«

Posegli mi, kršćanska braćo, za mitološkom ostavštinom pretkršćanskog svijeta, uzeli mi u pretres djela najvećih starih filozofa, zatim osnivača stanovitih konfesija prije Kristova dolaska; osvrnuli se mi na opće uvjerenje svih naroda, koje poznajemo kroz

prahistoriju i čitav stari vijek, svagdje ćemo doći do istog zaključka: čovječanstvo je uvijek vjerovalo, da mora biti mjesto, gdje se dobre duše, koje još nisu savršeno čiste, mogu očistiti i postati dostojne poći u blaženu vječnost. Ta vjera vuče korijen iz praobjave i rezultat je zdravog mišljenja. Tu vjeru nalazimo također kod primitivnih i uopće nekršćanskih naroda iza pojave kršćanstva, kako nam svjedoče precizna etnološka istraživanja Schmidta i ostalih.

Čovječanstvo je dakle uvijek, nekad otvorenije, a nekada prikriveno, izražavalo uvjerenje o potrebi opstojnosti čistilišta.

2. ČISTILIŠTE U PERSPEKTIVI RAZUMA I ČUDESNIH OBJAVA DUŠA

Uvjerenje čovječanstva o potrebi opstojnosti čistilišta, izraženo na raznolike načine kroz dugu povijest ljudskoga roda, predstavlja i jest dragocjen dokaz zdrave ljudske misli i nepokvarenog osjećanja. Osamljeni pojedinci, koji su pokušali iz kojekakvih egoističkih pobuda nijekati istine prekogrobnog života, dokazali su time monstruoznost svoje izopačene naravi i lošeg mišljenja. Zgodno je u tom pravcu doviknuo ugledni Bergier Voltaireu: »Ima netko, koji posjeduje više duha od g. Voltairea, a to je čitav svijet!« Jest! Čistilište priznaju svi ljudi!

Upravo ova univerzalna činjenica mora ustalasati prirođenu snagu našeg malog, ali čudesnog razuma, da dade naravno obrazloženje potrebe opstojnosti mjesta i načina očišćenja iza smrti.

Čovjek nepomućena rasuđivanja može naravnim snagama shvatiti, da je njegov cilj ujedinjenje s Bogom, u kojem je savršena sreća i zadovoljstvo ljudske duše. Jedinstvo s Bogom u vječnosti moguće je samo onda, ako smo savršeno čisti. Iskustvo nas uči, da malo ljudi odlazi neokaljanih s ovoga svijeta. Ako u drugom životu nema mogućnosti oprati preostale ljage, što onda?

Neporušivo je pravilo vječne pravde, da svatko mora dobiti nagradu ili kaznu prema stepenu svoje kreposti ili grijeha. Koju ćemo sudbinu dodijeliti onima, koji ostavljaju ovaj svijet s laganim dugovanjem neoprošteni sitnih grijeha ili s nepodmirenim računima neizdržanih vremenitih kazna za okajane pogreške?

Osuditi ih u pakao bilo bi okrutno i nepravedno! Pustiti ih u raj bilo bi protivno pravdi i našem uzvišenom pojmu o vječnom carstvu mira! Dakle? . . .

Zar je moguće, pobožni vjernici, zamisliti, da se sa smrću zauvijek kidaju naše plemenite veze krvi, prijateljstva i duhovne solidarnosti sa svim dušama preminulih bez razlike? Shvaćamo, iako nam je teško i neugodno, da to mora biti obzirom na osuđene nesretnike. Ali zato mora postojati način duhovnog saobraćaja s onim dragim dušama, koje su usnule u poljupcu mira. Zahtjev je naše ljudske duše, da se može pomoći dragim pokojnicima!

Ovdje mi se nameće u govor zgodan prizor, koji se odigrao kod neke protestantske obitelji. Majka uči svoga sina, pa mu kaže: — Zlato moje, ako budeš veoma, veoma dobar, ako budeš uvijek slušao svoje roditelje, ako nikada ne rečeš laž ili nedoličnu riječ, Bog će te nagraditi rajem. Naprotiv, ako budeš zločest, ako budeš žalostio svoju mamu, ako budeš krao ili činio zločinstva, Bog će te zauvijek baciti u pakao. Slušao to mališan, ponešto se čudi, pa se okrene majci i reče: Ako ja, mama, ne budem ni sasvim dobar, ni mnogo zločest, kamo će me onda Bog poslati? . . . Protestantska majka našla se u neprilici, jer njihova vjera nema na to shodan odgovor.

O, odrecimo se, braćo i prijatelji, velikoga Božjeg dara, naše ljudske pameti, ako nije u stanju uvidjeti, da osim vječnih poljana pokoja i mira, gdje vlada Božja dobrota, osim tužne tamnice očajnih osuđenika, mora biti i treće mjesto, — duhovna rafinerija, u kojoj se čisti zlato za ukras vječnih dvora!

Vjerojatno ne će biti suvišno, ako iznesenim uvjerljivim dokazima našega razuma o nužnosti opstojnosti Čistilišta, dodamo i nekoliko rječitih objava sretnih duša iz mjesta privremene čistilišne tamnice.

1. Ljudevita Chauvières, žena Ivana Le Sénéchal, umrla je 28. V. 1873. u Duceyu (Francuska). Prije smrti molila je muža, da joj obeća pomoć u molitvama. Na žalost, muž nije održao obećanje. Malo vremena iza ženine smrti čuo je Ivan po kući čudan štropot i viđao je neke zagonetne sjene. Pričao je to svojoj susjedi Mariji Tullet (udatoj Gaubert), koja mu se rugala. Jedne noći u siječnju ili veljači 1875. ukaza se Ivanu jasni lik njegove žene, koja je bila u ognju od pojasa, pa gore. — Što hoćeš od mene? — pitao je Ivan. — Došla sam te prositi za molitve, jer si mi obećao,

ali ništa nisi izvršio — veli prikaza. Nemam novaca za to, pravdao se Ivan. — Upitaj u naše kćeri, ona će ti dati. — Ne će mi vjerovati; držat će, da je varam. — Dat ću ti znak, prihvaća prikaza, pa će ti vjerovati. Zatim se približi njegovu krevetu i stavi ruku na njegovu noćnu kapu, koju je imao na glavi. Prikaze nesta, a Ivan je gledao utisnutih pet užarenih prsta na svojoj kapi. U isto vrijeme njegova susjeda Marija vidjela je veliko svjetlo u svom vrtu i opazila kako prolazi kroz perivoj neka goruća ljudska spodoba. To ju je veoma impresioniralo. Ivan je zamolio redovnike sv. Trojstva u Duceyu, da mole za njegovu ženu. Nakon izrečenih sv. Misa i održanih molitava u Ivanovoj kući više nije bilo ni štropota, ni čudnih sjena! (Max Marin: L'ame humaine et sa vie future, str. 255—259, Paris—Bruges 1930.)

2. Ganutljiv i poučan događaj desio se u samostanu sv. Leonarda u Montefalco (Italija). Od 2. IX. 1918. u samostanu pobožnih redovnica pojavila se 28 puta duša preminulog svećenika. Redovnice ovog samostana opisale su, po nalogu svoga ispovjednika, sasvim detaljno sve riječi i čine ove duše kroz to dugo vrijeme. Redovito u kasne večernje sate čulo se zvonce na prozorčiću sakristije. I svaki put našla je starješica samostana u vrtuljku 10 (ili dva puta po 20) franaka. Svaki poklon popratio je neki tužni glas iz daljine. Ispočetka milostinja je bila bez ikakvih obveza. Kasnije je glas tražio molitve. Dvadeset i treći put, nakon upornih zahtjeva starješice, glas je odgovorio: Ja sam duša iz Čistilišta. Ima 40 g., da se nalazim u njemu, jer sam rasipao crkvena dobra. Kasnije je priznao, da je svećenik. Bog mu je milosrdno dozvolio, da počinjenu štetu za života, nadomiri na ovaj način. U 28 puta dao je samostanu 300 franaka. Svoje ime nije otkrio, ni odakle je, niti otkud mu novac. Redovnice su za nj mnogo molile i dale prikazati 38 sv. Misa. Na 8. XI. 1919. prikazana je 38-a sv. Misa za njegovu dušu, a sutradan oko 4 sata ujutro pozvonio je ovaj sretni svećenik u isto zvono, u istoj sakristiji i došao zahvaliti sestrama na molitvi i sv. Misama. Izjavio je, da odlazi u raj. Crkva je ovaj događaj detaljno ispitala. Pet teologa boravilo je 5 dana u spomenutom samostanu i ispitivalo slučaj. (J. Millot: La très Sainte Vierge Marie et le Purgatoire, str. 47—51, 57—63, 68—71, Paris 1930.)

Sličnih objava ima dosta, pa i iz naših strana, ali ovdje nije mjesto, da ih spominjemo.

ZAKLJUČAK

Kršćanska braćo!

Posegnimo za neprevarljivom knjigom božanske objave, koju su, vjerni Božjem nadahnuću, ispisali bilo starozavjetni ili novozavjetni probrani odabranici; prelistajmo sve sv. Oce starijeg ili kasnijeg kršćanskog vremena, kao najpouzdanije tumače Kristove i apostolske nauke; zađimo u duh i smisao prvih i sadanjih liturgijskih obrazaca, u kojima je progovorilo pobožno katoličko srce i vjerna kršćanska duša; pretresimo u duhu pronicave snalažljivosti svu mitološku ostavštinu pretkršćanskog vremena, koja je odraz naravnih shvaćanja i težnja, a ujedno i oslabljeli refleks praobjave; osvrnimo se u staloženom raspoloženju na mišljenja filozofa i pisaca antičkog svijeta, na uvjerenje nekršćanskih naroda kroz dugu povijest čovječanstva, na konkretno uvjerenje sadanjih primitivaca i pogana, — svagdje, ama svagdje susrest ćemo se s istinom o opstojnosti Čistilišta. Dok objava, crkveni Oci, katoličke liturgije, učiteljstvo Kristove Crkve ovu istinu iznose jasno i određeno, dotle se mitologija, ugledni umovi, široka javnost nedoglednog čovječanstva trude naravnim razlozima potkrijepiti ovo veliko vjerovanje. Tko bi nakon svega ovoga pokušao sumnjati ili nijekati ovu istinu, on bi u stvari pokušao rušiti Božji ugled i prirođenu snagu zdravog ljudskog razuma, te dvije božanske luči istine, koje ništa ne može nadomjestiti!

Za nas katolike istina o Čistilištu mora imati veliko značenje. Ona nas prvenstveno mora podsjećati i opominjati, da mudro i razborito razvijamo svoj život na ovoj zemlji. Ako milosrdni Gospodin za sitne propuste kažnjava čistilišnim ognjem, onda je apsolutno nužno čuvati se svih laskavih zavaravanja i stajati vjerno uz krsni zavjet. Činjenica, da se i za nepodmirene dugove, obzirom na kaznu za oproštene grijehe, ide u Čistilište, opominje nas na što savjesniju dragovoljnu pokoru, kako bismo što prije iza smrti poletjeli u nebo.

Istina o Čistilištu predstavlja za nas izvor velikih radosti. Sve nam oko nas i u nama govori, da smo grešni. Svijesni smo svojih pogrešaka; znamo, da njima vrijeđamo vječno predobro Biće. Kad ne bi bilo mjesta nakon smrti, gdje možemo oprati lagane propuste i zadovoljiti vječnoj pravdi, zar ne bismo podlegli pod teretom očaja, koji bi bio neutješiv?! Naprotiv, ovako smo uvjereni, da nas nakon teških vremenitih muka ipak čeka vječno veselje!

Što mislite, pobožna braćo i sestre, da malo zadovoljstva unosi u naša ranjena srca uvjerenje o mogućnosti spasonosnog pomaganja svojim dragim pokojnicima? Ta mogućnost čuva netaknutu vezu naše plodonosne ljubavi i nakon smrti naših milih. Po toj mogućnosti mi se nekako najuvjerljivije uživljujemo u veliku istinu velebnog općinstva svetih.

O tužno carstvo sigurne nade, u kojem se bruse biseri za Božji dvor, budi nam rječita pouka u životnoj vijavici. Dopusti nam zlatnim ključem molitve i žrtve otvoriti tvoja drevna vrata, da se naši pokojnici mogu u preporođenom letu dovinuti blaženog vrhunca Božjeg brijega!

PRIGODNE PROPOVIJEDI

ADVENT — PREDBOŽIĆNI DANI ČEŽNJE I NADE

Braćo i prijatelji!

U promatranju i ocjenjivanju svih čina i djela, koji se odvijaju unutar naše crkvene zajednice, moramo se rukovoditi duhom nadnaravnih rasuđivanja, ako želimo stvoriti pravilan sud i doći do pravih spoznaja. Velika katolička obitelj, u čijem okrilju žive u nepristranoj jednakosti svi ljudi dobre volje, bez obzira na rasu, narodnost, jezik ili stalešku pripadnost, nema za prvotni cilj promicanje vremenitog blagostanja svojih mnogobrojnih članova. Zemaljsku svrhu i vremenito dobro promiču građanske zajednice. Kristova Crkva ima vrhovni zadatak, da svojim članovima u ovom životu osigura život milosti, bujno cvjetanje kreposti, mogućnost zasluga, i na taj im način pruži neotuđivo pravo, da mogu uživati sretnu vječnost u Božjem okrilju. Drugo je pitanje, da li će Katolička Crkva pri ostvarenju prvotnog cilja ujedno indirektno pridonijeti i vremenitom napretku svoje djece. Povijest je ovoj nuzgrednoj napomeni dala pozitivne dokaze.

U revnom i spasonosnom nastojanju oko ostvarenja duhovnog cilja Kristova Crkva mora koristiti sva sredstva, koja joj je vječni Utemeljitelj poklonio kao otkupiteljsku baštinu, i ujedno mudro upotrebljavati mogućnosti, koje se pružaju njezinim članovima u normalnom odvijanju katoličkog života. Mi bismo nezrelo mislili, kad bismo zamišljali Crkvu kao neki daleki svemirski svjetionik, koji ostaje visok i nepristupačan, hladan i bez intimnosti. Ne! Naša Crkva je duhovno žarište, koje vječno grije naše duše, osvaja ljudska srca, zanosi zdrave umove, potiče plemenita nastojanja, ostvaruje velebna djela. Ipak se moramo trajno sjećati, da je ova duhovna akcija vezana na ograničen broj godina, koji je nepromjenljiva Providnost poklonila svakom razumnom ljudskom stvoru. Crkva dakle mora koristiti vrijeme, da svakoga svoga člana duhovno ojača, obogati zaslugama i na taj način beskonačno usreći. U ovom svjetlu svaki čas, ili još zrelije rečeno svaka vremenska jedinka, koju okrštavamo imenom godine, predstavlja i jest za duhovni rad Crkve određeni period, u kojem ona može i mora razviti organiziranu djelatnost.

Kristova Crkva i polazi u svojem apostolskom djelovanju s ovih pravilnih smjernica. Činjenica, da njezini članovi nemaju istodobni dolazak i odlazak s ove zemlje, kao i niz drugih razloga, dali su joj pravilnu liniju pri formiranju bogoslužne godine, u kojoj će njezino duhovno potomstvo zadovoljavati svoje duševne težnje i ostvariti mnoge pobjede. Vremenski tijek jedne godine ograničen je i preuzak, da bi se moglo upriličiti obnavljanje svih vjerskih fakta, koja su ostvarena u dugom nizu decenija. Ali Crkva je ipak uspjela, da organizirano provede obnavljanje temeljnih otajstava naše katoličke vjere i na taj način pruža svima nama mogućnost duhovnog porasta. Nas konkretno zanima prvi kratki period crkvene godine — sveto vrijeme Došašća. Na ovom ogledu moramo ovjeroviti sve što smo rekli u ovoj uvodnoj riječi.

1. POVIJESNI RAZVITAK ADVENTSKOG RAZDOBLJA

U današnjem stanju stvari nama je nepotrebno osvrtati se na one dane prvih ljudi, koji su prethodili Adamovom padu, osim u slučajevima, kad želimo sagledati svu dubinu katastrofe u vrtu raskošja, uspoređujući je sa stanjem nevinosti glave ljudskoga roda. Mi danas moramo računati s činjenicom istočnoga grijeha, koji je stvorio za svakoga od nas druge uvjete života. Naše je duboko uvjerenje, da nije ni opravdano naše tužakanje na sadanje stanje stvari, jer mi ipak ne možemo sagledati sve eventualnosti razvitka duhovnog puta ljudstva u onom razvojnom pravcu, kakav je bio pred sudbonosni pad. Nauka sv. Pavla, sv. Augustina i ostalih dubokoumnih genija kršćanstva unosi u ovo pitanje mnogo nade, pravog veselja i zrele radosti.

Otkupljenje je središnja točka svih duhovnih nastojanja Crkve. Ona je vjekovni djelitelj velikog blaga, koje je Krist donio među nas i njime htio podmiriti sva ljudska dugovanja. I ne samo to! Ovim blagom mogu svi ljudi kroz sva vremena kupiti blaženu vječnost. Dosljedno, spomendan otkupljenja mora biti središnje žarište liturgijskog života u Crkvi. Ali Kristovo djelo otkupljenja nije iskrslo kao blijesak munje, koji se neočekivano pojavio na obzorju svemira. Vjekovna namjera Oca, da Njegov Sin dođe kao čovjek na ovu zemlju, nakon Adamova grijeha, iako nije bila preformirana, ipak je svesilnom Kristu-Kralju povjerila i spasiteljsku žrtvu božanske zadovoljštine. Kristovo rođenje i smrt na križu predstavljaju prvi period otkupiteljskog čina. Uskrsnuće je dalo božansku potvrdu istinitosti Kristovu djelu, koje će u

blagoslovljenoj rosi Duhovskog otajstva postignuti puninu i općenitost. Do konca vremena ono će biti izvor sreće obnovljenom čovječanstvu. O sretnog li grijeha! (sv. Augustin) Sretni smo, braćo grešnici, jer imamo Otkupitelja!

Shvatljivo je, kršćanska braćo, kad imamo na umu izložene refleksije, da i u crkvenoj godini moraju dominirati dva duhovna svjetionika, kao spasonosna žarišta milosti i sreće za sve nas. Božić i Uskrs — to su dva vremena, kroz koja teče i izlijeva se blago duhovne veličine za sve ljude. Oko ove dvije svetkovine okreće se čitav bogoslužbeni život kršćanstva i u njemu nalazi puninu i značenje.

Duhovna razboritost i želja za napretkom nadahnjuju nas, da se na svetkovanje Božića moramo pobožno pripraviti, jer o tome ovisi, da li ćemo u potpunosti uživati plodove, koje veliki blagdan nudi svima. Crkva izlazi u susret svojim članovima, kad ih postepeno i ustrajno priprema za Božić kroz sveto vrijeme Došašća, koje obuhvaća četiri neposredne nedjelje pred samu svetkovinu.

Već samo ime Došašće sjeća nas Kristova dolaska na svijet. Neki pisci željeli su dokazati, da je ovo vrijeme nastalo još u najstarije kršćanske dane, u vrijeme apostola. Istinito je, da je Katolička Crkva još od prvih vremena za blagdan Isusova Porođenja pobožno spremala svoje vjernike (IV., V. st.). Ali svjedočanstva o vremenu Došašća mi posjedujemo tek u VI. st., i to iz dokumenata sabora u Toursu 563. i u Maconu 581. Crkveni ciklus formirao se postepeno, dok nije malo pomalo dobio današnji oblik.

U prvim godinama postanka vrijeme Došašća nije svagdje bilo jednakog trajanja. Eno u Rimu i u Španjolskoj trajalo je pet nedjelja. Isti vremenski period označuje i Sacramentarium Gelasianum. Na područjima galikanske, mozarapske i ambrozijanske liturgije Došašće je bilo još dulje. Trajalo je oko četrdeset dana i obuhvaćalo šest nedjelja prije Božića. Počimalo je na svetkovinu sv. Martina — 11. studenoga. Ovaj termin zadržaše još i danas istočna pravoslavna crkva i ambrozijanski obred.

U VII. st. Rimska crkva svela je vrijeme Došašća na četiri nedjelje. Njezin primjer poprimile su naskoro i neke crkve u Francuskoj. Ali tek nakon šest stoljeća, u XIII. st., ovaj običaj uveden je u cijeloj Crkvi i poprimio je snagu liturgijskog zakona. Stoga i danas Došašće obuhvaća vrijeme od četiri nedjelje pred Božić, a počinje nedjeljom, koja je najbliža svetkovini sv. Andrije Apostola — 30. studenoga. To je vrijeme označeno od Crkve kao priprava za dan Božića.

Vrijeme Došašća udesila je Crkva kao dane nade, obnove i pokore. U tom pravcu odiše sva liturgija, svi bogoslužbeni čini i svi

propisi, koje crkveno učiteljstvo stavlja kao uvjet prave božićne priprave.

Kad bismo samo gledali na vanjsku okosnicu liturgijskih pravila, možda bismo naprečac zaključili, da je Došašće à pari slično Korizmi. Postoji stanoviti paralelizam, ali o potpunoj istovjetnosti ne može biti govora. Izostavlja se svečana anđeoska pjesma »Slava Bogu na visini«, također i zahvalni himan »Tebe Boga hvalimo«, liturgijska je boja ljubičasta, mole se klečeći ferijalne molitve, orgulje šutke očekuju ponoćku u Badnjoj Noći (ili bi barem tako moralo biti!), ukras oltara je jednostavniji itd. A gdje su ferijalne mise, gdje onaj duh tugaljivosti i strogog pokorničkog raspoloženja? Osnovni ton liturgije u Došašću jest tiha i proživljena radost radi Kristova dolaska na našu ojađenu zemlju. Stoga se i veseli Aleluja izostavlja samo u gradualu (pjesmi na stepenicama) na ferijalnim misama, dok inače radosno i snažno odzvanja u drugim misnim obrascima i u časoslovu, i to mnogo češće nego u drugim liturgijskim vremenima.

Crkveni zakonik određuje u kan. 1346, § 1: »Biskupi se imaju brinuti, da se u vrijeme korizme i, ako je zgodno, u vrijeme Došašća, u stolnim i župskim crkvama drže vjernicima svete propovijedi.« I u ovom kanonskom propisu ogleda se današnje nastojanje, da se nipošto ne poistovjetuje priprava zá Uskrs s pripravom za Božić, iako nam je iz crkvene povijesti poznato, da su u stara vremena bile veoma cijenjene adventske propovijedi. Mi posjedujemo adventske govore sv. Maksima, torinskog biskupa, sv. Ambrozija, Augustina i ostalih. Car Karlo Čelavi nam svjedoči, kako su ga biskupi molili, da ih pusti slobodne u vrijeme Došašća, jer moraju svomu puku propovijedati Božju riječ. Kao s propovijedima, isti je slučaj i obzirom na post, koji se počeo uvoditi u Crkvi, ali konačno bio je poništen.

Povijesni dakle razvoj spasonosnog vremena Došašća otkriva nam, pobožni vjernici, osnovne karakteristike ove sažete priprave za Božić. Vođeni crkvenim učiteljstvom uđimo u smisao i značenje Došašća.

2. DUHOVNA OBILJEŽJA ADVENTSKIH DANA

Katolik, koji uspije bar malo zaći u obrasce misala i časoslova u sveto vrijeme Došašća, osjeti se, kao da je prenesen u neko otajno mjesto pobožne mistike. Pred njim iskrsnu poput danteovskih figura davni likovi starih pravednika, koji su u punom duhovnom

raspoloženju molili za osloboditeljski dolazak vječnog Spasitelja. Kako su snažni oni vreli vapaji ojađenih srdaca, koji su očekivali svjetlovjesnicu zvijezdu prethodnicu blagog svitanja i sunčanog dana.

Osluhnimo časkom liturgijske vapaje Zaručnice neokaljanog Jaganjca. Još prije jutarnjeg svitanja čuje se snažni zov: Kralju, koji ima doći, dođite, poklonimo se! — Već je blizu Gospodin! Dođite, poklonimo se! A novozavjetni Božji puk, koji je u posjedu starozavjetne nade, u snažnom uvjerenju duhovnog proživljavanja, pridružuje se pobožnim vapajima i kliče: Gospodine! Dođi, nemoj kasniti! Dođi, da nas izbaviš. Gospodine, pokaži nam svoje milosrdno srce dobrog nebeskog Oca!

I usred ovog tugaljivo pobožnog raspoloženja, u kojem zori nada i čeliči se pouzdanje, javlja se glas apostola Pavla, koji veli: »Radujte se svagda u Gospodinu! Opet velim: radujte se! Vaša blagost neka bude poznata svim ljudima. Gospodin je blizu! Ne brinite se tjeskobno ni za što, nego u svemu molitvom i prošnjom sa zahvaljivanjem neka se javljaju Bogu vaše potrebe. I mir Božji, koji nadilazi svaki um, čuvat će vaša srca i vaše misli u Kristu Isusu.« (Filip. 4, 4—7)

Bliže se dani spasenja, na domaku je veliki dan duhovnog oslobođenja. Na usnama pravednika cvjeta himna čežnje, koja sagorijeva u čvrstom uvjerenju posjedovanja bogatog božanskog dara. Možda se rijetko namjerimo na tako briljantne izraze iskrene ljudske čežnje, koja u Bogu traži svoje otkupljenje. Pokušajmo, braćo i prijatelji, ogledati barem površinom one veličajne antifone, koje Kristovi svećenici mole na Večernji kroz tjedan prije Božića.

Kriva spoznaja o pseudobožanskoj veličini, koja je zavela Adama na posluh lažnog glasa, može se izliječiti jedino svemoćnom snagom vječne Mudrosti, koja se rađa u Očevom umu i svesilnim zagrljajem bratimi stvoreni svijet. Nju treba moliti, da se izbavimo iz ponora oholosti.

O Mudrosti, što Svevišnjem
Iz usta vječnih izvireš,
I s kraja jednog do drugog
Po cijelom svijetu dopireš
Sve snažno, blago radeći:
Među nas dođi, uči nas,
Da pravi put nam pokažeš!

(Ant. O za 17. XII.)

Milosrdni Gospodin, iako je bio uvrijeđen, ipak nije mogao zaboraviti svoje stvorenje. On je u prvim časovima iza katastrofe, koja se pokazala strahovita u svojim učincima, obećao obnovu i pomoć, i izabrao izraelski narod za svoj odabrani puk, u kojem će izvršiti svoje namjere.

O Adonaju, Gospode,
Što Izraelov vodiš dom,
Što Mojsiju ukaza se
Odjeven plamnom kupinom,
I dade zakon sinajski:
Pohiti da nas izbaviš
Božanskom svojom desnicom!

(Ant. O za 18. XII.)

Stara su proročanstva točno precizirala, od koga, gdje i kada će se roditi Mesija, radosna nada razbaštinjenog čovječanstva. Rodbinsko stablo Jesejevo i ugledna kuća Davidova još više će zasjati u cijeni pred svim narodima, jer će od njih poteći Otkupitelj svijeta.

O slavni Jesin korijene,
Što naroda si barjak svih,
Pred kojim tih će postati
I glas sa usta kraljevskih,
Kog molit svi će narodi:
Ne kasni, dođi, izbavi
Iz nevolja nas premnogih!

(Ant. O za 19. XII.)

O divni ključu Davidov
I vladaoče roda svog,
Što stvaraš i zatvaraš
I nema stvora nikakvog,
Što spriječit bi te mogao:
Dobrostiv dođi, sužnjeve
Iz mraka vodi tamničkog!

(Ant. O za 20. XII.)

Očekivani Spasitelj mora uspostaviti pravdu, kao nuždan uvjet obnove čovječanstva i kao temeljnu podlogu novog božanskog kraljevstva. Vječna pravda unijet će među nas novo svjetlo istine, koja će pospješiti čas duhovne slobode i garantirati pobjedu.

O Istoče, o sjaju svet
U svjetlosti vjekovitoj,
Ti sunce pravde istinske:
Ograni bijedi čovječjoj,
Što tumara po tminama!
Prosvijetli sve, što gube se
U smrtnoj sjeni nemiloj!

(Ant. O za 21. XII.)

Svi narodi očekuju novoga Kralja, koji će ujediniti čitav svijet u jedno duhovno carstvo. On će uzidati sebe kao temelj u to novo carstvo i time najbolje osigurati njegovu neuništivost. Novi Kralj donijet će spasonosan zakon ljubavi i sreće. U njemu će se ispuniti sve nade. Dođi, Kralju naš!

O Kralju sviju naroda,
Kog srdačni im žudi plam,
Od ugla silni kamene,
Što rajski dom i zemski hram
U jedno spajaš: dođi već
I čovjeka, svoj zemljan stvor,
Iz crnog jada spasi sam!

(Ant. O za 22. XII.)

Emanuele, Spase blag,
Zakonoša i Kralju naš,
Ti nado sviju naroda,
Što milostiv ih izbavljaš:
Gospodine i Bože naš,
Da spasenje nam vječno daš!

(Ant. O za 23. XII.)

Zar ovi stihovi nade i čežnje nisu i danas živi i djelotvorni? Zar za nas nije svake godine sveti blagdan Kristova rođenja mističko rađanje vječnog Spasitelja, koji za svaku katoličku dušu znači duhovni porast i približavanje sretnom ujedinjenju sa svojim Bogom. I tako neprestano tijekom liturgijskih godina otajstveno Kristovo rađanje u našim dušama učvrstit će kraljevstvo ljubavi i istine, kraljevstvo pravde i blaženstva. U toj spasonosnoj atmosferi otupit će osjećaj straha i krivnje, koji su izbrisani sinovskom odanošću. Bezazlena nada ponijet će nas na krilima neogra-

ničenog predanja u susret Vječnom Kralju, koji će nas na dan konačnoga suda obilježiti kao odabrano plemstvo svete žrtve na golgotskom oltaru zadovoljštine.

Zar ne čujemo glas apostola Pavla, glas slatke opomene i očinskog savjeta: Braćo, »već je čas, da se probudimo od sna, jer je sada bliže naše spasenje, negoli kad smo primili vjeru. Noć je na izmaku, a dan se približi. Odbacimo, dakle, tamna djela, a obucimo se u oružje svjetla. Hodimo pošteno kao po danu...« (Rim. 13, 11—13) Apostolove riječi moraju postati naš adventski program.

ZAKLJUČAK

Dragi vjernici!

Povijesni i liturgijski vidici adventskog vremena moraju i kod nas uzrokovati sveti učinak otajstvene nade, koja u proživljavanju realnih duhovnih veličina nalazi oslonac i zasićenje temeljnih težnja katoličke duše, naime jedinstvo s Bogom u iskrenoj ljubavi, koja je plod očinske darežljivosti i sinovske odanosti. Na ovaj način za nas će vrijeme Došašća biti svake godine sretna i nužna prigoda, da obnovimo kršćanske sile i pojačamo potencijal svoje neumrle duše.

Shvatljivo je, da će ostvarenje duhovnoga ploda u predbožićnom periodu ovisiti prvenstveno o tome, kako i na koji način prilazimo proživljavanju liturgijskih veličina, koje nam Crkva nudi u svom bogatom bogoslužbenom životu. Nemoguće je iskoristiti sve zalihe duhovnoga blaga u riznici Kristove zajednice, ako ne znamo ocijeniti njegovo značenje i pravu vrijednost.

Mi bismo se neobično varali, ako bismo liturgijski život Crkve shvaćali u smislu neke duhovne zabave, koja je nuždan nadomjestak ljudskom duhu i njegovim sklonostima za očitovanjem ili razonodom. Ne! To je sasvim pogrešan stav i nepravilno mišljenje o bitnoj vrijednosti katoličke liturgije. Kristova Crkva u svom bogoslužbenom životu obnavlja temeljne misterije životvorne katoličke religije, da svakom članu svoje zajednice dade cjelovitu mogućnost osobnog religioznog očitovanja i ujedno stjecanja pravih vrednota.

U svetom adventskom vremenu, koje je puno čeznutljive nade i mističnog očekivanja, moramo mi katolički vjernici pokazati zrelost shvaćanja i neutrudivost asketskih nastojanja. Tu će se najbolje očitovati naša katolička aktivnost, koja nikada i ni u kojem slučaju ne smije zatajiti, jer svaka inertnost u duhovnom životu vodi neminovnoj smrti.

Kasni jesenski dani i rane zimske maglice daju prekrasan prirodni okvir vremenu Došašća. Kao da se skratio životni dan i umorno priklanja glavu na počinak. Produljila se noć kušnje i svojom jezivom tamom sablasno plaši. Ne smijemo se bojati sumornog iskušenja ni mračnih šapata straha. Pred nama svijetli u neposrednoj blizini betlehemska uljanica, koja nam osvijetljuje mladoliki lik Božanskog Djeteta, milosrdne Majke i brižnog Josipa. Mada je svuda studeno, ne bojmo se, jer je uz nas božanska vatra.

Odvažno naprijed, sretna braćo! S brijega milosne nade bacimo pogled na grad iščekivanja, jer Gospodin opet dolazi k nama, da nas usreći!

ZNAČENJE BOŽIĆA ZA POJEDINCA I SVEOPĆU LJUDSKU ZAJEDNICU

(Za ponoćku)

Braćo i sestre!

Objavljena istina, filozofsko promatranje povijesti i produhovljeno iskustvo nepobitno svjedoče, da u Katoličkoj Crkvi neprestano ključa vrhunaravni, božanski život. Ova nadnaravna snaga provejava čitavim Njezinim organizmom, daje joj polet, neslomivost, vedar duh i raspoloženje. U crkvenom životu uvijek se ističe zrela nasmijanost i bezazleno, proživljeno veselje!

Očigledna je činjenica, da ima časova, kad Crkva očituje svoje izvanredno raspoloženje, nabujalost viših osjećaja i slatko zanesenje nebeskog proživljavanja. U tim trenucima snaga nutarnjeg života Crkve provre u neočekivanom naponu i svojom čarobnom milinom osjeni srca i duše!

Kao što se u prirodi ne događa ništa slučajno i preko reda, tako i u crkvenom životu nema skokova. Život duha ima svoju logiku, uvijek dosljednu, uvijek opravdanu!

Besmisleno bi bilo tvrditi, da nema ili ne može biti obrazloženja veličanstvenoj pjesmi kršćanstva, koju ono izvodi u svetoj božićnoj noći. Kroz devetnaest stoljeća kršćanska zajednica u ovoj noći spontano očituje puninu svoga raspoloženja i osjećaja, snage i duha, moći i života. Val neopisive radosti zahvaća sve krajeve zemlje, jer je kršćanstvo uspjelo zaći do svih poznatih dijelova svijeta. Svi pripadnici naše velike katoličke obitelji osjećaju noćas u sebi novi duh, poletnu hitrinu i zadovoljstvo srca. A zašto?

»Danas se rodio Krist! Danas se pokazao Spasitelj! Danas na zemlji pjevaju anđeli, vesele se arhanđeli. Danas se raduju pravednici i govore: Slava Bogu na visini, aleluja!« (Iz božićnog činomolja)

»Danas se, predragi, — veli sv. Leon — rodio naš Spasitelj! Veselimo se! Ne smije biti žalosti, gdje je rođendan života!«

Da! Braćo i sestre! Isusov rođendan uzrok je našeg veselog raspoloženja, novog procvalog života. Pred našim duhovnim obzorjem iskrsava znamenit prizor iz prve božićne noći, koji je naš pjesnik orisao svečanim riječima:

I pod snježnim sjajem djevičanskog vijenca
Rađa Majka Djeva Sina svog prvenca,
A anđeli poju: »Na svijet došao je
Proslaviti Boga, spasit ljude svoje!«
Pastiri i kralji padaju pred Njega,
Čestitaju smjerno Majci Svevišnjega,
A njoj s grudi cvjeta Sin joj, njena slika,
Ko pupoljak ružin posred Žrtvenika.

(Milan Pavelić)

Veselimo se velikom božićnom danu, jer smo uvjereni, da je Božić — božanski odgovor vjekovnim težnjama ljudske duše. Radujemo se Božiću, jer je on prekretnica novom životu ljudske zajednice.

1. BOŽIĆ — BOŽANSKI ODGOVOR VJEKOVNIM TEŽNJAMA LJUDSKE DUŠE

U sva svoja djela Gospodin prelijeva svoju veliku ljubav. A sve, što je niklo u ljubavi, neodoljivim poletom teži prema vječnoj neprolaznosti, jer ljubav dobiva svoju puninu tek onda, ako je vječna!

Čovjek — stvorenje, koje je niklo iz božanske ljubavi i odraslo pod utjecajem njezine životvorne topline, od prvih časova svoga postanka zaneseno se privezao uz Vječnu Dobrotu, jer mu je ona najočitije pružala oslonac trajne sigurnosti, i u njoj je nalazio temelj i odziv svojih duhovnih težnja. Bog je bio razlog čovjekove opstojnosti, Bog je bio život nevine duše našega praoca Adama, Bog je bio težište ljudskog duha. U intimnom jedinstvu s Bogom čovjek je bio potpuno sretan, jer je ljudska duša stvorena za Boga i samo radi Njega!

Struktura ljudskog duha nepromjenljiva je u svojim temeljnim težnjama, jer je ona isklesana božanskim dlijetom, koje ne dopušta ispravaka i nadopuna. Iako je čovjek neopreznim zamahom presjekao spojnicu, koja ga je vezala s njegovim Stvoriteljem, iako je njegovo biće bilo potreseno, a ideali srca porušeni, ipak čežnja

njegova duha za Bogom nije bila utrnuta, niti je mogla ugasnuti! Nju je Gospodin zapalio na ognju svoje Ljubavi i nije dopustio, da je grijeh utrne.

Doista, čovjek je grijehom kupio baštinu prokletstva, koja ga je stajala gorkih suza i nemilih žrtava. I on bi sigurno podlegao bremenu zla, da u njegovoj duši nije neprestano neki otajni glas zvao Boga, tražio vječno Milosrđe i vapio za beskrajnom Ljubavlju.

Mrak se bio nadvukao nad vjeđe čovjekova razuma. Zbog toga i kliče duša starih pravednika: »O Mudrosti, koja si izašla iz usta Previšnjega! Ti prodireš od kraja do kraja i sve uređuješ jako i blago. O dođi, da nas naučiš put razboritosti!« (Pripjev 0 1) — Ljudska volja je klonula, čitav duhovni horizont prekrila je teška magla, tijelo je iskusilo osvetu života! Ali na ognjištu duše još je tinjala žeravica nade. U noći kušnje orio se vapaj: »O Korijene Jesejev, koji si postavljen za znak narodima! Pred tobom će kraljevi zatvarati svoja usta, tebi će se klanjati narodi. Dođi i izbavi nas! Nemoj kasniti!« (Pripjev 0 3)

Čovjek je neumorno vapio za pomoć, jer je nesnosno biti daleko od Boga! Tražio je Boga, ali mu nije mogao pristupiti blizu. Sam je svojom rukom srušio most jedinstva, koji je mogla i morala opet nanovo postaviti druga moćnija desnica!

Pravda je zahtijevala, da se dade časna zadovoljština za Adamov grijeh. Grešni čovjek, koji je sam sebe zagnjurio u kaljužu zloće, nije raspolagao vrijednošću, da u potpunosti isplati učinjeni dug! Pa što? Zar da vječno ostane u blatu svoje grešnosti, a njegov duh spontano čezne za nebeskim žarom Ljubavi?!...

Gospodin to nije mogao dopustiti, jer je Njegova dobrota neizmjerna, a milosrđe neograničeno. Zbog toga On je obećao, On je preko svojih glasnika otvoreno i jasno kazao, da će doći Otkupitelj, Spasitelj čovječanstva, Kralj Mira i Ljubavi — Bog i Čovjek, da uvriježenom Božanskom Veličanstvu dade zadovoljštinu, a bijednog čovjeka izvede iz vrtloga grešnosti, da ga preporodi i učini dionikom blažene sreće.

Obećani, iščekivani Otkupitelj došao je! Pred devetnaest stoljeća; u vrijeme općeg mira, u nekoj siromašnoj staji kraj Betlehema, »dok je sve bilo u dubokoj tišini, a noć se nalazila u sredini svoga toka« (iz božićnog oficija) rodio se Krist!

Svjedoči to nam ovaj dan
Što sviće svake godine,
Od Oca da si došao
Otkupitelj nam jedini.

Sve zvijezde, zemlja, mora sva,
I svaki stvor ga pozdravlja
U novoj pjesmi kao dan,
Kad poče novo spasenje.

(Iz božićnog himna)

Vjekovna težnja ljudskog duha, da u Bogu živi i ostane, noćas je savršeno ostvarena! Božji Sin došao je k nama, da pobožanstveni našu ljudsku narav, i čitavim našim bićem razlije svoju slatku, spasonosnu i vječnu Ljubav!

Radi toga se veselimo i veselit ćemo se uvijek Božiću!

Raspjevana srca i razdragane duše pristupimo, braćo i sestre, k jaslicama malenoga Isusa, da čujemo Njegov prvi nauk, nauk božanske mudrosti i znanja, nauk vječne pravde i ljubavi.

2. BOŽIĆ — PREKRETNICA BOLJEM ŽIVOTU LJUDSKE ZAJEDNICE

Povijest ljudske kulture zabilježila je imena brojnih i raznolikih učitelja, koji su se pojavili u pojedinim razdobljima i pridonijeli svoj udio u razvitku znanosti, umjetnosti itd. Njihova se imena katkada spomenu, netko im možda i spomenik digne, ali i to hladno poštivanje ograničeno je na uzak krug ljudi, a širi slojevi niti ih poznaju, a još manje poštivaju i ljube.

Usprkos ovoj općoj pojavi ima jedan Učitelj, koji trajno živi i naučava kroz vjekove. Postoji Učitelj, koji je dao temeljne zakone prave mudrosti i učinio ih pristupačnima svim ljudima. K Njemu su kroz vjekove grnuli narodi, da od Njega čuju spasonosni nauk mudrosti, k Njemu i danas idu ljudi i mole ga, da im razjasni teška pitanja svakodnevnog života. A On vječno isti i nepromjenljiv uči, jača i vodi!...

Taj znameniti Učitelj rodio se u noćašnjoj noći. I netom se pojavio u našoj sredini, odmah je počeo naučavati. U očima ljudi bio je dijete, a u stvarnosti nenadoknadiv učitelj. Čudno i nezapamćeno, ali uistinu tako je: Njegova prva učiteljska stolica jest Njegova kolijevka!

Čovjek je u dugogodišnjoj hladnoj atmosferi grijeha izgubio zdrav sud o svojoj veličini. A prva riječ, koju mu maleni Isus dovikuje jest: Spoznaj, čovječe, svoje veliko dostojanstvo! — Krist se utjelovio, Krist se neizmjerno ponizio, da čovjeka uzvisi, da

čovjeka preporodi, da čovjeku opet povrati staro dostojanstvo! — Zaista, čovjek mora biti u sebi nešto veliko i vrijedno, kad je Bog zbog njega poslao svoga jedinorođenoga Sina na svijet!

Započinjući svoje opće djelo obnove novorođeni Spasitelj hoće prvenstveno da nauči ljude ispravno gledati svoju osobu, cijeniti duh i ljubiti vječne vrednote. Duša — prva vrednota u Božjim očima — poklonjena je svim ljudima nepristranom jednakošću. Radi toga novorođeni Obnovitelj čovječanstva širi svoje božanske ruke i pozivlje k sebi sve ljude, bez razlike rase, staleža ili narodnosti, jer u svima vidi iskru svoga božanstva, On sve želi usrećiti, obnoviti, dovesti u blaženu zajednicu svoga Oca.

Uz Kristovu kolijevku izmirilo se dakle nebo sa zemljom, stvorenje sa svojim Stvoriteljem. Dosljedno svojem božanskom programu Isus je u prvim trenucima svoga ovozemnog života učinio i još jedan značajan čin. Oko svoga prvog jednostavnog prijestolja okupio je najviše i najniže predstavnike društvenih staleža, da ih poveže u nedjeljivu zajednicu ljubavi i suradnje. Pastiri i istočni mudroznanci, koji su prvi došli pokloniti se Isusu, predstavnici su svih nas, svih preminulih pokoljenja i budućih naraštaja.

»Tu kod betlehemskih jaslica — rekao je apostolski propovjednik dr Vjekoslav Wagner — izjednačena je društvena, ekonomska, politička i nacionalna razdvojenost čovječanstva. Tu je puna jednakost. Tu se lomi razlika i daljina između pojedinih ljudi i naroda. Male jaslice su most, koji presvođuje ponore između čovjeka i čovjeka, između raznih društvenih staleža, između naroda i naroda. Tu nestaje granica između država i država. Tu smo svi jedno drugome posve blizu. Jedna velika obitelj. Velika obitelj po Isusu Kristu, jer je on jedini Spasitelj svijeta.«

U Betlehemu je dakle početak opće ljudske obnove.

Veliki Učitelj naroda u svojim malenim, djetinjim, ali božanskim rukama nosi silu, koja će preporoditi svijet. Iz Njegovih očiju blista svjetlo, svjetlo vječne istine — putokaz u mraku neznanja i duhovne tame. Njegovo Srce širi toplinu, koja je jedina moćna otopiti mrazove naših strasti i grijeha. S Njegovih usana teče nepresušiv izvor božanskih riječi, koje su toliko snažne, da će se od njih tresti pakao.

Novorođeni Isus uzdigao se visoko nad našim obzorjem, da u Njegovu svjetlu hodamo, da u Njegovoj istini živimo, da u Njegovoj ljubavi ostanemo. On, i nitko drugi, jest naša vjera, ufanje i ljubav! On, i nitko drugi, jest naš Bog, Otkupitelj, Obnovitelj, Posvetitelj i duhovni Vođa! On, i nitko drugi, učinio je snažnu duhovnu prekretnicu u povijesti čovječanstva upravljajući pravac ljudske zajednice boljem i naprednijem nebeskom životu. On je u prvom času rođenja sve učinio, da čovjek može vječno živjeti! . . .

Ljudi su se tijekom povijesti često puta hvalisali, da su učinili značajnih, temeljnih promjena za poboljšanje uvjeta života, da su stvorili nešto novo za veliku čovječansku zajednicu. Ta je tvrdnja često puta pretjerana. Poslije Kristove pojave može se na duhovnom području samo već učinjeno nasljedovati, a nipošto novo stvarati! — —

Sve, što smo istakli, otvoreno i nepobitno učvršćuje naše uvjerenje, da božićna noć za nas znači neizmjerno mnogo! I stoga kršćanstvo ne će nikada pristati, da ona nestane iz naše sredine! Ona je za nas bila, ona za nas ostaje duhovna nada spasa, nada svijetle, sretne budućnosti, nada blažene vječnosti u okrilju božanske Ljubavi! . . .

ZAKLJUČAK

Braćo i sestre!

Iz tajnovite daljine vjekova dopire noćas do nas snažni proročki glas: »Ustani, ustani, Sione, obuci se u svoju snagu! Jeruzaleme, sveti grade, obuci svoje sjajne haljine!« (Iz. 52, 1a)

Vječni Sion, nerazorivi Jeruzalem — jesmo mi, jest Katolička Crkva, koja je sagrađena božanskim rukama Isusa Krista, novorođenoga vječnog Neimara! Božanska Mudrost zahtijeva od nas svake godine, da na noćašnju noć otkrijemo svijetu duhovno bogatstvo svoje zajednice i uzvišenu veličinu nadnaravnih vrednota!

Misija božićne noći nije prestala i ne može prestati! Ona će prestati tek onda, kad iščezne vrijeme, kad panu svjetovi, kad se u bezdan strovali prolaznost, a božanska Ljubav bude mjerilo neograničene vječnosti! . . .

Naša kršćanska svijest, svijesna otkupiteljskog značaja velike božićne noći, nije i ne može biti zadovoljna sve dotle, dok u svim dušama članova velike katoličke obitelji ne zablista idealno svjetlo božićnog Sunca. Genijalno se izrazio njemački pjesnik, kad je rekao: »Kad bi se Isus Krist sto puta rodio u Betlehemu, a u tebi ni jedamput, sve bi bilo uzalud, ti bi propao zauvijek!«

Naša kršćanska ljubav širi se još i dalje. Mi noćas pozivljemo cijelo čovječanstvo, da pristupi k nama, jer je uz nas Istina i Svjetlo, s nama je Pravda i Milosrđe, kod nas je Krist — Spasitelj!

S ovakvim raspoloženjem duha i shvaćanja Božića možemo i mi upraviti poziv Isusu poput našeg pjesnika:

Sjeti se izrovanih stijena betlehemske spilje
I ledenih svijeća na njezinu svodu,
Pa skloni se kod nas, da čuješ pjesme naše,
Pjesme Tvojih vjernih hrvatskih pastira.
A Tvoji anđeli nek zataknu svuda stjegove naše,
Stjegove pravde, koju si donio s neba.

(Rajmund Kupareo)

U tihoj sabranosti i proživljenoj molitvi pristupimo i mi noćas novorođenom Isusu, obaspimo ga cjelovima ljubavi i odanosti. A naše srce, razdragano i puno milja, neka mu noćas pobožno zapjeva i svaki dan ponavlja pjesmu Crkve:

Sva slava tebi, Isuse,
Kog rodi Djeva Marija,
I Ocu s Duhom preblagim
U vječne vijeke vjekova. Amen.

(Iz božićnog himna)

VELIKI PETAK

Oj zdravo, križu, nado sva!
U dane Muke Gospodnje
Umnoži milost dobrima
I digni krivnju s grešnika.

(Iz crkvene pjesme)

Klanjamo ti se, o sveto drvo spasenja, na kojem je umro naš dobri Otkupitelj. Klanjamo ti se, sveti križu, jer je na tebi Spasitelj čovječanstva izvršio veliko djelo zadovoljštine i duhovnog preporoda. Klanjamo ti se, o pomirbeno znamenje vječnog pomirenja, koje je za sva vremena učinjeno između rasrđenog neba i grešne zemlje. Klanjamo ti se, trajni izvore milosti, koje nam osiguravaju ustrajnost na životnoj stazi i sretan dolazak u luku blažene vječnosti. Klanjamo ti se, blistavi svjetioniče posljednjeg vremena, kad pravedni sudac dođe održati konačni i opći sud.

Pobožna braćo i sestre!

Što nas je dovelo večeras u ovolikom broju u ovu našu starodrevnu crkvu? I ne samo večeras, nego čitav ovaj tjedan naše su crkve punije, naši vjernici ozbiljnijeg raspoloženja i izgleda! Ovih dana odliježu našim mjestima tugaljive pjesme nabožnog sadržaja, — (održavaju se pobožni ophodi s križevima, svetim simbolima nevine žrtve Božjega Jaganjca). Našim kršćanskim dušama vrije zrelo duhovno raspoloženje i osjećaj mira.

Znam, svi mi danas pobožno pratimo našeg milosrdnog i dobrog Gospodina na križnom putu muke i raspeća. Tiho, ali ustrajno idemo za njim uz kalvarijski brijeg, da konačno dođemo do mjesta svete žrtve. Pitam vas: Što ste na tom putu učinili dobrom Isukrstu? Promatrali ste ga u krvavom izgledu, kako nečujno i teško ide ulicama Jeruzalema i strpljivo nosi teški križ uz Golgotu.

Zar se među nama nije našla ni jedna samilosna Veronika, koja bi požalila božanskog Mučenika i pružila mu rubac milosrd-

nog suosjećanja? Ne! Mi se ne smijemo povratiti s ovog križnog puta, a da u svom srcu ne ponesemo krvave obrise velikodušnoga Otkupitelja. U tom otkupiteljskom ogledalu moći ćemo svaki dan motriti dubinu, širinu i visinu božanske ljubavi i dobrote, a ujedno i silni bezdan naše vrtoglave zloće, koja se odvažila, da satre nebo i ovjekovječi pakao.

Mi nijesmo svojevoljno pomogli ranjenom Isusu nositi križ, ali se ipak divimo Šimunu, da je imao nametnutu priliku zamijeniti časovito Krista, a sebe trajno obogatiti. Možda je Šimun predstavljao u onom blaženom trenutku sve nas, koji ćemo se okupljati na Velike Petke oko Isusova križa i pratiti nevinog Mučenika do vrha Kalvarije?

Evo nas, pobožni vjernici, na vrhu Golgote. Pred nama su tri križa. Srednji je prazan, bez žrtve, jer je Krist već umro, skinut i pokopan u grob. Dva sa strane još nose svoje žrtve. Na jednom od njih obezumljeni zlikovac, krvavih očiju, razbarušene kose, kretenskog izgleda završuje životni dah. Iz njega kao da izvire podla mržnja, zacrpljena na izvoru Judine zavisti. Crne sjene kruže oko njegova umrlog ležaja.

Kako je suprotan i blažen izgled preporođenog razbojnika. Usnuo je smireno u Božjoj riječi: Danas ćeš biti sa mnom u raju! Blagoslovljeni veo oproštenja ovija njegovo hladno čelo, u kojem su se negda rojile kojekakve misli nasilja, prevare i ubojstva. Skrušeno srce i milosrdna ljubav sve su obnovili! Nagnuta glava priča o velikodušnom zagrljaju vječne ljubavi, koja je u kratak čas izmijenila lice pustolovnom sinu. Raskriljene ruke i iznemogle noge propovijedat će kroz sve naraštaje moć očinskog oproštenja nad svim opakim djelima, koje su počinili ovi udovi.

Na kojem od ova dva križa visimo mi, kršćanska braćo i sestre?

Od onog sretnog trenutka, kad je Kristov križ zaboden u sveto tlo Kalvarije, trajno i uvijek kroz sva vremena stoji životvorni otajstveni križ osovljen u preporođenu našu zemlju. I svaki od nas, koji je imao sreću izići iz Božje ruke i primiti amanet krštenja, dužan je vlastitim križem kroz čitav život činiti društvo Isusovu križu. Da li ćemo zauzeti mjesto raskajanog razbojnika ili ćemo odigrati ulogu okorjelog osuđenika, to u potpunosti ovisi o nama i o našoj cijeni Kristova svetoga križa. Zar je moguće, da i nakon očiglednih dokaza zadovoljštine, ljubavi i milosrđa, naše srce ostane u tvrdoglavoj okorjelosti podivljale zloće? Gotovo je

nemoguće zamisliti, da Božje dijete može prezreti sveto drvo spasenja, čiji je blagoslovljeni navrtak i on sam.

Puni smirene sreće i milosrdnog oproštenja, uživimo se u ulogu raskajanog razbojnika. Nek nam ne bude teško vapiti s križa raskajanosti i svetih odluka: Sjeti se i nas, dobri Otkupitelju! Uz tvoj križ prislanjamo i mi svoj. Nek tvoj križ i našem dade mogućnost zadovoljštine i zasluga. Kroz maglovitu tmušu vremena neka svjetlo tvoga križa bude nama putokaz za carstvo Tvojih ljepota. Križ, i samo križ — bit će naša zastava kroz život, jer je po križu provrelo novo spasenje, po križu je došla neprolazna sreća, po križu postajemo Kristovi suborci!

Proći večeras kraj Kristova križa, a ne zaustaviti se uz njegovo podnožje, ne omjeriti ga kršćanskim okom odanosti i hvale, to bi bila crna nezahvalnost i sudbonosno neshvaćanje! Koje bismo onda dali tumačenje svim našim večerašnjim pobožnostima?

Pred nama iskrsava neviđen prizor. Onih prvih dana, kad se skovala nesreća za sve ljude, mjesec se dizao na nebeskom obzorju hladno i tužno. Dva obezumljena smrtnika, kad su vidjela, da su zmijska obećanja o božanskim vlastitostima bila samo iluzija, a totalna katastrofa stvarnost, u prepadnutom bijegu žurno su odmicala ofurenim vrtom raskošja i sreće. I njihove sjene ukrštavale su se međusobno, ukrštavale su se sa sjenama nazočnih predmeta i tako izgrađivale simbolički križ, kao znak nesmiljene budućnosti.

Zar si nas zato stvorio, Gospodine, da u sjeni nečasnoga križa i živimo i umremo?

O sretni grijehu, koji si zavrijedio imati takvog i tolikog Spasitelja! (sv. Augustin) Moćan je Bog i silna je njegova ruka! On i zlo zna okrenuti na dobro, On i sramotu zna oprati u časti. On je od negda sramotnoga križa učinio divno prijestolje milosti i blagoslova!

Na ovom križu više nema sramote! Nečasni biljeg zamijenjen je časnim pečatom ljubavi, koja je najmoćnija i najčudesnija sila. Drvo sramote, na kojem su svršavali svoje dane prezreni zlikovci, pokaže kako je njihovo duhovno stanje bilo toliko nečasno, kad je bilo nužno spaliti ga na oltaru najvišeg poniženja! O ponizno Božje Janje, zar je bila potrebna tolika žrtva, da se zauvijek opere uprljani zemaljski stvor — grešni čovjek?

Od prvog Velikog Petka, pa naprijed kroz sva vremena — križ je postao časno drvo, koje predstavlja potpunu Kristovu pobjedu uzeo je Gospodin za svoj otkupiteljski žrtvenik, da svima ljudima

nad grijehom i paklom. Kroz dosadanjih devetnaest stoljeća, a tako će biti i do konca vremena — križ će zauzimati časno mjesto po našim hramovima, po katoličkim kućama, po kršćanskim mjestima, jer je bio namočen božanskom Krvlju, koja je neprocjenjive vrijednosti i nedoglednog značenja za sve ljude kroz sva vremena. Stoga se mi kršćani ne možemo i ne ćemo odreći Kristova križa, pa makar i pod cijenu najvećih žrtava. Nikada i ni pod kakvim uvjetima ne ćemo dopustiti, da se iz naše sredine ukloni sveti križ, zastava preporođene Božje djece, moćan potporanj naše životne opstojnosti, nada blažene vječnosti.

Kad je iza čudesne tame, koja je bila ovila Kalvariju u trenutku predane smrti Otkupitelja svijeta, opet granulo sunce duhovne slobode i rajskog mira, na svetom brežuljku još je bio uzdignut križ vječnog Spasitelja. Njegova božanska sjena u simboličnom zagrljaju osjenila je čitav svijet i sve ljude, da navijesti novu eru blagoslovljene žrtve i smirenog života. I u toj blaženoj sjeni životvornog križa provode dane obnovljeni ljudi, koje je otkupiteljska krv učinila pokoljenjem nove žrtve.

I naš kršćanski životni put neprestano osvjetljuje Kristov križ s vrha Golgote. Sa sve četiri strane zemlje hrle sretni zemaljski putnici prema brdu blaženoga preporoda, da na njem prikažu širokogrudnu žrtvu poklonstva, zahvalnosti, zadovoljštine i prošnje vječnom Ocu. Ispred svetoga križa puca milovidan pogled na sva životna zbivanja i događaje. Pogled s Kalvarije neprevarljivo nam razotkriva pravu vrijednost svih stvari.

I kad jednom, na koncu vremena, počne sveopća svemirska lomljava, kad se u prah i pepeo pretvori stvoriteljsko djelo nebrojenih vjekova, kad pravedni Sudac izreče opći sud svim stvorovima, i tada, u tom velebnom času, ukazat će se Kristov križ, kao glasnik sreće raskajanoj braći obraćenog razbojnika, a kao teška prijetnja nepokornoj družini okorjelog zlikovca. Nakon svečane smotre ispred križa s Golgote poći ćemo u novom ruhu uskrsnulog života ususret vječnoj Ljubavi i Dobroti. Molimo, premili vjernici, dok imamo vremena, da nam križ bude putokaz sreće!

* * *

Oj zdravo križu, nado sva!

Uzbrdit je brijeg, kojim se dolazi do tebe, o spasonosno drvo života. Ali je bogat osjećaj mira, kad se uspnemo do blagoslovljenog mjesta, gdje otajstveno stojiš trajno uzdignut. Vječni Mučenik na tebi visi kroz sva vremena i svojom predragocjenom Krvlju blagoslovljeno natapa našu zemlju. U zanesenoj ljubavi mi bismo željeli sjediniti svoju žrtvu sa svetim prinosom božanskog Jaganjca, raskriliti svoje ruke s druge strane križa, istim čavlima probosti svoje ruke i u zajedničkom žaru zadovoljštine gorjeti na slavu Oca, na spas neumrlih duša, na sreću svih ljudi. Po križu dolazimo k tebi, o veliki Bože, jer smo uvjereni, da drugoga puta za nas kršćane nema i ne može biti.

Žalosna Majko, divna Mučenice, koja si sa Sinom prikazala svetu otkupiteljsku žrtvu, primi i naš prinos, Ti ga prikaži na svojim rukama vječnom Ocu.

Per crucem ad lucem! Po križu k pravom svjetlu u vremenu i vječnosti! Amen.

ZA BLAGDAN MARIJINA UZNESENJA

(15. VIII.)

Pobožni štovatelji Uznesene Djevice!

Crkva svake godine na današnji dan zanosno i oduševljeno zove svoju djecu na veselje i radost. Ovaj poziv upravljala je naša duhovna Majka vjernicima kroz sve vjekove. Kršćani i kršćanke, koji su u dubokom osvjedočenju vjere srasli s osjećajem Crkve, smatrali su se obvezanima, da odgovore Njezinu pozivu. I radi toga skupljali su se u Marijine hramove, da dadu oduška svomu uvjerenju i svojoj ljubavi.

Kao i u prošlosti, ista se pojava ponavlja i danas. Glas Crkve odjeknuo je i opet snažno širom katoličkog svijeta. Pred Marijinim oltarima sagorijevaju danas bezbrojna kršćanska srca i u svetom zanosu vape, da ih Uznesena Djevica uzdigne u veličanstvene visine svoje Ljubavi.

Marijina smrt, uskrsnuće i uznesenje na nebo zanosi naš pogled u svete visine nebeskih ljepota. Ponizni lik Uznesene Djevice privlači neodoljivom silom naše oko k sebi. Otvorenim srcem pristupimo, braćo i sestre, svojoj ljubljenoj Majci, koja je bila, jest i ostaje s nama! Ali ne zaboravimo poći u Njezinoj pratnji u zanosne sfere raja, jer ljubav ne može i ne smije ostati na zemlji, ona se spontano diže k Bogu!

Nevina duša i bezazleno srce neugasivom ljubavlju čeznu za svojim Bogom. Ništa, što odiše prolaznošću, ne može utažiti naravni poriv neumrla duha. Samo Bog, koji je po svojoj biti vječna dobrota i ljubav, savršeno zadovoljava čežnje neograničenog ljudskog srca.

Ljubav — kako zapaža znameniti Bossuet — daje život, ali ona zna prouzročiti i smrt. To se zbiva u časovima više duhovne napetosti, kad mlaz zanosa prokljuca u svoj svojoj snazi i ukloni s izvora ljubavi prividnu koprenu skrivenosti i ponizne šutljivosti.

Marija — Djevica bezgrešna duha i neokaljana srca — od prvoga časa života žeđala je za Vječnom Ljubavlju. Bog, koji — prema riječima sv. Augustina — čezne, da se za Njim žeđa, povećavao je iz dana u dan ljubav Marijina srca. U njemu je sazdao tron svomu Sinu. Za trideset i tri godine Marija je talila svoje srce na ognju božanskog žara svoga Sina Isusa.

Došao je dan rastanka. Krist uzlazi na nebo, Marija ostaje na zemlji. Zašto? Duhovni pisci obično odgovaraju: Spasitelj je ostavio Mariju na svijetu, da bude Majka prve Crkve. To je istina, ali ima još dublji razlog, zašto je Marija iza Isusova uzašašća ostala u ovoj suznoj dolini. Bog je htio, da kroz duge godine Marijina boravka na zemlji dovede Njezinu Ljubav gotovo do neizmjernosti i tako je još savršenije pripravi za vječno gledanje svoje nestvorene ljepote.

Očitim čudom Bog je držao združenim Marijin duh i tijelo, jer je ljubav neprestano pokušavala riješiti se vremenitosti i prijeći u okrilje vječnosti. Kad je kucnuo posljednji čas, oganj bezgrešne ljubavi prekinuo je te veze. Marija je usnula, poletjela u zagrljaj svoga Sina. Ljubav je bila slobodna, okrunjena vječnošću, pobjednica smrti, a dosljedno grijeha i svijeta.

Starokršćanska predaja, koju donosi sv. Ivan Damaštanski, tvrdi, da su se na smrti Majke Božje našli na okupu svi apostoli, osim sv. Tome i sv. Jakova Mlađega, koji je već bio okrunjen mučeničkim lovorom. Tijelo svoje dobre Majke sahraniše apostoli u Getsemaniju u Jeruzalemu.

Poslije tri dana stigao je i apostol Toma. Njegovo je srce morila neiskazana bol, jer nije imao sreće primiti posljednji Marijin blagoslov. Želio je još jednom vidjeti Njezino nevino lice. Sv. Petar i sv. Ivan udovoljili su mu želji. Ali gle! Marijino tijelo nije bilo u grobu. Gospodin nije dopustio, da istrune. Uskrisio ga je na život slave!

Opće je uvjerenje Crkve, da je Marijino tijelo ostalo samo kratko vrijeme u grobu. Ova istina temelji se na Marijinoj bezgrešnosti. Nije bilo shodno, da istrune tijelo, koje je po posvetnoj milosti postalo najljepši ciborij Presvetoga Trojstva! Ne bi bilo časno, da istrune tijelo, u kojem je živio tako veliki i čisti duh! Nelijepo je i pomisliti, da bi moglo istrunuti ono tijelo, koje je bilo sveti zaklon Djetetu-Isusu za devet mjeseci! Radi toga Bog ga je proslavio skorim uskrsnućem! (O. R. Plus)

Uskrsnula Djevica uznesena je na nebo. Njezino proslavljeno tijelo, posebnim darom lakoće i pokretljivosti, dizalo se prema nebeskim visinama. Bezbroj nebeskih duhova poslao je Gospodin,

da doprati Njegovu najuzvišeniju Kćerku, Djevičansku Majku Jedinorođenoga Sina, Bezgrešnu zaručnicu Duha Ljubavi i Dobrote.

»Otvorite, o nebesa, svoje dveri, i ući će Kraljica slave!« — zaorio je anđeoski glas pred vratima raja. U veličanstvenom sjaju bezgrešna duha i neokaljana tijela stupila je Marija pred svoga Boga i Sina, da primi krunu pobjede. Sa zanosnim slavljem, koje je mogao i htio samo Bog iskazati svojoj Majci, uvedena je Marija u nebeski Jeruzalem. Za vječna vremena ostaje Kraljica neba i zemlje, anđela, patrijarha, proroka, apostola, mučenika, ispovjednika i djevica; svih svetih i svih stvorova, a osobito nas ljudi.

Neutaživa žeđa Marijine duše za Bogom savršeno je zadovoljena, vrijeme je iščezlo, vječno proljeće ljubavi počinje i nikada ne će prestati...

Posebnim naglaskom danas Crkva ističe, da je Marija uznesena na nebo ne samo dušom, nego i tijelom! To su kršćani kroz vjekove vjerovali, to je Crkva, na usta pape Pija XII., proglasila člankom vjere 1. XI. 1950.

Ovu objavljenu istinu Crkva uočuje u božanskim riječima, upravljenim našim praroditeljima; nalazi je u Gabrijelovu pozdravu Mariji; susreće je izričito i jasno sadržanu u Predaji, neprevarljivom izvoru božanskih istina.

Za prva četiri stoljeća kršćanstva sv. Oci ne govore posebno o tjelesnom Marijinom uznesenju na nebo. U petom stoljeću nalazimo prva svjedočanstva u djelima Pseudo-Dionizija. U šestom stoljeću ova se istina očito naučava (sv. Grgur Turonski, sv. Modesto Jeruzalemski). Zašla je i u same liturgijske obrasce.

Jedno od najstarijih svjedočanstava, da je Marija i tijelom uznesena na nebo, jest opstojnost svetkovine Njezina Uznesenja još u prvim stoljećima Crkve. Ova najstarija Gospina svetkovina uvedena je, po svoj prilici, u IV. st. u Armeniji, da istisne blagdan božice plodnosti Anahit. Uvedena je svakako još prije Efeškoga sabora (431), jer je nalazimo i kod eutihijanaca i nestorijevaca. U molitvama ovoga blagdana očito se govori o tjelesnom uznesenju Majke Božje. A opći zakon molitve uvijek je bio i ostaje zakon vjerovanja!

Zdravo umovanje, prosvijetljeno vjerom, dovodi nas do istog zaključka. Krist je izvojevao trostruku pobjedu: nad grijehom po bezgrešnosti, nad požudom po apostolskoj nepovredivosti, nad smrću po moćnom uskrsnuću i slavnom uzašašću na nebo. Dolikovalo se, da i Marija odnese sličnu pobjedu, jer je povezana s Kristom najintimnijim vezama. I zaista, bezgrešnim začećem pobijedila je grijeh, djevičanskim materinstvom požudu, a uskrsnućem i uznesenjem na nebo nadvladala je smrt!

Da! Uznesena je Marija na nebo! Veselje, neobično veselje razliježe se vječnim Jeruzalemom. I čitava zemlja treba da se pridruži ovom trijumfalnom ushitu. Marija nas nije ostavila, da poveća našu bol i bijedu! Ona je pošla k izvoru milosti, da nam obilatije može zacrpsti blago neprolaznih vrednota!

S prijestolja slave i moći promatra Marija — Kraljica raja i svijeta — materinskim okom sve ljude. U milosrdnoj ljubavi hoće i želi da im pruži svoju moguću zaštitu u svim potrebama života. Svemogućom molitvom trajno zagovara svoju djecu pred prijestoljem Presvetoga Trojstva.

Vječnom odlukom svoje volje prelijeva Gospodin svoje božanske milosti preko Marijinih ruku u naša srca. On je uvijek htio i neprestano hoće, da blago nebeskih darova proteče kroz bezgrešno Srce Uznesene Majke i tada orosi naše grešne duše.

U domišljatoj i pronicavoj ljubavi podiže Marija na mnogo mjesta spomenike svoje dobrote i milosrđa. Tu će Njezina djeca suznim očima i rasplakanim srcem zamoliti za milost. Odlazeći od Marijina svetišta, upirući posljednji pozdravni pogled na Majčinu Priliku njihovo je oko sretno, a srce utješeno.

I na svetom tlu naše Domovine dižu se brojni hramovi Uznesene Djevice, Marija je osobitom ljubavlju probrala Bistricu, Trsat, Sinj, Olovo, Visovac itd., da očito naglasi, koliko smo joj mili i koliko nam dobra hoće.

U najkrvavijim iskušenjima naše povijesti, u najtežim krizama našega duha, u najosjetljivijim pitanjima vremenitog života Uznesena Djevica je uz nas! To nam pruža sigurno jamstvo Njezine pomoći i u budućnosti!

Zbog toga došli smo i mi, pobožni Marijini štovatelji, da zahvalimo svojoj Majci na obilatim darovima ljubavi, da joj izložimo svoje potrebe i zamolimo Je za pomoć. Došli smo, da Joj rečemo s Njezinim pjesnikom:

Dušo duše kršćanske, Isusova Mati,
Sunce naših nadanja, ne prestani sjati!

Braćo i sestre!

Zanos i oduševljenje uvijek su bili moćna poluga za ostvarenje velikih djela. Na polju duhovnog rada neprestano su prednjačili oni ljudi, koje je prožimao sveti žar zdravog uvjerenja i svijetlih ideala. Mlitavci i mekušci uvijek su bili u pozadini i nikada nisu mogli razumjeti, što znači živjeti u idealnoj sferi života.

Vrhunaravni motiv vjere rukovodi svim pojavama naše duhovne aktivnosti. On diktira ispravno shvaćanje svih manifestacija duhovnog života, zahtijeva prosvijetljen pogled i praktičan smisao zajedničkih, javnih vjerskih čina.

Veličanstveno slavlje, koje smo mi danas priredili u čast Uznesene Djevice, ostalo bi bez istinskog ploda, ako naša volja ne bi stvorila čvrste odluke za obnovu i izgradnju života.

Naše pročišćene kršćanske duše osjetile su jutros u času sv. Pričesti svetu želju otresti se prolaznosti i poći u zagrljaj Uznesene Majke Marije. Ta pobožna želja može se ostvariti i sigurno će biti oživotvorena, ako naš ovozemni život bude vjerno nasljedovanje Marijinih kreposti i djela.

Ne udaljujmo se, dragi vjernici, od ove Majčine Prilike suha duha i prazna srca. Naša volja za boljim životom bit će Mariji najljepša zahvala i najdraži dar.

I kad posljednjim pogledom rečete milostivoj Prilici Uznesene Gospe: Majko, doviđenja! — u svom srcu zavapite pobožno s Njezinim pjesnikom:

Daj, o Majko milosti,
Nado prestupnika,
Zvijezdo jasna nad morem,
Luko utopnika,
Daj nam, dveri nebeska,
Bolnog svijeta zdravlje,
Vidjet Kralja Višnjega
I svih svetih slavlje.

(Iz crkvenog himna)

»GOSPA OD ZDRAVLJA«

(Blagdan Marijina Prikazanja u hramu — 21. XI.)

Pobožni vjernici!

Svakom katoličkom propovjedniku neobično je ugodno, kad mu se pruži prigoda, da može govoriti o Mariji. To je tema, koja na sebi nosi najtopliji pečat sinovske odanosti i produhovljenog vrelog osjećaja. Marija je duhovno žarište, koje svojom čarobnom i svemoćnom silom zanosi srca i duše izgrađenih katoličkih osoba, službenih crkvenih predstavnika i svetačkih lica.

Istinita je stara riječ, da je revno marijansko pero neutrudivo, a neumorna slatka riječ, koja slavi presvetu Djevicu. To je istina, koju je dokumentirano ovjerovila duga i poučna povijest Kristove Crkve. Ipak mi ovoj istini ne ćemo nimalo protivurječiti, ako ustvrdimo, da ponekad neke koincidencije unesu stanovitu zabunu u našu odanu rječitost. To bi se konkretnije dalo izraziti upravo na današnjoj Marijinoj svetkovini. Crkva je u nizu svojih marijanskih blagdana za 21. studenoga označila Marijino prikazanje u hramu. Čudesna Marijina pomoć u teškim zdravstvenim i životnim iskušenjima, koja je uvjetovala svečane zavjete i obećanja upravo na taj dan, skrenula je pažnju vjernika na sasvim druge okolnosti, nego je sam događaj iz Marijina života, koji se štovao pod imenom »Prikazanja Djevice Marije u hramu«. I upravo navedene okolnosti prouzrokovale su kod vjernika zaborav bogoslužbenog karaktera same svetkovine, a propovijednicima nametnule dvije teme, koje nisu po prirodi samog predmeta usko koherentne. Ipak nas tješi uvjerenje, da je sve o Mariji i na Marijinu slavu.

Prvi prizor, koji nam se na današnji dan nameće, majstorski je prikazao nepoznati slikar. Vješti kist oživio je u punoj veličanstvenosti jeruzalemski Jehovin hram. Pred glavnim ulazom stoji u pobožnom i ponosnom stavu veliki starozavjetni svećenik i njegovi staleški kolege. Svi su odjeveni u skupocjene službene hramske haljine. U njihovim očima krijesi se blaženo iščekivanje. To nipošto nije neki apstraktni gest neodređenog kista! Uz stepenice hrama dostojanstveno se uspinje neokaljani golupčić — trogodišnja bijela djevojčica. Za njom se žure sretni roditelji, koje

kruni starost i pobožna zrelost. Oni u širokogrudnoj velikodušnosti prikazuju Bogu svoje najveće blago.

Providnosna Božja ruka htjela je pod ovaj historijski starozavjetni opus objesiti i jedan dokumentarni okvir milosrdne ljubavi, koja je procvjetala u razdoblju novog vijeka i ostavila dubok dojam u dušama vjernika i uopće u katoličkoj povijesti. Snaga milosrđa i dobrote, koja je učinila kraj tjelesnim kušnjama i označavala spasenje u očitom ponoru smrti, tako je zanijela pažnju oslobođenih smrtnika, da su Marijine milosti ovjekovječili u ponosnim novovjekim crkvama, rječitim umjetničkim slikama i prekrštenjem blagdana Prikazanja u svetkovinu Gospe od Zdravlja.

Pozivljem vas, kršćanska braćo, da se danas uspnemo u sveti hram Marijine veličine i ogledamo kršćanskim okom Marijine milosti, koje su za katolički puk bile sveti izvor preporođenja i duhovne slobode. Marija je bila spasenje i zdravlje naših davnih otaca, Ona je naša nada i vječna sreća.

1. POVIJEST BLAGDANA GOSPE OD ZDRAVLJA

Katoličku pobožnost u čitavoj svojoj širini i dubini mi ne smijemo i ne možemo shvaćati kao neki vanjski nametnuti okvir, koji je bio predan prvim kršćanskim vjernicima kao osobna i nasljedna baština za potomstvo. Dublji su izvori i veći su horizonti našeg trenutnog asketskog života, koji u pravim formama spiritualnih očitovanja nalazi svoje cjelovito ispoljenje i potpuno zasićenje. Kršćanska duša neodoljivo traži adekvatne oblike pobožnog očitovanja. Ali pošto je čovjek vremenito i tjelesno biće, mi ne možemo eliminirati ni sekundarne uzroke, koji ponekad uvjetuju stanovite forme pobožnosti. I upravo u ovoj historijskoj perspektivi moramo gledati i današnji blagdan.

Ako smo uvjereni o izloženim refleksijama, onda je sasvim logično, da pojedine pobožnosti, duhovne vježbe, blagdani i slično ne moraju biti opća baština svih katoličkih vjernika. Mi ovom tvrdnjom ne želimo utirati put neosnovanoj općoj relativnosti, koja vodi do vrlo katastrofalnih zaključaka, nego želimo naglasiti, da stanovite prilike u jednom kraju mogu uvjetovati buđenje i procvat nekog posebnog kulta. Partikularno obilježje, koje nosi taj kult, nas katolike nimalo ne uznemiruje, jer smo svijesni, da je sve zajedničko, što nosi katolički karakter!

Konkretizirajmo naša zapažanja. Kult Gospe od Zdravlja pada u prvu polovinu XVII. st. U srpnju 1630. pojavila se kuga u Mletačkoj republici i trajala je sve do studenoga iduće godine. Kroz sedamnaest jezovitih mjeseci njezina je žetva bila neobično velika. U čitavoj Mletačkoj republici pokosila je kuga oko 600.000 života, a u samom gradu Veneciji oko 80.000. Zamislimo se u ove brojke i predstavimo užas i stravu, koja je vladala među tadanjim kršćanskim pukom. Mletački senat, kao vrhovno zakonodavno, upravno i izvršno tijelo u državi, u toj općoj narodnoj nevolji upravio je svoje pobožne molitve Mariji, koju su kršćani kroz sva vremena nazivali zdravljem bolesnika, što je konačno ušlo i u samu redakciju lauretanskih litanija. Na blagdan Marijina Prikazanja u hramu — 21. XI. 1631. učinio je senat svečani zavjet, da će podignuti crkvu u Marijinu čast, ako oslobodi mletačke građane od nemile kuge. Historijski je apsolutno dokazano, da je isti dan — nakon učinjenog zavjeta — prestala kuga u Mletačkoj republici.

Mletački senat izvršio je svoj zavjet. Interesantno je bilo glasanje o svoti za gradnju Gospine crkve. Svečanoj sjednici prisustvovao je i sam dužd Nikola Contarini. Prilikom prvog prebrojavanja glasova našao se i jedan protivnički glas. Dužd naređuje ponovno glasanje, ali opet ista pojava. U vrevi žučljivih prosvjeda diže se ugledni patricij — senator i oslovi sve prisutne: »Gospodo! Taj protivni glas je moj. Dao sam ga, ne što bih se protivio gradnji zavjetne crkve u čast slavne Gospe od Zdravlja, nego zato, što smatram, da ste votirali malu svotu za gradnju ove crkve. Kad promislimo od kakvog nas je zla izbavila Bl. Gospa od Zdravlja, onda ne smijemo ograničiti svotu novca za gradnju zavjetne crkve u Njezinu čast, nego treba votirati neograničenu svotu, da crkva bude što veličanstvenija i našim potomcima ostane svjetao dokaz naše duboke zahvalnosti prema našoj slavnoj osloboditeljici.« Opće odobrenje popratilo je riječi slavnog govornika. Svota je povišena i sagrađena je crkva pod imenom »Madona della Salute«, koja i danas postoji. Hram Gospe od Zdravlja u Veneciji ostat će za sva vremena glasno svjedočanstvo zahvalnosti katoličkih duša na isprošenim milostima tjelesnoga zdravlja i ujedno početak specijalnog kulta, koji će brojne kršćane približiti duhovnoj Majci Mariji.

Kult Gospe od Zdravlja, fiksiran za 21. studenoga, širio se iz Venecije u sve pokrajine, koje su bile u sklopu Mletačke republike. Stoga je veoma razumljivo, da po kršnoj Dalmaciji ima mnogo crkava i kapela, oltara i slika posvećenih Mariji pod imenom Gospe

od Zdravlja. Potrebno je odmah napomenuti, da su oni isti razlozi, koji su uvjetovali rađanje spomenutoga kulta i blagdana, utjecali i na njegovo daljnje širenje. Ovjerovit ćemo to na poviješnim činjenicama.

G. 1731.—1732. okomila se kuga i na našu kršnu Dalmaciju. Uništavala je brojne žrtve i prijetila istrebljenjem našim davnim ocima. Katolici Splita posjedovali su jednu Marijinu sliku, koju su dobili iz Venecije. Priliku Majke od Zdravlja stavili su na oltar crkve na Dobrom i molili su za pomoć. Dobra Majka na Dobrom uslišala je molitve svojih pobožnika, i kuga je prestala. Kad je ponovno 1763.—1764. buknula kuga u Splitu i pokosila brojne žrtve, »Dobri zdrav ostade«. Nakon dvadeset godina i opet se u Split ušuljao ovaj krvoželjni živožder. U cijelom gradu bila su 1264 mrtva, a na području Dobroga samo 2! Dobrani su bili čvrsto uvjereni o očitoj pomoći svoje Zaštitnice.

Sličan slučaj susrećemo i po ostalim dalmatinskim mjestima i gradovima. Trajni svjedoci Marijine pomoći i katoličke zahvalnosti ostaju crkve Gospe od Zdravlja u Splitu, Zadru, Vrgorcu, Veloj Luci itd., oltari i slike u Dubrovniku (katedrala i crkva sv. Nikole), Drnišu, Šibeniku itd. U tim svetim hramovima, pred istim oltarima i slikama molili su naši pobožni predšasnici, tu i mi danas molimo za svoje mnoge potrebe!

Ne bih želio u ovoj svečanoj zgodi mimoići spomen na našeg mučenika — franjevca o. Filipa Grabovca, odvažnog hrvatskog rodoljubnog pjesnika, koji je kao vojni kapelan u mletačkoj vojsci, poslao nekoliko Marijinih slika dragoj subraći porobljene Hrvatske. I upravo preko ovih prilika Marija je pokazala svoju čudesnu moć u nesmiljenim iskušenjima, koja su se bila survala na naš kršćanski narod. Stoga naše sjećanje na utamničenika u zatvoru »sotto i piombi«, u zloglasnoj tamnici kod »Ponte dei sospiri«, spomen na doživotnog uznika, koji je dovršio svoj život na otoku Sv. Duha (kod Venecije) 13. II. 1749., jest ujedno molba Majci vječnog spasa, da ovog našeg dičnog velikana odlikuje neposrednom blizinom uz svoj kraljevski prijestol.

O divna Majko! Ti si u hramu kao trogodišnja djevojčica darovala Bogu svoje čitavo biće, uključujući u taj poklon sve veličine svoje velike duše i prednosti bezgrešne naravi. Ti si naše davne oce darivala zdravljem i životom, milošću i spasenjem. I nama daj vedar duh, čilo zdravlje, da možemo vječnom Ocu uzvratiti poklonom cjelokupnog svoga bića.

2. POUKE DVOSTRUKOGA MARIJINA BLAGDANA

Povijesno promatranje današnjega Marijina blagdana, koji se grana u dva ne tako bliza ogranka, pruža nam i mnogostruke pouke. Crkva želi, da nam blagdan Prikazanja u hramu posluži i kao osobna i kao obiteljska direktiva. A godišnja svetkovina Gospe od Zdravlja treba da osvijetli jedno od pitanja, koje interesira svakoga pojedinca, i ujedno podigne naše kršćanske poglede nmogo više od zemaljske površine.

Pobožni Joakim i Ana smatrali su najshodnijim, da svoje tek rascvalo djevojče povjere na odgoj uglednim odgojiteljima u Jehovinom hramu u Jeruzalemu. Bili su čvrsto uvjereni, da će Božja blizina i zdravo oplemenjivanje u duhu drevnih otačkih predaja najuspješnije formirati mladu Marijinu dušu. Njihov čin očituje plemenito mišljenje o pravom odgoju potomstva, svijest odgovornosti i osjećaj roditeljske ljubavi. Njihov primjer ostat će kroz sva vremena kao putokaz do sigurnog uspjeha pri izgradnji katoličke djece.

Kršćanski roditelji, koji su svojski nastojali, da svoje potomstvo učine Božjim naraštajem, crpli su sveta nadahnuća u primjeru Marijinih roditelja. Njih nije zavaravao liberalni duh, koji je u skladu s načelima naturalističke pedagogije zastupao i dosljedno sprovodio neosnovanu individualnu neograničenu slobodu u religioznim pitanjima kod najmlađih, jer takvo poimanje i praktično primjenjivanje bilo je izvorom katastrofalnih posljedica kod mnogih obitelji i uopće u društvenom životu.

Zamislimo se malo u neke činjenice, koje će biti rječitije od bilo kakvih teoretskih nagađanja.

1. Na Dušni dan 1952. izvršeno je u Londonu neobično umorstvo. Neki maloljetni Englez Kristofor X., uz pomoć jednog starijeg suučesnika, ubio je redarstvenika u Londonu, i to na krovu jedne kuće, dok je pokušavao s drugom učiniti provalu. Sud je Kristofora, zbog maloljetnosti, osudio na devet godina tamnice, a njegova druga pri razbojstvu na smrt. Prilikom suđenja dao je Kristoforov otac tiskati u dnevnoj štampi veoma potresno pismo. On se, iako preko srca, suglasuje s presudom. Priznaje svoj udio u krivici razvratnoga sina, jer ga nije pravilno odgojio. Tužni otac naglašuje u pismu, da je veoma štetno za djecu gledati gangsterske i kriminalističke filmove, kako je običavao njegov propali Kristofor. Nesretnoga oca, koji osim nevoljnoga sina ima još i drugu djecu, osobito je ražalostilo, kad je na suđenju čuo Kristoforovu izjavu, da ne vjeruje u Boga. Stoga ojađeni otac preporučuje svim

roditeljima Engleske, da svojoj djeci omoguće vjeronaučnu pouku i vršenje vjerskih dužnosti. Jedino religiozni odgoj može ih sačuvati od krupnih delikta! — naglasio je tužni otac.

2. Na 6. VI. 1953. dokrajčila je svoj mladi život vrlo dobra učenica A. N. Ona se bacila s II. kata osmogodišnje škole u Varšavskoj ulici u Zagrebu i zadobila prijelom lubanje. Zagrebački »Vjesnik« od 7. VI. 1953., str. 7. popratio je njezinu preranu smrt ovom izjavom: »... Izgleda, da je Aleksandra izvršila samoubojstvo iz obiteljskih razloga, t. j. zbog nesređenog obiteljskog života ...«

Je li potreban komentar ovim svježim događajima? Zar se sve to ne bi dalo izraziti u dvije riječi: Odvijanje života u atmosferi duhovne hladnoće rađa smrzavanjem i neminovnom smrću!

Možda se ovaj problem, koji smo načeli i ubacili u pretres dade svesti, kao i svi ostali lični problemi našeg katoličkog života, u jednu preciziranu sredinu, koja se može lagano formulirati: Kojem ćemo elementu našeg životnog bića dati prioritet? Ovo svođenje pitanja na duhovni i tjelesni element, kao konstitutivne dijelove čovjeka, i na konkretni izbor, kome dati prvenstvo, ujedno nam služi i na harmonijskom povezivanju današnjih dviju svetkovina. Vrhovno pravilo naših nastojanja mora biti staložena razboritost.

Zastupnici i apostoli naturalističkog smjera u čitavom životnom kompleksu žele otkloniti svaki spomen na duhovni element u čovjeku. Oni u ljudskom biću motre samo kongregat materijalnih vrednota, koje počinju u vremenu, troše se nizom godina i svršavaju u grobu. Oni ne znadu odgovoriti na sve tajne života, ali se okretno snalaze, kad na nerazumljive pojave odgovaraju šablonskom i praznom frazom: Neistražena, tajnovita sila! To nije nikakvo obrazloženje.

Spiritualni pojam o čovjeku ne eliminira njegov tjelesni dio, kako to često puta zamišljaju slabi poznavaoci cjelokupne naravi ljudskog razumnog stvora. Ako se želi doći do pozitivnog rezultata, onda treba uzeti u obzir sve komponente i preko svih potegnuti dijagonalni pravac razboritog suda.

Naturalisti gledaju u nesmetanom odvijanju tjelesnoga života puninu sreće i blaženstva. Za njih je zdravlje najviša i prva vrednota, koja u sebi uključuje i sintetizira početno i potpuno zadovoljstvo. Mi katolici ne dijelimo to mišljenje. Šta više, mi ne dajemo svog pristanka ni uz onu, toliko puta polovično i nepotpuno citiranu staru riječ: Mens sana in corpore sano, jer je u načelu

takav sud nepravilan. Ne mora postojati uzajamni odnos između zdravog tijela i zdrave duše! Ali slažemo se s klasičnom formulacijom: Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano!

Sv. Pismo osvrće se u svojim nadahnutim refleksijama i na problem zdravlja, pa veli na usta Siraha: »Bolje siromašan, a zdrav i tjelesno jak, nego bogat, a bolestan na tijelu. Život u zdravlju nadilazi sve zlato, krepko je tijelo iznad svega imanja. Bogatstvo ne nadilazi zdravlje tijela, i veselost ne nadilazi radosti srca. Bolja je smrt, nego gorak život, vječni pokoj je bolji, nego stalna bolest.« (30, 14—17) Zar nisu snažni ovi nadahnuti izrazi svetoga pisca? Vulgata u 15-om retku ima posebnu recenziju: »Zdravlje duše u svetosti pravde«. Ova je riječ silna i mnogo sadržajna.

Ako se dosljedno rukovodimo izloženim načelima, onda ćemo našim najmlađima posvetiti dužnu pažnju pri tjelesnom odgoju i sistematski provesti harmonično jedinstvo između duše i tijela. Ali ni u kojem slučaju ne ćemo dati prvenstvo tijelu, nego duhu! Idimo logično naprijed. I inače pri odvijanju svakidanjeg života kod svih nas pitanje zdravlja mora igrati odgovarajuću ulogu, ali nipošto isključivu. Tjelesna čilost, vedrina, živost i snaga moraju pružiti duhu mogućnosti punog očitovanja.

Kad s ove perspektive gledamo na pretresano pitanje, onda nam je shvatljivo, zašto je Marija, koja je bila velikodušna na prikazanju u hramu, širokogrudna prema ljudima, kad su opravdane njihove molbe za raznolike darove naravi. Milostiva ruka Gospe od Zdravlja, koja se očitovala u Veneciji, Splitu, Lurdu, i na bezbroj mjesta, mora nas naučiti produhovljenom prikazanju primljenih darova dobrom nebeskom Ocu.

ZAKLJUČAK

Pobožni štovatelji Gospe od Zdravlja!

U potpunosti sam svijestan, da sva moja nastojanja oko povezivanja liturgijskog Marijina blagdana »Prikazanja u hramu« i svetkovine Gospe od Zdravlja, koja je iskrsla kao rezultat majčinske milosrdne ljubavi i nužne zahvalnosti zemaljskih sretnika, nijesu u cijelosti uspjela. Dvije različite teme, koje nemaju nutarnje ili vanjske veze, nemoguće je sliti u jednu. Ipak nas ova okolnost ne smije uznemirivati. Katolički blagdani su sretne zgode, kad nam se nameću u razmatranje različiti duhovni problemi, koji su od velike koristi za nas kršćane. Stoga mi se kao epilog naših refleksija nekako samo od sebe nadovezuju dvije praktične ideje, koje su nužne našem asketskom životu.

Događaj iz Marijina života, koji je stara predaja poklonila učiteljstvu Kristove Crkve, da ga može usvojiti kao oslonac bogoslužbene izgradnje, ne može biti bez učinka, kad se radi o djelovanju na katoličke duše, koje žive aktivnim kršćanskim životom. Mi ne možemo tvrditi, da je Marija bila samo djetinje svijesna u trenutku prikazanja u hramu, jer njezina mlada dob nije mogla biti zaprekom božanskog svesilnog djelovanja, kad znamo, da Ju je Bog od vjekova nosio u misli kao izvanredno stvorenje i doveo je na ovaj svijet izvan granica nasljedne grešnosti. Nama bi bilo uzaludno takmičiti se s Marijom u širokogrudnosti darivanja Bogu. Ali ne samo da nije uzaludno, nego je apsolutno nužno da naša velikodušnost prema Bogu poprimi što veću širinu. Na taj način naš će uspon uz stepenice, koje vode k vječnom Jeruzalemu, ići gigantskim koracima.

Velikodušnost osobnog darivanja Bogu, širokogrudnost u posvemašnjem poklonu vječnom Stvoritelju unijet će spasonosne učinke u naše kršćansko poimanje, u praktično životno vladanje i uopće u cjeloviti kompleks života. Zadahnuti ovakvim raspoloženjem mi ne ćemo od milosrdne Majke isključivo i prvenstveno tražiti tjelesno zdravlje, smatrajući ga najvećom vrednotom našeg ovozemnog života. Mi ćemo cijeniti i brižno čuvati poklone naravi, ali ne ćemo biti neutješljivi, ako nam Gospodar života uskrati ove blagodati iz opravdanih providnosnih razloga.

Naš katolički pogled mora sezati mnogo dalje od horizonta naše prolazne zemlje. Mi ne smijemo suziti ljubav milosrdne Majke na poklon isključivo tjelesnoga karaktera. Duh je daleko dragocjeniji od tijela, pa dosljedno Marijina akcija na ozdravljenju duša ima široke obujme. Mi bismo se ljuto varali, kad bismo držali, da Marija u Lurdu i po drugim svetištima liječi samo tjelesa. Ne! Marija je prvenstveno liječnik duša! To je sasvim razumljivo, ako smo svijesni, da svaki dan duhovna kuga grijeha uništava više života, negoli je tjelesna kuga pomorila ljudi u Mletačkoj republici, Splitu, Šibeniku i drugdje u XVII. st., kad je nastao kult Gospe od Zdravlja.

O Majko naša, o nebeska liječnice! Ozdravljaj naše duše, liječi naša tjelesa. Snaži nas božanskom milošću, jačaj čilim zdravljem, da se možemo poput Tebe odvažno uspinjati stepenicama života, koje vode u hram vječnog Jeruzalema, da tu kod Vječnog Svećenika, koji je okružen anđelima i svecima, pjevamo Tebi himan zahvalnosti!

BEZGREŠNA DJEVICA — ZVIJEZDA NOVE SREĆE I PUTOKAZ KREPOSTI

(Bezgrešno Začeće B. D. Marije — 8. XII.)

Pobožni štovatelji Bezgrešne Djevice!

Osmi prosinca, iako svake godine dolazi u pokorničko vrijeme Došašća, ipak je pun svečanog ushita i katoličkog svijesnog veselja. Kršćanska duša s nekim posebnim shvaćanjem i zanosom uočuje na današnjoj svetkovini božanski biljeg nenatkriljive veličine. I ta snaga vrhunaravne ljepote zanosi naš duh, da u punini svoga osvjedočenja zaplovi nebotičnim sferama duhovnog proživljavanja i ekstatičke kontemplacije najviših vrednota, vrednota milosti i ljubavi.

Bezgrešna Djevica — Majka, remek-djelo božanske svesilne ruke, veličanstvena je i nedostiživa u svim manifestacijama svoje velike duše. Oznaku čudesne stvarnosti nosi Marija na čitavom svom biću, jer je veliki Tvorac neba i zemlje, htio i doista preko nje učinio dalekosežne promjene na području duha i naravi. Mariju je Bog učlanio u spasonosno djelo otkupljenja kao nuždan uvjet veličanstvene obnove svijeta.

Velike božanske namjere, koje su postigle svoj cjeloviti učinak preko razumnog stvora, bezuvjetno su zahtijevale, da to stvorenje bude savršeno sredstvo za njihovo potpuno očitovanje. I zbog toga božanski Umjetnik prelio je u Mariju puninu svoje milosti i veličine, kreposti i dobrote, da uistinu bude aktivna posrednica Njegove ljubavi i milosrđa. Uresio ju je svim preduvjetima naravi i duha, izdigao ju je nad svu Adamovu djecu, jer ju je u prvom trenutku očuvao od zlokobnog nasljednog grijeha.

Prvu i nenatkriljivu Marijinu odliku uzveličava Katolička Crkva današnjim blagdanom. Bezgrešno Marijino Začeće ispovijeda Crkva i obvezuje svoje vjernike na priznanje ove dogme, jer za ovu istinu govore nepobitni dokazi. Današnji dan slavi kršćanski svijet u neobičnom raspoloženju, jer je Neokaljana Djevica — Majka bila, jest i ostaje zvijezda nove sreće i putokaz kreposti čitavom ljudskom rodu. Stoga nam je danas spontan usklik zanosa i prošnje:

O Djevo Bezgrešna, vodi nas, brani!
Budi nam zvijezda, budi nam sreća!

1. MARIJA JE BEZ GRIJEHA ZAČETA

Kršćanstvo je kroz sva vremena i na bezbroj načina iskazivalo posebno štovanje Majci Božjoj. Pred orlovskim pronicavim okom katoličkoga genija nije mogla mimoići ni jedna odlika Djevice iz Nazareta. Duh kršćanstva daje svakoj vrednoti njezino pravo mjesto, pa je logično, da je još od prvih dana naglasio bezgrešni početak Marijina bivstvovanja, jer je on preduvjet veličine Djevice — Majke Bogorodice.

Prelistajmo spise starih crkvenih pisaca: Justina, Ireneja, Tertulijana, Efrema, Epifanija, Ćirila Aleksandrijskog, Jakova iz Nisibe, Ivana Damaštanskog, Ambrozija i dr. i uvjerit ćemo se, da je ova istina bila sastavni dio katoličkog vjerovanja još u prvim stoljećima Crkve, iako ne baš uvijek onako izrazito kao u kasnije dane. Stoga i veli sv. Augustin u svome djelu »O naravi i milosti«, da ne će zbog časti Gospodina spominjati Mariju, kad se raspravlja o grijehu. »Poznato nam je — naglašuje on — da joj je bilo dato više milosti, kako bi potpuno pobijedila grijeh, jer je zaslužila začeti i roditi onoga, za koga znamo, da nije imao nikakvoga grijeha«. Prva kršćanska stoljeća nazivala su Mariju presvetom, prečistom, neokaljanom, uzvišenijom od svih anđela i svetaca, jedinom potpuno blagoslovljenom. Zar se u ovim časnim nazivima ne krije uvjerenje prve Crkve o Marijinom bezgrešnom začeću?

Sredovječni bogoslovci pošli su i u ovom pitanju stopama prvih sv. Otaca. Istina, neki su sumnjali ili nijekali ovu istinu, jer je nisu mogli spojiti s naukom o općenitosti istočnoga grijeha i Otkupljenja. Ali Gospodin, koji je znao i htio uresiti svoju Majku tolikom veličinom, našao je način, da ušutka njihove prigovore. Podigao je znamenitog franjevačkog teologa Ivana Duns Scota, koji je visoko izdigao zastavu Neoskvrnjene i uvjerljivim razlozima osvijetlio ovu veliku kršćansku istinu. Njegovim stopama pošli su mnogi i svojim apostolskim nastojanjima čuvali su netaknuto uvjerenje vjernika, da je Marija začeta bez istočnoga grijeha.

Novi vijek, uza sve svoje zablude i nezdrave težnje, nije uspio pokolebati uvjerenje vjekova o Marijinoj neokaljanosti. Naprotiv, kod širih kršćanskih slojeva ovo uvjerenje postajalo je sve istaknutije i jače. Bogoslovna znanost, službeni predstavnici Crkve konačno su se izjasnili za definiciju dogme. Slavni i pobožni papa Pijo IX. velikodušno je odgovorio želji katoličkog svijeta i proteklih vjekova. Na današnji dan 1854. unišao je u svečanom slavlju u Vatikansku Baziliku i s papinskog prijestolja objavio

svim svojim vjernicima ovaj divni članak vjere, da je Marija začeta bez istočnoga grijeha. Znamenit čas Marijina slavlja!...

Neki ljudi, ne poznavajući pravu nauku Crkve, misle, da mi tvrdimo, kako je Marija začeta ne po običnom redu naravi, nego vrhunaravnim načinom, poput Krista, tj. po Duhu Svetom. Ali mi to ne naučavamo, niti je to Crkva bilo kada učila!

Mi katolici vjerujemo i dosljedno svojoj vjeri tvrdimo, da je Marija u prvom času svoga začeća, u utrobi sv. Ane, svoje majke, bila sačuvana od svake ljage istočnoga grijeha. To je svemogući Gospodin učinio posebnom svojom milošću i povlasticom imajući u vidu zasluge Isusa Krista, Otkupitelja ljudskog roda. Ovo i samo ovo uči Katolička Crkva ovom dogmom. Ovo i samo ovo moraju ispovijedati i vjerovati naši vjernici!

Na prvim stranicama Sv. Pisma Gospodin naglašuje neprijateljstvo između buduće Otkupiteljeve Majke i paklenoga predstavnika. Njezina djevičanska noga satrt će glavu poborniku propasti, a plod Njezina bezgrešnog krila dokrajčit će vlast đavla i njegovih slugu. (Isp. I. Mojs. 3, 15) Ove navedene okolnosti bezuvjetno zahtijevaju Marijino bezgrešno začeće.

Božanski vjesnik pozdravlja Mariju nečuvenim izrazima: Zdravo, puna milosti, Gospodin s Tobom! (Luk. 1, 28) Istinite su anđelove riječi, jer mu ih je Bog saopćio. Ova punina milosti, koju Gabrijel ističe, nužno traži bezgrešan početak Marijina života.

Istočna i zapadna Crkva s jednodušnim raspoloženjem ispovijedala je ovu istinu. Kršćanska marijanska duša već od VII. st. ustanovila je svetkovinu Bezgrešnog začeća B. D. Marije i time htjela očitovati, da je apsolutni zahtjev katoličkog duha dogma o neokaljanosti slavne Bogorodice.

Duns Scot je postavio lapidaran aksiom, da opravda Marijino Začeće. On se veoma duhovito izrazio, kad je u svojim dubokoumnim djelima stvorio princip, koji su kasnije njegovi učenici i istomišljenici kratko i jezgrovito formulirali: Bog je to mogao učiniti; dolikovalo se, da učini; i stoga je učinio!

Uistinu, Bog je to mogao učiniti, jer taj njegov čin nije zao, niti uključuje u sebi protivurječje. Bogu se dolikovalo zbog mnogih razloga, da Mariju učini neokaljanom u prvom času začeća. Ona je prvorođena Kćerka Vječnoga Oca, Majka Božjega Sina, Zaručnica Duha Svetoga. Ovi uski i nerazdjeljivi odnosi s Presvetim Trojstvom zahtijevali su Njezin neokaljani početak. Krist,

vječna i apsolutna čistoća, nije mogao pristati, da se rodi od grešna tijela. On je došao na zemlju, da dokrajči carstvo grijeha. Punina njegove pobjede zahtijevala je, da ne dopusti sotoni opoganiti Mariju istočnim grijehom. Ljubav, koju je Krist imao prema svojoj Majci, rukovodila je djelom njegove svemoguće desnice. On ju je učinio bezgrešnom još u prvom času začeća. Stoga i veli naš pjesnik:

Čim je Višnji stvori, odmah duša njena
Sva poleti k Njemu od Njeg zatravljena;
Zato prvih ljudi grijeh je ne okalja,
S prva trena pokri svetosti je halja.

(Milan Pavelić)

Zbog svih navedenih razloga naša je vjera u Marijino Bezgrešno začeće tvrda kao granitna stijena, nepokolebljiva poput stožera zemlje! Mi joj s Crkvom u proživljenom razumijevanju kličemo danas i klicat ćemo uvijek:

Ljagom nikad nikakvom
Okaljana nisi,
Još u tijelu majčinom
Sveta bila Ti si.

Ljubavlju si gorjela
U začeću svome,
Strašnu moć si satrla
Zmaju paklenome.

(Iz crkvenog himna)

2. BEZGREŠNA DJEVICA — ZVIJEZDA NOVE SREĆE I PUTOKAZ KREPOSTI

Osmi prosinca 1854. dan proglašenja dogme Neoskvrnjenog Začeća B. D. Marije, bio je običan kišni dan kasne jeseni. Uza sve vremenske nepogodnosti Vječnim Gradom vrvjeli su vjernici iz svih strana svijeta. Nezapamćeno Marijino slavlje započelo je u punom raspoloženju. Kristov Namjesnik se uspeo na svečano prijestolje i neograničenim autoritetom izgovarao riječi istine i života, kojima se za sva vremena proglašuje člankom vjere Bezgrešno Začeće B. D. Marije. U tom svečanom trenutku, dok se rajskim carstvom razlijegao poklik svete radosti i veselja, a zemljom prelijevao val uzavrelog zanosa i duhovne sreće, u tom, velim, uzvišenom času sunce je razmaklo guste oblake i dobacilo kroz prozor Bazilike sv. Petra snop svoga svjetla na Papu Pija IX., učitelja istine i dobra. O kako je simboličan ovaj pozdrav suverena svemirskih daljina Djevici neokaljane čistoće!...

Potegnimo, pobožni štovatelji bezgrešne Djevice, sličnu paralelu i u carstvu duha. U času Adamove katastrofe duhovno obzorje čovječanstva zastrle su avetne oblačine smrti. Sunce nebeskog života nije osvjetljivalo niti grijalo opoganjenu zemlju. Klica višeg života slabila je iz dana u dan, jer joj je nedostajalo potrebnih sokova za skladan razvitak duhovnih težnja. I u toj mrzloj noći općenite propasti neočekivano je zasjao blistavi plamen nebeskog svjetla, da spusti prvi poljubac na ohlađene usne obamrlog ljudstva. Kroz crne oblake smrti Vječno Sunce Ljubavi i Milosrđa dobacilo je svežanj životnih zraka, da nanovo ožive gotovo uvele zjenice nesretnoga čovječanstva. Na horizontu duhovnoga svijeta zablistao je neokaljani lik Bezgrešne Djevice, kao prethodnice zvijezde istinitog sunca, sunca neumrlih duša — Krista Gospodina.

Sva si lijepa, o Marijo, i ljage istočne nema u Tebi! Sva si lijepa, prvorođena Kćeri Vječnoga Oca, Majko Božjega Sina, neokaljana Zaručnice Duha Svetoga! Sva si lijepa, nado pravedničkih duša, zoro novoga dana božanske milosti i dobrote, putokaze kreposti kroz sva stoljeća Crkve, nenadoknadivi uzore ljudima naših dana, da izgrade po Tvom idealu sveti lik kršćanske iskonske duhovnosti!

Kroz sva burna stoljeća svojih apostolskih nastojanja izlagala je Kristova Crkva pred svoje vjernike neokaljani lik Djevice — Majke Bogorodice. Njezina je nakana bila uvijek ista i uvije idealna. Ona je nastojala, da na taj način potakne svoju djecu na oponašanje ovog savršenog uzora, jer će tako najlakše i najpotpunije izgraditi svoj duhovni značaj.

Crkva je uvijek naglašavala svim ljudima, da osim ove prolazne zemlje ima viših ideala i carstvo nadzemaljskih veličina. Pognuta čela svojih vjernika izdizala je prema Neoskvrnjenoj, da u njezinu svjetlu i oni osjete svetu težnju za nevinim životom i beskrajnom ljubavlju.

Povijest bi nam mogla, ako bismo je temeljito pretresli, pružiti mnogo i mnogo dokaza, koji bi osvijetlili veliku ulogu ne samo na području duhovne lične izgradnje pojedinaca, nego i uopće na svim društvenim područjima, gdje dolazi u obzir pitanje isprav-

nog shvaćanja naših međusobnih odnosa. Samo nuzgredno spominjem racionalistu Leckya, koji u svojoj »Povijesti racionalizma« doslovno piše: »Svijet se ravna po idejama, koje sebi izgradi. Rijetko je kada, pače nikada nije koja druga ideja imala veći i ujedno spasonosniji utjecaj od one ideje, koja je stvorena o Mariji u srednjem vijeku. Po prviput je tada žena bila uzdignuta na ono dostojanstvo, koje joj po naravi pripada. Nemoć, poput bola, shvatila se kao nešto sveto. Žena nije više bila čovjekova služavka ili njegova igračka, niti se zamišljala kao predmet prezira ili tjelesnog iskorištavanja. Žena se u Djevici Mariji uzdigla do nečuvenih veličina i postala predmetom smjernog štovanja. A o tom svemu ljudi starog vremena nisu imali ni najmanju ideju.«

Proglašenje dogme Bezgrešnog Začeća B. D. Marije zbilo se u sredini XIX. st., u vremenu neobičnih filozofskih i kojekakvih društvenih težnji. Duhovno obzorje svijeta bilo je zastrto oblakom zablude. Viši ideali duha bili su obeščašćeni pred kumirom zemaljštine. Krepost uopće, a posebno nevinost od mnogih je proglašena neprijateljicom čovjeka, zatornikom svijeta. Praktični život velikoga broja ljudi odvijao se u protivnom pravcu, nego što diktiraju Božje zapovijedi i naredbe Njegove Crkve. I u tom nebuloznom raspoloženju Pijo IX. visoko izdiže pred očima svijeta lik Nazaretske Djevice. Blistavo svjetlo Njezine bezgrešne duše ruši novovjekoga kumira, koji je u blatu gledao najveću vrednotu. Neoskvrnjena apsolutnom sigurnošću i očiglednošću svjedoči svima, da je i najveća krepost moguća, a nevinost bujna, kad je natapa milost i ljubav s božanskog vrela dobrote.

Mi katolici s ponosom gledamo na sve intenzivnije nastojanje naših crkvenih predstavnika, koji hoće i žele pod svaku cijenu ucijepiti u duše svih vjernika duboko poštovanje i odanost Mariji, neokaljanom uzoru prave i istinske svetosti. Svjetlo Njezine bezgrešnosti rastjerat će kobni mrak zabluda. Snaga Njezine neokaljanosti odvažit će srca i duše katoličke mladosti, da revno i savjesno izgrađuje svoj značaj prema nenatkriljivom uzoru, koji je isklesao Božanski Umjetnik. Za sve nas katolike Neokaljana će biti uvijek trajni poziv prema nebeskim visinama. Za čitavo čovječanstvo Bezgrešna Djevica — Majka predstavlja siguran putokaz do Krista Boga — Čovjeka, koji je bio i ostaje vječno spasenje svijeta.

Pod izloženim vidikom gledati na današnji blagdan znači još jednom dokazati, da je Neoskvrnjena Djevica uistinu zvijezda sreće cijelom čovječanstvu, a staza kreposti dušama, koje čeznu i nastoje oko kršćanskog savršenstva!

Pobožni štovatelji Bezgrešne Djevice!

Sv. Anzelmo Canterberyski spominje poučan događaj iz života opata Elsina iz Ramsaya, koji nam veoma zgodno dolazi, kad je govor o Neoskvrnjenoj Djevici, iako ova zgoda može veoma lako biti legendarnog porijekla. Vilim Osvajač uputio je opata Elsina kao poslanika u Dansku. Na povratku uhvatilo ga na moru bijesno nevrijeme. Svi su bili obezumljeni od straha i iščekivanja smrti. Putnici i cijela posada broda usrdno su zazivali Mariju u pomoć. Najednom ukaza im se sv. Nikola, nada brodolomaca, i reče opatu Elsinu: Ako želite izbjeći pogibelji i povratiti se u domovinu zdravi i spašeni, obećajte mi pred Bogom, da ćete slaviti blagdan Začeća Majke Isusove. Opat je obećao, svi su bili spašeni, i zadanu riječ su održali.

Pred mojim duhovnim okom iskrsava ovaj čas sličan prizor. Prostranim morem stvorenog vremena i prolaznog svijeta plove životne lađe Božje djece. Vječni i dosljedni neprijatelj čovjekove sreće podiže bijesno valovlje grijeha, da proguta neoprezne i lakomislene pojedince. Na bezbroj načina otac smrti stvara nevrijeme, da polomi jarbole i razdere jedra naših lađa, na kojima plovimo do obala vječnosti. On stvara maglu, da izgubimo pravac putovanja, on podmeće grebene, da se nasučemo, on udara strijelama propasti, da nas usmrti. Ne dajmo se uplašiti makinacijama pakla, pa dolazile one u ne znam kakvom obliku. Nad lađom našega života vječno svijetli zvjezdani lik Bezgrešne Djevice. Stvoritelj svemira i duhovnih ljepota svemogućom desnicom učvrstio je još u početku stvaranja ovu zvijezdu sjevernjaču našeg neba, da nas vodi sreći i životu.

Naprijed, samo naprijed, sinovi vječnih ideala! Pred nama ide Neoskvrnjena Djevica — Majka. Ona nas vodi pobjedi i životu. Do posljednjeg sutona vjekova ona će biti s nama. Srčano naprijed, sretni putnici, jer ćemo pod vodstvom Bezgrešne sigurno doploviti do obećane zemlje radosti i blaženstva.

Puninu štovanja, odanosti i ljubavi prema svojoj Bezgrešnoj Majci izrazimo, predragi vjernici, riječima Marijina pape Pija IX.: »Zdravo, Marijo, ljiljane među trnjem, zemljo potpuno netaknuta, djevičanska, čista, neokaljana, uvijek blagoslovljena i slobodna od svake zaraze grijeha, od koje je bio učinjen naš Adam. Besprijekorni raju, prepun sjaja i ugodnosti nevinosti, besmrtnosti i divota, posađen od Boga i sačuvan od svih zasjeda otrovne zmije. Besmrtno stablo, koje crv grijeha nikada nije mogao pod-

gristi. Česmo, uvijek čista i zapečaćena krepošću Duha Svetoga. Božanski hrame, riznice besmrtnosti, jedina i sama kćeri života, mladice milosti, koja si izvan utvrđenih i zajedničkih zakona, po posebnoj Božjoj providnosti, uvijek svježa cvala, iako si potekla od pokvarena i zaražena korijena. Zdravo obnoviteljice praroditelja, životvorko potomaka, koja si izabrana još od vječnosti, pripravljena od samoga Previšnjega, naviještena od Boga, uvijek s Njime tijesno sjedinjena, i zato dostojno prebivalište Isusa Krista, ali ne po obličju tijela, nego zbog prvotne milosti. Zdravo, Marijo, bez grijeha začeta, moli za nas, koji se Tebi utječemo ...«

Riječi crkvene pjesme, koja se danas moli u božanskom činomolju (oficiju), neka budu izraz naše pobožne prošnje Mariji — Bezgrešnoj Djevici:

Sotoni strašna tvrđavo
I zvijezdo lađi nasjeloj,
Od zasjeda nas očuvaj,
Prosvjetljuj, vodi narod svoj.

Rasprši tamne zablude,
Odmakni skriven greben ljut,
Na burnom moru siguran
Zalutalima kaži put.

KRIST — NAŠ ŽIVOT I SNAGA

(Za zajedničku Pričest srednjoškolske mladeži)

Dragi učenici i učenice!

U svim nastupima apostolata mi se službenici Crkve osjećamo neobično ponosni, jer proslijeđujemo Kristovo djelo, djelo Božje. Ali naše je raspoloženje kudikamo jače i istaknutije, kad je naš rad usmjeren na izgradnju onih, koji predstavljaju temelj društvene budućnosti, sreće i zajedničkog života. A to ste upravo vi, dragi gimnazijalci i gimnazijalke.

Riječ Božanskog Otkupitelja: »Pustite djecu, neka dolaze k meni, i ne branite im, jer je takvih Božje kraljevstvo!« (Mk. 10, 14) — neprestano je odjekivala u apostolskim trijemovima Crkve. Katolička Crkva nije nikada žalila truda i žrtve, da svoj najmlađi podmladak što temeljitije izgradi, oplemeni i usavrši. Tim istim duhom i mi se rukovodimo. Vođeni ovim raspoloženjem mi vam najtoplije na današnji dan vaše zajedničke sv. Pričesti upravljamo pozdrav i očinsku riječ.

Evanđeoski prizor, koji se danas nužno nameće našoj duši i iskrsava u svoj punini značenja, jest svečani ulazak našega Gospodina u Jeruzalem. Preporoditelj čovječanstva spustio se niz Maslinsko brdo u pratnji svojih učenika, u pratnji brojnog naroda, koji mu je urnebesno klicao. Židovski puk rezao je maslinove grane, prostirao po putu svoje haljine, a iz punih grla orila se pjesma: Hosana Sinu Davidovu! Blagoslovljen, koji dolazi u ime Gospodnje!... (Usp. Mk. 11, 1—11) I u tom veličanstvenom trijumfu ušao je Gospodin u svoj grad, da u njemu dokrajči svoje veliko djelo otkupljenja.

I danas isti Gospodin u ovom svetom hramu obnavlja sličan prizor. U svečanom slavlju dolazi u novi preporođeni Jeruzalem vaših procvalih duša, da u njima potvrdi svoje učinjeno djelo obnove. Iz vaših mladih srdaca, uvjeren sam, ori se daleko uzvišeniji pjev od onoga, koji se razlijegao jeruzalemskim ulicama:

Hosana, hosana! — pjev je mladog srca,
u kom je sreća bujno rascvjetana.
Iz bezbroj grla snažni glas se ori:
Nevino, sveto Janje, hosana, hosana, hosana!...

1. KRIST — NAŠ ŽIVOT

Kao da čujem otajne šapate vaših ljiljanskih duša: Tko je taj Kralj slave, koji danas želi svečano ući u naše duše? To nipošto nije neki bezvrijedan upit, namočen sumnjom i hladnim raspoloženjem, nego nuždan odjek sabranog promišljanja pri pričesnoj gozbi.

Svečani gost naše duše jest vječni darovatelj života. Naš katekizam u svojim sažetim i kratkim poukama ocrtava nam Boga kao neograničeno more života, poleta i snage. I taj vječni život prokljućao je u Kristu u svoj svojoj punini. A Isus je svoj beskrajni život prelio u Euharistiju, da njegova djeca vječno žive, da budu besmrtna. Sam je Spasitelj naglasio: Ja sam živi kruh, koji sam sišao s neba. Tko blaguje od ovoga kruha, živjet će dovijeka. Kruh, koji vam dajem, moje je tijelo za život svijeta. Tko blaguje moje tijelo i pije moju krv, ima vječni život, i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan. Moje je tijelo pravo jelo, a moja je krv pravo piće. Tko blaguje moje tijelo i pije moju krv, ostaje u meni, i ja u njemu. (Usp. Iv. 6, 48—56)

Svako živo biće izgara za životom. To se posebno može tvrditi za mladež. Od najobičnijih do najvećih vaših očitovanja svagdje se zrcali težnja za životom. A poznato vam je iz biologije, da svaki život traži hranu, koja će obnavljati naše snage, izgrađivati naše ćelije, jačati naš organizam. Isto načelo moramo primijeniti i na području duha.

Posegnite, dragi učenici i učenice, za kruhom života, da ojačate svoje duše, da izgradite svoja srca, da rasplamsate život božanske milosti, koji vam je Gospodin poklonio. Vama je bezuvjetno potrebna duhovna hrana. Dođite stoga odvažno i smjelo na izvore pravog života, da obnovite svoje duhovne sile i učvrstite svoje plemenite želje. Tko se plodonosno pričešćuje, ne može umrijeti!

U životu O. Genocchia, misionara u Novoj Gvineji, zbio se poučan događaj. Neko malo napušteno crnče pokrstio misionar i uzeo ga k sebi kao vjerna pratioca. Jednom su morali gaziti preko rijeke. Odjeća, podvodni šaš, silovitost vode baciše o. Genocchia u smrtnu opasnost. Njegovo se milo crnče u tom trenutku neshvatljivom odvažnošću bacilo za dragim Ocem i spasilo ga. Kad se misionar razabrao, pita dječaka: — Kako si me uspio spasiti? Naravno je bilo, da oba potonemo. A dobro crnče odgovori značajno i uvjerljivo: — Zar mi nisi rekao, Oče, da onaj, koji ima

Krista uza se, nikada ne umire? Ja sam jutros primio Krista u sv. Pričesti, i to je glavni razlog, da smo obojica ostali na životu! . . .

U ovoj djetinjoj izjavi i za nas je sadržana dragocjena pouka. Život, koji ćete primiti danas, očuvat će vas od zasjeda smrti za vrijeme sudbonosnog prelaza preko rijeke našeg kratkog, ali jedinog, i zbog toga značajnog života!

2. KRIST — NAŠA SNAGA

Tjelesni život uništava bezbroj pogubnih uzročnika i nastoji ga privesti rasulu i smrti. Ali ljudi su iskustvom uvidjeli, da se svemu tomu može odoljeti suprotstavljajući uspješna protivna sredstva. I stoga su poduzeli potrebne zdravstvene mjere za očuvanje fizičkog života.

I naše duhovno zdravlje, a osobito kod mladih duša, nemilosrdno napadaju brojni i brojni zarazni bacili, da ga podgrizu i unište. Bilo na polju umne aktivnosti, bilo na području ćudorednih zasada iskrsava bezbroj pogubnih klica, koje hoće i žele da u nama ubiju vječne vrednote i isišu milost, koja sačinjava bit naše veličine i sreće.

Bog nam je pružio najmoćnije sredstvo, da nas očuva od duhovnog rasula, da nas učvrsti u kreposti, izgradi u savršenosti. Dao nam je Sebe u onoj malenoj Hostiji, koju ćete do nekoliko trenutaka primiti, da vas učini vječnim pobjednicima tijela, sotone i zlog svijeta.

Vi čeznete, predragi učenici i učenice, za pravom mudrošću, znanjem, krepošću i veličinom. Danas dolazi k vama najveći Učitelj zdrave mudrosti, nauke, dobra i pravih vrednota. On će vam pokazati, da je najveća veličina poznavati Boga, vršiti Njegove zapovijedi, ljubiti Njegovu Crkvu, izvršavati svoje staleške dužnosti. On će ojačati vašu vjeru, osnažiti vašu nadu, raspaliti vašu ljubav, da budete sposobni razvijati život prema Božjim nakanama.

Čist i nevin život zahtijeva neprestanu borbu, neslomivost, postojanost u dobru. Evo vam Kruha, koji će vas osposobiti za sve žrtve! Evo vam Vina, koje rađa djevice!

Sv. Filip Neri pruža nam poučan primjer, kad smo upravo na ovom pitanju. Neki mladić, odan strastima, zamoli sveca za ispovijed. Svetac ga skrušeno ispovijedi i preporuči mu svagdanju

sv. Pričest, ako se želi osloboditi zle navike. — Sagriješiš li opet, reče mu, dođi nanovo na ispovijed. I za trinaest večeri mladić se svaki dan ispovijedao, jer je svaki dan padao u grijeh. Ali nakon trinaest sv. Pričesti on se osjetio dovoljno snažan. Krist je u njemu pobijedio zlo! — Ovakva svijest treba da rukovodi i vašim životnim djelovanjem! — —

Izvršavanje IV. crkvene zapovijedi o uskrnoj Pričesti ne smije za vas biti prigoda neke sramežljivosti ili postiđenja pred onima, koji to ne vrše. Za Montalembertom su podrugljivci govorili: Evo čovjeka, koji obavlja uskrsnu dužnost! Ali to njega nije nimalo ometalo. On je bio svijestan, da je Božje dijete, on je bio ponosan, da je sin Crkve, on je bio čovjek značaja i zbog toga je vršio neustrašivo svoje kršćanske dužnosti.

Iznad svega, veli svećenik Olgiati, ukorijenimo u svoju dušu uvjerenje, da sve naše pouzdanje mora biti oslonjeno na Isusa u Euharistiji. Naš posao, naše energije nisu ništa, ako nema Euharistije. I recimo to uvijek onima, koji se upuštaju u borbu života i kršćanske misli: Da nadvladamo, moramo biti u dvoje: — mi i Isus u sakramentu!

Sv. Pričest u ovakvom poimanju dobiva pravo i iskonsko značenje, značenje jedinstva s Kristom, koji predstavlja i jest naš život i naša snaga!

ZAKLJUČAK

Dragi učenici i učenice!

Mali Juraj na prvoj pričesti učinio je odluku: Nosit ću bijelu kravatu sve do onog dana, dok ne počinim smrtni grijeh. Za francusko-pruskog rata, o kojem ste učili u povijesti, ubrojio se među dobrovoljce generala de Charette. U siječnju 1871. pod zastavom Srca Isusova ušao je među pobjednicima u Mans. Na žalost, smrtno ga rani topovsko tane. Vojni dušobrižnik požuri, da mu podijeli sv. Popudbinu. Juraj ga zamoli: Dohvatite mi iz telećaka moju bijelu kravatu, stavite je oko moga vrata. Kad je primio sv. Popudbinu, zamoli svećenika za uslugu: Molim vas, predajte ovu moju kravatu mojoj dragoj majci. Recite joj, da je nisam okaljao do zadnjega časa života. Oškropljena je krvlju, ali ne krvlju sramote i grijeha, nego krvlju junaštva, koju sam prolio za domovinu!

I vi na današnji dan treba da stvorite djelotvorne odluke o budućem nevinom životu, koji ćete savjesno i vjerno provoditi. Sv. Pričest neka vas preporodi, obnovi i ojača!

Gospodin kuca na vratima vaših duša. Otvorite mu širom svoja srca. Dočekajte ga osnaženi vjerom, pozdravite ga u neograničenom pouzdanju, darujte ga cjelovima ljubavi, prostrite mu sag poniznosti, upalite voštanice molitve i žara. Neka On bude neograničen gospodar vašega uma, volje, srca i duha. I dok bude svečano ulazio u vašu dušu, zapjevajte mu iz punine srca srdačno i pobožno s našim katoličkim pjesnikom:

Hosana Sinu Davidovu!
O Oceane, koji sjaš
Po bezmjerju i ipak cio
U ovu kap se prelivaš!

Iz bezbroj naših srdaca se
Oglašuje ko jedan klik:
Sva, sva Ti slava, Svjetlo svijeta,
Što hostijski Te krije lik!

(Milan Pavelić)

KATOLIČKI POGLEDI NA VJENČANJE

(Kratki govor prigodom vjenčanja)

Dragi zaručnici!

Kao službeni predstavnik Crkve pri ovom vašem značajnom i životnom činu smatram se ugodno obvezanim, da s nekoliko riječi popratim i uzveličam vaše vjenčanje.

Općenito govoreći, mnogim dušobrižnicima našega vremena nije baš najugodnije držati prigodno slovo pri sklapanju braka. Veoma je lako obrazložiti ovu pojavu. »Moderna« nastojanja unijela su u mnoga pitanja života, a posebno u bračno, čudnovata stanovišta i neobična »načela«. Mnogi smatraju ženidbu trgovačkom agenturom, nečasnom prigodom za oživotvorenje tamnih nakana, igrom, koju možemo po volji poduzeti ili odbaciti. Teške i sudbonosne posljedice ovih neslanih pogleda prouzročile su kod ljudi zdravog osjećaja trpku neugodnost i stanovitu sumnju, koja ih ne napušta ni onda, kad s vanjskih okolnosti i ne bi za to bilo povoda.

Produhovljeno osvjedočenje, dosljedno nazorima Crkve, mora biti u konkretnom slučaju sasvim oprečno. Upravo stoga, što protivnici katoličkih načela poduzimlju sva raspoloživa sredstva, da unesu u društveni život svoje razorne ideje, na nama je, predstavnicima vjere i ćudoređa, da još izrazitije i upornije naglašujemo svoje stanovište, jer ćemo na taj način izvršiti svoju dužnost i ujedno biti aktivni obnovitelji uzdrmanog čovječanstva!

Za nas je katolike ženidba božanska ustanova, koja počinje s prvim čovjekom i s prvom ženom. Gospodin nije imao nakanu stvarati svakog pojedinca neposredno. On je osposobio muža i ženu, da oni priprave materiju — tijelo, koje će On oživjeti neumrlim duhom. I tu svetu vezu, koja ima za cilj obnavljanje i uzdržavanje ljudskoga roda, Bog je stavio u zakoniti oblik.

Gospodar naravi i života poznavao je potrebe svojih razumnih stvorova i želio im je potpuno udovoljiti. Čovjeku tvrdog i

oporog značaja darovao je družicu života, koja je prvenstveno satkana od svetih niti ljubavi, razumijevanja i žrtve za ljubljeno biće. Ženi, koja se osjeća slaba i nemoćna, da odoli svim nepogodama života, darovao je Bog u mužu štap sigurnosti i temelj osigurane egzistencije. O kako su veličanstveni potezi velike stvoriteljske ruke!

Htjeli ili ne htjeli priznati, ali istina je nepobitna, da sva Adamova djeca osjećaju žalac tijela, koji ih vječno povlači na sklisku stazu tjelesnog užitka. Gospodin ne dopušta ugodnosti ženidbenog života, nego jedino i isključivo u zakonitom braku.

Krist, nenadoknadivi obnovitelj čovječanstva, potvrdio je sve ove ciljeve. I da pokaže dalekosežnost božanske namjere, uzdigao je ženidbu na uzvišenost sakramenta. Katolički supruzi, koji s uvjerenjem i razumijevanjem stupaju pred oltar, da obave sveti ugovor životne nerazdruživosti, primaju u tom velikom času obilatu milost, da svoje dane provode prema Božjim nakanama, a pokoljenje stvore i uzgoje na dobro Crkve, društva i domovine.

Uvjeren sam, da ste vi u ovom času svijesni svih ovih momenata. Stoga se, uza sve veselo raspoloženje, koje ste danas oživotvorili u zajednici sa svojim prijateljima i znancima, osjećate uozbiljeni i puni ponosa, jer idete neustrašivom smješošću za obiteljskom srećom, koja je začaravala i još uvijek zanosi odvažne članove ljudskog društva.

Iako je dakle dan vjenčanja pun rascvalog raspoloženja i blage miline, ipak svi zaručnici i nehotice bacaju pogled u nedoglednu budućnost i pitaju se s nekom nesigurnom bojažljivošću: Hoćemo li, dobri Bože, biti sretni i zadovoljni u novom bračnom životu? Važno i sudbonosno pitanje! Mi katolici na ovo pitanje možemo potpuno određeno odgovoriti, jer kod nas sreća nije relativan, nego apsolutan i određen pojam!

Vi ćete, dragi mladenci, biti sretni, ako na vašoj novoj stazi bude sjalo svjetlo kršćanskih načela o bračnoj zajednici i pravoj veličini obiteljskog života!

Vi ćete sigurno biti sretni, ako ljubav, vjernost, međusobno poštovanje i uzajamno snašanje ženidbenog bremena, bude nadahnjivalo svakog od vas pri svakom vašem osjećaju, riječi i djelu!

Vi ćete biti sretni, ako Krist i Marija, koje ste pozvali na vaš pir, ostanu s vama, jer je njihova milost i primjer najjači oslonac i najmoćnije pomagalo za izvršenje životnih dužnosti!

Vi ćete nesumnjivo biti sretni, ako vaš ženidbeni vidik i nastojanja ne opogani uski krug egoističkih težnji, nego naprotiv bude vaša ideja vodilja — dobrobit Crkve, domovine i društva!

Sunce sreće obiteljskog života za vas granjiva u ovom času! Do vas je, hoćete li uživati njegovu toplinu, svjetlo i život!

Dragi zaručnici! Oči svih nas uprte su k vama. Ono, što za vas u ovom času osjećamo, dokaz je naše trajne odanosti prema vama i iskrene želje za vašu sretnu budućnost.

(Vaši najmiliji, koji su željeli prisustvovati ovom činu, a ne mogu, jer ih je dobrota Gospodara života pozvala u carstvo mira, motre vas blaženim pogledom vječnog milja i mole za vas.)

Pred Kristom, pred Njegovom Majkom, pred Crkvom, domovinom i društvom odvažnom smjelošću i promišljenom sviješću izgovorite onaj svečani: H o ć u ! — U z i m a m !

HAGIOGRAFSKE PROPOVIJEDI

SV. ILIJA

Pobožni štovatelji i štovateljice svetoga proroka Ilije!

Braćo i sestre!

Od pamtivijeka sastajali su se na današnji dan na ovom svetom mjestu naši oci, djedovi i pradjedovi, da proslave veliki blagdan svoga zaštitnika sv. Ilije. I mi, njihovi potomci, svijesni dužnosti, da slijedimo stope svojih otaca, svijesni obveze, da proslijedujemo njihove časne predaje, okupili smo se danas ovdje, da izrazimo štovanje svom moćnom odvjetniku i zaprosimo njegov zagovor. Uvjereni smo, da time najodanije slušamo glas svoje prošlosti, marljivo zidamo sadašnjicu i postavljamo čvrste temelje za sretnu duhovnu budućnost.

Zborovi crkvenog karaktera nipošto nisu besmislene manifestacije bez duha i života. Crkva, koja snosi punu odgovornost za vjerski odgoj kršćanskih naroda kroz vjekove, u svakom svom činu ima viši motiv i odmjereni cilj duhovnog značenja. Svetkovine, kad vjernici oba spola, različite dobi i staleža javno i skupno izražavaju svoje vjersko uvjerenje, imaju prema nakani Crkve — značaj buđenja novog života, obnavljanja i produbljivanja kršćanske iskonske misli, i svetog nastojanja oko onoga, što je vječno i Božje. Ovu svrhu Crkva hoće da postigne na sve svoje blagdane.

Pripadnici katoličke vjeroispovijesti, ako žele osjećati s Crkvom, obvezani su prozreti njezine nakane i gledati svetkovine u njezinu svjetlu. Tek tada će moći pobrati one plodove, koje Crkva nuđa svima, koji su zdravi u vjeri i aktivni u plodonosnim ostvarenjima.

I danas, na blagdan starozavjetnog proroka Ilije, jedne od najjačih ličnosti ne samo Starog, nego i Novog Zakona, ne samo starog, nego i novog vremena, — i danas, velim, Crkva hoće da postigne isti cilj. Pred naš duhovni vidik visoko izdiže svijetli lik sv. Ilije, da naše kršćansko oko zapazi sve ono, što smatra nužnim za našu duhovnu obnovu i kršćansko usavršenje.

Sveto Pismo Staroga Zakona u svojim zornim opisima predstavlja nam ognjenog proroka Iliju — kao čovjeka Providnosti,

neustrašivog pobornika prave vjere i zdravog ćudoređa, kao uzor Božjoj djeci svih vremena.

Braćo i sestre! Otvorimo širom svoje duhovne oči i omjerimo pronicavim pogledom našeg Zaštitnika. U idealnom svjetlu njegove svetačke ličnosti naći ćemo i mi putokaz za očeličenje duha i srca.

1. ILIJA — ČOVJEK PROVIDNOSTI

Božja Providnost brine se za sva vremena i za sve ljude uvijek budnom i nesmanjenom ljubavlju. U pojedinim vremenskim razdobljima zbog zajedničkog dobra podiže osobe, koje će — vođene njezinim duhom i namjerama — izvršiti božanske nacrte i izvesti djela općeg značenja. To je logika vječnog upravljanja svijetom, koja se savršeno provodila od početka vremena do danas i provodit će se sve do konca vjekova. Potkrepu našem izlaganju nalazimo i u povijesti židovskog naroda, i to baš u vrijeme, kad je nikao i živio prorok Ilija.

Najlošija oznaka odabranog izraelskog naroda bila je ta, da je često okretao glavu od svoga Boga — Jehove, a priklanjao se raznolikim izmišljenim rukotvorinama i poganskim krivovjerskim božanstvima. To nije bilo iz nekog uvjerenja, nego samo i isključivo od zloće! Ovo nečasno obilježje židovskog naroda posebno se vidi u VIII. st. prije Krista.

Narod, koji je na razne načine iskusio posebnu ljubav i naklonost Jehove, narod, koji je moćnom Božjom desnicom izveden iz Egipta, zemlje ropstva, a uveden u obećanu zemlju — Palestinu, sada u doba svoga kraljevstva, okreće leđa svomu Stvoritelju i baca se u ponor poganskoga duhovnog barbarstva.

Predvođen od svojih raskalašenih i pokvarenih kraljeva izraelski narod padao je iz zla u gore. Izgubio je vjeru, raskrstio se od pravog ćudoređa, napustio naravno ponašanje. Grozan zločin pred licem Jehove!

Svatko, tko okom intuicije i pronicave mudrosti promatra ovaj odsjek židovske povijesti, mora nužno doći do zaključka, da je bio apsolutno potreban čovjek Providnosti, koji će odabrani narod opet dovesti na pravi put!

Gospodin podiže Iliju Tezbićanina — Galilejca! Bio je, prema opisu sv. Pisma, čovjek rutav, isposničkog izgleda. Njegove oči sjale su kao dva plamena ugljena, a glas mu je grmio poput groma.

Ilija je bio svijestan, da ga Bog zove na posebno djelo, i zbog toga ostavlja rodnu kuću, odlazi u proročku školu, živi u djevičanstvu i ljutoj pokori.

Svaki čovjek ima u božanskim nacrtima posebno mjesto i određenu životnu službu. Prozreti vječne namjere i velikodušno im odgovoriti — znak je mudrosti, značaja i junačke smjelosti!

Prorok Ilija orlovskim okom uočuje Božje nakane obzirom na svoj životni poziv. I odao se svetačkim predanjem mudrom vodstvu Providnosti. Sve je poduzeo, sve je uložio, da u sebi izgradi značaj pravoga revnitelja za vjeru i moral svoga Boga. I kada se, očeličen Božjim duhom, osjetio sposobnim za rad, stupa u borbu protiv zla za obnovu svoga naroda. Sv. Pismo označuje prorokovu pojavu riječima: »Tada je nastupio Ilija, prorok, kao oganj, i njegova je riječ gorjela kao baklja«. (Crkv. 48, 1)

2. ILIJA — NEUSTRAŠIVI POBORNIK PRAVE VJERE I ĆUDOREĐA

Ojačan Božjom snagom krstario je Ilija od mjesta do mjesta, grmio proročkim glasom i dovikivao svojim plemenjacima, koji su prezreli Jehovu, a uzljubili Baala: »Kako ćete još dugo hramati na obje strane? Ako je Gospod pravi Bog, onda držite uz njega! A je li to Baal, onda idite za njim!« (III. Kr. 18, 21) Spočitavao im je velika zlodjela: oskvrnuće svečanoga zavjeta, rušenje Gospodnjih žrtvenika, umorstvo proroka.

Na brdu Karmelu postidio je pred brojnim narodom četiri stotine i pedeset Baalovih i četiri stotine Astartinih svećenika. I da njihovo postiđenje bude za narod spasonosno, predložio im je neobičan prijedlog. I oni, i on spremit će žrtvu, postaviti je na drva, zazvati ime svoga Boga, i čija plane — to je očit znak, da je njegov Bog pravi i istinit. Ugovoreno i učinjeno. Vape Baalovi svećenici od jutra do podne, ali Baal je ostao gluh na njihovu viku! Isparaše se šilom i noževima, ali plamen nije sinuo! Tada Ilija podiže svoje srce k Bogu i pomoli se usrdno: »Gospode, Bože Abrahamov, Izakov i Izraelov, daj danas objavi, da si ti Izraelov Bog ... Usliši me, Gospode, usliši me i daj, da upozna ovaj narod, da si ti, Gospode, pravi Bog ...!« (III. Kr. 18, 36—37) Na te riječi pade Gospodnji oganj i spali žrtvu paljenicu. Prisutni narod, na ovo otvoreno svjedočanstvo, glasno zavapi: »Gospod je pravi Bog, Gospod je pravi Bog!« (III. Kr. 18, 39 b)

Ilija je nastupao ne samo pred običnim pukom i krivovjerskim svećenicima, nego i pred razvratnim i bezbožnim tadanjim kraljevima.

Pokvareni kralj Ahab isticao se u zlu nad svim svojim predšasnicima. Oženio se pogankom Jezabelom, kćerkom Etbala, sidonskoga kralja. U Samariji podigao je hram Baalu, sazidao mu žrtvenik. Astarti, božici nečistoće, zasadio je gaj. U svojoj podlosti prisvojio je vinograd siromaška Nabota, kojega je sa životom rastavila bestidna i krvava Jezabela.

Ilija nije mogao mirno gledati Ahabova zlodjela. Odvažno istupa preda nj i u lice mu spočitava: Ti i dom tvojega oca, koji ostaviste Gospoda svoga Boga i pristaste k Baalima, upropastili ste Izraela i navukli na nj zlo. (Usp. III. Kr. 18, 18) Otvoreno mu je doviknuo: Ubio si, a još si i prisvojio. »Ovako govori Gospod: Na mjestu, na kojem su psi lizali krv Nabotovu, lizat će psi i tvoju krv!« (III. Kr. 21, 19 b) A za ženu mu je prorekao: »Psi će izjesti Jezabelu na Jezrahelskom polju.« (III. Kr. 21, 23 b) Snažna riječ Božjeg poslanika!

Ohozija, izraelski kralj, obolio je i poslao svoje poslanike, da pitaju akaronskog lažnog boga Beelzebuba: hoće li ozdraviti ili ne? Ilija se zgrozi nad ovim bezbožnim činom, dođe pred kralja i otkresa mu energično: »Zato što si poslao poslanike k Beelzebubu, bogu u Akaronu, da ga pitaju, kao da nema Boga u Izraelu, da bi ga pitao, ne ćeš više ostaviti postelju, na koju si legao, nego ćeš umrijeti!« (IV. Kr. 1, 16) I ispuni se prorokova riječ.

Svagdje i na svakom mjestu Ilija odvažno brani pravu vjeru u osobnoga Boga i zdravi, nepatvoreni moral. Nesmiljeno ustaje protiv krivovjerja, nečistoće, ubojstva itd. Svojim životnim vladanjem i radom bio je Ilija kroz vjekove uzor pobornicima istinite vjere i čista ćudoređa!

3. ILIJA — UZOR BOŽJOJ DJECI SVIH VREMENA

Povijesna je i neosporiva istina, da je Ilija živio u VIII. st. prije Krista i primio posebno proročko poslanje za svoje vrijeme. Opće je uvjerenje sv. Otaca, da će Ilija opet doći — prije zadnjeg dana — propovijedati ljudima pokoru i voditi nesmiljenu borbu s Antikrstom i svima onima, koji budu na koncu vremena predstavljali zlo!

Za nas, njegove štovatelje, iskrsava pitanje: Da li će u ovom dugom međuvremenu pomrčiti svijetli lik proroka Ilije i zamrijeti njegov gromovni glas? — Nipošto! Ilija svojim svetačkim, kreposnim životom, svojim životnim radom i borbom — nesmanjeno svijetli Božjoj djeci kroz vjekove. On im pruža zreo uzor za duhovnu izgradnju svoje ličnosti, pokazuje načine i sredstva oko širenja Božje slave, prave vjere i zdravog morala.

Temeljno pitanje svakoga čovjeka jest pitanje božanskog poziva. Shvatiti poziv i odgovoriti mu — to je podloga naše životne i vječne sreće! Ilija je to pitanje riješio odlučno, velikodušno i svetački. Svojim odvažnim činom pozivlje i nas, da se odano odazovemo Božjem glasu i vršimo Božju volju. A »ovo je Božja volja: vaša svetost!« — veli sv. Pavao (I. Sol. 4, 3a).

Ilija je bio svijestan reformatorskog karaktera svog proročkog poslanja. Ali bio je ujedno uvjeren, da obnova — istinita i temeljita — počinje od potpune obnove naše ličnosti. Zbog toga i izgrađuje svoj duh u vjeri, živi čisto i pokornički, svoje srce urešuje moralnim krepostima. Njegov duhovni značaj pobuđuje u nama — novozavjetnoj Božjoj djeci — svetu želju za duhovnom obnovom i izgradnjom, — kao jedinom garancijom naše sretne sutrašnjice i nedogledne vječnosti! Svetost je uvijek bila zahtjev našega duha! Žeđa za kršćanskim savršenstvom treba da nas mori, jer ćemo jedino tada pobijediti zapreke na putu, koji vodi k Bogu.

Rijetki su, koje Gospodin izabire za izvršenje svojih izvanrednih reforma. Malo ih je u Starom Zakonu, koji bi se mogli mjeriti s Ilijom u radu i žrtvi! Također malo ih je i u Novom Zakonu, koji bi bili slični Iliji u odvažnom izvršavanju značajnih pothvata i djela ... I mi ne umišljamo sebi, da nas je Gospodin pozvao na djelo opće obnove kao Iliju. Ipak Ilijin primjer neustrašive borbe protiv krivovjerja, nećudoređa, podlosti i uopće zla — za nas je dragocjena pouka!

Svi mi, kršćani i kršćanke, pozvani smo, da revnujemo za Božju slavu, da čuvamo dragocjeni amanet vjere i ćudoređa, da se borimo protiv zla, a za krepost. Ako naša borba bude vođena Ilijinim duhom: — duhom neslomivosti i značaja, duhom mudrosti i razbora, duhom ljubavi i svetog zanosa, tada ćemo u životu izvršiti veliko djelo svoje vjerske dužnosti na lično posvećenje i dobro zajednice!

ZAKLJUČAK

Braćo i sestre!

Lični osjećaj, osobno mišljenje i raspoloženje zapaža se u svim čovjekovim djelima. I u samoj izgradnji pojma o Bogu svaki čovjek unosi mnogo svoga. Pri izboru nebeskih uzora i odvjetnika

naš duh traži ona lica, kod kojih nalazi zasićenje svojih težnji i uvjerenja.

Činjenica, da su naši davni oci među brojnim svetačkim likovima izabrali baš starozavjetnog proroka Iliju za svoga posebnoga zaštitnika — govori nam mnogo. Ali samo konstatiranje činjenice bez praktičnog zaključka ne bi bilo od naročita značenja i koristi.

Mi smo ukratko i sažeto otkrili svijetlu ličnost velikoga proroka i sveca Ilije, doveli u vezu s našim životom njegov život, kreposti i rad. — Gospodine, svojom svemogućom milošću raspali našu volju, da prihvati sve ono, što je potrebno i korisno za unapređenje našeg kršćanskog života!

Poći Ilijinim stopama — znači u sebi izgrađivati, čeličiti potpun značaj temeljita kršćanina! To mora biti naša odluka, to smisao našeg današnjeg dana!...

SVETAČKI LIK BISKUPA LANGA

(1857—1924)

Braćo i prijatelji!

Pojam mnogih kršćana o svetosti i svecima Katoličke Crkve često puta je ne samo neodređen, nego i potpuno pogrešan. Mi nerijetko zamišljamo svetost kao neostvariv privilegij nekih neobičnih ljudi, koji nemaju nikakve veze s običnim životom i raznolikim naravnim potrebama. Možda netko misli, da se tim maglovitim poimanjem može postignuti stanovito »uzvišeno« strahopočitanje prema svetosti ili još konkretnije rečeno prema kanoniziranim svecima Kristove Crkve? Ovo je mišljenje ne samo nepravilno, nego u praksi i veoma štetno!

Krasno piše vlč. g. Schryvers u svojim razmatranjima (I.) za duhovne vježbe (»Božanski Prijatelj«) o pojmu svetosti. Iako sam već jednom u svibanjskoj propovijedi djelomično naveo njegove refleksije, ipak i opet želim obnoviti njegova mudra zapažanja. »Biti svet — piše on — ne znači činiti čudesa. To samo znači: ljubiti Isusa svim srcem, predati se Njemu bez ograničenja i čvrsto vjerovati njegovoj ljubavi. — Biti svet, ne znači biti izuzet od grijeha. To samo znači: ne griješiti sa svijesnom zloćom, ne ljubiti vlastite pogreške. To znači: uteći se u Kristov naručaj iza svake slabosti i prositi ga, da nas izliječi. — Biti svet ne znači iznemoći od trapljenja, ukloniti se pogledima svijeta ili sakriti se u duboku pustinju. Niti to znači: zabliještiti svijet sjajem dobrih djela ili ga podjarmiti snagom riječi.« Zatim nastavlja: »Daleko od svega toga, biti svet znači mirno nastojati oko izvršenja dužnosti svoga staleža, da ugodimo Isusu. I da mu omilimo podnositi teškoće života, prepustiti mu punu slobodu raspolaganja po njegovoj volji našom dušom i tijelom, zdravljem i svim dobrima. — Isus ne traži ništa drugo, nego srce. Kad ga ljubimo, sve je u redu. Genoveva i Paškal Baylonski bili su pastiri i postadoše sveci. Izidor je bio ratar, Zita služavka, Krišpin postolar, Benedikt Labré prosjak. Što je do toga? Svi su imali samo jedan posao: ludo su bili zaljubljeni u Isusa, a zaboravljali su na se!« Zar nisu divne ove refleksije?

Ljubav je dakle bitna za kršćansku svetost. Ali ljubav nije i ne može biti neka osamljena sila, koja niče i umire sama u sebi.

Ne! Ljubav je pokretna snaga i ostalih bogoslovnih kreposti, ona rasplamsava stožerne i moralne vrline, ona u snažnom naponu daje herojski karakter kreposnoj baštini čudesnoga ljudskog srca. Jest, čovječjeg srca, koje je u sadanjem redu stvari jedino sposobno na zemlji prakticirati ljubav i ostvariti svetost. Među ljudima se dakle regrutiraju sveci!

Dozvolite mi, pobožni vjernici, da izložena načela ovjerovim na jednom konkretnom čovjeku, koji je živio i radio među nama i za nas. Njegov svetački lik poslužit će nam kao praktični putokaz do uzvišenog brijega kršćanske savršenosti. Upoznavanje njegova života i rada upozorit će nas na neke posebne dužnosti, o kojima možda i ne sanjamo. A ujedno osvijetlit će nam i mnoge pojmove, koji su nam često puta o svetosti i svecima veoma konfuzni i neispravni.

1. ŽIVOTNI PUT BISKUPA DRA JOSIPA LANGA

Mlinarski zakupnik Karlo Lang i njegova žena Marija Zopf sporazumjeli su se, da svom drugom sinu, koji se rodio 25. I. 1857. u Lepšiću kraj Ivanić-grada, nadjenu ime Josip. Ni sretni roditelji, ni bilo tko u Lepšiću, pa kasnije u Zagrebu, Bregani kraj Samobora ili Jastrebarskom, gdje je obitelj Lang stanovala, nije slutio, da je od pet članova ove radničke obitelji mali Josip obilježen posebnim znakom Božje providnosne ruke. A Josip će sa svoje strane svijesno surađivati s Bogom.

Karlo Lang preselio se u vječnost, kad je Josipu bilo nešto više od sedam godina. Tužna i siromašna udovica Marija ostala je s petero male djece i odabrala za mjesto boravka Jastrebarsko. Tu je Josip pohađao osnovnu školu i odlikovao se savjesnim učenjem, čednim ponašanjem i neobičnom pobožnošću. Znao se nenadano preko igre izgubiti od svoje braće i sestara, uzeti križ iz kuće i na samotnom mjestu moliti duge satove. Kad bi se navečer povratio, tražio je jesti, jer čitav dan nije ništa jeo. Mali Josip vladao se po uzoru Dječaka u hramu.

U Zagrebu je Josip završio osnovnu školu i pošao u gimnaziju. Naročito je dobro učio literaturu i hrvatki jezik. Imao je sreću, da mu je neko vrijeme predavao taj predmet dr Franjo Marković. U gimnaziji je nadobudni Lang izgladio svoj bujni stil. Ali marljivi đak nije samo učio, nego je uz znanje povezivao i krepost. Prije polaska u školu dugo bi klečao i molio pred raspelom. Duh Sveti je u njemu zarana počeo svoje veliko djelo.

Mladi gimnazijalac, ljiljanske duše i zlatnog srca, čuo je u sebi glas, koji ga je zvao u Božje svetište. Povjerio je svoje želje majci, a ona kardinalu Mihaloviću. Ovaj nadbiskup odgovorio je gđi Lang bez ikakva predomišljanja: »Gospa draga, za takvo dobro dijete ne trebate prositi. Mi smo veseli, što ga možemo primiti!« I doista, nakon dovršenih gimnazijskih nauka Josip je stupio u bogosloviju nadbiskupskog sjemeništa u Zagrebu 1876.

Kako je mladi bogoslov Lang gledao na svoje kleričko doba, to je on sam kasnije opisao. »Kleričko doba, — kliče on — o kako li je ono lijepo i milo svakoj duši kleričkoj, koja iskreno misli Bogu se posvetiti i koja mu drage volje služi! Novo svjetlo počinje obasjavati njegov um i u tome svjetlu on sve više upoznaje svoga božanskoga Spasitelja i predivna djela Njegova . . .«

Zbog velikih odlika, koje su resile bogoslova Langa, uputiše ga poglavari već u prvom semestru šk. g. 1877/78 na teološki fakultet u Rimu »Germanicum«. Tu je Josip svršio tri godine filozofije i položio doktorat, zatim je pohađao tri godine teologiju, i nakon treće godine zbog bolesti morao se povratiti u domovinu. U Germanicumu Lang je položio temelje svoje buduće svetosti, koja će se iz dana u dan pojačavati, dok na smrti ne dosegne mogući vrhunac.

Josip Lang je rođen za svećenika 24. IX. 1883. u nadbiskupskoj kapelici i u njoj primicirao. Prvu službu kapelana vršio je u Zlataru. Iako u prekratko vrijeme, ipak je pokazao svoja velika duhovna svojstva. Posebnu pažnju posvetio je katehetskim propovijedima i ispovijedaonici. Nesmanjenom revnošću nastavio je svoj duhovni rad nakon deset mjeseci u samostanu Sestara Milosrdnica u Zagrebu, gdje je ispočetka marljivo tješio bolesnike u javnoj bolnici, a kasnije preuzeo dužnost duhovnika samostana i profesora religije, pedagogije, povijesti, hrvatskog i talijanskog jezika.

Biti duhovnik brojnih redovnica može samo velika i pronicava duša. Odgajati mlade i poletne učiteljice može samo zreo i produhovljen muž. Na ovim odgovornim mjestima i delikatnim položajima ostao je Lang punih petnaest godina. Nedvoumno svjedočanstvo njegove zrelosti.

Duhovni otac iz Frankopanske crkve nije mogao ostati skriven. Na njegove propovijedi hrlili su vjernici, njegovu ispovijedaonicu opsjedali su pokornici. Mnogo je radio i pisao.

Ovog uzornog svećenika imenovao je nadbiskup dr Posilović 1902. za duhovnika zagrebačkih bogoslova. On je imao dužnost, da kroz osam godina formira mlade bogoslove, buduće revne svećenike. Primjerom, poukama, savjetima i duhovnim razgovorima

svijetlio je uzorno svojim gojencima. Kad je u ožujku 1908. postao kanonikom prvostolne zagrebačke crkve, preuzeo je novu dužnost — rektora bogoslovnog sjemeništa i na njoj ostao sve do 1912. Sve svoje snage upotrijebio je, da povjereni zavod što više duhovno i materijalno uzdigne i usavrši. Zbog nemira na Zagrebačkom Sveučilištu 1912. u vezi projektiranog otcjepljenja Rijeke od senjske biskupije, u kojima su sudjelovali i bogoslovi, morao se kanonik Lang odreći upraviteljstva.

Kao župnik sv. Marije preč. Lang razotkrio je svoje veliko pastirsko srce. On nije bio dušobrižnik samo po imenu, nego i u stvari. Tumačio je revno katekizam, propovijedao, ispovijedao, uveo mnoge pobožnosti, ustanovio različite kongregacije, pomagao siromahe, tješio bolesnike i na taj način raspirivao opću duhovnu obnovu. Bio je svima sve, da sve dovede Kristu!

Ovog revnog župnika Bog je odabrao za vrhovnog pastira. Plačući je zakljinjao dra Bauera, da otkloni od njega biskupsko dostojanstvo, ali ipak morao ga je primiti. Kao vjerni pomoćnik svoga nadbiskupa pomagao ga je u upravi velike nadbiskupije: vodio je borbu protiv izdajnika katoličkog jedinstva, predvodio Hrv. Kat. Narodni Savez i Kat. Akciju, pomagao katolički tisak, punio duše darovima Duha Svetoga i bio pokretač opće katoličke obnove.

Život biskupa Langa bio je neprestani uspon uz Kalvariju. To je nepromjenjivi put svakoga sveca. Uvijek je bio slabunjav i ponekad je pobolijevao. Uvijek je mnogo radio, pa i kao biskup od konsekracije 1915. sve do smrti. Posljednje četiri godine života trpio je neopisive boli. Gospodin je čistio svoga slugu u savršenoj vatri bola, da ga u trenutku smrti može odmah pribrojiti nebeskim sretnicima. To je i učinio na Sve Svete 1924. Usnuo je u sjeni kaptolske franjevačke crkve kao vjerni sin Frane iz Asiza, čijem je Trećem Redu i pripadao. U crkvi sv. Marije čeka slavno uskrsnuće i prima pobožne posjete svojih štovatelja, koje ne zaboravlja u Božjem okrilju.

2. KARAKTERISTIKE LANGOVE SVETOSTI

Gledati u svecima neke ekstravagantne ljude, to praktično znači u potpunosti izvrtati katolički pojam o Božjim ugodnicima. Sva njihova izvanrednost sastoji se u tom, da su znali eliminirati iz svoje duše staroga čovjeka, ostvariti u svojoj nutarnjosti harmoniju između duše i tijela, svesti svoj život na spasonosne putove Božjeg Promisla, odgovoriti svim Božjim namjerama, razviti u

sebi i oko sebe život ljubavi i kreposti, ali u takvom stupnju, da ga s pravom možemo označiti viteškim. Sve ove oznake u jasnom svjetlu očituje nam i život biskupa Langa, koji smo letimično preletjeli.

Kad je neumorni Stvoritelj ulijevao neumrli duh u plod ljubavi Langovih roditelja, na čelu malog Josipa bio je utisnut znak svećenika. Ali za taj trnoviti stalež on se morao sam odlučiti. Obdaren slobodnom voljom mogao se opredijeliti i za protivan pravac, kao što su toliki upravili svoj korak u suprotnom smjeru. Ali to bi konkretno značilo neposluh Bogu i skok u ponor.

Nije dovoljno samo odazvati se Božjem pozivu. Treba na označenom providnosnom području izgraditi svoj duhovni hram, razviti neslomivu aktivnost u svim pravcima života, kako to i traži vječna Providnost. Ali taj posao nije rad jednoga dana, nego čitavoga života; posao, koji ne poznaje zastoja ili norme! Svetačka izgradnja i svetačka aktivnost su u neku ruku nešto neograničeno.

Josip Lang je bio ljiljanska duša od prvih dana svijesnoga života pa sve do smrti. O njem svjedoče njegov rektor, kasnije kardinal Steinhuber, da je bio »innocentissimis moribus« — vanredno nevina duša. A tko god ga je poznavao kao kapelana, župnika, duhovnika, profesora i biskupa, svak se divio njegovoj nevinosti i stjecao uvjerenje, da u njem Adam nije sagriješio. Stoga opravdano o njemu tvrdi njegov životopisac O. Josip Vrbanek: »Sam za sebe tako postojan u usavršavanju tijekom svih 60 godina svijesnoga mu života, a 41 godinu svećeništva, te ne počini ni teže pogreške, a kamo li grijeha.«

Na pročišćenom terenu poletna duha Lang je zidao ustrajno i marljivo grandiozni hram ljubavi prema Bogu. Ali njegova se duhovna građevina širila i uzduž i poprijeko. Ona nije bila stan samo za jednog svećenika, nego otvoreno svetište za sve ljude, pa bili oni vjerna Božja djeca ili razmetni sinovi. Lang je postao Božji hram, gdje je odzvanjala pjesma radosti i gdje su se zbivala čudesa milosrđa.

U svom dugom duhovnom radu od 60 godina Lang nije poznavao umora ni zastoja. On se izgrađivao sistematski, on je radio neumorno. Kao dijete otvorio je dušu Bogu. U osnovnoj i srednjoj školi u Božjoj istini primao je prva svjetla znanja i mudrosti. Filozofski i teološki studij pružio mu je obrazloženja vjere i asketskih pobuda. Na Gospodnju njivu došao je s puninom uvjerenja i radio neumorno na posvećenju duša. Njegov rad u školi, na propovijedaonici, u ispovijedaonici, kancelariji, na biskupskim pohodima, u katoličkom pokretu, u pisanju knjiga i brojnih članaka

izvirao je iz silne težnje, da ugodi Bogu, posveti duše, raširi carstvo Crkve, usreći Hrvatsku Domovinu i časno izvrši svoj životni zadatak. U velikoj životnoj žetvi sabrao je brojno snoplje kreposti i zasluga.

U 60-godišnjem razdoblju aktivnog rada plemeniti biskup Lang brusio je ustrajno svoj duhovni značaj i izbrusio kršćanske kreposti u idealnom stupnju. Nas upravo ovo pitanje najviše i zanima, jer o stupnju kreposti ovisi veća ili manja kršćanska savršenost. A svetost traži kreposti u herojskoj veličini.

Ljubav je, kao što smo već rekli, bit katoličke svetosti. To je Bog naglasio na prvim stranicama objave, to je Krist ponovio u evanđelju, to su apostoli i učitelji Crkve jednoglasno učili. Bez ljubavi ne može biti svetosti.

Zar bismo mogli razumjeti životno djelovanje biskupa Langa, kad bismo uklonili iz njegova života motiv ljubavi? Čemu je toliko molio, propovijedao, ispovijedao, posjećivao bolesnike, pisao? Zar za prolaznu slavu ili vremenitu dobit? Ne! On se opirao najvišoj hijerarhijskoj časti — biskupatu. Ne samo da se nije bogatio u mogućnostima svoga zvanja, nego je živio i umro kao pravi Kristov siromah. Priprosto odijelo, vrlo jednostavan način života, ni traga luksusu ili suvišnosti.

Uđimo malo u podrobniju analizu Langove ljubavi. Za san bi potrošio 5—6 s., za okrepu i odmor najviše dnevno do 2 s. Ostalih 16 sati trošio je marljivo i organizirano za Božju stvar. Misa s pripravom i zahvalom, oficij bilo skupni ili privatni, razmatranje, adoracija, krunica, duhovno čitanje, ispitivanje savjesti, molitva zlatne krunice i litanija s ukućanima, često obavljanje Križnog puta i druge posebne molitve sačinjavaju tek okosnicu njegova molitvenog života. Dodajmo k tome njegove zvanične dužnosti u različitim službama. U ispovijedaonici bi bio svaki dan, dok je god bilo pokornika. Nekada bi ispovijedao i po osam, deset, pa i dvanaest sati.

A što govore o Langovoj ljubavi bolesnici i siromasi? Nije bilo srca, koje je trpjelo, a da kod njega nije našlo sućutno razumijevanje. Hiljadama je podijelio utjehu vjere na postelji bola i dopratio ih do vrata vječnosti. Dr J. Šimrak napisao je o njemu šaljivo, ali istinito: »Jedino, što je Lang organizirao, to su bili prosjaci oko njegove kuće, koji su ga mučili dan i noć, koji su mu toliko puta pojeli ručak i večeru, ali koji su ga najviše veselili, jer su to bila njegova braća.« Jest! Siromasima je razdao sve svoje.

Zar je moguće shvatiti Langovu ljubav bez snažnog oslonca vjere i pouzdanja? Ne! Lang je od najranijih godina bio čovjek

vjere. U svjetlu vjere sve je gledao, snagom pouzdanja sve je nadvladavao. Osjećao je s Crkvom, borio se protiv svećenika reformaša, protiv starokatolika, nesmiljeno udarao protiv darviniste Trstenjaka i zastupnika naturalističke pedagogije Dvornikovića.

Na snažnim temeljima bogoslovnih kreposti izgradio je biskup Lang sve stožerne kreposti u velikom stupnju. Bio je veoma razborit, evanđeoski pravedan, svetački umjeren i trijezan, a posjedovao je neobičnu duhovnu jakost, koja ga je i učinila pobjednikom u životnoj borbi.

Duhovni snažni izvori bogoslovnih i stožernih kreposti uvjetovali su bujno cvjetanje moralnih vrlina u Langovoj duši. Bio je anđeoski vjeran svomu celibatu, ponizan, čedan, širokogrudan i ljubezan.

U školi Krista, Marije i Josipa, po uzoru svog duhovnog Oca Asiškoga Frane, biskup Josip Lang izgradio se, surađujući s milošću i koristeći mogućnosti života, u svetog sina našeg vječnog Oca!

ZAKLJUČAK

Dragi vjernici!

Hrvatski katolički povijesni kroničar Petar Grgec u svojoj vrijednoj knjizi »Sveta Hrvatska« ovako opisuje veličinu biskupa Langa: »Blagopokojnog zagrebačkog pomoćnog biskupa dra Josipa Langa ubrajat će svi budući naraštaji s pravom među najveće Hrvate svih vremena. On je svoju zemaljsku i nebesku domovinu obogatio jednim djelom, koje je još veće od naših katedrala. Bio je pisac, propovjednik i uzgojitelj, koji se odlikovao živom riječju, dubokom misaonošću i slikovitim razlaganjem predmeta. No sve to ne bi još bilo razlog njegove trajne veličine, jer je na specifično književnom, propovjedničkom i uzgojiteljskom polju bilo radnika, koji su imali veće sposobnosti od njega. Ono, što biskupu Langu daje pravu njegovu veličinu, jest njegov duhovni život.« Ova je tvrdnja sasvim opravdana.

Veliki duhovni lik, koji je biskup Lang izgradio živeći u našoj sredini, njegova plemenita djela i žrtve, koje je učinio mnogim ljudima, ne smiju ostati skrivene. Naši duhovni velikani, koji su nikli na istoj rođenoj grudi kao i mi, radili s nama i za nas, moraju postati učitelji dobre budućnosti, kao što su bili i aktivni graditelji katoličke prošlosti. To je dužno oduženje i velikom biskupu Langu, koji je sve svoje moralne i fizičke sile uložio u obnovu Hrvatske.

Naše najmlađe pokoljenje ima u malom Josipu privlačivi uzor djetinje pobožnosti, uzornog vladanja, marljivog nauka, neporočne nevinosti, ljubavi prema roditeljima i odanosti prema Božjem svetištu.

Odrasli mladići i djevojke, roditelji i poodmakli vjernici u životnom primjeru velikog biskupa vide orisan uzor katoličke značajnosti, čvrstine u vjeri, revnog izvršavanja božanskih zapovijedi i crkvenih propisa, konstantnog bježanja od grijeha, i prave kršćanske pobožnosti.

Na uzoru biskupova primjera posebno se mogu učiti mladi levite u poslušnosti Božjem glasu, propovjednici u uvjerljivom propovijedanju Božje riječi, ispovjednici u liječenju duhovnih rana, dušobrižnici u revnom osvajanju svijeta za Krista i njegovu univerzalnu Crkvu.

Za sve nas je biskup Lang otvoren primjer, kako se i u XX. st. može prakticirati prava svetost, kako se praktično rješava socijalno pitanje i brišu staleške razlike, kako se uspješno radi za Boga i dobro duša na područjima suvremenog života, u kojem živimo po Božjoj volji.

Mi smo, kršćanska braćo, duboko osvjedočeni, da biskup Lang posjeduje sve one kvalitete, koje Kristova Crkva traži za proglašenje blaženima ili svetima Božjih ugodnika, jer je u prakticiranju bogoslovnih, stožernih i uopće moralnih kreposti postigao herojski stupanj. Stoga molimo Boga, da ga čim prije ovjenča svetačkim titulom i preporučujmo mu se u raznolikim potrebama života. On je već brojne molitelje uslišao, On će pomoći i nama.

Na koncu ujedinimo svoje prošnje s našim pobožnim pjesnikom i molimo pouzdano:

Bože, koji znadeš od početka,
Kako svetost med nama je rijetka,
Pa u dane doba samoživa
Posla ovog duhovnog nam diva
I njim kao nebeskim magnetom
Stade vući k svom nas Srcu svetom:
O ispuni naše žarke želje,
Digni njega među svetitelje,
Da s visina odani Ti sluga
Zakrili nas kao blaga duga ...

(Milan Pavelić)

HRVATSKI MUČENIK BL. NIKOLA TAVELIĆ

Kršćanska braćo!

Nije potrebno dokazivati, da je Kristova Crkva univerzalna zajednica, koja prelazi sve etničke, nacionalne, rasne i administrativne granice. To je na prvi mah vidljivo svakom onom, koji ima osnovne pojmove o njezinom značenju i svrsi. A upravo ova univerzalnost Crkve, koja je nužna posljedica Kristova otkupiteljskog djela, i nehotice skrene stanovite pojedince, da počnu stvarati zaključke, koji, iako se na prvi mah i ne čine sasvim nepravilni, ipak su u biti potpuno pogrešni.

Lakomislen čovjek mogao bi lako stvoriti sud, da univerzalna crkvena zajednica apsolutno ne trpi isticanje individualnih veličina, uzora i vrednota, koje je pojedinac, kao član neke duhovne korporacije ili naroda, ostvario za vrijeme svoga zemaljskoga života. To bi se još jasnije dalo reći: Kristova Crkva navodno zbog svoga katoliciteta ne može dozvoliti isticanje religioznih narodnih vrlina, nacionalnih vjerskih svetišta, pojedinih svetačkih likova, koji u sebi rezimiraju svoj narod.

Ma kako nam se, zbog kojekavih povijesnih razvojnih procesa, ovo zaključivanje činilo vjerojatnim, ipak je činjenično stanje sasvim drugačije. Katolička Crkva ne samo da ne ugušuje plemenite osjećaje, koji bujaju u našoj duši kao izraz nasljedstva krvi i rodnog ognjišta, nego svojom naukom daje tim svetim klicama zdravog ljudskog srca katoličko opravdanje i vrhunaravno značenje. Kršćanska moralka svojim naukom, da je domovinska ljubav vrhunaravna krepost, kao i preciziranjem ljestvice ljubavi, po kojoj ne samo da možemo, nego smo i obvezani naročito ljubiti one, s kojima nas veže krv i nasljedstvo, domovina i ognjište, prijateljstvo i zahvalnost, — time je dala jak polet našoj duši, koja spontano osjeća vrelu ljubav za svojima.

Dosljedno ovom načelu, naša crkvena zajednica ne samo da nema ništa protiv isticanja nacionalnih svetačkih likova, nego naprotiv ustrajno nastoji, da kod svih naroda razbudi zdravo nastojanje oko promicanja štovanja vlastitih svetaca, uz jednu napomenu, da i ostalu kršćansku svetačku baštinu ne zaboravimo

iz pretjeranih i nedopuštenih uskogrudnih nacionalističko-šovinističkih pobuda.

Mi smo duboko svijesni, da se ne ćemo nimalo ogriješiti o duh kršćanstva, ako budemo svojski nastojali što više promaknuti kult svetih sinova naše katoličke Hrvatske Domovine. Svaki katolički narod, koji je aktivni član Kristove Crkve, mora imati svetaca. Mi smo za trinaest stoljeća bili usko povezani uz Kristovu stijenu svetosti. Mi dosljedno moramo imati izgrađenih svetaca!

Ako je povijest istinito ustvrdila, da je martirij temeljna oznaka katoličke duhovne stvarnosti, onda sasvim logično na vrhu svetačkog lovora, koji ovjenčava dostojanstveno čelo katoličkog dijela Hrvatske, mora zasjati mučenička zvijezda. I zaista, tako je. Na čelu brojne vojske naših svetih pređa ističe se bl. Nikola Tavelić, jeruzalemski mučenik, koji u sebi sintetizira naše prošle, sadanje i buduće dane. Njega upoznati, njega štovati, njegovim tragom ići — to je bila i ostaje dužnost svakog Hrvata — katolika!

1. FRANJEVAC I BOSANSKI MISIONAR

U povijesti čovječanstva bilo je slučajeva, da se za stanovita utjecajna lica nije moglo sa sigurnošću utvrditi, u koju točnu godinu i vrijeme spadaju pojedini čini njihova života. U ovakvim anomalijama kao da se sarkastički ponijela »učiteljica života« (povijest). I razumljivo, kasniji povjesnici morali su na temelju poznatih činjenica, opravdanih okolnosti i drugih pomoćnih dokazala kombinirati i naknadno pronalaziti vjerojatne datume njihova života, odrediti njihov rod, socijalni stalež i slično. U tom nastojanju bilo je velikih uspjeha.

Ista pojava bila je često puta i na području crkvene historiografije. Imamo toliko slučajeva, da za pojedine mučenike, svece i blaženike ne možemo ustanoviti sve njihove biografske podatke. To više, što se tu radi o osobama, koje su zbog svoje svetačke poniznosti krile svoja djela i svoj život. A ujedno ni prilike nisu uvijek bile povoljne, da se na njih sačuva uspomena u netaknutom svjetlu. Sve je to uvjetovalo zaborav mnogih velikana našeg duhovnog društva, a kod ostalih, poznatih po životnom djelu, neutvrđenost u brojnim životnim detaljima, koji bi nas danas veoma zanimali. Mi se katolici ovoj pojavi nimalo ne čudimo, jer nas slučaj škrtih podataka o Mariji i Josipu dovoljno u ovoj stvari uči i tješi.

Ovo upozorenje je sasvim opravdano i potrebno, kad je govor o životu bl. Nikole Tavelića, jer za njegovu pravu mučeničku smrt imamo nedvoumne dokaze i izvještaje očevidaca, a ostale biografske podatke moramo savjesno kombinirati u svjetlu poznatih povijesnih činjenica i nepristrane historijske kritike.

Naš mučenik rodio se sredinom XIV. st. Potekao je od ugledne starohrvatske plemićke obitelji. Obitelj Tavelić vršila je u Šibeniku časne i odgovorne dužnosti.

U bezazlenom srcu mladog plemića Nikole Tavelića proklijala je sveta želja, da se posveti Bogu u Franjevačkom redu. Pri ostvarenju ovog velikog duhovnog ideala nije ga omeo ni njegov velikaški stalež, ni nesmiljena kuga, koja je sredinom XIV. st. prorijedila mnoge naše samostane. Njegova je duša čeznula u potpunosti predati se Bogu po uzoru Franje iz Asiza, koji je prema pobožnoj predaji 1212. pristao lađom, na prolazu za Istok, uz naše dalmatinske obale i ostavio nekoliko Braće kao sveti poklon Hrvatskoj. Sve ovo naše opisivanje izrazio je naš hrvatski katolički pjesnik u narodnom stihu:

Od slavnog se Niko rodi roda,
Od malena na knjigu se poda
Kod sinova svetog oca Franje,
Gdjeno i sam sveto dobi zvanje
Te postade časnim redovnikom,
Redovnikom, Božjim svećenikom.

(Milan Pavelić)

U samostanu je nadobudni franjevac Nikola usvojio čisti franjevački duh i zdrave temelje pravog duhovnog života. Sav je njegov kasniji život potvrda njegove duboke duhovnosti, koja se temeljito i sistematski izgradila u novicijatu i kleričkim godinama.

Nakon završenih bogoslovnih nauka fra Nikola je bio zaređen za svećenika. Tadanja franjevačka disciplina zabranjivala je mladim svećenicima ispovijedati svjetovnjake sve do tridesete godine. Iz te činjenice neki blaženikovi životopisci zastupaju mišljenje, da je naš fra Nikola vjerojatno pošao na neko strano crkveno sveučilište, da se što više teološki izobrazi, kako su činili i drugi redovnici, jer je za to imao i umne i materijalne preduvjete. To su vjerojatnosti, na kojima mi ne želimo insistirati.

U poletnom srcu mladog svećenika Nikole rasplamsavao se žar apostolata. I u tom žaru on se dosljedno zaželio misionarskog

života. Njegovo svećeničko i rodoljubno srce s bolju je promatralo vjerske prilike u susjednoj Bosni i željelo je pomoći svojoj krvnoj i duhovnoj braći. Mi, predragi vjernici, ne želimo ulaziti u raspravu, koji su i kakvi su to bili krivovjerci i shizmatici u Bosni u vrijeme bl. Nikole. Povjesnici su iznijeli svoja oprečna mišljenja i pružili odgovarajuće dokaze. Zbog historijske objektivnosti moramo priznati, da su se u Bosnu u stanovitom broju infiltrirali krivovjerci preko Bugarske već od XII. st., što je madžarska politika itekako iskorištavala protiv Hrvata u Bosni. Bilo kako mu drago, vjerske prilike u Bosni bile su veoma teške. Potrebno je bilo odvažnih apostola, koji će opet sve obnoviti u Kristu i za Krista. Na taj veliki posao odvažio se i naš fra Nikola. Sigurno znamo, da je proveo više godina kao misionar u Bosni. Zbog teških prilika, koje su iskrsle u predzadnjem deceniju XIV. st. mnogi misionari, pa i naš Blaženik, bili su prisiljeni napustiti Bosnu. Ali on, koji je za ideal života uzeo ujedinjenje s raspetim Kristom, uputio se odlučno prema Kalvariji!

2. JERUZALEMSKI MUČENIK I ZAŠTITNIK SVOJE DOMOVINE

Mi, obični smrtnici, ne možemo tako lako shvatiti svetačke težnje i nastojanja. Sveci intuitivno vide u čemu stoji idealno ostvarenje njihova životnoga djela i na koji način mogu postignuti svoj duhovni cilj.

U franjevačkoj asketskoj školi naučio se naš Mučenik zaneseno ljubiti propetog Isusa, koji je bio i ostao nenadoknadiv uzor ljubavi, žrtve i predanja u Očevu volju. Sva duhovna aktivnost produhovljenoga franjevca svodi se na ostvarenje ideje, koju je Murillo besmrtno izrazio svojim kistom, kad je naslikao Božanskog Otkupitelja i evanđeoskog Franju u zagrljaju plamene ljubavi, oškropljene krvlju i žrtvom za preporođeno čovječanstvo. Takva žrtva može izvirati iz neugasiva žara vjere, a crpsti snagu iz nepresušivih izvora pouzdanja. A neopozivu potvrdu tim velikim vrednotama duše pruža mučeništvo, kao najočigledniji dokaz ljubavi.

U pravcu ostvarenja ovih nadnaravnih veličina tekao je neprestano život bl. Nikole. Samo u ovom svjetlu možemo razumjeti njegov radikalni rastanak od svijeta, napuštanje velikaške karijere, prihvaćanje siromašnog puta franjevačke savršenosti, apostolskog života u misionarskom radu.

Nakon višegodišnjeg napornog misionarskog života napušta bl. Nikola našu dragu Bosnu i u društvu dvojice Francuza: fra Deodota Ariberti i fra Petra od Narbone upućuje se za Svetu Zemlju, da tu dokrajči svoje apostolske dane. S dozvolom Sv. Stolice i svoga redovničkog starješinstva stigao je naš Blaženik u Kristovu domovinu. Poput ostale Braće i on se starao za uzdržavanje svetih mjesta, providao je duhovnim potrebama vjernike i vodio skrb za njihove materijalne potrebe.

Mi bismo se teško ogriješili o svetački lik našega Blaženika, kad bismo ovu njegovu veličinu polagali u ova nužna vanjska očitovanja njegova apostolskog života. Vanjska aktivnost i rad bili su odrazi velike nutarnje duhovne snage, koju je on gomilao u svagdanjem molitvenom, pokorničkom i strogo asketskom životu. I upravo ova duhovna snaga vukla ga je velikim koracima usustret mučeništvu.

Mučeništvo bl. Nikole zajamčeno je nepobitnim historijskim dokazima. Ondašnji kustos Svete Zemlje i gvardijan samostana na Sionu u Jeruzalemu o. Gerard Chauvet opisao je potanko mučeništvo našeg zemljaka i njegovih drugova. Pri tom sastavu sudjelovalo je i 12 redovnika, koji su bili prisutni mučenju. Taj izvještaj poslao je o. Gerard 20. I. 1392. provincijalnim poglavarima ubijenih redovnika, nekim prijateljima i dobročiniteljima. Od svih tih izvještaja sačuvana su samo tri, i to dva su pohranjena u vatikanskom arhivu, a jedan se čuva u biblioteci sveučilišta u Leipzigu. Na temelju opisa o. Gerarda mi poznajemo sve detalje mučeništva bl. Nikole Tavelića.

Božji Duh, koji je čudesan i svesilan u svetačkim dušama, potakao je našega Blaženika, njegova dva druga, koji su s njime doputovali u Palestinu, i četvrtoga fra Stjepana de Cunis na razmatranje o načinu predobivanja duša za Boga, kao i o načinu, kako bi vječnom Ocu prikazali što obilniji plod u gradu Jeruzalemu. U toj duhovnoj diskusiji sudjelovala su sva njihova redovnička Braća, a među njima i dva bogoslovna učitelja. Božji odabranici bili su svijesni, da će biti malen duhovni plod kod putenih Saracena, i da bi ih oni mogli lako ubiti. Spomenuti bogoslovci protumačili su im katoličku nauku o dozvoljenosti namjeravanog čina. Prepreke su dakle bile otklonjene, a cilj jasno označen.

Godina 1391. bila je hodočasnička godina Saracena, pa se u mjesecu studenom sleže silno mnoštvo svijeta u Jeruzalemu, da izvrši svoje vjerske običaje. Upravo u toj hodočasničkoj zgodi Duh Sveti tražio je od našega Blaženika i njegovih drugova, da pokažu svoju veliku bratsku ljubav, živu vjeru i vjernost Kristovoj Crkvi.

Oko 9 s. dne 11. XI. spomenute godine, dok su Saraceni bili na molitvi u Salamonovom hramu, pođoše apostolska Braća na svoje veliko djelo. I kad su se pojavili pred kadijom i njegovim vijećnicima, pročitaše snagom prvih mučenika ovaj proglas vjere:

»Gospodine kadijo i vi svi ovdje prisutni! Molimo vas, da nastojite čuti i pomnjivo saslušati naše riječi, jer sve što ćemo vam reći, probitačno je i istinito i pravedno, bez ikakve varke, a dušama onih, koji to prihvate, veoma korisno. Te riječi jesu: Vi ste u stanju vječnog izgubljenja, jer vaš zakon nije Božji zakon, niti dan od Boga, niti je dobar, nego potpuno zao, budući da u njemu nema ni Staroga ni Novoga Zavjeta. Osim toga u vašem su zakonu mnoge laži, nemoguće, smiješne i protuslovne stvari, i mnogo drugo, što ljude ne navodi na dobro i na krepost, nego na zlo i svakojake opačine, a to se ne može naći ni u Mojsijevu zakonu, koji je dan od Boga, niti u Kristovu zakonu. U ovima se nalazi, kako je svakomu jasno, koji u njih pogleda, ono, što nasuprot vašem zakonu, navodi čovjeka na hvalu i štovanje Boga i na ljubav bližnjega, na spasonosno postignuće konačne i nužne svrhe, tj. da čini ono, čime se postizava dužna svrha, a ta je vječni život ili blaženo gledanje i uživanje Boga. Kad bi vaš zakon bio Božji zakon, kako to, da ne bi bio poznat nikojemu proroku? Nigdje nismo našli, da ga je spomenuo Mojsije ili koji prorok, pa ni sam Krist. Dakle, nije to Božji zakon, kad sadrži očitu laž, jer je Bog prava i najveća istina, te ne može nikako reći kakvu neistinu. Vaš zakon kaže, da će se na svršetku đavli spasiti. Zbog toga je on njima drag. A o Kristu veli, da nije Božji Sin, niti umro na križu, a da će ga Bog na svršetku svijeta ubiti. Također kaže, da su i apostoli bili Saraceni i mnoge druge laži.«

Nadalje dotakli su se odvažni redovnici i Muhameda, muslimanskog morala, nauke o krepostima i slično. Izvještaj naglašuje, da su sve to rekli gorljivim duhom i neuzdrmanom vjerom!

Lako je zamisliti reakciju ponosnih Saracena na ovaj viteški čin revne redovničke Braće. Ipak zbog blagonaklonosti kairskog sultana Zahera Barkuka prema Franjevcima, kadija je u prisutnosti kustosa o. Gerarda počeo ispitivanje ovog neobičnog slučaja. Odvažni apostoli dali su svečane izjave: »Nije nas poslao nikoji stvor, nego sam Bog, koji se udostojao nadahnuti nas, da vam propovijedamo i navještamo istinu i vaše spasenje, jer Krist kaže u evanđelju: Tko bude vjerovao i bude pokršten, spasit će se; tko ne bude vjerovao, osudit će se. Tako i vi, ako ne budete vjerovali i ne pokrstite se, osudit ćete se u dubine pakla.« Zatim: »Ne ćemo nipošto opozvati, a pripravni smo za ovu istinu i za katoličku Kristovu vjeru, čvrsto je braneći, radije umrijeti i podnijeti sve vrste muka, jer je sve što smo rekli istinito, sveto i katoličko.«

Nakon ove izjave saracenska rulja na mrtvo je premlatila četvoricu pobožnih redovnika. Kad su se nakon sat vremena malko osvijestili, bacio ih je kadija u tamnicu i okove. Oko pola noći privezao ih je za stupove, svukao i do kostiju izbičevao. Nakon tri dana stigao je u Jeruzalem emir iz Gaze i vodio sudski proces protiv zatvorenih Franjevaca, koji su ostali nepokolebljivi. Nakon energične izjave: »Znajte! Zbog Krista i njegove vjere ne bojimo se ni smrti ni vremenitog ognja!« — bili su osuđeni na smrt. Saraceni su ih sasjekli 14. XI. 1391. u prisutnosti njihove redovničke Braće i mnogih katoličkih vjernika. U tom blaženom trenutku dobili su katolici u Hrvatskoj u mučeničkoj osobi fra Nikole Tavelića svoga velikoga zaštitnika na nebu.

ZAKLJUČAK

Dragi vjernici!

Možda će nekomu od nas i nehotice pasti na pamet, nakon svih iznesenih detalja mučeničke smrti bl. Nikole, neopravdan prigovor: Pa to je proizvod sredovječnog fanatizma, koji je gospodario dušama četvorice franjevačkih zanesenjaka!... Ovakvo zaključivanje ne samo da nije katoličko, nego je lišeno i svakog temelja. Pravilno ocjenjivanje svih okolnosti smrti bl. Nikole i njegove Braće dovodi nas do drugog zaključka.

Ne možemo proglasiti fanatizmom apostolski žar svećeničke duše, koja želi i nastoji, da blago vjere upozna i usvoji što više duša. To nastojanje sastavni je dio svećeničke službe. Mi ne možemo tvrditi, da su bl. Nikola i njegova Braća bili dužni izvrgnuti se smrtnoj opasnosti, kad im se pružila prilika, da Saracenima doviknu, kako su na pogrešnom putu. A ujedno ne smijemo ih osuditi, što su i pod cijenu vlastitog života pokušali uvjeriti nevjernike o ispravnosti katoličke nauke. Naprotiv, ovaj njihov čin posjeduje sve oznake mučeništva, jer je potekao iz žive vjere i neslomive nade, koja je u žaru ljubavi dokazala svoju odanost Kristu i postala potvrdom evanđeoske riječi: »Nitko nema veće ljubavi od one, kojom se daje vlastiti život za svoje prijatelje!« (Iv. 15, 13)

Stoga sam potpuno osvjedočen, braćo i prijatelji, da nimalo ne ću pogriješiti, ako ustvrdim: 14. studenoga 1391. postao je jedan od najslavnijih dana u povijesti »Svete Hrvatske«, jer je na taj

dan zasjala na našem katoličkom nebu nova velika mučenička zvijezda. I dosljedno glas o mučeničkoj smrti bl. Nikole napunio je svetom radošću naše davne oce, jer su u mučeničkoj osobi dičnog sina dobili na nebu još jednog moćnog zagovornika pred svesilnim Božjim veličanstvom.

Zato nas i ne iznenađuje činjenica, da su našeg Mučenika odmah počeli štovati po mnogim franjevačkim crkvama, posebno u Jeruzalemu, Bribiru i Šibeniku, a franjevački martirologij uvrstio ga je među svoje blaženike. I njegovo štovanje, bez službenog odobrenja Crkve, potrajalo je punih petsto godina.

Dne 30. XII. 1880. pobožni šibenski biskup Fosco obrazovao je posebnu komisiju, koja je imala dužnost skupiti potrebna svjedočanstva, da se fra Nikola Tavelić proglasi blaženim. Kad je nakon godinu dana sv. Zbor Obreda primio dokumente i savjesno ih proučio, donio je odluku, u kojoj se konstatira neprekinutost štovanja našeg mučenika od pamtivijeka. Taj dekret potvrdio je Leon XIII. i 6. VI. 1889. bio je, uz bl. Graciju od Mula (kod Kotora), proglašen blaženim i naš Mučenik.

Od 1391., pa naprijed počeo je kult bl. Nikole prelaziti granice šibenske biskupije i Franjevačkog reda. Na 19. III. 1937. dozvolio je Pijo XI. nadbiskupu Baueru, da se blagdan bl. Nikole uvede u čitavoj Hrvatskoj. Drugi svjetski rat omeo je naše neposredne pripreve za dan svečane kanonizacije našeg Mučenika. Ali mi se i danas čvrsto nadamo, da će Bog uzvisiti svoga slugu i ovjenčati ga i na zemlji svetačkim lovorom.

Svaki od nas, kršćanska braćo, mora se osjećati ponosan nad velikim mučeničkim djelom bl. Nikole, jer je on bio sin naše rodne grude, član iste Kristove Crkve. Stoga mu kličimo često:

Bio si Hrvat, dao si strti
zemni svoj život za vjeru Krista,
i poslije patnji, junačke smrti,
u raj Ti duša letjela čista.

(Aleksa Kokić)

Svrni pogled na nas s neba,
na svoje nas primi grudi;
kada dušman na nas vreba,
u pomoći svim nam budi.

(Miho Jerinić)

PREDAVANJA

MARIJA — I NAŠE SUŽANJSTVO LJUBAVI

Mudri katolički korifeji ustvrdili su već davno: Duša je ljudska po naravi kršćanska, a kršćanska duša po svojoj naravnoj težnji jest marijanska! Ispravnost ovoga načela u oba svoja dijela dokazala je vjekovna povijest Katoličke Crkve.

Svako od proteklih devetnaest stoljeća bilo je stoljeće vjere, Krista, a dosljedno i Marije. Ali koliko nam je dopušteno stvarati tvrdnje na osnovu stvarnih činjenica, poseban Marijin vijek stoji pred nama u skoroj budućnosti. Njega je prorekao već početkom XVIII. st. sv. Ljudevit — Marija Grignion de Montfort. Za skori dolazak marijanskog kraljevstva molio se glasoviti duhovni pisac Faber. A da je to sve na domaku, poručuje nam Gospa iz Fatime.

Dužnost je svake kršćanske duše, da bude propovjednik, preteča tih svetih dana, koji će, nadamo se, naskoro svanuti. A najdostojnija naša priprava i najuspjeliji početni rad za pobjedu Marijine misli u svijetu sastoji se u tom, da se svaki od nas što prije učlani u odabrane vitezove Kraljice neba i naših srdaca. Da se oduševimo za to, treba naše spoznaje o Mariji osloniti na čvrste temelje kršćanske nauke i zdrave pobožnosti.

I. MARIJIN ODNOS PREMA NAMA

Majčinstvo Božje — to je temelj četverostrukog Marijina odnosa prema ljudima. Katolička nauka, oslanjajući se na ovaj temelj, prikazuje nam Mariju kao duhovnu Majku svih nas, kao suotkupiteljicu, kao kraljicu čovječanstva i svih stvorova, i na koncu kao posrednicu svih milosti.

1. Marija — duhovna majka ljudi

Svi mi, koji smo preporođenjem po Kristu postali članovi Katoličke Crkve, sačinjavamo stvarno, ali mističko tijelo. Glava je Krist, duša Duh Sveti, a mi smo vjernici udovi toga tijela.

Marija je Majka Kristova, — glave mističkoga tijela. Dosljedno je i majka udova. Stoga sv. Augustin i ostali crkveni učitelji izvode dosljedan zaključak i tvrde: Marija je tijelom majka naše glave — Krista, a duhom majka naša, Njegovih mističkih udova.

Krist je na križu preko Ivana darovao Mariju za majku svim ljudima: »Evo, tvoja majka!« (Iv. 19, 27) Radi toga i kliče sv. Antonin: »Kao što nas je Krist trpeći na križu porodio riječju istine na duhovnu milost, tako nas je Bl. Djevica rodila i porodila u najvećim bolima trpeći zajedno sa Sinom.«

Nauku Crkve o Marijinom majčinstvu prema ljudima otvoreno i jasno izrazio je i sv. Pijo X. u svojoj poslanici od 2. II. 1904.

Dakle, Marija je uistinu duhovna majka svih nas. Ona u svojoj majčinskoj brizi sve poduzimlje, da u nama izgradi Krista!

2. Marija — suotkupiteljica

Krist je glavni i jedini Otkupitelj čovječanstva. Ali i Marija je sekundarno i ovisno o Kristu surađivala oko našeg otkupljenja, jer je pristala začeti vječnu Riječ i velikodušno je primila smrt ljubljenoga Sina.

Gabrijel naviješta tajnu Utjelovljenja. Marija odano pristaje na božansku poruku. Postaje Majkom Boga — Otkupitelja, i time se najintimnije učlanjuje u veliko djelo otkupljenja.

Marija stoji odvažno pod križem i suosjeća sa Sinom, koji trpi. U svom srcu podnosi sve Njegove boli. Sebe prikazuje Vječnom Ocu sa Sinom i ovisno o Njemu kao žrtvu za naše spasenje.

Promatrajući Marijinu suotkupiteljsku službu sv. Irenej je rekao: »Kao što je Eva neposlušnošću bila uzrok smrti sebi i čitavom ljudskom rodu, tako je Marija postala poslušnošću uzrok spasenja sebi i svemu ljudstvu.« Još otvorenije govori sv. Pijo X.: Bogorodičina je dužnost bila, da Kristovu »žrtvu čuva i goji, i u određeno vrijeme položi na žrtvenik«. A Benedikt XV. jezgrovito nadodaje: »Koliko je bilo do Nje, Sina je žrtvovala. I s pravom možemo reći, da je Ona s Kristom otkupila ljudski rod.«

Marija nas je s Kristom otkupila i time nas učinila ljubljenim naraštajem svoje žrtve i svojih boli!

3. Marija — kraljica ljudi i svih stvorenja

Krist je po vječnom pravu Kralj svih stvorenja, a na poseban način ljudi.

Marija je Majka Krista Kralja, pa dosljedno i svega, što je izašlo iz Njegove moćne kraljevske ruke. Zato i kaže sv. Bernardin Sijenski: »Toliko stvorenja služi slavnoj Djevici Mariji, koliko i Presv. Trojstvu.«

Crkva, učiteljica istine, nazvala je Mariju dičnim naslovom kraljice anđela, patrijarha, proroka, apostola, mučenika, ispovjednika, djevica i svih Svetih.

U svakom vremenitom kraljevstvu osjeća se potreba kraljice, koja će vršiti ulogu blagosti, milostivosti i dobrote. Što je nužno u naravnom redu stvari, potrebno je i u vrhunaravnom. U duhovnom kraljevstvu osjeća se praznina bez Kraljice. Zbog toga Bog Mariju podiže na tu uzvišenu službu, da bude svima luka milosrđa i utočište dobrostivosti. Koliko je to blizu našem srcu, pokazuje onaj slatki izljev naše duše, kad djetinjski kličemo: Zdravo kraljice, majko milosrđa!...

4. Marija — posrednica svih milosti

Katolička nauka uči, da je Krist naš jedini glavni i nužni posrednik pred Bogom. A za Mariju bogoslovci zajednički i stalno tvrde, da je Ona sekundarno i ovisno o Kristu opća posrednica svih milosti.

Marija nam je dala Krista, — izvor milosti. Time nam je pružila barem neizravno i u jezgri i sva ostala dobra, koja iz toga izvora istječu.

Dok je Marija živjela na zemlji, utjecala se svomu Sinu za potrebe ljudi. Na Njezinu riječ Krist je učinio prvo čudo. Ni na nebu ne smije prestati Njezina služba posredništva! Ona nam je s Kristom namrla spasenje! Treba, da ga s Njime i dijeli!

Sveti Oci priznaju i uzvisuju Marijino posredništvo (sv. Efrem, sv. German i dr.). Sv. Bernardo veli kratko, ali jezgrovito: »To je Božja volja, koja je htjela, da sve imamo po Mariji!«

Nosioci vrhovnog autoriteta Crkve otvoreno naučavaju, da je Marija rizničarka Božjih dobara. Veliki Leon XIII. kaže: »Može se ustvrditi, da se gotovo ništa ne dijeli od velikoga blaga milosti, koje je namro Gospodin,... nego po Mariji, jer Bog tako hoće. Kao što nitko ne može pristupiti k višnjem Ocu, nego po Sinu, tako gotovo nitko ne može doći Kristu, nego po Majci.« A sv. Pijo X. veli: »Zbog zajednice boli i volje među Marijom i

Kristom, zaslužila je Ona biti djeliteljica svih dobara, koja nam je Isus smrću i krvlju pripravio.«

Katolička liturgija otvoreno govori o Marijinu posredništvu. Dapače u Franjevačkom redu, u Belgiji itd. slavi se svetkovina Marije — posrednice svih milosti. A staro načelo veli, da je zakon molitve — zakon vjerovanja!

Brojna Marijina djeca širom čitavoga katoličkog svijeta tvrdo vjeruju, da je blizu dan, kad će Crkva svojim vrhovnim autoritetom proglasiti člankom vjere istinu, da je Marija posrednica svih milosti.

Božja je dakle volja, da nam sve milosti dolaze od Presv. Trojstva po Kristu, ali preko Marijinih ruku.

Tko zdravom dušom i pravilnim kršćanskim shvaćanjem promatra ove uske odnose Marije prema nama, nužno se mora oduševiti za pravu, prosvijetljenu, temeljitu, iskrenu i sinovsku pobožnost prema svojoj dobroj Majci!

II. NAŠE SUŽANJSTVO LJUBAVI PREMA MARIJI

Katolička Crkva, vrhovni autoritet vjere i prave pobožnosti, iskazuje Mariji posebnu čast i štovanje. Neumorno na različite načine nuka svoje vjernike, da Joj budu odani i vjerni. Zbog toga ustanovila je Crkva mnoge svetkovine u čast Marije, odobrila brojne pobožnosti i uvela različite duhovne vježbe, da na taj način neprestano potiče ljude na ljubav prema Kraljici neba, Crkve i čovječanstva.

Svijesne katoličke duše, zadahnute pravim razumijevanjem vjere i savršenstva, traže u svojoj domišljatoj ljubavi, kako bi što dostojnije izrazile svoju počast i štovanje, pouzdanje i zazivanje, sinovsku ljubav i nasljedovanje Marije. Mole Ružarij, nose karmelski škapular i različite medaljice, vrše pobožnost Triju Zdravomarija, obavljaju prve subote u čast Prečistoga Srca Marijina itd.

Sve su to uzvišeni oblici i divni izrazi pobožnosti prema našoj dobroj Majci. Ali iznad svega ovoga ima još jedan način, kako ćemo Mariji pokazati potpuno svoju ljubav i odanost. To nas je naučio sv. Ljudevit — Marija Grignion de Montfort (1673—1716) analizirajući u svojim duhovnim djelima pravu pobožnost prema Presv. Djevici, nazvanu — s u ž a n j s t v o l j u b a v i.

1. U čemu se sastoji sužanjstvo ljubavi?

Savršena pobožnost prema Mariji ili sužanjstvo ljubavi, veli sv. Ljudevit, »stoji u tome, da se potpuno predamo Presvetoj Djevici, da tako budemo po njoj Isusovi«. Treba »se predati Mariji potpuno u svojstvu sužnja i preko Nje Isusu, pa zatim sve raditi s Marijom, u Mariji, po Mariji i za Mariju«.

Iskreni i potpuni pobožnik predaje velikodušno Mariji, a preko Njezinih majčinskih ruku Isusu, — čitavo svoje tijelo sa svim njegovim osjetilima. Radi i djeluje prema providnosnim nacrtima Božje Mudrosti i željama svoje Kraljice. Mirnim okom promatra svoje zdravstvene pojave, nemoć i bolest, život i smrt.

Odano Marijino dijete predaje u ruke svoje Majke sva svoja vremenita dobra. Njima se služi za raširenje Božje slave, dobro bližnjega i svoje osobno posvećenje.

Sužanj ljubavi dariva Mariji svoju dušu i srce i sve duševne moći: pamet, razum i volju. Svu svoju duhovnu aktivnost stavlja u službu božanskih interesa, unapređenja Marijine slave i dobrobit duša. Temeljita izgradnja duha — to je ideal Marijina sužnja!

Velikodušni ljubimac Neokaljane Djevice izručuje u sigurne ruke Kraljice srdaca sva svoja nutarnja i duhovna dobra, svoje zasluge i zadovoljštine, pa i samu isprosnu vrijednost svojih dobrih djela, — koliko se sve to može nekomu izručiti ili predati.

Istina, mi se ne možemo odreći onih zasluga, zbog kojih primamo za učinjeno dobro djelo povećanje posvećujuće milosti i vječne slave. To predajemo Mariji samo na čuvanje. I u Njezinoj ruci to će bujati i cvasti, i od toga će biti salivena za nas vječna kruna blaženstva. Sve ostale zasluge, kojima bismo mogli zadovoljiti za svoje grijehe ili isprositi Božju naklonost u opravdanim našim potrebama, — pohranjujemo u riznicu Marije, da ona time upravlja po svojoj volji i dijeli komu god hoće!

Sv. Ljudevit izrazio je sve to kratko i sažeto: Ako hoćemo biti Marijini sužnji, »imamo joj pokloniti: 1. svoje tijelo sa svim njegovim osjetilima i udovima; 2. svoju dušu sa svim njezinim moćima; 3. svoja izvanjska dobra, tako zvana dobra sreće, sadašnja i buduća; 4. svoja dobra unutarnja i duhovna, a to su: naše zasluge, naše kreposti i naša dobra djela, prošla, sadašnja i buduća; u jednu riječ, sve što imamo u redu naravi i u redu milosti, i što bismo mogli u buduće imati u redu naravi, milosti ili slave, i to bez ikakva ograničenja, ne izuzevši ni . . najmanjeg dobrog djela, i to za svu vječnost.«

U ovom se, dakle, sastoji naše sužanjstvo ljubavi prema Mariji. Treba Joj se predati potpuno, bez ograničenja, sa svim što

jesmo, što imamo, i što bismo jednom mogli imati. — Izraz »sužanjstvo« ne smije nas plašiti. Time se samo hoće vjerno izraziti naše temeljito pripadništvo Mariji.

Sinovskim i odvažnim činom posvete mi se bacamo u okrilje Majke odabranika, ali time nije sve gotovo. Da naša posveta bude cjelovita, čitav naš ovozemni život moramo razvijati po Mariji, s Marijom, u Mariji, za Mariju!

»Bitna vježba ove pobožnosti, veli sv. Ljudevit, stoji u tome, da vršimo sva svoja djela po Mariji, to jest ne smijemo nigda ići k Isusu drukčije, nego po Mariji, po njezinu zagovoru i njezinoj moći kod njega i tako mu se nigda sami moliti.« Dakle, Marija će biti naša posrednica, i preko nje ćemo kucati na vrata Isusova Srca!

»Imamo sva svoja djela vršiti s Marijom, to jest uzeti Presvetu Djevicu za savršen uzor u svem svojem djelovanju.« Marija, najuspjelija kopija Krista, — naš ideal savršenstva!

»Imamo sva svoja djela vršiti u Mariji, to jest treba nam se od vremena do vremena sabrati u našoj nutarnjosti i tu pomisliti na Mariju i baciti na nju duhovni pogled.«

»Napokon imamo sva svoja djela vršiti za Mariju, to jest budući da smo sužnji ove uzvišene Vladarice, imamo samo za Nju raditi, i to na Njezinu korist i čast kao za bliži svoj cilj, a na čast Božju kao za zadnji svoj cilj.«

2. Na kojim se temeljima osniva sužanjstvo ljubavi?

Genijalni i dubokoumni svećenički duh sv. Ljudevita iznosi pet temeljnih istina, na kojima počiva velebna zamisao o pravoj pobožnosti prema Mariji.

1. Cilj Marijina štovanja jest Isus Krist! Svetac je rekao: »Ako dakle promičem ozbiljnu pobožnost prema Presvetoj Djevici, to je jedino stoga, da savršenije promaknem pobožnost prema Isusu Kristu i da na taj način iznesem lako i sigurno sredstvo, da nađemo Isusa Krista.«

2. Svi ljudi, koje je Krist otkupio neizmjernom cijenom svoje Krvi, pripadaju svomu Spasitelju kao isključivo vlasništvo, kao sužnji ljubavi. To je naravno Kristovo pravo nad nama. Ali Bog se nije zadovoljio samo time. On je htio, da i Marija ima isto pravo nad svima, koji su izašli iz Njegove svemoguće stvoriteljske ruke. Isusovi podanici, djeca i odabranici — treba da budu i Marijino

vjerno potomstvo, njezini sužnji, ali sužnji svijesne ljubavi. Božanska je namjera pošla i još dalje. Da postanemo što savršeniji pred Bogom, Vječna Mudrost hoće, da idemo preko Marije, to jest učlanjujući se temeljito u veličine Njezina Srca, to jest postajući Njezini u zdravom poimanju duhovnog sužanjstva ljubavi.

3. Svatko, tko želi doći što bliže k Bogu, uviđa dužnost očišćenja svoga duha od svega, što je zlo. Taj veliki posao lako se može izvesti, ako smo savršeno pobožni našoj nebeskoj Majci. Marija će učiniti sve, da budemo Božji, jer smo se Njoj neograničeno predali.

4. Marija nam je nužna kao posrednica kod svoga Sina. Tako Bog hoće; to je primjerno našem sadašnjem stanju.

5. Marija je toliko moćna, da nam može najuspješnije jamčiti postojanost u dobru i radu oko savršenstva. »Djevica, koja je jedina vjerna i kojoj zmija nigda nije mogla ništa, samo ona čini to čudo (ustrajnosti!) svima onima, koji joj služe, što bolje mogu.«

Na ovim snažnim temeljima osniva se prava pobožnost prema Kraljici srdaca.

3. Djelotvorni učinci sinovske posvete Presvetoj Djevici

Tko iskrenim srcem obavi savršenu posvetu sebe Bezgrešnoj Djevici i ostane čitav život vjeran svojoj Majci, time iskazuje Bogu izvanrednu čast i posebnu hvalu. Održavanje utvrđenog reda Vječne Mudrosti, koja hoće, da po Mariji idemo u blažene visine dobrote, Bogu se sviđa, jer je to lojalno i sinovsko poštivanje Njegove Volje.

Najveću počast i štovanje, sinovsko pouzdanje i ljubav, djetinje zazivanje i vjerno nasljedovanje Marijinih kreposti, — sve ove čine pobožnosti u najsavršenijem izrazu uključuje sužanjstvo ljubavi prema Mariji. Mariju ne možemo bolje proslaviti, nego da Joj se bezgranično predamo priznavajući Je za svoju vrhovnu Gospodaricu i Majku.

Naš vlastiti duhovni interes nuka nas, da postanemo Marijina svojina. Gospa je uvijek preobilato naagrađivala svaku, pa i najmanju pobožnu vježbu, koja je bila Njoj prikazana. A koliko onda blaga milosti dijeli onima, koji su dio Njezine ljubavi, koji su Joj na neki način ucijepljeni kao pupoljak na grani. Marija svoje sužnje ljubavi savršeno čisti od svih, pa i najmanjih pomanjkanja, prosvjetljuje i vodi na putu savršenstva sve do vrhova svetosti, da ih tako preporođene i usavršene može prikazati Presvetom Trojstvu.

Marijini sužnji, iako se odriču svih svojih vremenitih i duhovnih dobara, ipak ne smiju strahovati i tugovati, da njihovi bližnji ne će dobiti onoliko pomoći, koliko bi im inače oni svojim preporukama namjenjivali. Marija zna naše želje, potrebe naših rođaka i bližnjih, i ona će svojom majčinskom pažnjom i ljubavlju sve najbolje udesiti! — Naš apostolat oko posvećenja iskrnjega najplodonosnije će uspjeti, ako ga bude vodila Marija!...

Dragocjeni su dakle učinci sužanjstva ljubavi!

ZAKLJUČAK

Svaka pobožnost prema Gospi, pa bilo kojega oblika, samo ako je istinita, iskrena i produhovljena, smatrala se i jest siguran znak našeg predodređenja za nebo. Marija ni jedno svoje dijete nije nikada zapustila, niti će do vijeka zapustiti!

Ako obične i redovite pobožne vježbe daju stalan oslonac za našu vječnu sigurnost, a što bismo onda mogli reći o savršenoj pobožnosti prema Mariji? Bez ikakva ustručavanja možemo ustvrditi: Sužanj Marijine ljubavi apsolutno se ne može i ne će nigda izgubiti!

Na ovo uzvišeno sužanjstvo ljubavi pozivlje nas Krist, zove nas majčinsko Marijino Srce, nuka nas naše vlastito dobro. Postanimo i ostanimo Marijini sužnji ljubavi! Na taj način najbolje ćemo proslaviti Boga i Mariju, najsigurnije usrećiti sebe i bližnjega!

LITERATURA

1. TANQUEREY: Synopsis Theologiae Dogmaticae, t. II., str. 832—841., Parisiis — Tornaci (Belg.) — Romae 1933.
2. SV. LJUDEVIT — M. GRIGNION DE MONTFORT: Prava pobožnost prema Majci Božjoj (preveo O. fra A. Jadrijević), Zagreb 1944.
3. TANQUEREY: Précis de Theologie ascétique et mystique, str. 119—122., 1928.
4. *** La mediazione universale di Maria e la »Vera Devozione« del Montfort, str. 12—47., 1929.

ISPIT ZARUČNIKA

(Kan. 1020 C. Z. i Naputak Sv. Zbora za Sakramente od 29. VI. 1941.)

Katolička zajednica imala je u svim vremenima zdrav i staložen sud o braku, jer ga je uvijek priznavala sakramentom.[1] Kao učiteljica vjere i čuvarica Crkva je znala, da joj je stroga dužnost mudrim zakonodavstvom urediti sklapanje ženidbe među svojim vjernicima, jer joj je i na osnovu dogmatskih načela, kao i na temelju iskustva, bilo očigledno, da je ljudska narav baš u ovom pitanju posebno sklona na nered i zloporabe.

Temeljno načelo, kojim se rukovodila Katolička Crkva u ženidbenom pitanju, izrazio je Pijo XI. u enciklici »Casti connubii« (31. XII. 1930.): »Ženidba nije osnovana niti utemeljena od ljudi, nego od Boga. Nijesu ljudi, nego je sam Bog, začetnik prirode, i obnovitelj iste prirode Krist Gospodin ženidbu zakonima utvrdio, učvrstio i podigao... Ovo je nauka Sv. Pisma, ovo je postojana i općenita predaja Crkve, ovo je svečana definicija Svetoga Tridentskoga Sabora...«[2]

Polazeći s ovog načelnog stanovišta Crkva je na usta Lava XIII. izjavila: »Kad je dakle Krist podigao ženidbu na takvu i toliku uzvišenost, čitavu je ženidbenu disciplinu predao i povjerio Crkvi. A ona je tu vlast nad ženidbama kršćana u svako vrijeme i na svakom mjestu izvršavala, i to tako izvršavala, da bi postalo očigledno, kako je to njezina vlastita vlast, koja nije dobivena ljudskim odstupanjem, nego božanski stečena voljom svoga ustanovitelja.«[3]

Svijesna teške odgovornosti Crkva je neprestano opominjala svoje službenike, da u ženidbenim slučajevima vjerno postupaju prema njezinim odredbama. Opsežno ženidbeno zakonodavstvo najočitiji je dokaz, što i kako Crkva misli o sakramentu ženidbe.

---

[1] Subotić N.: Kršćanski brak i njegovi protivnici, str. 6—7, Split 1933.

[2] Vidi kod Subotić, nav. dj., dodatak: Enciklika Sv. O. Pape Pija XI. »O kršćanskom braku«, str. 55.

[3] Enc. »Arcanum divinae Sapietiae« (10. II. 1880.) — V. kod Gasparri: Tractatus canonicus de matrimonio, sv. II., allegatum I., str. 346., 1932.[2]

Detaljni pogled u samo jednu točku ženidbenog zakonodavstva dokazat će netom iznesenu tvrdnju. Namjeravamo govoriti o zaručničkom ispitu, kao pripravnom činu za sklapanje kršćanskog braka, kako ga predviđa kan. 1020 C. Z. i uređuje Naputak sv. Zbora za Sakramente od 29. VI. 1941.

I. KAN. 1020 C. Z.

Vjekovno dušobrižničko iskustvo dokazalo je, da su svaka užurbanost, polovični izvidi i slično pri sklapanju braka bili uzrokom nepoželjnim događajima i rastavama. Da se doskoči tomu, Crkva je često izdavala upute i odredbe, kako treba postupati u tako važnom činu. U tom pravcu je pri konačnoj kodifikaciji crkvenoga prava stvoren kan. 1020, koji glasi:

§ 1. Onaj župnik, kojemu pripada pravo da prisustvuje sklapanju braka, dužan je, da prije toga pravovremeno i pomnjivo izvidi, nije li štogod na putu namjeravanoj ženidbi.

§ 2. Neka i vjerenika i vjerenicu, i to svako od njih zasebno i oprezno ispita, da li kod njih postoji kakva smetnja, da li na ženidbu, osobito ženska strana, slobodno pristaju, te da li su dovoljno poučeni u kršćanskom nauku, osim kada se ovo posljednje ukazuje suvišnim s obzirom na njihova osobna svojstva.

§ 3. Stvar je mjesnog Ordinarija, da za ove župničke izvide izda posebne propise.

Razumljivo je, da navedeni kanon stvarno nije nastao tek 1917. On je ukratko i konačno izrazio ono, što je kroz stoljeća u ovom pravcu bilo naređivano.

1. Povijesni osvrt

Prve tragove zaručničkog ispita nalazimo već u prvim stoljećima Crkve. Zaručnici, koji su namjeravali obaviti vjenčanje, prijavljivali su se svomu Ordinariju, koji bi razvidio, da li postoji bilo kakva zapreka, koja bi ometala njihovu ženidbu.[4] Po sebi je shvatljivo, da zaručnički ispit nije mogao ostati kao osobna biskupova dužnost, nego je s vremenom morao prijeći na župnika,

[4] Jeličić dr V.: Kanonsko Ženidbeno Pravo Katoličke Crkve, str. 55., Sarajevo 1942.[2]

jer je obujam biskupskih dužnosti postajao, usporedo sa širenjem Crkve, sve veći i širi.

Karlo Veliki to i određuje u svom prvom kapitularu 802.[5] Na XII. ekumenskom saboru u Lateranu (IV. Lateranski — 1215), kad je zakon o navještajima protegnut na čitavu Crkvu, naređuje se svećenicima (razumije se, koji imaju ovlaštenje i dužnost prisustvovati vjenčanjima), neka obave izvide, da li postoji koja zapreka namjeravanoj ženidbi.[6] Klement X. konstitucijom »Cum alias« od 21. VIII. 1670. potvrđuje uputu sv. Zbora Inkvizicije o ispitu svjedoka pri vjenčanju.[7] Time, kako zapaža Gasparri, nisu ni najmanje dokinuti propisani izvidi, jer oni sačinjavaju bitni dio zaručničkog ispita.[8] Na 18. V. 1743. izdaje Benedikt XIV. konstituciju »Nimiam licentiam«, koja ima uski odnos s kan. 1020 C. Z. Dapače su i neki izrazi preuzeti iz spomenute konstitucije. Papa pripominje, da je dužnost vlastitog župnika, još prije napovijedi i zaručnika i zaručnicu napose, pomnjivo i, što se reče, na uho ispitati, da li svojevoljno, hotimično, rado i pravim pristankom volje idu na vjenčanje. Župnik će ujedno izvidjeti, da li postoji kakva zapreka, da se nisu zavjerili ili zaručili s nekim drugim, da li pristaju roditelji na vjenčanje ili ne.[9] Sve ove odredbe usvojio je navedeni kanon i obvezao župnike, da ih se savjesno pridržavaju.

2. Tumačenje kan. 1020 C. Z.

§ 1.) — Jeličić dr. V. ovako označuje zaručnički ispit: »Zaručnički ispit je zakonito izviđanje nadležnog crkvenog poglavara, kojim se ima ustanoviti, da je namjeravana ženidba u skladu s Božjim i crkvenim zakonima.«[10]

Ovu dužnost C. Z. povjerava župniku, koji ima pravo prisustvovati vjenčanju. A kojemu župniku pripada to pravo, određuje kan. 1094— 1097.

Prema jasnim odredbama kan. 92—95 župnici će lako pronaći, tko je u konkretnom slučaju nadležan zaručnicima prema njiho-

[5] Mansi J. D.: Nova et amplissima collectio SS. Conciliorum, sv. XIV., Appendix, str. 265.

[6] Gasparri, nav. dj., sv. I., str. 83.

[7] Blat. A.: Commentarium textus Codicis Juris Canonici, knj. III., d. I., str. 514., Romae 1920.

[8] Gasparri, nav. dj., sv. I., nav str.

[9] Gasparri, nav. dj., sv. I., str. 83—84. — Blat, nav. dj., str. 513—514.

[10] Jeličić, nav. dj., nav. str.

vom prebivalištu ili doprebivalištu, ili se radi o beskućniku.[11] Ženidbeno zakonodavstvo proglašuje nadležnim župnikom u pitanju vjenčanja i onoga, u čijoj su župi vjerenici ili bar jedno od njih proveli neprekinuto mjesec dana,[12] a po svojem prebivalištu ili doprebivalištu pripadaju drugoj župi. Ovo se ne odnosi na beskućnike, kojima je kompetentan župnik mjesta, gdje se aktualno nađu, jer oni nigdje nemaju stalnog prebivališta ili doprebivališta.[13]

Već iz rečenoga može se bjelodano uvidjeti, da u pojedinim slučajevima mogu doći u koliziju prava dvaju (ili više) župnika, koji su po crkvenom zakoniku ovlašteni izvršiti zaručničke izvide. Ali u takvim prigodama dušobrižnička razboritost savjetuje, da se dade prednost župniku stalnog boravka ili poluboravka nad župnikom mjesečnoga prebivališta.[14]

Prema normi kan. 1097. § 2 redovito se vjenčanje ima obaviti pred župnikom zaručnice, ako pravedan razlog ne iziskuje drugo. Stoga je i dosljedan zaključak, da on ima ne samo pravo, nego i dužnost obaviti ispit zaručnika.[15]

Iako se zaručnički izvidi smatraju kao osobna obveza — u širem smislu — nadležnoga župnika, ipak prema pravom značenju kanona, ta se dužnost ne smije toliko naglasiti, kao da župnik iz opravdanih razloga ne bi mogao povjeriti to ispitivanje delegiranom svećeniku za vjenčanja ili nekom drugom.[16] Šta više kanonista A. Cance predviđa kao redovit način zaručničkih izvida, da svakog od zaručnika ispita njegov župnik i o ishodu obavijesti odnosnog župnika vjenčanja. Isti tvrdi, da se ovaj običaj redovite prakse ne protivi propisu Kodeksa.[17]

Kanonisti i moralisti općenito tvrde, da je župniku stroga i teška dužnost savjesno obaviti zaručnički ispit, jer su riječi kanona preceptivne, a u pitanju je opći zakon u važnoj stvari.[18] Prema tome, dakle, ta obveza ne prestaje ni u slučaju, kad bi župnik bio moralno siguran, da nema nikakve smetnje bilo valjanu bilo dopuštenu vjenčanju.[19]

O vremenu, kada treba obaviti ispit zaručnika, kanon samo predviđa, da to mora biti prije vjenčanja, a ne određuje još detaljnije, kad se sve to mora izvršiti, da li prije navještaja ili za vrijeme navještaja. Zbog toga su kanonisti različito shvaćali ove riječi. Blat,[20] Crnica[21] (koji navodi Triebsa i Jonea) zastupaju mišljenje, da izvide zaručnika treba obaviti prije početka navještaja. Cance[22] smatra najzgodnijim, da se odnosni ispit izvrši u času, kad se zatraže navještaji. Cappello[23] i Jelčić[24] drže zlatnu sredinu. Oni su mišljenja, da izvide treba, općenito govoreći, izvršiti prije navještaja, ili, ako to iz opravdanih razloga nije bilo učinjeno, za navještaja. Naputak sv. Zbora za Sakramente od 29. VI. 1941. decizivno je izjavio, da se zaručnički ispit ima učiniti prije ženidbenih navještaja ili za njihova odvijanja, kako i sama stvar zahtijeva.[25]

§ 2.) — Da bi doista zaručnički izvodi bili od koristi i zbog dužnog snalaženja, kanon, o kojem govorimo, u § 2 jasno izbraja, što i kako treba pretresti na odnosnom izviđanju.

Ponajprije kod vjerenika treba istražiti, da li kod njih ne postoji kakva zabrana (impedimenta impedientia) prema kan. 1058—1066 ili zapreka (impedimenta dirimentia) prema kan. 1067—1080. Župnik je dužan proći sve zabrane i zapreke, a posebno će se zaustaviti kod onih, koje zaručnici običavaju tajiti ili nisu javni ili vjerenicima nije poznato, da bi odnosna smetnja predstavljala neku prepreku za vjenčanje. Tu bi posebno došli u obzir kan. 1058, 1059, 1075, 1078, 1079.

Kanonisti često pokreću pitanje: koje upute treba postaviti i kako župnik treba postupiti s obzirom na vrstu, javnost ili tajnost zapreke.[26] To je pitanje više knjiške naravi, a dušobrižnička će uviđavnost uvijek znati, kako treba u danim slučajevima postupati

[11] O ovome pitanju v. potanje kod De Smet A.: Praxis matrimonialis ad usum parochi et confessarii, str. 1—3, Brugis 1920. — Također Gasparri, nav. dj., sv. II., str. 128—130.

[12] Kan 1097 § 1, 3°

[13] Jelčić, nav. dj., str. 238—239.

[14] De Smet, nav. dj., str. 3.

[15] Crnica dr A.: Commentarium theoretico-practicum Codicis Iuris Canonici, sv. II., d. I., str. 163., Šibenik 1941.

[16] Cappello F.: Tractatus canonico-moralis de sacramentis, sv. III. (De matrimonio), str. 181., Taurinorum Augustae — Romae 1933.[3] — Vermeersch — Creusen: Epitome Iuris Canonici, sv. II., str. 177., Mechliniae — Romae 1930.[4]

[17] Le Code de Droit Canonique, sv. II., str. 419., Paris 1930. — Usp. i De Smet, nav. dj., str. 3.

[18] Merkelbach B. H.: Summa theologiae moralis, sv. II. str. 836., Paris 1936. — Noldin-Schmitt: Summa theologiae moralis, sv. III., str. 550., Oeniponte 1936 [24]. — Gasparri, nav. dj., sv. I., str. 84.

[19] Usp. kan. 21. — Cappello, nav dj., str. 180.

[20] Nav. dj., str. 514.

[21] Nav. dj., str. 163.

[22] Nav. dj., str. 419.

[23] Nav. dj., str. 179.

[24] Nav. dj., str. 56.

[25] Acta Apostolicae Sedis (AAS), g. 1941., br. 7., str. 299.

[26] De Smet, nav. dj., str. 5—7.

prema različitim prilikama mjesta i osoba. O javnim zaprekama može župnik izvršiti izvide zaručnika zajedno, ali o tajnim smetnjama treba da ih ispita svako napose.[27]

Po sebi je jasno, da na ovaj ispit moraju zaručnici lično pristupiti. Svaki je drugi običaj, gdje bi eventualno mjesto zaručnice došli njezini roditelji, protiv zakona, i prema tome ne bi se mogao unaprijed održati.[28]

Iz same naravi stvari proizlazi, da su vjerenici teško i strogo obvezani očitovati eventualne zapreke, jer bi inače bio čitav postupak bezvrijedan i uzaludan.[29]

Druga stvar, kojom će se župnik na zaručničkom ispitu posebno pozabaviti, jest ta, da li zaručnici, a posebno zaručnica, svojevoljno i slobodno privoljuju na vjenčanje ili ih naprotiv netko prijevarom, prijetnjama, strahom nagoni, da obave vjenčanje. Stoga istraživanje o slobodi pristanka ne samo da nije suvišno,[30] nego i te kako nužno, osobito ako se ima na pameti, da će pažljivi izvidi u ovom pravcu spriječiti tolike buduće presude ništavosti braka zbog manjka pristanka.[31]

Konačno župnik će istražiti, da li su zaručnici dovoljno poučeni u kršćanskom nauku, tj. da li poznaju temeljne istine kršćanstva, koje svaki vjernik mora znati, bilo bezuvjetno po sebi (necessitate medii) ili po odredbi zakona (necessitate praecepti). Ujedno će razvidjeti posjeduju li potrebno znanje o dužnostima svoga budućega staleža.[32]

Prema tome, osim pet temeljnih istina kršćanstva, zaručnici su dužni znati, da je ženidba sakramenat, koji treba primiti u posvetnoj milosti, zatim očenaš, apostolsko vjerovanje, Božje i crkvene zapovijedi, tri svima nužna sakramenta (naime krštenje, ispovijed i euharistiju), a bar donekle poznavati anđeoski pozdrav, čin vjere, ufanja, ljubavi i pokajanja.

Na poznavanje ovih istina kršćanske vjere obvezuje zaručnike ne samo pozitivni crkveni zakon, nego i Božji zakon, jer je

[27] Chelodi — Dalpiaz: Ius matrimoniale, str. 21., Tridenti 1937.[4] — Merkelbach, nav. dj., str. 836—837.

[28] Usp. kan. 30. — Gasparri, nav. dj., sv. I., str. 85.

[29] Cappello, nav. dj., str. 181—182. — Blat. nav. dj., str. 514.

[30] Boúúart — Siménon: De Sacramentis, sv. II., str. 214., Gandae et Leodii 1931.

[31] Crnica, nav. dj., str. 164. — Usp. i Naputak sv. Zb. za Sakr. od 29. VI. 1941. u AAS, g. 1941., br. 7., str. 304.

[32] Noldin — Schmitt, nav. dj., str. 551. — Merkelbach, nav. dj., str. 837.

ženidba sakramenat živih. Suviše katolički vjerenici imaju strogu obvezu, da budući porod poučavaju u vjerskim istinama. Iako možda ne će sve označeno znati naizust, ipak su barem toliko dužni, da na svaki upit u ovome pravcu znadu ispravno odgovoriti.[33]

Komisiji za autentično tumačenje kanona bilo je postavljeno pitanje: Ako zaručnici ne poznaju dovoljno kršćanski nauk, da li ih se može odbiti od vjenčanja ili im vjenčanje odgoditi, dok potrebno ne nauče? Ista komisija je odgovorila: 2—3. VI. 1918.: Neka se župnik drži propisa kan. 1020 § 2. I dok izvršuje ono, što propisuje Kodeks, neka marljivo nastoji poučiti zaručnike, koji ne znadu, barem osnovne istine kršćanskog nauka. Ako oni odbiju pouku, ne smije im se zbog toga uskratiti vjenčanje prema propisu kan. 1066.[34]

Ispit kršćanskog nauka može se izostaviti kod onih osoba, za koje smo sigurni, da potrebne vjerske istine dobro poznaju. De Smet ipak pripominje župnicima, da i u takvim slučajevima upitaju nešto u obliku razgovora, jer bi inače manje poučeni zbog različnosti postupka mogli shvatiti, da im se nešto neugodno i teško nameće.[35] Samo po sebi je razumljivo, da se ispit kršćanskog nauka izostavlja i kod onih osoba, koje uopće ne će da čuju o ispovijedi prije vjenčanja ili o vjerskoj pouci.[36]

U čitavom postupku zaručničkih izvida kanon traži od župnika, da postupa, oprezno i pomno, jer se radi o velikoj i važnoj stvari.[37] Pomnjivo i zrelo ispitivanje dovest će do stvarnih rezultata, da se doista vidi, posjeduju li odnosni zaručnici takva svojstva, koja su potrebna za dopušteno sklapanje braka. I jedino u tom pravcu vodi se zaručnički ispit,[38] jer kan. 1019 § 1 jasno i određeno kaže: Prije nego se sklopi ženidba, treba ustanoviti, da ništa ne stoji na putu njezinom valjanom i dopuštenom sklapanju!

§ 3.) — Kanon stavlja u dužnost mjesnom Ordinariju, da za svoj teritorij, obziruć se na sve okolnosti vremena, mjesta i lica, dade podrobnije upute, kako će župnici ove zaručničke izvide uspješno i propisno obaviti. Dakle, zajedničko pravo do upute Sv.

[33] De Smet, nav. dj., str. 4. — Boúúart — Siménon, nav. dj., str. 214—215. — Cappello, nav. dj., str. 182. — Chelodi — Dalpiaz, nav. dj., str. 22.

[34] AAS, g. 1918., str. 345.

[35] Nav. dj., str. 4.

[36] Crnica, nav. dj., str. 164.

[37] Merkelbach, nav. dj., str. 836. — Jeličić, nav. dj., str. 57.

[38] Prümmer D.: Manuale Iuris Canonici, str. 416., Friburgi Brisgoviae 1933.[6]

Zbora za Sakramente od 29. VI. 1941. nije predviđalo stalan način zaručničkog ispita, nego je ta stvar bila ostavljena dužnosti pojedinog sjedišnog Biskupa.[39]

U nekim biskupijama običavao se zaručnički ispit izvršavati zapisnički.[40] To je bilo kao pripravna praksa za današnji način ispita zaručnika. Bila je i ostaje dužnost župnika, da eventualne propise svoga Ordinarija u ovom pravcu savjesno izvršuje.[41]

II. NAPUTAK SV. ZBORA ZA SAKRAMENTE od 29. VI. 1941.

Sv. Zbor za Sakramente, kojemu prema kan. 249 pripada u dužnost cjelokupno zakonodavstvo obzirom na sakramente, od vremena do vremena, prema stvarnim potrebama, izdaje upute, koje se odnose na ženidbene zakone. Tako je 4. VII. 1921. objavljen naputak o dokazima slobodnog stanja i prijavi sklopljene ženidbe.[42] Uputa, koja specijalno tumači kan. 1020 objavljena je 29. VI. 1941. i nosi naslov: Instructio de normis a parocho servandis in peragendis canonicis investigationibus, antequam nupturientes ad matriomonium ineundum admittat.[43] U ovom Naputku izložene su provedbene odredbe spomenutog kanona, uvedene neke nove obveze i na koncu je dodano nekoliko obrazaca za pismeno obavljanje zaručničkog ispita i za sve eventualne slučajnosti u vezi s njim.

1. Podrobnije izlaganje kanonskih propisa

Pravo i dužnost izvršiti zaručničke izvide — izjavljuje Naputak — pripada župniku prema zakonskim propisima crkvenog prava, obziruć se posebno na kan. 1097 § 2. Uz to se odmah nadodaje, da i župnik zaručnika, bilo vlastitom pobudom, bilo na zahtjev zaručnika ili župnika zaručnice, može obaviti izvide u pravcu dokazivanja slobodnog stanja zaručnika, i sve je to s potrebnim svjedočanstvima, koje eventualno u svom župskom arhivu posjeduje, dužan što prije poslati župniku zaručnice. Naglašuje se u svakom slučaju teška obveza župnika obaviti ispit, i to osobno, ako pravedan razlog ne ispričava od toga.[44]

[39] Cappello, nav. dj., str. 184.
[40] Crnica, nav. dj., str. 164.
[41] Ferreres I.: Compendium Theologiae Moralis, sv. II., str. 595., Barcinone 1925.[13]
[42] AAS, g. 1921., str. 348—349.
[43] AAS, g. 1941., str. 297—318.

O vremenu za izvide već smo iznijeli stanovište Naputka tumačeći § 1. kan. 1020.

Obzirom na objekt zaručničkog ispita Naputak pripominje, da treba ispitati sve, što bi se na bilo koji način moglo protiviti vjenčanju. Izviđanje dakle o smetnjama za vjenčanje mora se protezati na sve zabrane i zapreke, bilo javne bilo tajne, i to naročito na posljednje. Osobitu pomnju treba uložiti, da se razvidi ono, što je propisano u kan. 1076, jer tu je izvor mnogih nevaljalih vjenčanja. U slučaju sumnje župnik će se poslužiti zakletim i pouzdanim svjedocima prema uputi kan. 1031 § 1, 1°.[45]

Osim onoga, što zahtijeva § 2 kan. 1020, traži se svjedodžba o krštenju i krizmi. Krštenica, koja je izdana prije šest mjeseci od dana vjenčanja, bezvrijedna je za ovaj slučaj. Krštenica mora imati zabilježbe predviđene u kan. 470 § 2 i čl. 225 Naputka sv. Zbora sakramenata od 15. VIII. 1936. Neuputno je na laku ruku vjerovati zaručnicima, da nijesu kršteni, pa je uvijek potrebno obratiti se na župnika rodnog mjesta.

Uz nabrojeno potrebno je doznati, kojim župama treba poslati obavijest o sklopljenom vjenčanju; zatim ustanoviti prema kan. 88 § 1 maloljetnost ili punoljetnost zaručnika; uzeti u obzir kan. 1099, 1069, čl. 220, 221, 226 i sl. spomenutog Naputka od god. 1936.[46]

Način izvida određuje spomenuti kanon i dušobrižnička razboritost.[47]

U br. 6. Naputka osobitim naglaskom skreće se pažnja na kan. 1069. U vezi s tim traže se napovijedi (ozivi, navještaji) prema odredbi kan. 1023 § 2. U slučajevima beskućnika treba se strogo držati spomenutog Naputka od 4. VII. 1921.

U pitanju slobodnog pristanka na vjenčanje i ispita kršćanskog nauka Naputak traži pomnjivi postupak, kako ga već svi kanonisti suglasno izlažu i zastupaju.[48]

Sv. Zbor u daljnjem izlaganju veli: Pri ispitu zaručnika neka se osim toga vodi briga i o tom, da se predusretne ono veliko zlo, koje poglavito danas zbog zloće ljudi prijeti u nekim mjestima kanonskom vjenčanju. Radi se naime o nakanama i promišljenom

[44] Br. 4 c, 5 a.
[45] Usp. Naputak br. 4 a.
[46] Br. 4 c.
[47] Br. 4 d.
[48] Br. 7 i 8.

postavljanju uvjeta, protivnima kanonskim propisima, da se kasnije može odbaciti ženidbeni jaram i sklopiti novi brak. U ovom pravcu će Ordinarij i župnik postupiti prema potrebi i uvidavnosti.[49]

2. *Nove odredbe* [50]

Kako smo već rekli, Ordinariji su ovlašteni na osnovu § 3 kan. 1020 dati posebne propise za zaručnički ispit. Sv. Zbor za Sakramente smatrao je shodnim izaći im u susret u ovom pitanju[51] i stoga je izdao spomenuti Naputak zbog lakšeg snalaženja i uspješnijeg postupka, kao i zbog toga, da postupak bude što jedinstveniji u ovoj tako važnoj stvari.

Prema tome je biskupima odsele olakšan posao. Oni će se pobrinuti za točno vršenje Naputka u svojim biskupijama. Svakih šest mjeseci ili najdulje kroz godinu dana pregledat će lično ili preko pouzdane osobe knjige vjenčanja i krštenja, i svaki pregledani slučaj označiti posebnim znakom. U obrascima za zaručnički ispit mogu unijeti nužne izmjene i nadopune. O savjesnom ispunjavaju kanonskih ženidbenih propisa, koje donosi ovaj Naputak, dužni su svake godine izvijestiti posebnim izvještajem Sv. Zbor za Sakramente.[52]

Biskupskoj Kuriji i župniku nameće Naputak još neke nove dužnosti:

Ako župnici vjerenika pripadaju različitim biskupijama, isprave zaručnika treba slati preko Kurije njegove biskupije za župnika zaručnice, kad ovaj prisustvuje vjenčanju. Kurija će priložiti svoju potvrdu o slobodnom stanju zaručnika. Obrnutim putem ide stvar, ako vjenčanju prisustvuje župnik zaručnika.

Sv. Zbor za Sakramente veoma želi, da svaki župnik traži od svoje Kurije dopuštenje za prisustvovanje svakom pojedinačnom vjenčanju. A na to obvezuje, ako zaručnici pripadaju različitim biskupijama. Zbog zakonske provedbe same stvari treba Kuriji dostaviti sve ženidbene isprave prema posebnom obrascu (Obrazac V Upute[53]).

[49] Br. 9. — Naputak se zadržaje na još nekim pitanjima, ali mi ih ne navodimo, jer nisu u strogom odnosu s pitanjem, koje razglabamo.

[50] O ovom v. Herman dr F.: Zaručnički ispit prema novim odredbama sv. Stolice. — »Glasnik Biskupija Bosanske i Srijemske«, teč. LXX. (1924.), br. 1., str. 2—4.

[51] Herman dr F.: Važnije odredbe i rješenja svete Stolice g. 1941. u »Bogoslovna Smotra«, g. XXX. (1942.), br. 2., str. 124.

[52] Br. 3, 11 f, 12.

[53] Br. 4 a.

Župnik rođenja (ili krštenja) dužan je obavijestiti župnika, koji je prisustvovao vjenčanju, da je njegovu prijavu o sklopljenoj ženidbi uistinu primio. Župnik vjenčanja u svakom slučaju će tražiti ovu potvrdu, i kad je primi, priložit će je ostalim ženidbenim ispravama.[54]

Upravitelj župe, gdje je izvršeno vjenčanje, osim zabilježbe u vlastitim maticama eventualnih presuda, kojima se brak proglašuje ništavim, ili se apostolskim oprostom razrješuje neizvršena ženidba itd., dužan je opomenuti i župnika rođenja vjerenika, da to isto unese u svoje matične knjige. Isti je po Uputi, dužan što prije obavijestiti Ordinarija, da je izvršio svoju obvezu.[55]

Ispit zaručnika, dvaju svjedoka za dokazivanje slobodnog stanja vjerenika, roditelja ili staratelja maloljetnih zaručnika — treba izvršiti pismeno. Sva spomenuta lica dužna su prije izvida položiti prisegu, da će istinito odgovoriti na postavljena pitanja.

3. *Značenje Naputka i njegov prijem*

Današnje vrijeme čudorednog propadanja pokazuje svoju nelijepu sliku na mnogo raznolikih načina, a posebno je očituje u nehumanom poimanju i tretiranju ženidbe. Mračni elementi pokušavaju pod svaku cijenu uzdrmati temelj obitelji. Samo jedan dokaz. U Americi je 1940. bilo 264.000 razvoda braka, a 1945. popeo se taj broj na 502.000. U 1946. postotak se još više povećao. I u drugim zemljama pojave su, na žalost, slične. Prema statistikama iz g. 1961. na 500 brakova u Americi je 4,44 razvoda, u Danskoj 2,86, u Istočnoj Njemačkoj 2,38, u Francuskoj 1,30 razvoda itd.

Crkva zbog svoje pastoralne dužnosti mora računati s činjenicama i pronalaziti sredstva za obnovu i saniranje ženidbenog pitanja. Njezino joj vjekovno iskustvo pokazuje, da je uzrok mnogim razvodima, nevaljano sklopljenim ženidbama bio baš taj, što su vjernici i službenici Crkve na laku ruku shvaćali i obavljali čine, koji prethode vjenčanju. Stoga je sv. Zbor za Sakramente, da preventivno doskoči ovomu zlu, izdao iscrpan Naputak, kako se moraju obaviti ženidbeni izvidi, da se može ustanoviti valjanost, dopuštenost i zakonitost namjeravanog vjenčanja.

Savjesno sprovođenje odredaba Naputka zajamčuje župnicima sigurnost, da su sve učinili, što im pastoralna dužnost nalaže obzirom na vjenčanje. A vjernici izvršujući odredbe Naputka ot-

[54] Br. 11 b.

[55] Br. 11 c.

klanjaju svaku mogućnost, da se bilo s koga gledišta obeskrijepi njihov čin. U protivnom slučaju sami snose odgovornost. U ženidbenim parničnim postupcima svjedočanstva, koja Naputak predviđa i traži, sačinjavaju nenadoknadiv i dragocjen materijal za rješenje spora.

Zbog ovih razloga Naputak se može i mora smatrati velikim prilogom u izgradnji crkvenog ženidbenog zakonodavstva.

Naputak sv. Zbora za Sakramente od 29. VI. 1941. već je svaggdje uveden u praksu.[56] Kod nas je Naputak u cijelosti odmah objelodanio »Folium Dioeceseos Spalatentis et Makarskensis necnon Pharensis« g. LXIII., (1941), br. 4—12, str. 39—46.[57] Ordinarijati Split i Hvar tiskali su već g. 1942. sve potrebne obrasce, koje Naputak donosi ili predviđa, kao i ostale nužne formulare prilikom vjenčanja.[58] Obrasci su formulirani veoma dobro i odgovaraju Naputku. Pri ispitu predviđa se i posebna zakletva, da je isti za vrijeme vojništva (ili cijelog života) ostao slobodan od svake ženidbene zapreke ili bračne veze.

Zagrebački nadbiskup iz stanovitih razloga izdaje tek 25. I. 1945. (br. 537) »Okružnicu o ispitu zaručnika prema novim odredbama Sv. Stolice.«[59] Okružnica pozivlje svećenstvo, da se što bolje drži izdanih propisa, a posebno onih, koji se odnose na nadopune postojećih matičnih propisa. Okružnici su priloženi obrasci, koje donosi i Naputak.

I ostali naši Ordinarijati postupali su prema dužnosti i potrebi. Njihovo pojedinačno nabrajanje izostavljamo.

[56] Crnica A.: Priručnik Kanonskog Prava Katoličke Crkve, str. 194., Zagreb 1945.

[57] Povodom njezina objelodanjenja Biskupski Ordinarijati Split i Hvar, od 31. XII. 1941., br. 3505 i 1941. naređuju: 1. »da se svi dušobrižnici strogo drže podanih uputa e da se tako radeći uzmogne izbjeći neprilikama na laku ruku sklapanja brakova i promišljenih kasnijih razvoda«; — 2. »spisi svakog vjenčanja neka se vode pod posebnim rednim brojem župskog protokola«; — 3. nalaže se »Dekanima, da napose obave pregled svih spisa o obavljenim vjenčanjima i da o tomu napose svaki za svoj dekanat izvjesti nadležnom Ordinarijatu«; — 4. naređuje se, »da (se) sve delegacije dane drugim svećenicima ispuštaju pismeno«. — V. nav. list, str. 46.

[58] Nav. list, g. LXIV. (1942.)., br. 8—12, str. 59—69. — Redaktor obrazaca, da udovolji br. 4 a Naputka preveo je iz Naputka sv. Zbora Sakramenata od 1. VII. 1929. obrasce: 1. Dopust izdan od Biskupske Kurije za župnika zaručnice; i 2. Dopust izdan od Biskupske Kurije župniku zaručnika, kada zaručnica pripada drugoj župi iste ili druge biskupije.

[59] »Službeni Vjesnik Zagrebačke Nadbiskupije«, g. XXXII. (1945.), br. 1., str. 9—25.

ZAKLJUČAK

Ahrens je rekao: »Ženidba je svetinja, u kojoj se gaje u najdubljoj intimnosti svi najuzvišeniji odnosi čovjeka prema Bogu, prema naravi, prema čovječanstvu.«[60] *Kristova Crkva neprestano je nastojala ostvariti ovaj idealni pojam braka. Njezini službenici i vjernici pokazat će nastojanje u ovom pravcu i na taj način, da vjerno izvršuju kan. 1020 C. Z. i Uputu sv. Zbora za Sakramente od 29. VI. 1941.*

LITERATURA

1. BLAT A.: Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, knj. III, (De rebus), d. I. (De Sacramentis), Romae 1920.
2. BOÚÛAERT — SIMÉNON: De Sacramentis, sv. II., Gandae et Leodii 1931.
3. CANCE A.: Le Code de Droit Canonique, sv. II., Paris 1930.
4. CAPPELLO F.: Tractatus Canonico — moralis de sacramentis, sv. III. (De matrimonio), Taurinorum Augustae— Romae 1933.
5. CHELODI — DALPIAZ: Ius matrimoniale, Tridenti 1937.
6. CRNICA A.: Commentarium theoretico — practicum Codicis Iuris Canonici, sv. II. (De rebus), d. I. (De sacramentis et sacramentalibus), Šibenik 1941.
7. CRNICA A.: Priručnik Kanonskog Prava Katoličke Crkve, Zagreb 1945.
8. FERRES I.: Compendium theologiae moralis, sv. II., Barcinone 1925.
9. HERMAN dr F.: Zaručnički ispit prema novim odredbama sv. Stolice — u »Glasnik Biskupija Bosanske i Srijemske«, teč. LXX., br. 1, str. 2—4.

[60] Kod Subotić, nav. dj., str. 3.

10. HERMAN dr F.: Važnije odredbe i rješenja svete Stolice g. 1941. — u »Bogoslovna Smotra«, g. XXX. (1942.), br. 2., str. 124.
11. GASPARRI P.: Tractatus canonicus de matrimonio, sv. I. i II., Romae 1932.
12. JELIČIĆ V.: Kanonsko ženidbeno pravo Katoličke Crkve, Sarajevo 1942.
13. MERKELBACH B. H.: Summa theologiae moralis, sv. III., Paris 1936.
14. NOLDIN — SCHMITT: Summa theologiae moralis, sv. III. (De sacramentis) Oeniponte 1936.
15. PRÜMMER D.: Manuale Iuris Canonici, Friburgi Brisgoviae 1933.
16. DE SMET A.: Praxis matrimonialis ad usum parochi et confessarii, Brugis 1920.
17. SUBOTIĆ N.: Kršćanski brak i njegovi protivnici, Split 1933.
18. VERMEERSCH — CREUSEN: Epitome Iuris Canonici, sv. II., — Romae 1930.

REFLEKSIJE

Zdrava duša intuitivno spoznaje, da Bog opstoji, da je sama dobrota, ljubav i milosrđe.

Zdravo srce svagdje osjeća blizinu Boga, neodoljivo teži za Njegovom ljubavlju i smatra jedinom svojom srećom: potpuno zaroniti u neistražive dubine Njegova blaženstva!

Što više čovječji duh roni u dubine Božje veličine, to jače pred njim odskače pojam Boga!...

Čudno, ali utješljivo: Jače približavanje Božanskoj biti prouzrokuje u nama osjećaj, da nam je Bog sve dalje i dalje, iako Ga savršenije poznajemo! K ovom prvom raspoloženju duha odmah se pridruži radost: Bog je neizmjerno velik, i moj mali um ne može Ga obuhvatiti. Ta On je viši od dohvata ljudskog razuma. Ako mi se sve više udaljuje, uza sve moje približavanje, znak je, da On nema granica u Svojim savršenostima. I ova spoznaja najviše veseli dobru i plemenitu dušu!•

Pri izgradnji pojma o Bogu svaki čovjek unosi neke posebne oznake, koje su vjeran odraz njegove nutrine i duhovne značajnosti. Najlakše je prozreti dušu svakoga čovjeka, ako nam iskreno očituje, kako zamišlja Boga i Njegove vlastitosti!

Pretpostavimo, da bi se za neko stanovito, pa bilo to i kratko, vrijeme mogla uvući općenito u ljudske duše pozitivna sumnja o Božjoj opstojnosti. I što mislite, kakva bi posljedica odmah nastupila? — Očaj i samoubojstvo, najniža uvriježenost mržnje i iskorenuće pojedinih staleža i naroda opustošili bi zemlju u veoma kratko vrijeme!

Bez Boga — smrt!

Temelj je svake istinite duhovnosti prava i jasna spoznaja Boga!

Nema duhovnog života u onoj duši, koja nejasno i bolesno nazire Boga!

Tko želi biti savršen, treba da najprije izgradi što čistiji pojam o Božjoj opstojnosti. To je uvjet za svako počimanje izgradnje duhovnog hrama. O ovom temelju ovisi sve!

Tko s uvjerenjem priznaje Božju opstojnost, intuitivno zaključuje na Njegove vlastitosti. Njemu je lako reći: Bog je sama dobrota, savršena ljubav, milosrđe bez granica i cjelovita pravda.

Kad Bog ne bi bio dobar, sve bi se sledilo od mržnje. Ni jedna stopa zemlje ne bi bila blagoslovljena. Prokletstvo bi zagorčilo ovaj vidljivi svijet i nadzemaljske sfere. U čovjeku bi ključalo zlo; a tama bi obavila njegove staze. Ni jedan dah ne bi mu bio sretan. O Bože, kakvih li strahota!...

Dobroto Božja, kako si velika! Napuni nas puninom svoje sreće i bit ćemo blaženi navijeke!

Bog je ljubav! — Ovo uvjerenje najviše oslađuje bezazleni duh. Bog je savršena ljubav! — Ova misao jedino zadovoljava opravdane želje nevinog srca.

Tko bi pokušao tvrditi, da je ljubav daleko od Boga, taj bi Bogu nanio najveću uvredu, a ljudima odnio sigurno utočište i jedini izvor, na kojemu mogu utažiti sve svoje svete želje.

Kad mi kršćani ne bismo imali ništa više od drugih ljudi, osim pojma o Božjem milosrđu, mi bismo ipak bili najsretniji! Čovjek padne, surva se u ponor grijeha, mrak mu zastre oči, očaj mu iskrsne pred sviješću, pograbi nož, da prekine nit života. Ali u taj sudbonosni čas zdravi kršćanski osjećaj i glas Anđela Čuvara šapne mu tajanstveno: Bog je milosrdan! — i on se smiri! Tko bi mogao nabrojiti, koliko njih je ova misao spasila? Ta svi su ljudi po ovom uvjerenju došli u raj!

Istina, mnogo se više naglašuje Božje milosrđe, nego pravda. Ali time se ne misli ustvrditi, da je milosrđe u Bogu veće od pravednosti. Bog je jednako pravedan kao i milosrdan. U Njega je pravda cjelovita, potpuna i općenita.

Mi, prognanici na ovoj zemlji, najviše uzdišemo za pravdom. Svak je traži, a nitko je obilato ne posjeduje... I kad nam sve dojadi, pogledamo na nebo, bacimo se svojom mišlju pred prijestolje pravednoga Boga i odmah se slegne jad našega srca, a svjetlo mira zasja na našim vratima...

Vjerovati, da ima Bog, a tvrditi, da se Bog ne brine za svijet — to odaje plitak um, grešno srce i zlu dušu!

Jedna od najmilijih istina kršćanskoj duši jest istina o Božjoj Providnosti, koja svime upravlja, sve vodi i mudro ravna.

Još bih nešto pridodao: Uvjereni smo, da smo u Božjoj ruci, i, treba istinito reći, uza sve to osjećamo težinu života, nevolju i jad. A što bi bilo, kad Bog ne bi vodio računa o nama?...

Treba biti ili lud ili pokvaren, pa reći: Bog se ne brine za nas!

Zaista, razum ne može sam po sebi spoznati tajnu Presv. Trojstva. Ali kad nam vjera ucijepi duboko u dušu ovu istinu, ona postaje najdraže uvjerenje našega života. Neizrecivo bogatstvo, koje ova istina sadrži u sebi, tako osvježi naš duh, da se on potpuno pomladi i preobrazi. Tajnu Presv. Trojstva ne možemo promatrati hladno. Ona nužno grije, osvaja i veže duh uza se. Ni jedan svetac nije bio, a da nije nastojao što jače približiti svomu srcu istinu o Presv. Trojstvu...

Promatranje odnosa među božanskim Osobama — to je najmilije razmatranje prosvijetljenih pobožnih duša. Razum malo raščlanjuje, ali duhovna intuicija i srce mnogo rade. Čovjek osjeća pri ovom razmatranju strujanje nekog novog života, njemu se predaje s osjećajem mira i zadovoljstva, pušta se bujici ljubavi, da ga ona nosi, a sreća napunja njegove grudi.

Tko hoće temeljito izgraditi duhovni hram svoga srca, mora svu svoju pobožnost osloniti na istinu o Presv. Trojstvu. Čovjek, koji drukčije misli, razočarat će se prije ili kasnije nad svojim nezrelim mišljenjem.

Vijenac svake pobožnosti jest pobožnost prema Presv. Trojstvu. I to ne maglovita pobožnost, nego pobožnost oslonjena na bogoslovne temelje o tajni Presv. Trojstva. Na ovo se mnogo zaboravlja, pa, na žalost, malo i ima istinski pobožnih osoba.

Često se naglašuje pobožnost ovom ili onom svecu, a zaboravlja se poticati duše, da što žarče i nježnije štuju, ljube, spoznaju Presv. Trojstvo. Kršćanskom svijetu treba što više iscrpljivo tumačiti ovu uzvišenu istinu, uvesti duše u što zdravije shvaćanje ove tajne i tada ćemo imati mnogo izgrađenih duhovnih kršćanskih osoba...

Da je Bog naš otac — to pametnu čovjeku ne treba dokazivati. To svak vidi, to svak osjeća; ta je istina po sebi jasna, osim da se netko želi preko mjere nadmudrivati...

Mnogi ljudi, koji nisu najizglednijeg života, ipak priznaju ovu istinu i njome se tješe. Ali nisu dosljedni! Znamo iz filozofije, da pojam očinstva uključuje pojam sinovstva. Bog je naš Otac. Mi smo dakle Njegovi sinovi. Bog je dobri Otac, pa ne dolikuje, ne može i ne smije biti, da smo mi Njegova zla djeca. Ili — ili...

Božje očinstvo ima veoma veliku ulogu u našem duhovnom životu!

Pravi kršćani najradije i najčešće zamišljaju Sina Božjega razapeta na križu. Već sama ova slika, kad se i ne bi išlo u dubine pojedinosti tajne golgotske žrtve, oplemenjuje ljudski duh...

Križ!... Kristov križ!... Tu je sadržana sva mudrost, sva tajna i zamašitost života!...

S križa zarudi spas!...

Križ posta svjetionik, prema kome kroz vjekove hrle duše iz tame svijeta.

Križ je bio i ostaje uvijek jedino stalno utočište svih onih koje je krvavi život okrunio u zoru rađanja trnjem jada i muke; koje je gorak dan vodio kroz oganj stradanja; i koje je mrzla večer dočekala namrštenih vjeđa i uvenulih usana...

Križ!... i na križu Božji Sin!... Hodite ovamo, svi bezumni i plitki i kupite mudrosti!... Pristupite ovamo svi, kojima je Adam poljubio čelo, i u svjetlu križa upravite svoje korake.

Katolička Crkva posjeduje nešto, čega nemaju gotovo sve ostale crkve. Pa iako neke to imaju, kod njih je ta osobitost zastrta gustim velom...

Euharistija — to je tajnoviti dragulj Kristove Crkve. To je sunce, iz koga izvire sva toplina vrhunaravnih učinaka i grije sve pravovjernike.

Euharistija je najočitiji primjer Božje ljubavi prema čovjeku!

Otklonite iz Katoličke Crkve Euharistiju, i Crkva se neminovno ruši!

Krist — radnik! — to nije neka nova istina. To je mogao zapaziti svaki, pa i površni promatrač Evanđelja.

Kad kažemo, da je Krist bio radnik, mi ne tvrdimo, da je radio u tvornici ili u rudniku. Mi tvrdimo: Krist je radio za vrijeme 30-godišnjeg života svojim rukama, sve što je Njegov životni položaj iziskivao. Svojim radom bacio je blagoslov na radnički znoj i muku i uzdigao rad na onu visinu, koju je imao prije

čovjekova prokletstva... Poslije Kristova primjera bilo bi štetno smatrati rad nedostojnim čovjeka. Rad je dužnost razumnoga bića, njegov ponos, dika i blagoslov. — — —

Duh Sveti — mnogim katolicima nepoznati Bog! Teška činjenica.

Na krštenju nas je sve Duh Sveti preporodio. Na sv. Potvrdi ulio je u naše bokove muževnu jakost kršćanina. On uvijek u čistim dušama živi i radi!

Pa tko je kriv, da se tako malo i oskudno zna o Duhu Svetome?

Zar sv. Pismo? — Nipošto! — U njemu imamo svu nauku o Duhu Svetome!

Sveti Oci mnogo govore o Duhu Ljubavi.

Bogoslovci su kroz vjekove raspravljali i pisali velika djela o Ljubavi Oca i Sina.

Mi danas posjedujemo sistematski izgrađenu nauku o svemu, što nas može i smije zanimati o Duhu Svetome.

I opet treba naglasiti: Mnogim je kršćanima Duh Sveti — nepoznati Bog!

Tko je kriv? — Odgovorimo sami.

Kad bi djeca Crkve znala bar dio onoga, što katoličko bogoslovlje uči o Duhu Svetome, i kad bi se uživjela u to, nikada se ne bi mogla od Njega zaboravom udaljiti!... Neznanje — duhovna šteta!

Čovjek je veliki koristoljubac (utilitarista). Njegovo se oko uvijek okreće, gdje bi mogao izvući deblji dobitak. Istina, on uglavnom gleda vremenitu korist, i, moramo priznati, takvo koristoljublje u većini slučajeva nije pohvalno! Pače je često puta i grešno! Ali ima i zdravo koristoljublje, koje se može odnositi na prolazne i duhovne vrednote. Zadržati zdravo koristoljublje u dužnim granicama — to je nemoguće bez svjetla Duha Svetoga!

Dakle, zbog lične koristi kršćani bi morali mnogo više častiti i štovati Duha Svetoga!

Svaka pobožna osoba, posebno ona, koja je smjelije zaplovila vodama duhovnoga života, osjeti mnogo puta na dan u najotajnijoj svojoj nutrini stvarno prisustvo Duha Svetoga.

U prve osvite dana očuti duša poriv ljubavi i u njoj tinja samo želja, da se taj dan žrtvuje iz ljubavi prema Bogu. To je prvi poljubac Duha Svetoga duši u jutarnje svitanje.

Preko dana prostruji često čitavim duhovnim organizmom sveti val snage, i on nas vodi u ostvarenje kreposnih djela, koja često nadvisuju naše sile. To je Duh Jakosti na poslu posvećenja.

U kasni mrak, kad se oči počnu same sklapati, i opet naše srce poplavi toplina, mir sreće, koja nas osnaži, još jednom prosvijetli i prenese u sveto stanje blaženoga pokoja, približi Bogu i poklopi krilima sna. To je posljednji blagoslov Duha Svetoga.

Vjerno slušati Duha Mudrosti, koji je u našoj duši — to je najznačajnije načelo duhovnog života!

Neoboriva je istina, da je čitavo Presv. Trojstvo prisutno u čistom kršćanskom srcu. Jednako je neosporiv posljedak ove istine, da se u duši kršćanina odvija i čitav život Presv. Trojstva. Zaista, veličanstvena istina!...

Zaronimo malo dublje u ovu istinu. Čovjek nam se ukazuje, a to stvarno i jest — kao tabernakul Božjih čudesa! U njemu ključa božanski život, iz koga izvire svaki drugi život...

Kršćanine, živi, kako treba, da kroz cijelu vječnost uživaš ljepote Presv. Trojstva.

Zaboraviti Boga — znak je lakoumna duha i rastresene glave.

Psovati Boga — znak je pokvarena srca i zamračene savjesti.

Nijekati Boga — znak je ohole želje i neukroćenih težnji.

Zdrav um i objavljena vjera uče, da je Bog svagdje. Veoma utješljivo!

Pred ovim uvjerenjem iščezava strah, malodušnost i kukavičluk. Pri promatranju ove istine struji život u našim žilama, ključa junaštvo.

Misao o Božjoj prisutnosti kroz vjekove je snažila grudi kršćanskih boraca i činila ih herojima uza sve težine krvave životne staze, kojom su morali ići!...

Ili Bogu ili vragu!... Za kršćansku dušu trećega puta nema! Strahovito, ali tako je! Vjekovi su to potvrdili, a dnevice iskustvo ovjerovljuje ovu istinu.

Ljubiti Boga iznad svega, ljubiti Ga zbog Njega samoga, pa sve kad raj i ne bi opstojao, sve raditi iz čiste i uzvišene ljubavi prema Presv. Trojstvu, sve činiti, što je Njemu drago i samo zato, jer je Njemu milo — u ovome je savršena sreća!

Vjera, koja se oslanja na Božji autoritet, jedina može dati pravac katoličkom životu, a kršćanskoj zajednici red i sigurnost!

Neslomljivo pouzdanje u Boga — to je najmoćnije sidro, koje može pojedinca i društvo uščuvati vedrim i ravnodušnim u svim životnim vrenjima.

Kršćanski se heroizam sav temelji na pouzdanju u Boga.

Pouzdanik u Božju desnicu i u najjačoj grmljavini životne zbilje ostaje tih i jak. Malodušnik i u običnim zapletajima svršuje kao samoubojica.

Mogućnost općenja s Bogom u molitvi dragocjeni je dar uzvišene božanske milosti. Duša osjeća, da je prenesena u visoke nadzemaljske sfere i puna sreće, koju jedino nebo može pružiti.

Biti čovjek molitve znači najbliže se približiti Bogu i najtemeljitije Ga upoznati!

O veliki Bože, vjerujem u Tvoju opstojnost, veličinu, savršenost i vlastitosti. Molim Te, daj mi, da Te što jače upoznam, uzljubim i da se u Tebi izgubim. Ufam se, da ćeš me uslišati i učiniti vječnim dionikom Svoje božanske sreće!

SAVRŠENOST

Malo ih je, koji teže za pravom savršenošću. Žalosna činjenica! A svi bi ljudi morali nastojati, i to ne samo hladno i mlitavo, nego odlučno i odmjereno, da postanu istinski savršeni. Na to nas sama naša narav nuka. Na savršenost nas pozivlje neki duboki nutarnji glas. Oglušiti se nutarnjemu pozivu duha odaje čovjeka nemarna i plitka.

Osvojiti najviše vrhunce savršenosti, usavršiti se do maksimuma mogućnosti — to je dužnost svakoga čovjeka, a osobito katolika!

Možda ni o čem drugom nemaju ljudi neispravnijih pojmova nego o savršenosti? ...

Nije previše čudno, da prosječni kršćani ne posjeduju izgrađenih vidika o savršenosti, ali je žalosno, kad se ova pojava susretne i među crkovnjačkim osobama.

Glavni uzrok, da se rijetko nađe savršena duhovna osoba, leži baš u tom, što ljudi nemaju isklesan lik savršenosti, prema kome bi uskladili svoj životni pravac.

Čovjek je sklon ili pretjerati ili nedotjerati. Na to ga nasuče neki nutarnji impuls u svemu, pa i u radu oko savršenosti. Moramo priznati, da je teško oteti se nezdravoj nutarnjoj sili, koja nas tjera u krajnost. Ali u pobjedi ekstremnih poriva leži sva snaga savršena života!

Sam čovjek, osobito mlad, teško pogodi srednjim putem. (Mladost je po naravi sklona na pustolovni let po zraku.) Najjača obrana u ovoj pogibli jest prostodušna poslušnost iskusnom duhovnom vođi!

Što je dakle savršenost? — Savršenost je onaj uzvišeni plod muževnog duhovnog rada, koji ima za najveći cilj ujedinjenje duše s Bogom.

Bit savršenosti sastoji se od dva čimbenika: od uronjenja u Boga i potpuna zaborava na sebe i sve stvoreno.

Nužni preduvjeti za razvitak savršenog života jesu: tjelesna razvijenost i krepost, umna vedrina, psihološki zdrava struktura, nepokvareno srce i čista duša.

Odvažiti se i ne sustati! — to je uvjet, bez koga je nemoguće osvojiti brdo savršenstva.

Tiho, bez žurbe, ali cjelovito i potpuno treba se penjati uzbrditim putem, koji vodi k Bogu. Jedan nagli korak može nas stajati vječne propasti!

Ne smijemo biti plašljivi, kad se radi o savršenosti. Idimo sa svetom slobodom, bez sumnje, bez uznemirenja, svijesni milosti, koja je u nama i božanskih obećanja, koja su neprevarljiva!

Posao savršenosti nije posao jednoga dana! Od časa, kad smo rekli: hoću!, pa do posljednjega daha, treba raditi poput pčele marljivo, ustrajno i neumorno. Samo jedan trenutak lijenosti može biti prigoda veoma velike ruševine.

Odskočna daska za osvajanje tvrđave savršenosti jest temeljito čišćenje duše. Čovjek nigdje ne smije biti polovičan, a na osobit način pri čišćenju grijeha i svojih nesavršenosti.

Kad je govor o savršenosti i čišćenju srca, obično se ne misli na teške ili svojevoljne i promišljene male grijehe. Pretpostavlja se, da je duša s tim neprijateljima već pobjednički obračunala! Sav rad sada je usmjeren samo na to, da se čovjek ostavi i najmanjih sklonosti i najtanjih veza sa stvorenjima.

Za savršeno ujedinjenje s Bogom mora duša biti potpuno slobodna! A dokle god i najmanja nit zla veže i sapinje naš duh, ne možemo poletjeti u zagrljaj svemoguće Ljubavi i savršene Čistoće!

Mogao bi tko pomisliti, da se za savršenost traži apsolutna bezgrešnost. Nipošto! Ta to je iznad sila i domašaja ljudske naravi. Za savršenost se ište pošteno nastojanje: čuvati srce od najmanje svojevoljne nesavršenosti!

Očišćena duša u poniznosti misli na Boga i priznaje svoje ništavilo. Poniznost joj postaje temeljni kamen veličanstvenog hrama savršenosti.

Kao što ptica ne može letjeti bez krila, tako ni duša ne može se dovinuti savršenosti bez jakih krila poniznosti! Tko ne misli biti ponizan, neka ne sanja o savršenosti! Za nj je savršenost samo fantom.

Prava, a to će reći istinita i vjerna spoznaja samoga sebe osigurava duši stazu, da može započeti daleki put savršena života.

Živa vjera i neslomljivo pouzdanje pružaju duši božansku silu, koja smjelo jača njezina nastojanja uza sve poteškoće i zapreke. Sotona, još više svijet, a najviše tijelo nastoje omesti ostvarenje naših plemenitih ciljeva. Ali ta sva tri neprijatelja padaju, kad pred njih stupi čelična vjera i jako pouzdanje.

Nigdje se ne traži tolika strpljivost kao kod rada oko savršenosti. Prvi zanos i rane slasti ne mogu ostati dugo. Proljetni mraz često uništi tek procvjetao cvijet... Duh se zbuni, nebo se mira naoblači; ukaže se kadikada vedrina, ali i munje znadu tresnuti. Čovjek se okrene nazad..., predomisli se... i opet zakorači naprijed. Ali gle jada! Nije više glatko kao prije. Uzbrdito je. Mnogo trnja, mnogo stijenja, svuda zapreke. Tek na vrhu gori luč sreće, tek na nebotičnom vrhuncu gore savršenosti zapaža se dvorac pokoja. Per ardua ad astra! Samo junačka noga može nas iznijeti na vrhunac! Muževna strpljivost osigurava nam uzlazak na brežuljak savršenstva!... Opaši se, stisni zube, ne žali snage ni krvi, i sigurno ćeš osvojiti vršak blaženstva!...

Mjera istinske želje za višim životom najbolje se vidi u vježbanju mrtvenja sebe i svojih pohota.

Savršeni život razvija se u dva smjera: jedan negativni, a drugi pozitivni. Treba se odreći zla, a prionuti uz dobro. Ni jedno, ni drugo ne može se postići bez mrtvenja!

Bez mrtvenja apsolutno se ne može postići savršenost! Iz ovoga ne slijedi nužno, da je duša odmah savršena, ako je i umrtvena.

Tko zna pravo moliti — taj će se sigurno dovinuti savršenosti!... Produhovljena molitva približava nas neposredno Bogu, i ta blizina prouzrokuje, da idemo čvrstim korakom k potpunom predanju Božanske Ljubavi.

Svatko, u čijem srcu klija želja za svetim usavršenjem, neka se velikodušno preda Euharistijskom Srcu Isusovu. To će ga predanje tako promijeniti i posvetiti, da će se i sam čuditi porastu milosti u svojoj duši. Uz Euharistiju čovjek ne može ostati ravnodušan. Ili će biti Juda ili će postati vjerni apostol.

Promatranje Isusove Muke veoma je potrebno svim kršćanima, a osobito onima, koji izrazitije teže za svetošću. U tim razmatranjima duša očito vidi svu opačinu grijeha, snagu žrtve i bola. Shvaća, da nema drugog puta do potpuna posjedovanja Ljubavi, nego poći uz Kalvariju, razapeti se dragovoljno i umrijeti svemu, da živi samo Bogu!

Svakoj pobožnoj osobi Marija je zvijezda prethodnica, koja joj svijetli i pokazuje stazu iz mraka polovičnosti k danu sreće.

Marija je sveti magnet za sve one, koji žele osvojiti nebo.

Marija je uzor savršenosti. Tko po Njezinu nasljedovanju pođe Kristovim stopama, može biti siguran u uspjeh!

Ako želiš steći krunu savršenosti, predaj se cjelovito Mariji poput djeteta i ne sumnjaj ništa. Marija nikada ne zaboravlja svojih. Majka je! — i tim smo rekli sve.

Čitav duhovni rad, sva viša nastojanja treba staviti pod zaštitu sv. Josipa. Njega moraju izabrati za duhovnog vođu svi oni, koji su zakročili putem svetosti. Njegova je moć gotovo neograničena. Njegov je zagovor uvijek siguran!

Božja je volja, da svi budemo savršeni! Odgovoriti Božjoj volji — najveća je sreća! Ne odazvati se Božjemu glasu — najljuće je prokletstvo!

REDOVNIŠTVO

Kad bi ljudi uočili pravu uzvišenost i ljepotu redovničkoga staleža, kroz kratko vrijeme opustjeli bi mnogi gradovi i sela, a samostani bi postali pretijesni za toliki broj redovnika!

U Sv. Pismu Staroga Zakona čitamo, da je Bog stvorio za prvoga čovjeka zemaljski raj. Njegove su ljepote bile izvanredne. Na žalost, prvi ga je čovjek proigrao. I kad god čitamo opis vrta miline, nehotice uzdahnemo: O nesretni Adame!...

Druga pojava zemaljskoga raja — u najsavršenijem obliku! — bila je nazaretska kućica!...

Dok ovo promatram, pitam se: Zar je danas svijet bez zemaljskog raja, koji bi čovjeka podsjećao na nebeske ljepote i više vrednote? — Ne! Samostani Katoličke Crkve — to je novozavjetni zemaljski raj sreće i vrt života, zasađen od Vječnog Vrtlara, da ljude opominje na najviše dobro. Blažen, koji među njegova stabla presadi i svoj cvijetak sićušnoga bića!...

Što znači biti redovnik i što u sebi uključuje pojam redovništva, to ne shvaćaju prosječne duše. Povlašteni duhovi, geniji svetosti i viših ideala mogu zaći u neistražive riznice redovničkog života i prikazati bar djelomično veličine, koje kriju samostanski zidovi!

Redovništvo se obično zamišlja u dva ekstremna poimanja. Jedni ga zamišljaju kao anđeosku zajednicu bezgrešnih razumnih stvorova, bez naravnih potreba i odnosa s ovim svijetom. Drugi ga predstavljaju kao stalež nazadnjaštva, gdje ljudi rade protiv naravi i »zdravih načela života«. Ni jedno, ni drugo mišljenje nije ispravno!

Redovništvo je zajednica običnih smrtnih ljudi, koji su se odazvali Božjem glasu i stavili za program svoga života: Živjeti dostojno razumna bića, svijesna katolika i povlaštena ljubimca Presv. Trojstva!

Redovništvo je stalež značajnih osoba, koje promatraju život u svjetlu nepomućenih načela zdravog mudroljublja (filozofije), prosvijetljenje vjere i osobitih krijesnica velike Božje milosti.

Redovništvo je ona plemenita, mnogobrojna i razgranjena obitelj u Katoličkoj Crkvi, čiji članovi dišu zdravim duhom kršćanstva. Njihovim žilama teče krv apostola i svetaca. Na njihovom čelu piše: Ovo su vitezovi Neokaljanog Jaganjca!

Redovništvo je ona plodonosna loza, koja neprestano rađa u predvorju Vječnog Hrama slatkim grožđem ljubavi.

Vječni Vinogradar Isus Krist zasadio ju je u tlo vjere, zalio sokovima Svojih dugotrajnih žrtava, boli i samoprijegora. Neprestano je grije i osvjetljuje suncem miline i nebeske dražesti. Osigurao joj je vječni podmladak, stalnost i život. Kroz sve prolome vjekova ona će proći zdrave glave i odvažna srca.

Evanđelje — to je sadržaj redovništva!

Jednostavna srca, bezazlene duše i iskrene savjesti pristupaju korenike katoličanstva evanđeoskom Kristu, da ih on poučí svojim primjerom: kako moraju živjeti. U svjetlu betlehemske noći, po uzoru nazaretske obitelji, vođeni primjerom dvanaestogodišnjeg dječaka u hramu, velikoga Proroka i propovjednika Istine, okrunjenoga Kralja, koji je izdahnuo na Križu — oni izgrađuju svoje redovništvo i katoličanstvo.

Tri evanđeoska savjeta — temelji katoličkog redovništva — uzdižu samostanski život visoko, visoko gore, gdje vlada bezazlenost, prostodušna odanost ljubavi i sloboda vječnih poleta!...

Mladom redovniku, a osobito običnom kršćaninu, gotovo je nemoguće odmah potpuno uočiti veličinu samostanskih zavjeta i pravo shvatiti njihove obveze. Tek onda, kad čovjek zaplovi širokim morem redovničkog života, preda se vjerno pozivu savjesti i oda se velikodušno svojoj dužnosti, neopazice steče uvjerenje o svojoj veličini, koja počiva na temeljima evanđeoske čistoće, poslušnosti i siromaštva.

Najteža obveza, ali najslađi plod redovničkog života jest — zavjet čistoće!

Vječna je težnja naravi imati nasljednika svoje krvi. U čovjeku neprestano tinja želja za drugom životne sreće. Oprijeti se

ovim prirođenim porivima pretpostavlja sređeno srce i srčan duh. Boriti se trajno i bez malaksalosti, — to može jedino junak jake volje i snažnih mišica.

Primjer Isusa Krista, Neokaljane Djevice, sv. Josipa i nepreglednog mnoštva čistih redovnika neprestano bodri mlade katoličke vitezove, da se žrtvuju u čistoći srca i tijela za Boga, Crkvu i kršćansku braću.

Zavjetovati doživotnu čistoću i ostati nepovrijeđen do zadnjega daha, — to je veličina nad sve vremenite veličine, to je najjasniji izraz duhovne snage redovničkog života, to je anđeoska energija, koju je Krist ulio u bokove odabranih duša.

Čist redovnik najbolje uviđa svoju uzvišenost. Njegovim tijelom, umom i srcem struji nadzemaljski život, slast neba i osjećaj blaženog mira. On je poput anđela svijestan svoje sreće. Na nepresušivom izvoru nevinih nadahnuća oplemenjuje duhovni značaj i samo želi: ostati neuveo ljiljan u vrtu Neokaljane Ljubavi!

Roditi se siromah i ostati siromah, to se još može shvatiti. Ali odbaciti vlastita dobra i postati svojevoljan siromah iz ljubavi prema vječnom životu — to je »neshvatljivo«!... Uza sve to činjenica je tu. Hiljade i hiljade redovnika prezreše vremenitu imovinu, jer su je držali za smeće i klekoše pred križ, da budu bogati siromaštvom!... »Čudna pojava i rijetka ludost!«...

O ljudi, ljudi! Malo je u vama kršćanstva, malo katoličkog duha i prave vjere!

Prezreti prolazno bogatstvo, prigrliti siromašnoga Krista — to je evanđeoski poziv velikim dušama. To je ideal redovničkog života, njegova vjerna iskaznica, koja očituje njegovo pravo lice, duh i težnje... — —

Tko želi navijeke biti bogat, neka se pridruži siromašnim redovnicima!

Spekulativno promatranje redovničkog siromaštva ne čini nam se ni preveć oštro, ni veoma teško. Ali stvarnost je sasvim drukčija!

U čovjeku uvijek gori težnja, da ima privatnu imovinu, da slobodno raspolaže sa svojim dobrima i živi neovisno. Zgaziti ove zahtjeve nije lak posao!

Osobe dalekih vječnih vidika, značajevi duhovnih vrednota, kremenjaci volje — mogu temeljitim zamahom odbaciti vremenito iz ljubavi prema vječnim obećanjima.

Redovnici svrate prirođenu želju za bogatstvom na stjecanje neprolaznih zasluga, i tako postaju sretni duhovni glavničari.

Velikodušnu volju siromašnih redovnika nagrađuje Providnosni Otac darežljivim darom vremenitih potrepština. Nikada Bog nije napustio svojih!

O sretni siromašni redovnici! Vi ste se povjerili Bogu, i On se brine za sve vaše životne potrebe! Potpuno predanje — plodna nagrada!

Zavjet posluha je najglavniji od svih bitnih čimbenika redovničkog života. On je najjači temelj redovničke zajednice, on je mjerilo snage redovništva. Bez savršena posluha redovništvo se ne može zamisliti.

Žrtva, koju pobožne duše čine predajući svoju volju, veoma dragocjeni Božji dar, u ruke zakonitog poglavara mučna je, teška i velika. Ali veličini žrtve odgovara i plod zasluge, koju redovnici beru zbog svoje velikodušnosti.

Prostodušno poslušni redovnik zna, da njegov korak ide u vječnost, i to sigurno! Svaki dah njegova života bilježi se u knjizi blaženstva velikim slovima nagrade. Na smrti može mirno reći: Bože, Tebe sam slušao, jer sam bio poslušan redovnik, i sada mi dopusti, da se potpuno sjedinim s Tvojom Voljom!

Pojam i stvarno oživotvorenje posluha, kako ga zamišljaju i u životnoj praksi provode heroji katoličanstva — redovnici, najočitiji je znak božanskog duha u redovničkim zajednicama. Savršeno uobličenje posluha obilježuje redovništvo znamenom Kristove životne podložnosti Volji Nebeskoga Oca i ujedno pruža jamstvo za trajni opstanak redovničkog života. — — —

Svijesno poštivanje autoriteta čini zajednički život neobično ugodnim i lijepim. Zbog toga i jest zamjeran sklad, koji se očituje u svim pojavama redovničke skupne djelatnosti. Sve se odvija u potpunom redu, sve ima svoj smisao, središnji stožer i konačni cilj. Sve je to plod produhovljenog posluha!

Otklonite iz redovničkih zajednica posluh, i ostat će suhi trup bez duše! Bez autoriteta redovništvo nužno pada!

Jedna od najljepših pojava redovničkog života, koju zapažaju i površni promatrači redovništva, jest međusobno razumijevanje i uzajamna ljubav članova redovničke zadruge. — — —

U svijetu je uvijek bilo premalo bratske ljubavi. Kršćanstvo je svojom božanskom toplinom razledilo mnoga srca i potpirilo brojne duše, da rade i žive za braću — ljude diljem čitavoga svijeta. Uza sve to još je mnogo leda, mnogo sebeljublja, mnogo mržnje. Na žalost, i neki su se katolici ohladili od prvog žara. Usprkos toj pojavi Katolička Crkva, kao takva, uvijek ostaje nepromijenjena.

Najuzvišenije cvijeće kršćanstva — redovništvo još uvijek širi ovom zemljom zdravi miris istinske ljubavi prema Božjim razumnim stvorovima, koji su sposobni primiti milost i uživati rajsku slavu. Među sobom povezuju se čvrstim lancima duhovne ljubavi, i ona im služi kao mjerilo i putokaz u životnoj žrtvi za ostalu braću ljude!...

Redovnička međusobna ljubav najljepši je uzor za sve ljude, kako se moraju ljubiti između sebe!

O ljubavi, kad ćeš osvojiti svijet?!...

Ima još nešto, što neobično zanosi posjetioce redovničkih zajednica, a to je skupna molitva redovnika.

Od ranog jutra pa do mrkle kasne noći skupljaju se redovnici u određene sate, da hvale Presv. Trojstvo pobožnom molitvom.

Zajednička molitva spada na cjelovitost redovničkog života. Ona je nebeska rosa, koja zalijeva ograđeni, osamljeni i šaroliki vrt redovništva, i čini ga vječno bujnim!

Za svaku redovničku kuću može se s pravom reći: Ovo je kuća molitve! Nigdje se više ne moli, nego u samostanima! Molitva zajednička, molitva posebnička — dragulji redovničkog života.

Molitva je nerazrješivo spojena s redovničkim življenjem. Ona je ulje u uljanici redovništva. Bez nje bi uveo život u samostanima! Presahnuće molitve — smrt redovništva! — — —

Nigdje se ne može sabranije moliti nego u samostanskim crkvama. Tu se osjeća neki posebni otajni mir, blizina neba i neposrednost Božje prisutnosti. Čovjek nehotice kliče, moli, ali više srcem nego riječju i usnama. — — —

Najveća je sreća redovnika, što se mogu odati sabranoj molitvi i slatkim razmatranjima! Oni najjačim osjećajem duha kušaju slasti vrhunaravnih plodova i uronjuju u Boga još na ovoj zemlji!

Nigdje se toliko ne radi kao u samostanima! Redovnička kuća slična je košnici radinih pčela, koje neprestano skupljaju med. I noću i danju marljivi samostanci rade ozbiljno i korisno, djeluju mudro i spasonosno.

Redovnici su shvatili rad kao veliku dužnost života. Oni ga ne smatraju suhim činom vanjske djelatnosti bez veze s duhom, koji ima prvenstvo nad prolaznošću i tijelom. Naprotiv! Samostanci uokviruju rad u nerazdjeljivu cjelinu neumrlog života, i smatraju ga nužnim sastavnim čimbenikom svoga katoličanstva i redovništva.

Rad — prožet duhom ljubavi vječnih vrednota; rad — natopljen krvlju žrtve katoličkog shvaćanja života; rad — stablo, koje izrasta na svetom tlu molitve, — to je rad redovnika!

Nigdje ne dolazi žrtva i samoprijegor do takvog izražaja kao u samostanskim zajednicama!

Redovnici su goruće žrtve ljubavi prema Bogu i prema ljudima! Njihov život nalazi svoje cjelovito ispoljenje u vječnom samoprijegoru!

Redovništvo Katoličke Crkve naliči velikom kadioniku, punom žerave, koji je obješen pred proslavljeni Križ Krista Kralja! Na tu žeravu bacaju se redovnici slobodnim izborom i odlučnom voljom. Oni žele sagorjeti na ugljevlju božanske vatre!

Miomiris redovničke žrtve veseli Presv. Trojstvo, saziđuje Crkvu, a samoj redovničkoj zajednici daje životni polet za ostvarenje velikih ciljeva!

Može se s potpunom sigurnošću istinito ustvrditi: Nigdje na svijetu nema mjesta, gdje radost bujnije cvjeta, nego u samostanima!

Redovničke zajednice odišu uzvišenim, otajstvenim mirom, slatkom i smirenom srećom i sretnom, spokojnom blaženošću.

Sve ove pojave duboko zaokupljaju duh, utiskuju u srce neizbrisiv biljeg pokoja, prožimlju dušu nebeskim okusom vječnosti.

Mir, spokojnost, sreća, blaženstvo — očituju zdravu duševnu srčiku redovništva, njegovu nutarnju snagu i vrhunaravnost.

Redovništvo bere uvijek i u sva vremena zrele plodove svetosti. Vrhunaravni duh katoličkog redovništva ne može ostati neplodan! Njegova je bitna zadaća: svetačka izgradnja svih članova! Redovništvo se ne može odreći ove obveze. To bi značilo zatajiti sebe i smrtno podleći!

Redovnici su veliki dobrotvori čovječanstva! Povijest redovništva jest povijest ljubavi prema bližnjemu.

Mi za ovu tvrdnju imamo svjedočanstvo prošlosti. Za ovu istinu vojuju brojne činjenice današnjice.

Nitko ne može uspješnije raditi za dobro bližnjega od katoličkih redovnika! Oni u čovjeku ne gledaju običnu razumnu životinju, nego Boga, i zato su uvijek spremni na svaku žrtvu!

Zdrav nauk, zadahnut vedrom mudrošću, obilato ključa iz pera pobožnih redovnika. Njihova djela prožimlje svjetlo Vječnog Uma. U njima se zrcali praktični duh oštrovidne mudrosti.

Redovnici su kroz sve vjekove davali i danas daju djela prave vrijednosti. Oni su za to naobilatije nadareni. Čitavom dušom predali su se mudrosti, i ona ih je osposobila za veličajna djela neprolazna značaja.

Redovnici su dragocjen biser na kruni Kristove Crkve, biser osobite ljepote i čara!

U redovništvu Crkva gleda svoj najzdraviji, najidealniji podmladak. Redovništvo je izraslo na panju katoličanstva, i to apsolutnom nutarnjom nuždom. Kristov duh, preliven u stablo kršćanstva, tražio je svoje idealno očitovanje i našao ga je u redovništvu. Ono je iza svećenstva najizrazitiji predstavnik živoga Krista u katoličkoj Crkvi!

Odakle snaga redovništvu?

— Idealizam, zacrpljen na nepresušivim izvorima vrhunaravnih veličina ulijeva u organizam redovništva nesavladiv duh, divovsku snagu za ostvarenjem velikih pothvata volje, uma i značaja!

— Gvozdeni zapt duha i drugih moći, savršeni red u vanjskom odvijanju života pruža samostancima moćnu polugu za divovske pothvate na svim poljima radinosti!

Redovništvo je velik dar neba, veličanstven poklon Presv. Trojstva Crkvi i čovječanstvu!

Dokle god bude na zemlji samostana, bujat će cvijeće kreposti, i svijet će se sačuvati od truleža i propasti! Kad presahne vrelo redovništva, znak je, da je smrt svijeta već izvršila svoje poslanje!

Bože, ojačaj, raširi stablo katoličkog redovništva! Neka rodno plodi u Tvome vrtu i zasiti sve, koji gladuju duhovnih vrednota i vrhunaravnih plodova milosti!

SADRŽAJ

Katolik i nazor na svijet 5

KATEHETSKE PROPOVIJEDI

Učiteljska služba Kristove Crkve 13
Crkveno učiteljstvo i župska zajednica 20
Istine katoličkog katekizma i Kristovi vjernici 27
Smisao i značenje katehetske pouke 34
Nebeske ljestve 42
Božanski dragulj 47
Nebeski restaurator 53
Božanska iskra 59
Život ili smrt 65
Sedam izvora 71
Istina o čistilištu i objava 77
Čistilište i ljudska misao 84

PRIGODNE PROPOVIJEDI

Advent — predbožićni dani čežnje i nade 95
Značenje Božića za pojedinca i sveopću ljudsku zajednicu . . 104
Veliki Petak 111
Za blagdan Marijina uznesenja 116
»Gospa od zdravlja« 121
Bezgrešna Djevica — zvijezda nove sreće i putokaz kreposti . . 129
Krist — naš život i snaga 137
Katolički pogledi na vjenčanje 142

HAGIOGRAFSKE PROPOVIJEDI

Sv. Ilija 147
Svetački lik biskupa Langa 153
Hrvatski mučenik bl. Nikola Tavelić 161

PREDAVANJA

Marija i naše sužanjstvo ljubavi 171
Ispit zaručnika 179

REFLEKSIJE

Bog 195
Savršenost 202
Redovništvo 206